ÚJSÁGOLVASÓK ÉVKÖNYVE 1970

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

Összeállították:

Baracs Dénes, Benczúr Zsuzsa, Bíró Judit, Gyurfina Éva, Heilig Andrea; Holka Gyula, Léwald György, Kaján Tibor, Martin József, Pataki Béla, Pálos Tamás, Pirityi Sándor, Tolnay László, Tóth Miklós

TARTALOM

AZ ELMÚLT ÉV (1968—1969)

Fontosabb nemzetközi események 7
Külpolitikai hírmagyarázat 22
Aktuális külpolitikai fogalmak magyarázata 68
Az év eseményeiből 79
Politikai karikatúrák (1968—1969) 84
Az év nagy technikai felfedezéseiből 91
Az űrrepülés kronológiája 94
Űrhajózás — a Földön 112
Munkásmegmozdulások, sztrájkok az európai tőkésországokban 117
Diákmozgalmak és lázadások a tőkés világban 120
Tragikus krónika (Az elmúlt 10 év politikai gyilkosságai és merényletei) 126
Az elmúlt év katasztrófái 133
Az év nagy halottai 143
Nagy nemzetközi díjasok 149
Filmfesztiválok 151
Slágerfesztiválok 154
Két félév Európa- és világbajnokságai 155

A VILÁG ÉS ORSZÁGAI

A világ területe és népessége 165
A születések, a halálozások és a természetes szaporodás 166
Újdonságok a földrajz világából 167
A független országok legfontosabb adatai 174
Jelentősebb gyarmatok 198
Világgazdaság 205
Néhány szocialista ország gazdasági adataiból 214
A világ jelentősebb területi, gazdasági és katonai szervezetei 232

A VIETNAMI NÉP ELLENI AGRESSZÍV HÁBORÚ KRÓNIKÁJA (1945—1969) 243

Adatok az USA vietnami háborújához 259

MAGYARORSZÁG

Hazai események 265
Népgazdaságunk fejlődése az új gazdaságirányítási rendszer első évében 271
Az ország gazdasága 273
A népesség fejlődése 281
A lakosság anyagi körülményei 282
Egészségügy, kultúra, sport 285
Új létesítményeink 289
Az MSZMP Központi Bizottsága 292
Államhatalmi és államigazgatási szervek vezetői 295
Kitüntetettek 299

FÜGGELÉK

Nemzetközi ünnepek, évfordulók 305
Nemzeti ünnepek, jelentősebb évfordulók 307
A kommunista pártok kongresszusai (1968—1969) 312
Hivatalos kiállítások 315
Magyar városok felszabadulásának dátuma 318

AZ ELMÚLT ÉV
(1968–1969)

FONTOSABB NEMZETKÖZI ESEMÉNYEK

(1968. július 1 – 1969. június 30.)

Július

1. Moszkvában aláírják az atomsorompó-szerződést. A. Koszigin szovjet miniszterelnök a Szovjetunió kormánya nevében fontos leszerelési javaslatokat tesz. Moszkvában és Washingtonban bejelentik: megegyezés jött létre a Szovjetunió és az Egyesült Államok között arról, hogy tárgyalásokat kezdenek a rakétafegyverkezési verseny korlátozásáról.

4. G. A. Nasszer, az EAK elnöke, a Szovjetunióba utazik. Megkezdi tanácskozását az Amerikai Kommunista Párt rendkívüli kongresszusa.

8. Zakir Husain indiai elnök a Szovjetunióba érkezik. Couve de Murville az új francia miniszterelnök. A Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának plénuma. E. Ochabot felmentik a Politikai Bizottságban betöltött tagsága alól.

10. G. A. Nasszer Jugoszláviába érkezik.

11. Koszigin szovjet miniszterelnök Svédországba utazik. Nagy-Britanniában Fehér Könyv jelenik meg az új katonai politikáról.

14. Varsóban megkezdődik öt szocialista ország párt- és kormányvezetőinek tanácskozása a nemzetközi munkásmozgalom problémáiról és a csehszlovák helyzetről. A tanácskozás részvevői közös levelet intéznek a CSKP KB elnökségéhez.

16. Genfben ismét összeül a tizennyolchatalmi leszerelési bizottság. Roscsin szovjet küldött ismerteti a Szovjetunió kilencpontos leszerelési emlékiratát.

17. Államcsíny Irakban, megdöntik az Aref-kormányt. Az új államfő: Hasszan al-Bakr. Az SZKP Központi Bizottságának plénuma az öt szocialista ország vezetőinek varsói találkozójáról tárgyal.

19. A CSKP Központi Bizottsága az öt kommunista és munkáspárt Csehszlovákiához intézett levelével foglalkozik. A CSKP válaszol a levélre. Az SZKP Központi Bizottságának levele a CSKP Központi Bizottságához. Javasolja: tartsanak kétoldalú tárgyalásokat.

Johnson amerikai és Thieu dél-vietnami elnök találkozója Honoluluban.

22. Párizsban aláírják a francia – bolgár konzuli egyezményt. Nyilvánosságra hozzák az 1964 nyarára tervezett olaszországi államcsínyről készült jelentést.

26. Mexikóban diáktüntetések kezdődnek.

27. Dél-Jemenben 31 tagú új „forradalmi főparancsnokság" alakul.

28. Bolíviában katonai kormányt alakítanak.

29. Közzéteszik Pál pápa enciklikáját, a „Humanae vitae"-t. A csehszlovák és szovjet vezetők megbeszélése Ágcsernyőn.

Augusztus

1. Megkezdődik az Ecuadori Kommunista Párt VIII. kongresszusa.

3. Hat szocialista ország kommunista és munkáspártjának vezetői Pozsonyban találkoznak. Kicserélik véleményüket a jelenlegi nemzetközi helyzet problémáiról és a szocialista országok egységének további erősítéséről.
Brazzaville-Kongóban politikai válság robban ki, amely végül Massemba-Debat köztársasági elnök és Ngouabit hadseregfőparancsnok közötti kompromisszummal végződik.

6. Az SZKP közleménye az ágcsernyői és pozsonyi találkozókról.

9. J. B. Tito jugoszláv elnök Csehszlovákiába utazik.

12. Walter Ulbricht, az NDK Államtanácsának elnöke Csehszlovákiába érkezik.

15. Nicolae Ceausescu, a román Államtanács elnöke megérkezik Prágába. Ekkor kerül sor az új csehszlovák – román barátsági, kölcsönös segélynyújtási és együttműködési szerződés aláírására.

18. Megnyitják a 39. Eucharisztikus Kongresszust Bogotában, ezen részt vesz Pál pápa is.

21. A Varsói Szerződés öt szocialista állama fegyveres segítséget nyújt a testvéri csehszlovák népnek a szocializmus védelmében.

24. Végrehajtják az első francia hidrogénbomba-robbantást.

26. Moszkvában véget érnek a csehszlovák – szovjet megbeszélések.
Közlemény a kétoldalú megbeszélésekről és az öt szocialista ország párt- és kormányküldöttségeinek találkozójáról.

27. Ludvík Svoboda csehszlovák köztársasági elnök rádióbeszéde a moszkvai tárgyalásokról.

29. Megkezdődik az atomfegyverrel nem rendelkező országok képviselőinek értekezlete Genfben.

A Szlovák KP rendkívüli kongresszusa. Első titkárrá Dr. Gustáv Husákot választják.

31. A CSKP Központi Bizottsága jóváhagyja a moszkvai megállapodást, elhalasztja a pártkongresszus összehívását és új elnökséget választ.

Szeptember

2. Brazzaville-Kongóban több napos véres harcok után a katonaság átveszi a hatalmat. Alfred Raul az új elnök.

5. Kiesinger nyugatnémet kancellár közel-keleti körútra indul, ellátogat Iránba, Afganisztánba és Törökországba.

6. Függetlenné válik Swaziföld, az utolsó brit afrikai gyarmat.

8. Franciaország felrobbantja második hidrogénbombáját.
Michel Stewart brit külügyminiszter Romániába érkezik.

13. Algírban megkezdődik az Afrikai Egységszervezet 5. csúcsértekezlete.
Az albán nemzetgyűlés határozata: Albánia kilép a Varsói Szerződés Szervezetéből.

15. Parlamenti választások Svédországban.

21. Indira Gandhi indiai miniszterelnök latin-amerikai körútra indul.

22. A Szovjetunióban felbocsátják a Szonda – 5 űrállomást, amely megkerüli a Holdat és visszatér a Földre.

23. Véget ér az ENSZ-közgyűlés 22. ülésszaka.

24. Megnyílik az ENSZ-közgyűlés 23. ülésszaka.

26. Marcello Caetano az új portugál miniszterelnök.
A Német Szövetségi Köztársaságban új kommunista párt alakul Német Kommunista Párt néven.

27. Budapesten megkezdődik a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozását előkészítő bizottság ülése.
De Gaulle francia elnök Bonnba érkezik.

29. Népszavazás Görögországban az új alkotmányról.

30. Franz Jonas osztrák köztársasági elnök Jugoszláviába utazik.

Október

1. A Panamai Néppárt (KP) 5. kongresszusa.
A Szovjetunióban életbe lép az új családjogi törvény.

3. Államcsíny Peruban. Megfosztják tisztségétől Fernando Belaunde Terry elnököt.
Csehszlovákiában nyilvános vitára bocsátják a nemzetiségek helyzetéről szóló törvényjavaslatot.
Moszkvában megbeszélések kezdődnek a csehszlovák és

szovjet vezetők között. A kölcsönös tájékoztatás mellett megvitatják a szövetséges csapatok ideiglenes csehszlovákiai elhelyezésének kérdését.

7. Koszigin szovjet miniszterelnök hivatalos látogatást tesz Finnországban.

9. Kinshasában kivégzik Pierre Mulelét, az 1963 – 64-es kongói felkelés egyik vezetőjét.

12. Spanyolország külbirtoka, Egyenlítői Guinea elnyeri függetlenségét.

Willy Brandt, az NSZK külügyminisztere latin-amerikai körútra indul. Ennek során ellátogat Chilébe, Argentínába, Uruguayba és Brazíliába.

Katonai puccs tör ki Panamában. A junta Torrijos ezredes vezetésével átveszi a hatalmat.

13. Gibraltárban eredménytelenül érnek véget Wilson brit miniszterelnök és Smith rhodesiai miniszterelnök Rhodesiáról szóló tárgyalásai.

15. A Kínai Népköztársaságban Liu Sao-csi elnököt megfosztják minden párt- és állami tisztségétől.

Nagy-Britanniában Fehér Könyv jelenik meg Rhodesiáról.

16. Koszigin szovjet miniszterelnök Prágába érkezik. Szovjet – csehszlovák egyezményt írnak alá a szovjet katonai alakulatok ideiglenes csehszlovákiai tartózkodásáról, a Varsói Szerződés keretében.

22. Az Apollo – 7 amerikai űrhajó 11 napos sikeres útja után leszáll az Atlanti-óceánon kijelölt helyre.

23. Marian Spychalski lengyel elnök Irakba utazik.

25. De Gaulle francia elnök ötnapos hivatalos látogatásra Törökországba érkezik.

26. A Szovjetunióban felbocsátják a Szojuz – 3 űrhajót; vezetője Georgij Tyimofejevics Beregovoj. A Szojuz – 3 a világűrben találkozik a Szojuz – 2 pilóta nélküli űrhajóval.

29. Indonéziában kivégzik a betiltott kommunista párt négy vezetőjét: Njonót, Sudismant, Martonot és Sjamot.

30. Pozsonyban aláírják a föderációról szóló törvényt.

31. Az SZKP Központi Bizottságának ülésén határozatot hoznak a szovjet mezőgazdaság további fejlesztéséről.

Johnson amerikai elnök rádió- és televízióbeszédében bejelenti: utasítást adott, hogy szüntessék be a VDK területének a bombázását.

November

2. A VDK kormányának és a Szovjetunió kormányának nyilatkozata az amerikaiak vietnami bombázásainak beszüntetéséről.

5. **Elnökválasztás az Amerikai Egyesült Államokban.** A választási harcokból Richard Nixon, a Köztársasági Párt jelöltje kerül ki győztesen.

10. Sikertelen merénylet Ajub Khan pakisztáni elnök ellen.

11. Megkezdődik a Lengyel Egyesült Munkáspárt 5. kongresszusa.

13. Pakisztánban őrizetbe veszik Ali Bhutto volt külügyminisztert.

17. A Szonda – 6 űrállomás, miután hétnapos útján körülrepülte a Holdat, visszatér a Földre.
Véget ér a Belga Kommunista Párt 19. kongresszusa.

18. Befejeződik a CSKP Központi Bizottságának négynapos plénuma, amely határozatot hoz „A párt fő feladatairól a legközelebbi időszakban".
67 párt küldötteinek részvételével megkezdődik Budapesten a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozását előkészítő bizottság ülése.

19. Államcsíny a Mali Köztársaságban. Megdöntik Modibo Keita uralmát, a puccsista csoport vezetője: Moussa Traore őrnagy. Modibo Keitát letartóztatják.

22. A „tízek csoportja" záróközleményt ad ki bonni tanácskozásáról: kétmilliárd dollár hitelt nyújtanak Franciaországnak a frankválság megszüntetésére.

24. De Gaulle elnök rádióbeszéde a frankválságról.

December

1. Elnökválasztás Venezuelában. Az új elnök: Rafael Caldera.

2. Szovjet kormánynyilatkozat a brit – szovjet kapcsolatokról.

3. Avola szicíliai városban a rendőrség sortüzet nyit a tüntető sztrájkolókra. Két munkás életét veszti, sokan megsebesülnek.
Stewart brit külügyminiszter Indiába utazik.

5. Messmer francia hadügyminiszter ismerteti a francia katonai politikát: Franciaország a jelenlegi körülmények között tagja marad az Atlanti Szövetségnek, de nem tér vissza a NATO-ba.
Schiller nyugatnémet gazdaságügyi miniszter bejelentése: NSZK – NDK gazdasági megállapodás született.

7. Bécsben kétnapos konferencia kezdődik az európai biztonságról.

10. Az EAK-ban ismét megnyitják a legutóbbi egyetemi diákzavargások miatt bezárt alexandriai és mansurai iskolákat.

11. Nixon, új amerikai elnök nyilvánosságra hozza, kik a kormány tagjai.

12. Hosszas huzavona után Mariano Rumor vezetésével megalakul az új olasz kormány.

14. Felfüggesztik a brazíliai kongresszust. A kormány teljhatalommal ruházza fel Costa e Silva elnököt.

16. Guayanában a választásokon a szavazatoknak több mint a felét a Népi Nemzeti Kongresszus Párt kapja.

19. Parlamenti és elnökválasztások Zambiában. Ismét Kenneth Kaunda az ország elnöke.

23. A Szovjetunió jegyzékben tiltakozik az ellen, hogy az új nyugatnémet elnököt Nyugat-Berlinben válasszák meg.
A Koreai NDK-ban szabadon bocsátják az 1968. január 23-án koreai felségvizeken elfogott Pueblo amerikai kémhajó legénységét.

27. A Kínai Népköztársaságban végrehajtják a 8. nukleáris robbantást.

28. Újabb incidens a Közel-Keleten: egy izraeli kommandóegység megsemmisíti a libanoni légitársaság 13 utasszállító gépét.

1969 Január

1. Brazaville-Kongó új államelnöke: Marian Ngouabi.
Életbe lép a Csehszlovák Köztársaság föderatív államjogi elrendezéséről szóló alkotmánytörvény. Megalakul a Csehszlovák Szocialista Köztársaság új kormánya. Miniszterelnök: O. Cernik.

2. A Szovjetunió a közel-keleti béke helyreállítására irányuló terveket nyújt át Washingtonban és Londonban.
Kinevezik a Szlovák Szocialista Köztársaság kormányát. Miniszterelnök: S. Sadovsky.

3. Tanácskozik az Osztrák Kommunista Párt 20. kongresszusa.

5. A Szovjetunióban felbocsátják a Vénusz – 5 automatikus űrállomást, amely május közepén száll le a Vénuszon.
Izrael elutasítja a közel-keleti béke helyreállítására irányuló szovjet terveket.

7. Londonban kerül sor a brit Nemzetközösség 17. kormányfői találkozójára.
Los Angelesben megkezdődik Sirhan B. Sirhannak, Robert Kennedy gyilkosának a pere.

8. Parlamenti választások az EAK-ban.
A Cseh Nemzeti Tanács első ülésszaka. Kinevezik a Cseh Szocialista Köztársaság kormányát. Miniszterelnök: S. Razl.

9. Libanonban Rasid Karami kormányalakítási megbízást kap.

10. Svédország elismeri a Vietnami Demokratikus Köztársaságot.

A Szovjetunióban felbocsátják a Vénusz – 6 automatikus űrállomást, amely a Vénusz – 5-tel együtt tudományos kutatásokat végez majd.

13. Svédország kubai diplomáciai képviseletét nagykövetségi rangra emeli.

14. A Szovjetunióban felbocsátják a Szojuz – 4 űrhajót. Az űrhajó pilótája: Vlagyimir Satalov ezredes.

15. A Szovjetunióban felbocsátják a Szojuz – 5 űrhajót, fedélzetén Alekszej Jeliszev, Jevgenyij Hrunov és Borisz Volinov űrhajósokkal.

16. Az űrkísérletek történetében első ízben kapcsolnak össze a világűrben két űrhajót, a Szojuz – 4-et és a Szojuz – 5-öt. Az egyik űrhajóból a Kozmoszban való egyórás tartózkodás után átszállnak a másik űrhajóba.

Jugoszláviában új választási törvényt fogadnak el.

Walter Ulbricht, az NDK Államtanácsának elnöke a Szovjetunióba utazik.

17. Nagy-Britanniában Fehér Könyv jelenik meg a munkáltatók és a munkavállalók viszonyáról.

18. A párizsi Majestic Hotelban megkezdődik a vietnami négyes tárgyalás első ülése.

Bolíviában Barrientos elnök megdöntésére szőtt összeesküvést lepleznek le.

Khartoumban megkezdődik a dél-afrikai és az afrikai portugál gyarmatok népeinek támogatására összehívott nemzetközi szolidaritási értekezlet.

21. Berlinben megnyílik a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának 22. ülésszaka.

Todor Zsivkov bolgár államelnök Indiába utazik.

New Orleansban megkezdődik Clay Shaw bűnperének tárgyalása, akit Garrison ügyész azzal vádol, hogy részt vett a Kennedy elnök meggyilkolására szőtt összeesküvésben.

22. De Gaulle elnök nyilatkozata a francia minisztertanács ülésén: cáfolja a visszavonulásáról szóló híreszteléseket.

Prágában csehszlovák – francia konzuli egyezményt írnak alá.

25. Kairóban megkezdődik az arab népek támogatására összehívott 2. nemzetközi szolidaritási értekezlet.

26. Jemenben összeesküvést lepleznek le. Az összeesküvők tervei között szerepelt el-Iriani elnök meggyilkolása.

29. Kairóban megkezdődik az Arab Szakszervezetek 4. kongresszusa.

30, A Csehszlovák Szövetségi Gyűlés két kamarájának együttes ülésén P. Colotkát választják a parlament elnökévé, J. Smrkovskyt helyettesévé. O. Cernik ismerteti a csehszlovák kormány programját.

Tel Avivban tanácskozik az Izraeli Kommunista Párt 16. kongresszusa.

Február

1. Tito jugoszláv elnök Romániába utazik.
3. Ismeretlen tettesek meggyilkolják Eduardo Mondlanét, a Mocambique-i Felszabadítási Front elnökét.
6. Az NDK kormánya jegyzéket intéz az NSZK kormányához, amelyben tiltakozik a március 5-re Nyugat-Berlinbe tervezett elnökválasztás ellen.
7. Tizenhárom közép- és kelet-afrikai ország külügyminiszterének értekezlete Dar es-Salaamban.
Luxemburgban véget ér a Nyugat-európai Unió miniszteri tanácsának ülésszaka.
Bolognában megkezdődik az Olasz Kommunista Párt 12. kongresszusa.
9. Az NDK intézkedései a március 5-i nyugat-berlini elnökválasztással kapcsolatban: február 15-től az NSZK szövetségi gyűlésének tagjai nem kaphatnak engedélyt az NDK felségterületén való áthaladásra.
10. A nyugat-pakisztáni legfelső bíróság elrendeli Bhutto volt külügyminiszter szabadon bocsátását.
14. Megkezdődik a Dán Kommunista Párt 23. kongresszusa.
Willy Brandt, az NSZK külügyminisztere villámlátogatásra Rómába érkezik, majd továbbutazik az Egyesült Államokba.
Nixon amerikai elnök beszéde a nemzetközi valutareform szükségességéről.
15. A nyugat-berlini Német Szocialista Egységpárt rendkívüli kongresszusa.
Mahmud Riad, az EAK külügyminisztere elindul hat arab országot érintő körútjára. Szíriába, Libanonba, Irakba, Szaúd-Arábiába, Kuwaitba és Jordániába látogat.
16. Karjalainen finn külügyminiszter a Szovjetunióba érkezik.
A Német Szövetségi Köztársaságban fegyverkezési Fehér Könyv jelenik meg.
18. A zürichi nemzetközi repülőtéren arab csoport támadást intéz az El-Al izraeli légitársaság egyik utasszállító gépe ellen.
19. Kína lemondja a varsói amerikai–kínai nagykövetei találkozót, mert az Egyesült Államok menedékjogot adott Kína disszidált hágai ügyvivőjének.
20. Az angol kormány „védelmi" Fehér Könyvet ad ki.
22. Nixon amerikai elnök nyolcnapos európai körútra indul. Útjának állomásai: Brüsszel, London, Bonn, Nyugat-Berlin, Párizs, Róma.

24. A francia kormány jegyzékben tiltakozik az angol kormánynál, mert az angol sajtó és diplomácia felhasználta azt a jelentést, amelyet Ch. Soames párizsi brit nagykövet készített de Gaulle elnökkel folytatott beszélgetéséről.

25. New-Yorkban megkezdődik az ENSZ úgynevezett második fejlesztési évtizedét előkészítő bizottság ülése.

26. Meghalt Levi Eskol izraeli miniszterelnök.

28. Katonai puccs Szíriában. Hafez Asszad hadügyminiszter átveszi a hatalmat.

Március

2. Nemzetgyűlési és néptanácsi választások Romániában.
A szovjet kormány jegyzéket intéz a Kínai Népköztársaság kormányához a Damanszkij-sziget térségében történt súlyos kínai határprovokáció ügyében.
Parlamenti választások Chilében.

3. Az Egyesült Államokban felbocsátják az Apollo – 9 űrhajót, fedélzetén három űrhajóssal. Az űrhajó 10 napig tartózkodik a világűrben, két pilóta átszáll az ún. holdkompba, amely elválik az Apollo – 9-től, majd ismét hozzácsatolják.
A szovjet – kínai határincidens után szovjetellenes tüntetéseket szerveznek Pekingben.
Algírban megkezdődik a földközi-tengeri országok haladó pártjai képviselőinek értekezlete.

5. Nyugat-Berlinben megválasztják a Német Szövetségi Köztársaság új elnökét, dr. Gustav Heinemannt, a Szociáldemokrata Párt jelöltjét.

7. Tiltakozó tüntetés Moszkvában a kínai nagykövetség előtt a szovjet – kínai határincidens ellen.

9. Willy Brandt nyugatnémet külügyminiszter rádióbeszédében síkraszáll az NSZK és a Kínai NK kapcsolatainak mielőbbi normalizálásáért.
Debré francia külügyminiszter Bonnba utazik.

10. Véget ér Laird amerikai hadügyminiszter négynapos délvietnami szemleútja.
James Earl Ray, akit Martin Luther King meggyilkolásával vádolnak, beismeri bűnösségét. A bíróság 99 évi börtönbüntetésre ítéli.
De Gaulle elnök televízióbeszéde az április 27-re kitűzött népszavazásról: megvédi Franciaországot az „új offenzíva" ellen, amelyet a francia valuta, az ország gazdasági élete és a köztársaság ellen indítottak.

11. Megkezdődik a Jugoszláv Kommunisták Szövetségének 9. kongresszusa.

13. A Román Nagy Nemzetgyűlés ülésén ismét N. Ceausescut választják az Államtanács elnökévé.
A Szovjetunió ratifikálja a háborús bűntettek elévülhetetlenségéről szóló egyezményt.
Az amerikai szenátus ratifikálja az atomsorompó-szerződést.
Hétévi börtönbüntetésre ítélik Josef Bachmannt, aki 1968-ban merényletet követett el Rudi Dutschke nyugatnémet diákvezér ellen.

14. Nixon sajtóértekezletén utasítást ad egy módosított rakétaelhárító rendszer kiépítésére.

16. Szovjet kormánynyilatkozat a kínaiak március 14-én és 15-én Damanszkij-sziget térségében elkövetett újabb provokációiról.

17. Golda Meir új izraeli miniszterelnök bemutatja kormányát.
A Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete Budapesten ülésezik. Felhívást intéz Európa országaihoz az európai biztonság ügyében.

18. Héthónapos szünet után Genfben megkezdődik a tizennyolchatalmi leszerelési értekezlet.
Angol ejtőernyősök megszállják Anguilla szigetét, hogy letörjék a lázadást.

19. Moszkvában megkezdődik a kommunista és munkáspártok nemzetközi értekezletét előkészítő bizottság ülése.

20. Országos tanácskozás New Yorkban az Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság kapcsolatairól.

21. Sekou Touré guineai köztársasági elnök bejelenti: összeesküvés vádjával letartóztatták a kormány két tagját.

24. N. Ceausescu, Románia Államtanácsának elnöke Törökországba utazik.
Lemond a jordániai kormány, Rifai külügyminiszter kap kormányalakítási megbízást.
Meghalt Joseph Kaszavubu, Kongó volt elnöke.

25. Megkezdődik a Perui Kommunista Párt 5. kongresszusa.

26. Podgornij szovjet áilamfő egyhetes látogatásra Algériába utazik.
Nixon amerikai elnök kongresszusi üzenetében kéri, hogy egy évvel hosszabbítsák meg a 10 százalékos pótadó kivetését.
Venezuelában ismét engedélyezik a kommunista párt legális működését.
Ajub Khan pakisztáni elnök lemond, átadja a hatalmat Jahja Khannak, a hadsereg főparancsnokának.

27. Wilson brit miniszterelnök Nigériába utazik.

28. Franz Olah volt osztrák belügyminisztert egyévi súlyosbított börtönre ítélik sikkasztásért és csalásért.
Meghalt Dwigt Eisenhower, volt amerikai elnök.

31. Pakisztán új elnöke: Jahja Khan.
Megegyezés Anguilla ügyében: az angol megbízott a helyén marad, és a sziget héttagú tanácsával egyetértésben irányítja majd az ügyeket. A március 18-án partra tett angol csapatokat kivonják a szigetről.
Wilson brit miniszterelnök Nigériából Etiópiába utazik.

Április

1. Megkezdődik a Kínai Kommunista Párt 9. kongresszusa.
Podgornij szovjet államfő Algériából Marokkóba utazik hatnapos látogatásra.
2. Joseph Ankrah ghanai államfő benyújtja lemondását. Az új elnök: Afrifa dandártábornok.
3. Megkezdődik a Finn Kommunista Párt 15. kongresszusa.
A négy nagyhatalom képviselői New Yorkban találkoznak, hogy megtárgyalják a közel-keleti helyzet békés rendezésének lehetőségeit.
Trudeau kanadai miniszterelnök nyilatkozik a NATO-ról, ismerteti Kanada katonai politikájának céljait.
4. Megkezdődik a Kanadai Kommunista Párt 20. kongresszusa.
5. C. Manescu román külügyminiszter a Szovjetunióba utazik.
Kormányváltozás Dél-Jemenben. Az új miniszterelnök: Fejszal Abdullatif eddigi külügyminiszter.
7. Algériában ítéletet hirdetnek az oráni perben. Krim Belkasszemet távollétében halálra ítélik.
Nepal új miniszterelnöke: Kirtinidhi Biszta.
8. Willy Brandt nyugatnémet külügyminiszter elutazik Kanadából, ahol kétnapos látogatása során tárgyalásokat folytatott a kelet – nyugati kapcsolatról és a NATO-ról.
9. A szovjet kormány nyilatkozata a NATO megalakulásának 20. évfordulóján.
10. Washingtonban megnyílik a NATO miniszteri tanácsának jubileumi ülésszaka, amelynek témája a kelet – nyugati kapcsolatok kérdése. Nixon amerikai elnök hárompontos tervet javasol a NATO korszerűsítésének és hatékonyságának növelésére.
De Gaulle televíziónyilatkozata: ha az április 27-i népszavazás negatív eredménnyel zárul, lemond a hatalomról.
Husszein jordániai király hatpontos javaslatot terjeszt elő Washingtonban a közel-keleti kérdés rendezésére.
11. Berlinben közös közlemény jelenik meg Wladyslaw Gomulkának, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága első titkárának NDK-beli látogatásáról.
Véget ér a NATO miniszteri tanácsának jubileumi ülés-

szaka. A közlemény nem ad választ a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének budapesti felhívására. Puccskísérlet a Közép-afrikai Köztársaságban. Szervezőjét, Alexandre Banza alezredest, közegészségügyi államminisztert kivégzik.

12. Essenben megkezdődik a Német Kommunista Párt első kongresszusa.

14. A Kínai Kommunista Párt 9. kongresszusának közleménye: egyhangúlag elfogadták Lin Piao politikai beszámolóját és az új szervezeti szabályzatot. Teljhatalmat szavaznak meg Mao Ce-tung elnöknek, és utódjává Lin Piaót jelölik. Todor Zsivkov bolgár miniszterelnök Ausztriába érkezik. Zambiában megkezdődik a közép- és kelet-afrikai állam- és kormányfők 5. csúcsértekezlete.

15. A Koreai NDK légelhárító erői lelőnek egy EC – 121-es amerikai felderítő gépet, amely behatolt a KNDK légiterébe.

17. A Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának plenáris ülésén Alexander Dubcek felmentését kéri. A párt első titkárává dr. Gustav Husákot választják.

19. Irán semmisnek nyilvánítja az 1937-ben Irakkal kötött egyezményt, amely szabályozza a két ország hajózási jogát a Shatt-el-Arab folyón.

20. Az angol kormány csapatokat küld Észak-Írországba, az ottani rendőrség támogatására. Londonderryben, Észak-Írország fővárosában véres összetűzések zajlanak le a polgárjogokért harcoló katolikus kisebbség és a protestáns szélsőségesek között.

23. Moszkvában megkezdődik a KGST 23. rendkívüli ülésszaka. Sirhan B. Sirhant, Robert Kennedy gyilkosát halálra ítélik.

24. Véget ér a Kínai Kommunista Párt 9. kongresszusa.

25. Életbe lép az az egyezmény, amely Latin-Amerikát atomfegyvermentes övezetté nyilvánítja.

27. Népszavazás Franciaországban de Gaulle két törvényjavaslatáról. A szavazás negatív eredménnyel végződik, de Gaulle bejelenti lemondását.

Barrientos bolíviai elnök repülőszerencsétlenség áldozata lett. Siles Salinas alelnök veszi át 1970-ig – Barrientos mandátumának lejártáig – az elnöki tisztséget.

Argentínában összeesküvést lepleznek le, amelynek célja Ongania rendszerének megdöntése volt.

30. Megkezdődik az Egyesült Államok Kommunista Pártjának 19. kongresszusa.

Irak elismeri az NDK-t.

Május

1. Ghanában ismét engedélyezik a politikai pártok működését.
3. Meghalt Zakir Husain, India köztársasági elnöke. Az ország ideiglenes elnöke: V. Venkata Giri.
A Szlovák Kommunista Párt új első titkára Stefan Sadovsky, a miniszterelnök: Peter Colotka.
5. Koszigin szovjet miniszterelnök Indiába utazik Zakir Husain temetésére.
A finn kormány emlékiratot intéz valamennyi európai állam kormányához az európai biztonságról.
7. Megállapodás az NDK és Kambodzsa között: az NDK kambodzsai diplomáciai képviseletét nagykövetségi rangra emeli.
8. A DNFF küldöttsége tízpontos javaslatot terjeszt a párizsi négyes konferencia 16. ülése elé.
12. Podgornij szovjet államfő a Koreai NDK-ba utazik.
14. Nixon amerikai elnök rádió- és televízióbeszédében nyolcpontos kölcsönös, ellenőrzött visszavonulási tervet javasol a vietnami háborúban.
Ghanában összeesküvést lepleznek le, amelynek célja Eyadema togói elnök rendszerének megdöntése volt.
16. A Vénusz – 5 szovjet bolygóközi űrállomás leszáll a Vénuszra.
17. Wladyslaw Gomulka, a Lengyel Népköztársaság Államtanácsának tagja választási beszédében az európai biztonsággal és az NSZK politikájával foglalkozik. Kijelenti: Lengyelország kész egy államközi szerződést aláírni az NSZK-val.
A Vénusz – 6 űrállomás leszáll a Vénuszra.
18. Az Egyesült Államokban felbocsátják az Apollo – 10 űrhajót, fedélzetén Thomas Stafford, John Young és Eugene Cernan űrhajósokkal.
20. Podgornij szovjet államfő Mongóliába utazik.
Bangkokban megnyílik a SEATO tanácsának 14. ülésszaka.
Ian Smith rhodesiai miniszterelnök bejelenti: Rhodesiában június 20-án népszavazással döntenek a köztársasági alkotmányról.
22. Thomas Stafford és Eugene Cernan az Apollo – 10-ről átszáll a „Snoopy" holdkompra, és 15 kilométerre megközelítik a Holdat.
23. Moszkvában megkezdődik a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozását előkészítő bizottság záróülésszaka.
24. Kínában kormánynyilatkozatot adnak ki, amely megismétli Kína igényét a Damanszkij-szigetre.
25. Államcsínnyel megdöntik a szudáni kormányt, s egy új

forradalmi tanács veszi át a hatalmat. Az új kormány vezetője: Abu Bakr Audallah.
Koszigin szovjet államfő Afganisztánba utazik.

26. Az Apollo – 10 űrhajó visszatér a Földre.

27. Szudán elismeri az NDK-t.

29. A Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának plénumán Gustav Husák beszédet mond „A párt feladatai a jelenlegi politikai helyzetben" címmel.

30. Koszigin szovjet államfő egy napra Pakisztánba utazik.
Véget ér a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozását előkészítő bizottság moszkvai záróülésszaka.
Curacaóban, a Holland-Antillák egyik szigetén súlyos zavargások törnek ki, ötezer munkás sztrájkol és béremelést követel. A rendőrség közbelép, lelőnek egy szakszervezeti vezetőt. A munkások megindulnak a főváros központja felé, üzleteket gyújtanak fel. Négyszáz holland ejtőernyős érkezik a szigetre, hogy segítséget nyújtson a rend helyreállításában.
Argentínában a szakszervezetek 24 órás sztrájkot hirdetnek, tiltakozásul Ongania tábornok diktatúrája ellen. A dolgozók eleget tesznek a felhívásnak, a sztrájk majdnem százszázalékos.

31. Biafrában bejelentik, hogy foglyul ejtettek 18 olajszakértőt, az FNI olasz olajtársaság munkatársait, azzal a váddal, hogy nigériai erőket támogatnak. Halálra ítélik őket, de egy hét múlva, az olasz kormány közbenjárására, szabadon bocsátják mindannyiukat.

Június

1. Általános választások Lengyelországban.
Az elnökválasztás első fordulója Franciaországban. A második fordulóra továbbjut Pompidou és Poher.

5. Szíria elismeri az NDK-t.
Moszkvában megkezdődik a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozása. A tanácskozáson 75 kommunista és munkáspárt képviselői vesznek részt.

7. Spanyolország szárazföldi blokád alá helyezi Gibraltárt.

8. Nixon amerikai és Nguyen Van Thieu dél-vietnami elnök találkozója Midway-szigeten. Megállapodnak abban, hogy 25 000 amerikai katonát vonnak ki Dél-Vietnamból.

10. Numeiri, a szudáni Forradalmi Tanács elnöke bejelenti: Dél-Szudán autonómiát kap.
Megalakul a dél-vietnami ideiglenes forradalmi kormány. A kormány elnöke: Huynh Tan Phat, a DNFF volt főtitkára.

13. A Szovjetunió kormánynyilatkozatot intéz Kínához, s javasolja: a két ország képviselői tanácskozzanak az egyes határvonalszakaszok pontos kijelöléséről, a fennálló szerződések alapján.

15. A választás második fordulója Franciaországban. Az új köztársasági elnök: Georges Pompidou.

17. Véget ér a kommunista és munkáspártok moszkvai tanácskozása. Elfogadják „Az imperializmus elleni harc feladatai a jelenlegi szakaszban és a kommunista és munkáspártok az összes antiimperialista erők akcióegysége" című fődokumentumot és még több más határozatot, felhívást.

20. Népszavazás Rhodesiában az új alkotmányról. Feljogosítják Smith rhodesiai miniszterelnököt az alkotmány módosítására és a köztársaság kikiáltására.

22. Lemond Kahtan el-Saabi dél-jemeni elnök, a hatalom az öttagú elnöki tanács kezébe kerül.

23. Todor Zsivkov bolgár miniszterelnök Algériába utazik.

24. Sikertelen merénylet Sekou Touré guineai elnök ellen.
A brit kormány a rhodesiai „népszavazás" alkotmányjogi problémái miatt megszakítja kapcsolatait a fehértelepes rezsimmel, de a gazdasági szankciókon túl egyéb megtorlásokra nem hajlandó.

26. Az SZKP Központi Bizottságának ülése határozatot fogad el a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozásának eredményeiről.

30. A Dél-jemeni Népi Köztársaság elismeri az NDK-t.

Afrikai Egységszervezet csúcskonferenciája. Algírban, 1968 szeptemberében tartották meg a negyven országot egyesítő Afrikai Egységszervezet V. csúcskonferenciáját.

Szeptember 9-től az AESZ miniszteri tanácsa ülésezett az algériai fővárosban. Határozatában elítélte Nagy-Britanniát, mert Rhodesiában nem alkalmazott fegyveres erőt a fehértelepes rendszer megdöntésére. A külügyminiszterek elítélték a NATO-hatalmakat és a nyugati pénzügyi köröket, amiért akadályozzák a portugál gyarmatok függetlenné válását. A miniszteri tanács 1969-et a faji megkülönböztetés elleni harc évének nyilvánította.

A szeptember 13–16 közötti csúcsértekezlet elnöke, Bumedien algériai államfő megnyitójában a nigériai háború problémáját elemezte, és a szakadár Biafra akcióját „külföldi összeesküvésnek" nevezte. Diallo Telli, az AESZ főtitkára beszámolt a szervezet félévtizedes munkájáról. A csúcsértekezlet határozata felhívta Biafra vezetőit, hogy működjenek együtt a szövetségi hatóságokkal a nigériai béke és egység érdekében, s ennek fejében a központi kormány általános amnesztiát biztosít. A közel-keleti határozat – Izrael megnevezése nélkül – követelte az idegen területeket megszálló csapatok visszahívását.

Az AESZ főtitkárává ismét Diallo Tellit választották, s a VI. afrikai csúcsértekezletet 1969 szeptemberére, Addisz Abebába hívták össze.

Albánia kilépett a Varsói Szerződésből. Mehmet Shehu albán miniszterelnök indítványára 1968. szeptember 13-án az albán nemzetgyűlés kimondta, hogy Albánia kilép a Varsói Szerződés Szervezetéből. A tiranai vezetők megelőzőleg már éveken át távol tartották magukat az európai szocialista országok védelmi szervezetétől.

Mehmet Shehu azt állította, hogy Albánia ezzel a lépésével súlyos csapást mér „a szovjet – amerikai együttműködésre", „még inkább megerősíti védelmi vonalait", s „forradalmi lépést tesz".

Amerikai elnökválasztás — a Nixon-kormány. 1968. november 5-én elnökválasztás volt az USA-ban; egyúttal újraválasztották az egész képviselőházat, a szenátus egyharmadát és 21 állam kormányzóját.

A választási kampány során a republikánus konvenció Richard Nixont választotta a párt elnökjelöltjévé, Spiro Agnew marylandi kormányzót pedig alelnökjelöltté.

A demokrata pártiak az elnöki tisztségre Hubert Humprey addigi alelnököt, az alelnöki tisztségre pedig Edmund Muskie szenátort jelölték.

November 5-én a szavazásra jogosultak 60,2 százaléka járult az urnák elé. Nixon a szavazatok 43,75 százalékát, Humphrey 42,72, Wallace pedig 13,53 százalékát kapta. Jóllehet a leadott több mint 73 millió szavazatból Nixon mindössze fél millióval előzte meg Humphreyt, az elektori testületben mégis 302 elektori szavazatot kapott (a megválasztáshoz 270-re volt szükség), szemben Humphrey 191 és Wallace 45 elektorával. A végeredmény szerint tehát a választók 57 százaléka a Demokrata Párt ellen adta le szavazatát.

A képviselőházi választásokon a demokraták csak csekély pozícióveszteséget szenvedtek. A republikánusok néggyel növelték mandátumaik számát, úgyhogy az új képviselőház összetétele: demokrata párti — 243, republikánus — 195.

A szenátusi választásokon a 100 szenátor közül 34-et választottak újjá. A jelenlegi összetétel: 58 demokrata párti és 42 republikánus szenátor.

November 5-én 21 államban 8 demokrata párti és 12 republikánus kormányzót választottak, ily módon az Egyesült Államok 50 állama közül 31 élén áll köztársaság párti kormányzó, 19 államot pedig demokrata párti kormányzó vezet.

1969. január 20-án Washingtonban ünnepélyesen beiktatták hivatalába Richard Nixont, az USA 37. elnökét. Két nappal később Nixon letette a hivatali esküt és összeült az új kormány. Nixon külügyminisztere az 55 esztendős William P. Rogers lett, aki 1957—1961-ig az Eisenhower-kormány igazságügy-minisztere volt. Viszonylag fiatal, 46 éves a hadügyminiszter, Melvin R. Laird.

Január 22-én tette le a hivatali esküt Charles Yost, az USA új állandó ENSZ-képviselője is.

A vietnami rendezéssel foglalkozó párizsi négyhatalmi értekezleten az amerikai küldöttség vezetését Henry Cabot Lodge bonni nagykövet vette át, aki 1960-ban Nixon alelnökjelöltjeként indult, s azóta két ízben is nagykövet volt Saigonban.

Nixon elnök nemzetbiztonsági tanácsadójává Henry Kissingert nevezte ki, aki a három utolsó elnök mellett ugyanilyen megbízatással működött.

Amerikai kémrepülőgép lelövése. 1969. április 15-én a KNDK légiereje lelőtt egy, az ország légiterébe behatolt amerikai kémrepülőgépet. Az EC—121-es típusú, korszerű felderítő és rádióméró berendezéssel ellátott katonai repülőgépet — műszereinek a súlya 5 és fél tonna — 31 főnyi személyzet kezelte. A gép roncsai a tengerbe estek, mindössze két holttestet sikerült az amerikaiaknak megtalálniuk.

Az amerikai kormány riadóztatta a dél-koreai haderőt és az USA Dél-Koreában állomásozó katonaságát.

Egy héttel ezután Washington bejelentette, hogy folytatják a felderítő repüléseket és ehhez légi-, valamint haditengerészeti erőket használnak fel. Az USA a Japán-

tengeren, Korea és a Szovjetunió partjainak közelében 23 hajóból álló flotta-összevonást hajtott végre, amit a Szovjetunió diplomáciai úton kifogásolt. Az amerikai flottaegység ezután szétoszlott.

A KNDK kormánya kijelentette: „Mint mindenkor, úgy a jövőben is erélyesen fellépünk a hazánk felségterületét megsértő amerikaiak bármilyen provokációja ellen."

Anguilla. „A modern stratégia összes szabályainak alkalmazásával" rohanta le Anglia 1969. március 19-én az Atlanti-óceán és a Karibtenger határvonalán fekvő Anguilla szigetet, amelynek hatezer színesbőrű lakója 1967. május 30-án kiáltotta ki függetlenségét. Erre az akcióra Anglia nagyobb összeget költött, mint gyarmati uralmának három évszázada alatt a sziget fejlesztésére. Jóllehet, amerikai részről érdeklődtek a sziget iránt, teljesen alaptalan volt az

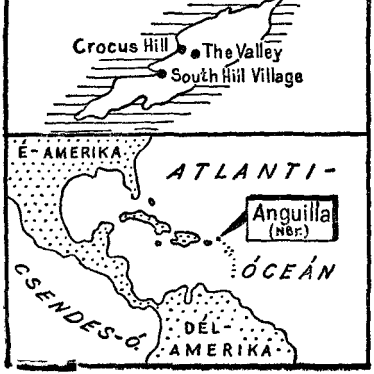

az angol hivatkozás, hogy Anguilla egy amerikai maffia uralma alá került, amely játékbarlangokat akart ott berendezni.

A sziget lakossága tájékoztatta az ENSZ-t a függetlenségi népszavazások eredményeiről, kérte a Világszervezet képviselőinek helyszíni szemléjét és közölte, hogy 1969 áprilisában általános választásokat szándékoznak tartani. Anguilla élén egyébként egy héttagú tanács állott; a sziget ideiglenes köztársasági elnöke, Webster, március 24-én, New York-i sajtóértekezletén úgy nyilatkozott, hogy folytatja a harcot az ENSZ-megfigyelők bebocsátásáért (az angol megszállók ugyanis nem engedték be őket), az angol csapatok és rendőrség kivonásáért, valamint a békés tárgyalásokért, amelyekre azonban csak az angolok távozása után kerülhet sor.

Az angol akció bírálói, afrikai és ázsiai politikusok is megemlítették, hogy Anglia kész volt katonai erőt alkalmazni egy kis szigetország ellen, de nem hajlandó ugyanerre például a rhodesiai fajüldöző Smith-rendszerrel szemben.

Atom nélküli államok konferenciája. Az ENSZ határozata alapján 1968. augusztus 29. és szeptember 28. között Genfben tanácskoztak az atomfegyverrel nem rendelkező országok képviselői. Teljes joggal 92 ország küldöttsége vett részt az értekezleten, de szavazati jog nélkül négy atomhatalom – az USA, Franciaország, Nagy-Britannia és a Szovjetunió – is képviseltette magát.

Az atomsorompó-szerződéssel összefüggő biztonsági kérdéseket, az

atomfegyvermentes övezetek létesítését, az atomfegyverkezési hajsza megszüntetésével, valamint az atomerő békés felhasználásával kapcsolatos problémákat vitatták meg, s ugyanezekről a témákról hozták a konferencia 13 határozatát is.

A genfi értekezleten elfogadott Nyilatkozat sürgette a fegyverkezési verseny beszüntetését, az atomleszerelést és az általános leszerelést, kedvező feltételeket és nemzetközi együttműködést szorgalmazott az atomenergia békés felhasználásában. Követelte, hogy tegyék hozzáférhetővé a hasadóanyagokat és a nukleáris technikát minden, atomfegyverrel nem rendelkező ország számára. A részvevők elutasították azt az alaptalan követelést, hogy az aláírók és a távolmaradók számára egyenlő előnyöket biztosítson az atomsorompó-szerződés. Meghiúsult az a kísérlet, hogy szembeállítsák az atomfegyverrel nem rendelkező országokat az atomhatalmakkal, s hogy az értekezlet állandó szervvé alakuljon át, szembehelyezkedve más ENSZ-szervekkel, például a Nemzetközi Atomenergia Ügynökséggel.

Békemozgalom — 20 éves jubileum. 1969-ben világszerte megemlékeztek az 1949. április 20 – 25. között Párizsban és Prágában megrendezett első Béke-világkongresszusról, amely megalapozta a történelem első szervezett békemozgalmát. A húsz évvel ezelőtt megtartott kongresszus állandó bizottsága 1950-ben alakult át Béke Világtanáccsá (BVT).

Az atomfegyverek betiltását követelő stockholmi felhívásra (1950 április) több mint 500 millió aláírást; az öt nagyhatalom békeegyezményét sürgető BVT-felhívásra (1951 – 1952) 600 millió, a tömegpusztító fegyverek gyártásának és kísérleteinek tilalmát követelő felhívásra (1965) 655 millió aláírást gyűjtöttek a békeharcosok.

1957 júliusában világhírű fizikusok, kémikusok, biológusok részvételével indult meg a Pugwash-mozgalom; ez konferenciáin az atomfegyverek felhalmozódásával kapcsolatos kérdésekkel és a béke stabilitásának problémáival foglalkozik.

A nemzetközi békemozgalom küzd a külföldi katonai támaszpontok megszüntetéséért, az általános, egyidejű és ellenőrzött leszerelésért, a gyarmati rendszer és a faji megkülönböztetés ellen, a békés egymás mellett élés elvének megvalósításáért, a nemzetközi viták tárgyalások útján való rendezéséért.

A nemzetközi békemozgalom két évtizedes munkásságát 1969 júniusában a berlini Béke Világtalálkozón, valamint a Béke-világtanács jubileumi ülésszakán elemezték.

Biztonsági Tanács — új tagok. Az ENSZ Közgyűlés 1968. november 1-én két évre a Biztonsági Tanács nem állandó tagjaivá választotta 1969. január 1-én kezdődő hatállyal Kolumbiát, Finnországot, Spanyolországot, Nepalt és Zambiát (Brazília, Kanada, Dánia, India és Etiópia helyére).

1969 végéig a BT nem állandó tagja még: Algéria, Magyarország, Pakisztán, Paraguay és Szenegál.

A BT állandó tagjai: a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország és a kínai

mandátumot bitorló Csang Kaj-sek-klikk.

A BT-nek 1965-ig 11 tagja volt, jelenleg 15 tagja van, 5 állandó és 10 nem állandó.

Brazíliában katonai diktatúra. Brazíliában, ahol a reakciós erők a hadsereg támogatásával és az Egyesült Államok bátorításával 1964-ben megdöntötték Goulart elnök rendszerét, 1968 decemberében elnöki puccsal katonai diktatúrát vezettek be. Arturo da Costa e Silva marsall, aki 1966-ban hadügyminiszterből lett elnök, korlátozta a polgári szabadságjogokat. Az elégedetlenség miatt véres tüntetések robbantak ki. Azzal az indokolással, hogy meg akarják hiúsítani egyes „baloldali felforgató elemek puccskísérletét", az igazságügy-miniszter 1968. december 13-án bejelentette a parlament meghatározatlan időre való elnapolását, a rendeleti kormányzást, valamint az államelnök különleges felhatalmazásait. A közel 90 milliós dél-amerikai országban tömeges letartóztatásokra került sor.

Az elnöki puccsal Paraguay, Bolívia, Argentína és Peru után Brazília lett az ötödik olyan dél-amerikai állam, amelyben katonai diktatúra uralkodik.

A gazdasági helyzet bizonytalansága miatt a brazil cruseirót 1968-ban négyszer értékelték le, összesen 18,1 százalékkal.

Brazzaville-kongói hatalmi harcok. Kongó (Brazzaville), az egykori francia gyarmat a Francia Nemzetközösség tagjaként 1960-ban kiáltotta ki függetlenségét. Az egymilliós lakosságú közép-afrikai államban 1968 januárjától érlelődött a politikai válság, amikor Massemba-Débat elnök menesztette miniszterelnökét és átvette a kormányfői tisztséget.

1968 augusztusának első napjaiban az elnök és a hadsereg vezetőinek kettős hatalma alakult ki, néhány hét múlva azonban már Alfred Raoul százados lett a miniszterelnök, aki Massemba-Débat szeptember 4-i lemondása után az államfői tisztséget is átvette. Ezzel a hadsereg lett a hatalom tényleges birtokosa. A fordulat előkészítésében a sajtó szerint részt vettek a Brazzaville-ben működő kínai diplomaták és bizonyos Kína-barát kongói politikusok is.

Chilei választások. Hárommillió chilei polgár 1969. március 2-án megválasztotta a képviselőház 150 tagját és 30 új szenátort az 50 tagú szenátusba. Az uralmon levő keresztény demokraták az 1965-ös 42,3 százalékkal szemben ezúttal csupán 29,7 százalékot kaptak, s képviselőik száma 82-ről 55-re csökkent. A jobboldali Nemzeti Demokraták előretörtek és 34 képviselői helyet szereztek.

A Chilei KP 1965-ben a szavazatok 12,4, 1969-ben pedig a szavazatok 16,6 százalékát nyerte el, ily módon 18 képviselői mandátumát 22-re növelte. A chilei szenátusban 6 kommunista szenátor van.

Alig négy héttel a választások után Eduardo Frei chilei elnök bejelentette, hogy nem jelölteti magát az 1970-es elnökválasztásokon. A chilei alkotmány értelmében a köztársasági elnök ugyanis nem választható újra, de Frei mindent elkövetett, hogy alkotmánymódo-

sítással ismét megszerezze az elnöki pozíciót.

Ciprusi görög—török tárgyalások. 1968 nyarán Beirutban előzetes, majd Nicosiában hivatalos tárgyalásokra került sor Ciprus görög és török népcsoportjának képviselői között. A harmadik tárgyalási fordulón megállapodtak különböző albizottságok felállításában. Az egyik albizottság feladatává tették a görögök és a törökök visszatelepítését azokra a területekre, amelyeken az 1963. évi tragikus összetűzésekig éltek.

1969 május közepén a tárgyalások ismét zsákutcába jutottak, amikor a ciprusi törökök ideiglenes adminisztratív kormánya – ez 1967 óta működik a töröklakta területeken – visszautasította Makariosznak egy olyan ciprusi görög állam létrehozására tett javaslatait, amelyben a törökök kisebbségként élnének. A törökök a két közösség egyenlőségét követelik, széles körű közigazgatási autonómiát egy félig szövetségi jellegű állam keretében.

Az új ciprusi válság az ENSZ-csapatok mandátumának 1969 júniusi lejárta előtt robbant ki, amikor erősödött a NATO Ciprussal kapcsolatos tevékenysége. A ciprusi angol támaszpontoknak ugyanis fontos szerepet szántak Izrael hadianyag-utánpótlásában. Anglia a NATO reykjaviki, majd brüsszeli tanácsülése után igyekezett Ciprust a NATO terveihez idomítani. 1969 tavaszán Ciprus partjai előtt NATO haditengerészeti gyakorlatokat tartottak. A NATO feszültséget akar teremteni Cipruson, beavatkozási ürügyet keres, igyekszik meghiúsítani a görög és a török közösségek közötti megegyezést. Athénben a ciprusi tárgyalások minden sikere ingerültséget keltett, hiszen a görög titkosszolgálat változatlanul egy ciprusi államcsíny tervével foglalkozott.

Concorde-program. A Concorde típusú szuperszónikus utasszállító gép francia és angol változatával 1969 március – áprilisában kezdték meg a próbarepülést. Költségeit 1966-ban még 1 milliárd 200 millió dollárra tervezték, de ez az összeg 1969 májusában már 1 milliárd 752 millióra nőtt. Az angol – francia szuperszónikus gépből 16 légiforgalmi társaság összesen 74-et rendelt, egyenként 19,2 millió dolláros áron.

1968 decemberében a Szovjetunió bemutatta legújabb szuperszónikus utasszállító gépét, s ezzel váratlanul megelőzte az angol – francia Concorde-programot. A TU – 144-es két évvel előbb jelenik meg a nemzetközi légiforgalomban, mint a Concorde.

Csád Köztársaság szeparatista mozgalmai. Francia katonai segítséggel állította helyre a rendet Csád kormánya 1968 őszén az ország északi részén fekvő Tibesti tartományban. A mintegy hárommillió lakosú közép-afrikai köztársaság vezetői 1960-ban, a függetlenség elnyerésekor állapodtak meg Franciaországgal, az egykori anyaországgal abban, hogy Fort Lamyban, a köztársaság fővárosában 1000 főnyi francia katonaság állomásozik és segíti az elszakadást követelő törzsek megrendszabályozását.

Csád fegyveres erőinek létszáma: 400 katona, 2000 rendőr és határőr.

A Csád északi részét lakó tibbu nomád törzs már közel negyed százada szembeszegül minden központosító törekvéssel. Fort Lamy hatóságai 1968. augusztus 28-án bejelentették, hogy a francia katonaságot veszik igénybe a közel negyedmilliós törzs ellen, amely „érzelmeitől elvakítva" az ország területi integritását veszélyeztető akciókba kezdett.

Afrikában elítélő visszhangot váltott ki a francia beavatkozás.

Csehszlovákiai helyzet. 1968 második felében a csehszlovákiai belpolitikai feszültség tovább fokozódott, s ez érthetően növelte a szövetséges szocialista országok nyugtalanságát. Július 14—15-én Varsóban a Szovjetunió, Magyarország, az NDK, Lengyelország és Bulgária vezetői megbeszélésre jöttek össze. A csehszlovák vezetők — engedve a jobboldal nyomásának — nem mentek el a tárgyalásra, sőt az „ötök" varsói levelében foglalt elvtársi tanácsokat is visszautasították. A csehszlovák sajtó uszításba kezdett néhány szocialista ország ellen, nacionalista kampány kezdődött egy olyan „nemzeti egység" jegyében, amelyben a jobboldal volt a hangadó. Július 23-án Ágesernyőn az SZKP és a CSKP vezetői tanácskoztak, de az itt született megállapodást ugyanúgy nem valósították meg, mint az ezt követő augusztus 3-i pozsonyi találkozó határozatát.

1968. augusztus 21-én az öt szocialista ország katonai segítséget nyújtott Csehszlovákia munkásosztályának, haladó erőinek az ellenforradalom növekvő veszélyének elhárítására. Augusztus 23-tól 26-ig Moszkvában szovjet—csehszlovák tárgyalások voltak, amelyekbe a többi érdekelt szocialista ország vezetői is bekapcsolódtak. A katonai akció által teremtett feltételek, valamint a moszkvai megállapodások lehetővé tették a politikai konszolidáció megindulását. Októberben megállapodás született az ideiglenesen Csehszlovákiában állomásozó szovjet csapatok státuszáról, megkezdődött a lengyel, keletnémet, bolgár és magyar csapatok kivonása.

A CSKP KB novemberi ülése körvonalazta a politikai konszolidáció megteremtését, de a rendeződés rendkívül vontatottan haladt.

Egyre nyíltabb és mind szélsőségesebb szocialistaellenes akciókra került sor.

A csehszlovák nemzetgyűlés 1968. október 27-én egyhangúlag elfogadta a szövetségi alkotmányjogi berendezkedésről szóló törvényt, amelynek alapján Csehszlovákia 1969. január 1-től két önálló, egyenjogú köztársaságból, a Cseh Szocialista Köztársaságból és a Szlovák Szocialista Köztársaságból álló szövetségi állam lett.

A CSKP KB április 1-i rendkívüli ülésén elítélte a sorozatos rendzavarást, a szovjet szervek épületeiben okozott vandál rombolást, a szovjet állampolgárok és vezetők durva sértegetését, a szovjet hősi emlékművek meggyalázását. A KB-ülés után a szövetségi kormány bevezette az előzetes sajtócenzúrát.

Alexander Dubcek a CSKP 1969. április 17-i központi bizottsági ülésén kérte, hogy mentsék fel az első titkári tiszt alól. Javaslatára a plénum dr. Gustáv Husákot vá-

lasztotta a párt első titkárává. A régi 21 tagú pártelnökséget 11 tagú elnökség váltotta fel, tagjai: Bilak, Colotka, Cernik, Dubcek, Erban, Husák, Piller, Sádovsky, Svoboda, Strougal és Polacek.

A csehszlovák sajtó és tájékoztatási hivatal 1969. május 15-én betiltotta a „Listy" és a „Reporter" című lapokat, valamint egyéb intézkedéseket is hozott a jobboldali elemeknek a sajtó területéről való eltávolításáról. A gazdasági konszolidáció első lépésként májusban közepén ármódosításokat hajtottak végre Csehszlovákiában.

A CSKP KB május 29—30-i ülésén a párt vezető szerepének helyreállításáról tárgyaltak. Megvitatták ezen kívül a CSKP nemzetközi tevékenységét, részben a kommunista és munkáspártok moszkvai tanácskozásával kapcsolatban. A központi bizottság Ota Sikot kizárta a KB-ból, mivel álláspontja „érveket adott a burzsoá propagandának a CSKP elleni támadásokra és komoly kárt okozott az állam érdekeinek". Fegyelmi büntetésben részesültek azok a KB-tagok, akik 1968-ban aláírták a „Kétezer szó" című szocialistaellenes kiadványt.

Dél-Jemen. Aden brit gyarmat területén 1967. november 30-án született meg a legfiatalabb arab ország, a másfél milliós Dél-jemeni Népköztársaság. A királypártiak Szaúd-Arábiából kapott támogatással folytatják fegyveres harcukat a rendszer ellen. 1968. december 1-én ezres létszámú royalista erő tört be az északi szomszéd országból, de végül kénytelen volt megfutamodni. Kahtan el-Saabi, dél-jemeni köztársasági elnök 1969 júniusában lemondott és a törvényhozó erőt képviselő NLF, a Nemzeti Felszabadítási Front (taglétszáma a lakosság 6 százaléka) elnöksége öttagú tanácsot nevezett ki az ország élére. Saabi lemondását az elnök és belügyminisztere közötti viszály előzte meg.

A dél-jemeni kormány — gazdasági nehézségektől tartva — nem államosította a Caltex, az Esso, a Mobil és a BP idegen érdekeltségű olajvállalatokat. A földreform megvalósítását a földbirtokosok és a brit gyarmati időkből ott maradt tisztviselők gátolják. Aden hajóforgalma a Szuezi-csatorna lezárása óta évi hatezerről ezerre csökkent. Az ország bankjai is külföldiek kezében vannak.

Dél-koreai ellenállási mozgalom. A húsz éve amerikai megszállás alatt álló Dél-Korea belpolitikája 1968 óta mind zavarosabb. A reakciós Pak Csong Hi-rendszerrel szemben fegyveres ellenállás bontakozott ki, az országban partizáncsoportok működnek.

Az USA — továbbra is ENSZ-zászló alatt — mintegy 60 000 katonát tart Dél-Koreában, s a dél-koreai bábkormány 50 000 katonával vesz részt az amerikaiak dél-vietnami háborújában. Szöul 800 000-es hadsereget tart fenn, s ezt az erőt használja fel a KNDK elleni provokációkra. 1969. január 1. és április 10. között a KNDK határán 2180 fegyveres provokációt szerveztek.

Dél-vietnami Köztársaság megalakulása. Dél-Vietnamnak a Nemzeti Felszabadítási Front ellenőr-

rése alatt álló területén 1968 tavasza óta igen nagy változások mentek végbe. A Front politikai programja szerint megalakultak a demokratikusan választott népi hatalmi szervek. Az amerikai sajtó szerint Dél-Vietnam 2500 községe közül 1969 januárjáig 1270 községben kezdték meg munkájukat a népi forradalmi bizottságok és a népi tanácsok. Dél-Vietnam 44 tartományának többségében tartományi szinten is létrejöttek a népi hatalmi szervek. Nagy erővel kezdték meg a földreform végrehajtását, a közoktatási és közegészségügyi programok megvalósítását.

1969. május 23-án a DNFF Központi Bizottságának és az 1968 tavaszán megalakult Vietnami Nemzeti Demokratikus és Békeerők Szövetsége Központi Bizottságának küldöttségei megállapodtak a népi képviselők kongresszusának összehívásában, amely hivatott az ideiglenes dél-vietnami forradalmi kormány kinevezésére.

Ez a kongresszus Dél-Vietnam egyik felszabadított övezetében 88 delegátus és 72 meghívott vendég részvételével 1969. június 6—8-ig ülésezett. Egyhangúlag elfogadott határozatában kimondta a Dél-vietnami Köztársaság megalakulását, létrehozta a DVK ideiglenes forradalmi kormányát és a mellérendelt konzultatív tanácsot. Az új kormányt, amelynek elnöke Huynh Tan Phat (1960 óta a DNFF főtitkára), bemutatták a kongresszusnak és tagjai a helyszínen tették le a hivatali esküt.

A DNFF átadta az állami funkciók gyakorlását az ideiglenes forradalmi kormánynak, amely a párizsi négyoldalú tárgyalásokon is átvette a Nemzeti Felszabadítási Front helyét. Az ideiglenes forradalmi kormány intézi a vietnami háborúval kapcsolatos teendőket is.

1969 közepéig 25 állam — közöttük valamennyi szocialista ország — ismerte el a Dél-vietnami Köztársaság ideiglenes forradalmi kormányát.

Ecuadori Kommunista Párt kongresszusa. Guayaquilben 1968. augusztus 1–4. között tanácskozott az Ecuadori Kommunista Párt VIII. kongresszusa. A párt főtitkára, Pedro Saad beszámolójában síkraszállt a nemzetközi kommunista mozgalom egységéért, bírálta Mao Ce-tung csoportjának tevékenységét.

A kongresszuson megválasztották a párt új központi bizottságát, amelynek főtitkára ismét Pedro Saad lett.

Ecuadori kormányalakítás. 1968. szeptember 1-én hivatalba lépett Ecuador három hónappal azelőtt megválasztott új elnöke, a párton kívüli dr. José Maria Velasco Ibarra, aki az elmúlt 34 év során már négyszer volt ecuadori államfő, utoljára 1960–61-ben.

A december 4-i kormányalakítás során az 5 és fél millió lakosú latinamerikai ország külügyminisztere Rogelio Valdiviesco, hadügyminisztere Rafael Andrada Ochoa lett.

ENSZ — „fejlesztési évtizedek". A fejlődő országok – ezek az ENSZ tagságának háromnegyedét alkotják – 1960 óta számos világgazdasági és fejlesztési problémát tűztek a világszervezet tanácsko-

zásának napirendjére, természetesen a szocialista országok támogatásával. Így indult meg 1961-ben az ENSZ úgynevezett első fejlesztési évtizede. A gyarmattartó és neokolonialista erők politikája következtében nem sikerült elérni, hogy a hatvanas évek végére a „harmadik világ" évi átlagos gazdaságfejlődési üteme elérje az 5 százalékot, sőt 1966–67-ben ez az ütem alig négy százalékos volt.

A fejlődő országok arra törekszenek, hogy 1970 végére az ENSZ Közgyűlés elé kerülhessen az úgynevezett második fejlesztési évtized programja. A nyugati hatalmak ismét a „globális felelősség" jelszavával akarják másokra hárítani a terheket, de nem idegenkednek egyéb politikai spekulációktól sem. A második fejlesztési évtized előkészítő bizottságába bevonták az NSZK-t, emiatt a szocialista országok képviselői távol maradtak a bizottság 1969. február 25-i első üléséről és a bizottság további munkájától is.

ENSZ Közgyűlés 23. ülésszaka. New Yorkban 1968. szeptember 24. és december 21. között zajlott le az ENSZ Közgyűlés 23. ülésszaka. Forma szerint nem rekesztették be az ülésszakot, hogy munkáját folytathassa, ha ezt a helyzet – elsősorban a közel-keleti állapot – megköveteli.

Az ülésszakon az általános politikai vitában a küldöttségvezetők kifejtették kormányaik álláspontját a főbb nemzetközi kérdésekben, majd határozati javaslatokat terjesztettek elő. A Közgyűlés az általános ügyrendi bizottság által javasolt 99 kérdésből 95-öt tűzött napirendjére. A közel-keleti problémát érdemben nem vitatták meg, s a vietnami háború és a nigériai polgárháború sem szerepelt a napirenden.

Az ülésszak idején került nyilvánosságra U Thant ENSZ-főtitkárnak a négy nagyhatalom – a Szovjetunió, az USA, Nagy-Britannia és Franciaország – külügyminisztereihez intézett levele, amelyben javasolta, hogy az említett országok vezetői 1969-ben csúcsértekezleten vitassák meg a legégetőbb nemzetközi kérdéseket.

A Közgyűlés határozatai közül kiemelkednek a leszereléssel kapcsolatos döntések. Az ENSZ felszólította a Genfben ülésező 18-hatalmi leszerelési bizottságot, hogy aktívabban működjék. Megbízta a főtitkárt, készítsen jelentést a vegyi és baktériumfegyverek esetleges alkalmazásának következményeiről. Egy határozat felszólította az USA-t és a Szovjetuniót, hogy minél előbb kezdjenek tárgyalásokat az atomfegyverek célba juttatására szolgáló stratégiai eszközök gyártásának korlátozásáról.

Konvenció született az ülésszakon a háborús bűntettek elévülhetetlenségéről. A konvenció kimondta továbbá, hogy az emberiség ellen elkövetett bűntettek nem évülnek el.

Az ENSZ Közgyűlés ismét sürgette a gyarmatok függetlenségének megadását. Felszólította viszont Nagy-Britanniát, hogy ne adjon Rhodesiának függetlenséget mindaddig, amíg a Smith-rendszert nem váltja fel általános titkos szavazás útján hatalomra kerülő és a törzslakosság akaratát kifejező kormány.

Az ülésszak elítélte a dél-afrikai faji megkülönböztetést, az apartheid-politikát, a politikai foglyokkal való embertelen bánásmódot, de nem volt hajlandó kizárni a Dél-afrikai Köztársaságot az ENSZ kereskedelmi és gazdaságfejlesztési értekezletének munkájából.

A Közgyűlés határozatban szólította fel az izraeli kormányt, tegye lehetővé azoknak az arab lakosoknak a visszatérését, akik az Izrael által kirobbantott háború miatt szülőföldjük elhagyására kényszerültek. Különbizottságot állított fel, amely figyelemmel kíséri az izraeliek ténykedéseit a megszállt arab területeken.

A Közgyűlés foglalkozott továbbá a Kínai Népköztársaság ENSZ-tagságának kérdésével.

A Közgyűlés megválasztotta a Biztonsági Tanács új, nem állandó tagjait. 126. tagállamként felvette az ENSZ-be a volt spanyol gyarmatból 1968. október 12-én függetlenné vált Egyenlítői Guineát. A Cipruson állomásozó ENSZ-erők mandátumát 1969. június 15-ig meghosszabbították.

Az ENSZ ezenkívül figyelemre méltó határozatokat hozott a világűr békés felhasználásáról, a tengerfenék hasznosításában való nemzetközi együttműködésről, a levegő szennyezettségének problémájáról.

Az ENSZ 1969-es költségvetése 155 millió dollár.

Észak-írországi válság. Észak-Írországban, amelyet joggal tekintenek Anglia elhanyagolt félgyarmatának, 1968 őszén erőteljes polgárjogi mozgalom bontakozott ki. Londonderry-ben, Észak-Írország második legnagyobb városában a rendőrség és a protestáns reakció kegyetlenül leszámolt a gazdasági helyzet javítását, az általános választójogot követelő tüntetőkkel. 1968. április 20-án a rendőrség és a tüntetők összecsapásának 280 sebesültje volt. Ezt követően számos észak-ír városban került sor tüntetésekre. A hatóságok Londontól kértek és kaptak fegyveres segítséget, s ez tovább fokozta a feszültséget.

A fél évszázada hatalmon levő reakciós unionista párt, amely az angol konzervatívokkal áll szoros kapcsolatban, az 1969 februári választások után meggyengült. A szélsőséges szárny leszámolást követelt a tüntetőkkel, a miniszterelnök köré tömörült mérsékeltek viszont engedményekért szálltak síkra. Amikor az unionista parlamenti frakció a választási reform mellett foglalt állást, a jobbszárny megbuktatta O'Neillt. Május 3-án megalakult Chichester-Clark új kormánya, amely a jobbszárnynak tesz engedményeket.

Az észak-ír és az angol propaganda szerint a válságot a protestáns—katolikus ellentétek okozzák, az igazi ok azonban a gazdasági helyzet, elsősorban a nagy munkanélküliség, valamint a választási rendszerben érvényesülő vagyoni cenzus, amely a szegény rétegeket megfosztja a szavazati jogtól.

Fekete Oroszlán hadgyakorlat. Az NSZK déli részében, Bajorország és Baden-Württemberg területén 1968. szeptember 15—20. között került sor a Fekete Oroszlán fedőnevű hadgyakorlatokra. Az NSZK hadügyminisztériuma — a nemzet-

közi közvélemény nyomására – 1968. július 23-án bejelentette, hogy a gyakorlatok színterét a csehszlovák határ közvetlen közeléből, Oberpfalzból az említett térségbe helyezik át. A döntés előzményeként üzenetváltás zajlott le Kiesinger kancellár és az akkor éppen az Egyesült Államokban tartózkodó hadügyminisztere, Schröder között.

A hadgyakorlaton a közlések szerint 28 000 nyugatnémet, 5000 amerikai, valamint francia katona vett részt, 13 000 kerekes és 1600 lánctalpas jármű, 1400 nehézfegyver és erős légihaderő (napi ezer bevetés). A manőver tervében atomfegyverek alkalmazását (feltételesen) nem irányozták elő. A hadgyakorlatok költségét 5 – 6 millió nyugatnémet márkára becsülték.

Finn KP kongresszusa. 1969. április 3 – 6-án Helsinkiben tartották meg az 50 000 tagot tömörítő Finn Kommunista Párt XV. kongresszusát. A fél évszázados múltra visszatekintő párt a fejlett tőkésországok kommunista pártjai közül az egyetlen, amelyik részt vesz a kormányban, mégpedig 1966 óta. A kongresszuson 479 küldött és húsz testvérpárt képviselői voltak jelen.

Pártelnökké ismét Aarne Saarinent választották meg, a Központi Bizottság új főtitkára pedig Ville Pessi helyett Arvo Aalto lett. A kongresszus elfogadta az új pártprogramot.

Saarinen elnök zárszavában megállapította, hogy a kongresszus nem teljesíthette maradéktalanul feladatát, mivel nem tudták leküzdeni a párton belüli nézeteltéréseket és nem sikerült biztosítani a pártegységet. Az új Központi Bizottság feladataként jelölték meg a pártszakadás megakadályozását és a demokratikus centralizmus érvényesítését.

A párt kisebbségi csoportjának véleménye szerint a párt vezetősége nem védi kellőképpen a munkásosztály érdekeit, s a Koivisto-kormányban helyet kapott kommunista miniszterek – úgymond – „elvesztették osztályharcos magatartásukat". A kisebbségi csoport képviselőinek többsége elhagyta a kongresszust és külön tanácskozást tartott. Az új Központi Bizottság 45 tagja és póttagja közé csak néhányan kerültek a kisebbségi csoportból.

Földközi-tengeri flották. A közelkeleti válság nyomán előtérbe került a Földközi-tenger stratégiai helyzete, különösen azután, amikor a szovjet haditengerészet állandó erőként jelent meg ebben a térségben. Az amerikai haditengerészet – jóllehet Gibraltár mintegy hatezer kilométerre van New Yorktól –, a második világháború óta nem távozott a Földközi-tengerről. Jelenleg itt hajózik az amerikai tengeri haderő legmagasabb fokú harckészültségben levő egyik előretolt harccsoportja, a 6. flotta, mintegy 160 repülőgépet hordozó két csapásmérő repülőgép-anyahajóval és közel félszáz egyéb egységgel. A Földközi-tenger vizeit járják azok az amerikai atommeghajtású tengeralattjárók is, amelyeknek támaszpontját a spanyolországi Rotában rendezték be, s ezek célpontjai a Szovjetunió déli és délnyugati területei, Bulgária, Románia és Magyarország.

A szovjet flottaegységek, amelyek között helikopterhordozók, rakétacirkálók, rombolók, tengeralattjárók éppúgy megtalálhatók, mint úszódokkok és tartályhajók, részint a szovjet fekete-tengeri flottához tartoznak, részint pedig a balti flottához. Ez utóbbiak a Gibraltári-szoroson keresztül jöttek be a Földközi-tengerre. A szovjet haditengerészeti erők megjelenése válaszintézkedés volt, az amerikai jelenlétet hivatott ellensúlyozni. A szovjet flotta nem törekszik állandó bázisra a Földközi-tengeren, de az arab országok mindig szívesen látják kikötőikben a szovjet tengerészeket.

A NATO 1968-as tanácsülései vegyes összetételű földközi-tengeri NATO-flották létrehozásáról intézkedtek, e flották azonban csak összevonások idején alkotnak hadműveleti egységet.

Francia atomrobbantások. Franciaország, amely 1963-ban nem írta alá a légköri atomfegyverkísérleteket betiltó szerződést, 1968 nyarán sorozatos atom- és hidrogénfegyver kísérleteket végzett a Csendes-óceán térségében. Júliusban és augusztusban atombombával, majd

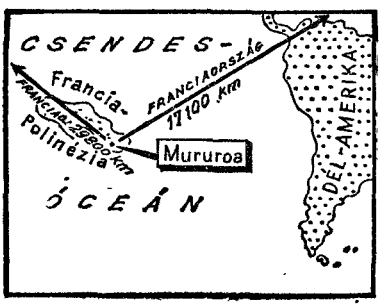

augusztus 24-én és szeptember 8-án hidrogénbombával folytatták az évek óta tartó kísérletsorozatot. Az utóbbiak robbanóereje 1–2 megatonna volt. A kísérletek helyéül a Francia Polinéziához tartozó Mururoa korállzátonyt választották ki, s a környékbeli államok – elsősorban Japán, Új-Zéland és Ausztrália – erélyesen tiltakoztak a francia kormánynál. Miki Takeo japán külügyminiszter 1968 júliusában, párizsi látogatásakor személyesen kérte de Gaulle elnököt a csendes-óceáni kísérletsorozat leállítására.

Francia népszavazás. De Gaulle utóda: Pompidou. 1969. április 27-én de Gaulle népszavazásra bocsátotta a francia kormány két reformjavaslatát. Az első: új területi igazgatási rendszer bevezetése a már kialakult gazdasági körzetek alapján; a másik reform a szenátusnak, a francia parlament felsőházának törvényhozó jellegét akarta megszüntetni, úgyhogy ez a ház csupán gazdasági és szociális tanácsadó szerv lenne. A szenátus átalakítása megváltoztatta volna a köztársasági elnök ideiglenes helyettesítésének rendszerét, mert helyettese nem a szenátus elnöke lett volna, hanem a miniszterelnök. A szenátus ugyanis az V. Köztársaság alapításának napjától szemben állt de Gaulle-lal.

De Gaulle a reformok elfogadásához kötötte saját elnöki mandátumának sorsát, amely egyébként csak 1972 decemberében járt volna le.

A nagy pártok közül csak a gaulle-ista párt folytatott kampányt az „igen" szavazatokért, a

többi párt és szervezet — a reformok elvetését ajánlotta.

1969. április 27-én 12 millió szavazó (a szavazásban részt vettek 52 százaléka) „nem"-et mondott a reformokra, s csupán 10,9 millió választó helyeselte őket. De Gaulle április 28-án délben hivatalosan lemondott és átadta hivatalát az ideiglenes ügyvivő köztársasági elnökké kinevezett centrista Alain Pohernek. Couve de Murville kormánya egyelőre hivatalában maradt.

A francia elnökválasztásokat 1969. június 1-re írták ki azzal, hogy ha egyik jelölt sem kapja meg a szavazatok abszolút többségét, akkor június 15-én második fordulóra kerül sor, amelyben két jelölt közül a viszonylagos többség dönti el, ki lesz a következő hét évre az Elysée palota ura.

A kormánytöbbség Georges Pompidou-t jelölte, aki 1962-től hat éven keresztül volt de Gaulle miniszterelnöke. Pompidou-t a gaulle-ista párton kívül támogatták a „független köztársaságiak". Az úgynevezett centristák táborában Alain Poher jelöltsége nyerte el a „demokratikus centrum" és a radikálisok támogatását.

A Francia Kommunista Párt nevében Waldeck Rochet főtitkár már de Gaulle lemondásának másnapján levélben fordult Guy Mollet-hez, a szocialista párt főtitkárához: közös program kidolgozását és közös elnökjelölt állítását javasolta. Gaston Defferre marseille-i polgármester, a szocialista jobbszárny vezére, a kommunistákkal való együttműködés ellenfele azonban április 29-én a pártvezetőség támogatásával bejelentette jelöltségét és ezzel meghiúsította, hogy a baloldal egységes jelölttel indulhasson a választásokon. Ilyen körülmények között az FKP Jacques Duclost, a párt politikai bizottságának tagját jelölte.

Június 1-én Pompidou 44,1, Poher 23,4, Jacques Duclos 21,4, Gaston Defferre 5 százalékot kapott. Második fordulóra került tehát sor, amikor is június 15-én két jobboldali jelölt, Pompidou és Poher került szembe egymással. A Francia KP tartózkodásra szólította fel választóit: a második fordulóban a választók 31 százaléka maradt távol az urnáktól. Az új francia köztársasági elnök az 58 éves Georges Pompidou lett.

Kormányalakításra Jacques Chaban-Delmas kapott megbízást. Az UDR, a független republikánusok és a centristák hármas koalíciójára támaszkodó kormányban Maurice Schumann lett a külügyminiszter, Michel Debré pedig hadügyi államminiszter.

Görögország — a fasiszta rezsim két éve. 1969. április 21-én az athéni junta demokratikus látszatintézkedésekkel ünnepelte hatalomra jutásának második évfordulóját. Papadopulosz miniszterelnök bejelentette az alkotmány egyes cikkeinek visszaállítását.

A „fekete ezredesek" az államfő (király) és a parlament fölé helyezték a hadsereget, a parlamentet megfosztották legfőbb funkcióitól, betiltottak egyes politikai pártokat és mintegy 270 társadalmi szervezetet. Tízezreket vetettek börtönbe, koncentrációs táborokba, sokszor bírói ítélet nélkül. A junta uralma alatt a görög gazdaság fejlődési

üteme a felére csökkent, a katonai kiadások és adók viszont a másfélszeresükre nőttek. 1968-ban a Görögországból külföldre emigráltak száma meghaladta az 50 000-et.

Görögország 1968-ban – nagyrészt amerikai és nyugatnémet bankoktól – 121 millió dollár kölcsönt vett fel, 5 százalékos kamatra. Az 1969. évi költségvetés 30 százalékát fordították az államadósság törlesztésére, illetve katonai kiadásokra.

Kétéves uralma alatt a junta sem stabilitásra, sem népszerűségre nem tett szert. Egyetlen párt sem támogatja a fasiszta rezsimet, még a polgári-konzervatív pártok sem. A nép hangulatát tükrözte a volt miniszterelnök, Papandreu temetésén rendezett több százezres tüntetés, valamint a thesszáliai véres összetűzés.

Guyanai választások. A Dél-Amerika északkeleti részén fekvő és mintegy 700 000 lakosú Guyanában 1968. december 15-én általános választások voltak, először az ország 1966 májusában elnyert függetlensége óta.

A korábbi Brit Guyanában 1964-ig a dr. Cheddy Jagan vezette baloldali radikális Népi Haladó Párt kormányozott, amely programjában meghirdette a külföldi gazdasági és politikai uralom felszámolását. Az amerikaiak és a helyi reakciósok akkor a Népi Nemzeti Kongresszust juttatták hatalomra, és ennek a pártnak a vezére, Forbes Burnham lett a miniszterelnök.

Washington megtette az előkészületeket a reakció uralmának fenntartására. A Burnham-kormánnyal 1966-ban olyan törvényt adatott ki, amely lehetővé teszi a nemkívánatos személyek letartóztatását és bebörtönzését bírósági döntés nélkül, s módot ad a cenzúra bevezetésére. Az 1968-as választások előtt néhány nappal e törvény alapján több mint száz embert tartóztattak le, többségben a Népi Haladó Párt tagjait.

Az 1968. december 15-i választásokon a reakciós Népi Nemzeti Kongresszus az 53 parlamenti mandátumból 30-at, Jagan Népi Haladó Pártja 19-et, a fehérek pártja, a United Force pedig 4 mandátumot szerzett.

Háborús bűnök elévülése — ENSZ konvenció. Az ENSZ Közgyűlés 23. ülésszakának III. bizottsága, majd a Közgyűlés határozatot hozott a háborús bűntettek és az emberiség ellen elkövetett bűncselekmények elévülhetetlenségéről. A konvenció (nemzetközi megállapodás) formájában megszerkesztett határozat kötelezi az államokat: tegyenek meg minden törvényhozási és egyéb intézkedést, hogy az elévülés elve és semmilyen egyéb korlátozás ne vonatkozzék e bűncselekményekre. A konvenció ismét hangsúlyozza a potsdami egyezményben, a nürnbergi törvényszék statútumában és döntéseiben kinyilvánított elveket a náci bűnösök megbüntetésére vonatkozóan.

Az NSZK vezető körei már 1965-ben megpróbálták lezárni a vizsgálatot a náci bűncselekmények ügyében. A világméretű tiltakozási hullám azonban a döntés felülvizsgálatára kényszerítette őket, s az újabb elévülési határidőt 1969. december 31-ében jelölték meg. Nyugatnémet diplomaták ezt az

időpontot az ENSZ-ben is megpróbálták elfogadtatni, majd kampányt kezdtek, hogy az NSZK ne csatlakozzék a konvencióhoz. Az NDK kormánya közölte, hogy kész aláírni a konvenciót.

Hijacking (repülőgéprablás). 1967. szeptember 9-én három fegyveres férfi egy kolumbiai repülőgépet arra kényszerített, hogy a keletkubai Santiagóban szálljon le. A három fegyveres politikai menedékjogot kért Kubában. Ezzel indult a „Hijacking". 1969 közepéig több mint félszáz repülőgép pilótáját kényszerítették – latin-amerikai és észak-amerikai légitársaságok gépein – útirányának megváltoztatására és kubai leszállásra.

A nemzetközi polgári légiforgalmi szervezet 1968 szeptemberében Buenos Aires-ben megtartott közgyűlésén foglalkozott az üggyel. Kuba a repülőgépeket, személyzetüket és utasaikat – azokon kívül, akik menedékjogot kértek – mindig nyomban visszajuttatta hazájukba. Mint Kuba képviselője az említett közgyűlésen elmondotta, a szóban forgó repülőgépeket „felhasználták az elnyomástól menekülő színesbőrűek, forradalmárok, olyan amerikai állampolgárok, akik így akartak megszabadulni a vietnami behívótól, valamint egyesek, akik így próbáltak a letartóztatás elől egérutat nyerni". A kubai küldött hozzáfűzte, hogy kormánya támogatja a légikalózkodás megakadályozására irányuló nemzetközi mozgalmat.

Indiai félidős választások. Az 1967-es indiai általános választásokon az ország 17 állama közül nyolcban vereséget szenvedett az uralkodó párt, az Indiai Nemzeti Kongresszus. Négy államban szilárd győzelmet arattak az ellenzéki pártok, Nyugat-Bengáliában, Uttar-Pradeshben, Punjabban és Biharban azonban az ellenzék nem tudott többségre szert tenni, és a központi kormány ragaszkodott az úgynevezett elnöki kormányzás bevezetéséhez. 1969-ben ebben a négy államban került sor félidős választásokra, valamint Nagaföldön, ahol lejárt a törvényhozó gyűlés mandátuma.

Biharban a Nemzeti Kongresszus a szocialistákkal választási szövetségre lépett, de az eredmények nem igazolták az uralkodó párt optimizmusát. Bár Uttar-Pradeshben a Nemzeti Kongresszus megkapta a viszonylagos többséget (425 mandátumból 209-et), Nyugat-Bengáliában egy 12 pártból álló tömb nyerte el a parlamenti többséget (280-ból 214-et). Ebben a tömbben volt az Indiai Kommunista Párt, az ún. párhuzamos kommunista párt és még több más baloldali párt. Punjabban az Akali Dal nevű szikh politikai-vallási párt került hatalomra, Nagaföldön pedig a Naga Szocialista Szervezet, amely a Nemzeti Kongresszus platformját támogatta. Az indiai sajtó szerint a félidős választások után az Indiai Nemzeti Kongresszus pozíciói némileg meggyengültek.

Interparlamentáris Unió ülései. Az 1889-ben Párizsban megalakult Interparlamentáris Unió, amely az önkéntesség alapján tömöríti az egyes országok parlamenti képviselőit, s a nemzetközi együttműködés fejlesztésén fáradozik, 1968

őszén Limában, 1969 tavaszán pedig Bécsben tanácskozott. A bécsi ülésen 55 ország 360 parlamenti képviselője vett részt, de továbbra sem nyertek bebocsátást a Német Demokratikus Köztársaság, a Vietnami Demokratikus Köztársaság és a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság képviselői. Egyhangú határozatot fogadtak el a vegyi és biológiai fegyverek eltiltásáról, állást foglaltak az atomfegyverek betiltása és az atomsorompó-szerződés mielőbbi ratifikálása mellett. Akárcsak Limában, Bécsben is folytatódtak az izraeli képviselők arab-ellenes kirohanásai. Az Interparlamentáris Unió 1969 őszén Új-Delhiben sorra kerülő konferenciáján megvizsgálja a közepes és kis országok szerepét és felelősségét a nemzetközi béke fenntartásában.

Iraki—iráni konfliktus. Irán 1969 tavaszán egy újabb válságot robbantott ki az amúgy is feszült közel-keleti térségben. Mivelhogy az iraki fegyveres erők tetemes részét lekötötték Szíriában és Jordániában, valamint a kurdok elleni akcióban, felmondta az 1937-es határegyezményt, amely a Tigris és az Eufrátesz összefolyásából keletkezett 144 kilométer hosszú tölcsértorkolat iráni oldalán vonta meg a két ország határát. A víziút az egyezmény értelmében teljesen Irak birtokában volt. Irán uralkodója ez év tavaszán fenyegető csapatmozdulatokra adott parancsot, Irak azonban megőrizte higgadtságát: tárgyalásokat javasolt, és nem akadályozta a Shatt al Arab víziúton az iráni szállítóhajók közlekedését.

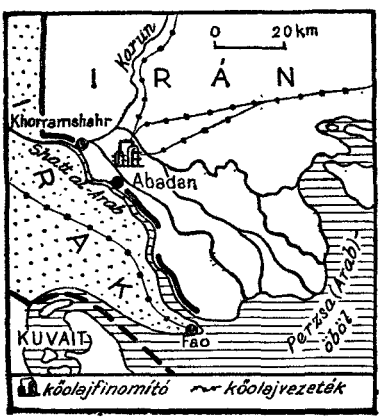

A nyugati hatalmak ürügyként használták fel az iraki—iráni feszültséget arra, hogy továbbra is fenntartsák katonai támaszpontjaikat és haderőiket a Közel- és Közép-Keleten.

Jemeni polgárháború. A Szaud-Arábiával és a Dél-jemeni Népköztársasággal határos Jemeni Arab Köztársaság 1962 szeptemberében alakult, amikor a forradalom véget vetett a feudális imám-rendszernek. A belső reakció azonban vissza akarta állítani az imamátust, s polgárháborút robbantott ki, melybe az olajérdekeiket féltő imperialista monopóliumok is bekapcsolódtak. A fegyveres harc 1967 végén — 1968 elején érte el tetőpontját, amikor a monarchista erők bekerítették a fővárost, Saanát. A nép felkelése azonban leverte az ellenforradalmat. A reakció erre taktikát változtatott: igyekezett kiélezni a viszonyt Jemen és Dél-Jemen között. A két ország kormánya egyetért abban, hogy a Jemeni Arab Köztársaság és a Dél-jemeni

Népköztársaság egységes egészet alkot. 1969 februárjában a jemeni kormány javasolta az azonnali egyesülést, a dél-jemeni kormány azonban úgy vélekedett, hogy még nem érkezett el ennek az ideje. A tárgyalásokon az EAK közvetít.

Kanada és a NATO. Franciaország után Kanada a NATO katonai szervezetének második olyan tagállama, amely kötelezettségeit csökkenti. 1969 áprilisában a Trudeau-kormány kijelentette: megmarad a NATO-ban és együttműködik az Egyesült Államokkal „a nyugati félteke védelmében", de „tervszerűen és fokozatosan" csökkenteni fogja Európában állomásozó haderőit. A döntést megelőző vitában több kanadai miniszter a NATO-ból való végleges kilépés mellett foglalt állást, hangoztatva, hogy e katonai tömb „nemlétező háborús veszély elhárításának lett az eszköze".

Az Egyesült Államok rakétaelhárító rendszerének tervei nagy felháborodást keltettek Kanadában, hiszen az „antirakéták" robbanófejei – feltételezés szerint – kanadai városok és falvak fölött robbannának, így súlyos veszélynek tennék ki a lakosságot.

Egész sor NATO-politikus és stratéga – többek között Willy Brandt nyugatnémet külügyminiszter és Lemnitzer tábornok – úgy nyilatkozott 1969 tavaszán, hogy a kanadai példának nagy hatása lehet olyan NATO-tagállamokra, mint Norvégia, Törökország, Izland, Dánia, Hollandia és Belgium.

Kanada döntése, hogy az Európában állomásozó tízezer főnyi kanadai haderőt fokozatosan visszavonja, még nem jelenti azt, hogy független külpolitikát folytathat. Az ország erős amerikai befolyás alatt áll, s az amerikai tőke – naponta kétmillió dollár – feltartóztathatatlanul özönlik Kanadába.

Kína új hatalmi szervei. 1968 második felében Jünnan tartományban, Tibetben és Hszincsiangban is megalakult az úgynevezett forradalmi bizottság, s ezzel a „kulturális forradalmat" irányító „proletár főhadiszállás" – Mao Ce-tung csoportja – mind a 29 tartományt és autonóm területet ellenőrzése alá vonta. A kínai sajtó és a pekingi vezetők hangsúlyozták a hadsereg szerepét a hatalmi harcban.

A forradalmi bizottságok a végrehajtó hatalom, a bíróság, az ügyészség, valamint a párt- és társadalmi szervek feladatkörét gyakorolják.

A bizottságokat felülről szervezték meg, és formálisan három forradalmi erő (a hadsereg, a Mao Ce-tung csoportjához tartozó káderek, valamint a „vörösgárdisták" és „vöröslázadók") koalícióját alkotják. Ez persze nem szünteti meg az ellentéteket e három erő képviselői között, s a maóista hatalmi struktúrában a fő erő a hadsereg. A hadsereg ellenőrzi a politikai, a társadalmi és a gazdasági élet minden területét, s a forradalmi bizottságok lényegében kizárják a dolgozó tömegeket az ország irányításából.

A KKP Központi Bizottsága 1968 októberében tartott ülésén kizárta a pártból és megfosztotta minden állami tisztségétől Liu Saocsit, „a kapitalista úton járó, első

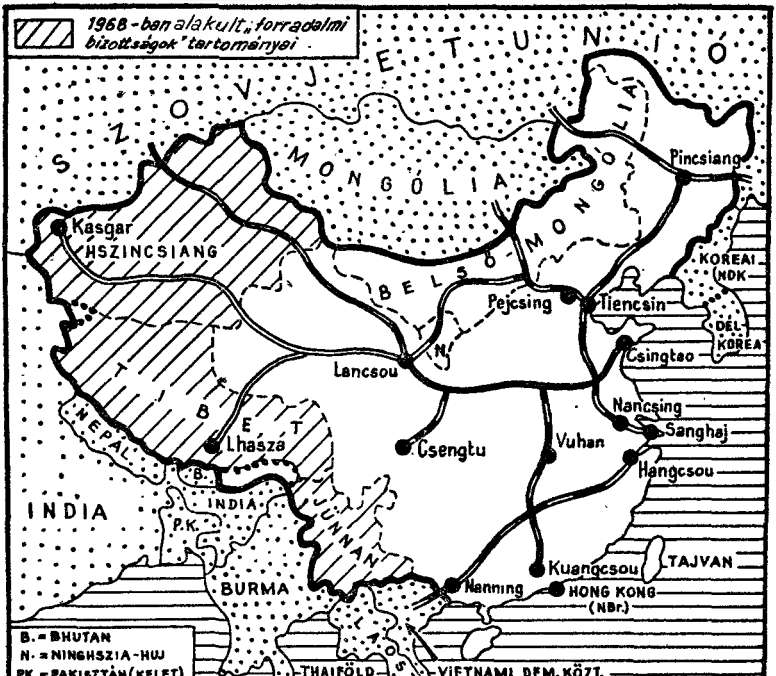

számú hatalmon levő pártszemélyt, renegátot, belső felforgatót és munkásárulót". A KB-ülés megállapította, hogy biztosítva vannak az ideológiai, a politikai és a szervezeti feltételek a KKP IX. kongresszusának összehívásához.

Kínai hidrogénbomba. 1968. december 27-én a Kínai Népköztársaság nyugati térségében hidrogénfegyver-kísérletet hajtottak végre. Az Amerikai Atomerő Bizottság műszeres észleletei szerint a légköri kísérlet színhelye Lop Nor volt.

Kína első ízben 1967. június 17-én robbantott fel kísérleti hidrogénbombát. A második kísérletet „ajándéknak" szánták a Kínai Kommunista Párt IX. kongresszusára. Mao Ce-tung 75. születésnapján, 1968. december 26-án ismét volt egy robbantás, s az ötödik kínai atomfegyver-kísérletre 1966-ban, december 28-án, a hetedikre pedig 1967-ben, december 24-én került sor.

Kína 1964 és 1969 között nyolc légköri atom-, illetve hidrogénfegyver-robbantást hajtott végre.

Kínai KP IX. kongresszusa. A KKP VIII. kongresszusa után több

mint egy évtizeddel, 1969. április 1 – 24. között került sor Pekingben a Kínai Kommunista Párt IX. országos kongresszusára. Másfél ezer küldött gyűlt össze, de nem közöltték, hány párttag képviseletében. A küldötteket nem választották, hanem kijelölték őket. Mao Ce-tung pártelnök megnyitója után Lin Piao marsall, a párt alelnöke terjesztette elő a Központi Bizottság 24 000 szavas beszámolóját. A kongresszus három pontból álló napirendet fogadott el: 1. a KB beszámolója; 2. a KKP szervezeti szabályzatának módosítása; 3. az új KB megválasztása.

Három plenáris ülés volt, egyébként a kongresszus – mindvégig zárt ajtók mögött – munkabizottságokban ülésezett. Lin Piao beszámolója és az új szervezeti szabályzat a párttagok kötelességévé tette Mao Ce-tung elméletének szigorú követését. „A párt és az egész nép elítéli és megbünteti azt, aki bármikor, bármilyen körülmények között szembehelyezkedik Mao elnökkel és gondolatával" – hangsúlyozta Lin Piao, akit egyébként – a kommunista pártok gyakorlatától teljesen eltérő módon – a kongresszus Mao elnök utódául jelölt ki. A kongresszuson támadták Liu Sao-csi-t és „burzsoá főhadiszállását".

Az Usszurinál rendezett kínai határprovokációk után heves szovjetellenesség jellemezte a pártkongresszust és az ehhez kapcsolódó tömegmegmozdulásokat.

A KKP kongresszusa megválasztotta a 170 tagból és 109 póttagból álló új Központi Bizottságot. Nem került be a KKP sok neves személyisége, így pl. Liu Sao-csi, Peng Tö-huaj, Teng Hsziao-ping és mások. Pártelnök ismét Mao Ce-tung, alelnök Lin Piao lett. A Politikai Bizottság 21 tagból és négy póttagból áll, a PB öttagú állandó bizottságot alakított, ez a maóista csoport tartja a kezében tulajdonképpen a hatalmat. Tagjai: Mao Ce-tung, Lin Piao, Csen Po-ta, Csou En-laj és Kang Seng.

A kongresszus nem hozott határozatot, elfogadta Lin Piao beszámolóját, valamint az új szervezeti szabályzatot.

A IX. kongresszus új politikai formációt hozott létre, új ideológiával és új szervezeti szabályzattal: a maóista pártot, amely egy tömegméretű, programjában és vonalvezetésében kispolgári jellegű politikai szervezet.

Kínai—szovjet határkonfliktus. 1969. március 2-án, majd március 14-én és 15-én a szovjet – kínai államhatárt képező Usszuri folyónak egyik, a kínai parthoz közelebb eső szigetén a szovjet és a kínai határőrök, illetve katonai egységek között súlyos incidens történt, s ennek során több százan életüket vesztették.

A jelenlegi szovjet – kínai határ e szakaszát az 1858-ban kötött ajguni és tienesini, valamint az 1860-ban kötött pekingi szerződés és az ezekhez 1861-ben készített térképek határozzák meg, s a Szovjetunió ezek alapján tekinti sajátjának a szigetet.

A Kínai Kommunista Párt és a Kínai Népköztársaság vezetői a felszabadulás előtt és az azt követő években soha nem léptek fel nyílt területi követelésekkel a Szovjetunióval szemben. A kommunista

mozgalmon belüli polémia megindulásáig az egész ügy csupán néhány lakatlan sziget hovatartozásának tisztázására korlátozódó adminisztrációs probléma volt.

A kínai sajtó már az eseményeket követő napon éles támadást intézett „a cári Oroszország imperialista hagyományait követő szovjet revizionisták" ellen, akik – a kínai verzió szerint – járőröket küldtek a kínai felségterületet képező, kínai ellenőrzés alatt álló Csenpao-szigetre, s elsőként nyitottak tüzet az ott tartózkodó kínai határőrökre. Március 4-én pedig a „Zsenmin Zsibao" közzétette a hadsereg lapjával közösen írt „Le az új cárokkal!" című szerkesztőségi cikket, s ez adta meg az alaphangját azoknak a szovjetellenes tüntetéseknek, amelyekkel néhány nap alatt több száz millió embert mozgattak meg az országban. Nem kétséges, hogy a szinte az egész hónapon keresztül folytatott szovjetellenes propaganda-hadjárat (összehasonlításként érdemes megjegyezni, hogy a szovjet sajtó nem tette központi témájává a határkonfliktust) az április 1-én összeült IX. kongresszus hangulati előkészítését szolgálta.

A probléma rendezésének egyetlen járható útját a szovjet kormány 1969. március 20-i nyilatkozata és későbbi javaslata jelölte ki, amelyek az 1964-ben megszakadt konzultációk folytatására, illetve megkezdésük konkrét időpontjára tettek javaslatot.

A kínai részről felelevenített szovjet—kínai határprobléma lényegét tekintve nem határkérdés, nem is nemzeti probléma, hanem politikai célokat szolgál megengedhetetlen eszközökkel.

1969. április 2-án országgyűlésünk külügyi bizottsága nyilatkozatot fogadott el, amelyben kifejezte az egész magyar nép mélységes felháborodását a kínai provokációsorozat miatt. A kínai vezetők tevékenysége – hangsúlyozza a nyilatkozat – ellentétben áll a szocialista országok közötti kapcsolatokban érvényes normákkal.

Kínai vita az ENSZ-ben. Az ENSZ Közgyűlés 23. ülésszakán ismét szerepelt a Kínai Népköztársaság ENSZ-jogainak érvényesítése. Az USA és 13 más ország közös javaslatában megismételte az évek óta alkalmazott trükköt: indítványozta, hogy a kínai ENSZ-képviseletet összefüggő minden kérdést minősítsenek „fontos" kérdésnek", amelynek eldöntése az ENSZ alapokmánya szerint nem egyszerű, hanem kétharmados szótöbbséget kíván. A Közgyűlés elfogadta ezt az amerikaiak által sugalmazott javaslatot, ugyanakkor elvetette Olaszországnak és négy másik államnak azt a kezdeményezését, hogy „két Kínát" feltételezve egy különbizottság dolgozza ki a KNK ENSZ-képviseletének feltételeit.

Tizenhat ország közös javaslatot terjesztett az ENSZ elé, sürgetve, hogy a Kínai Népköztársaságot ismerjék el Kína képviselőjének a világszervezetben, s a Kína helyét bitorló Csang Kaj-sek klikk képviselőjét távolítsák el onnan. E javaslat mellett 44 küldöttség szavazott, 58 küldöttség ellene, 23 pedig tartózkodott a szavazástól. A nagyhatalmak közül a Szovjetunió, Anglia és Franciaország a Kínai Népköztársaság törvényes ENSZ-jogainak helyreállítása mellett, míg

az USA ellene szavazott. Az ENSZ Közgyűlés így további egy évre elodázta a kínai képviselet rendezését.

Kommunista pártok moszkvai tanácskozása. Az 1957-es és 1960-as moszkvai értekezletek után a kommunista és munkáspártok harmadik nagy tanácskozására 1969. június 5—17-ig ugyancsak a szovjet fővárosban, a Kreml Palota György-termében került sor. Meghívást kapott a világ valamennyi kommunista és munkáspártja. A tanácskozáson 75 testvérpárt vett részt. Két részvevő párt nevét biztonsági okokból nem közölték, két párt — a Kubai Kommunista Párt és a Svéd Baloldali Kommunista Párt — megfigyelővel képviseltette magát.

Az 1968 februárjában megtartott budapesti konzultatív találkozón olyan döntés született, hogy a nagy tanácskozás Budapesten működő előkészítő bizottságában minden párt részt vehet. Ennek megfelelően az előkészítő bizottság 1968 áprilisi első ülésszakára 88 testvérpárt kapott meghívást. Az előkészítő bizottság 1968-ban és 1969-ben többször ülésezett. Az 1969. május 23—30. közötti moszkvai záróülésszakon 70 küldöttség fejtette ki az egyes pártok központi bizottságainak véleményét a tanácskozás fő dokumentumának akkor még 142 pontból álló tervezetéről. Megegyezés született arról, hogy a tervezetet a munka alapjául szolgáló dokumentumként a hozzá csatolt módosításokkal együtt a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozása elé terjesztik.

Az 1969-es moszkvai tanácskozás napirendjén két kérdés szerepelt.

1. az imperializmus elleni harc feladatai a jelenlegi szakaszban és a kommunista és munkáspártok, az összes antiimperialista erők akcióegysége;

2. a Lenin születésének 100. évfordulójával kapcsolatos dokumentum.

Az első napirendi pont megvitatása során — az ír testvérpárt küldöttségének kivételével — minden delegáció kifejtette véleményét, még a megfigyelők is.

A küldöttségek többsége bírálta a Kínai KP vezetőségének szakadár irányvonalát, szembehelyezkedését az imperialistaellenes egységakciókkal. Bár a román küldöttség vezetője kifogásolta ezt, a felszólalók mindazt elmondták, amire központi bizottságuktól felhatalmazást kaptak. A tanácskozás híven kitartott viszont amellett, hogy az elfogadásra kerülő okmányok egyetlen testvérpárt bírálatát, megítélését sem tartalmazhatják.

Néhány küldöttség vezetője foglalkozott a csehszlovákiai fejleményekkel, de az egész tanácskozás figyelembe vette, hogy mind az úgynevezett „január utáni fejlődés", mind pedig az 1968 augusztusi fejlemények teljes elemzésére csakis a CSKP XIV. kongresszusa lesz hivatott.

Vita alakult ki a tanácskozáson olyan kérdések körül, mint pl. a világháborús veszély elleni harcnak vagy az imperializmus szétzúzásának elsődlegessége, bizonyos latin-amerikai pártok szerepe, a fő dokumentum elemző részének idő-

szerűsége és megalapozottsága, a szocialista országok közötti viszony normái. Ezekben a kérdésekben azonban a fő dokumentum állásfoglalásaival szembehelyezkedők mindvégig elenyésző kisebbségben maradtak.

A kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozásának 1969. június 17-i ülésén elfogadták a fő dokumentumot, amelynek címe azonos a tanácskozás 1. napirendi pontjával. A záróközlemény szerint: „Állást foglalva a kommunista és munkáspártok, az összes antiimperialista erők akcióegységének megerősítése mellett, az Ausztráliai Kommunista Párt, az Olasz Kommunista Párt, a San Marino-i Kommunista Párt és a Réunioni Kommunista Párt a dokumentumnak csak azzal a részével fejezte ki teljes egyetértését, amely az imperializmus elleni harc közös programját fogalmazza meg. A Dominikai Kommunista Párt küldöttsége pedig nem támogatta a fő dokumentumot."

A fő dokumentum végső formájában a bevezetőből és négy fejezetből áll. Első fejezete jellemzi a jelenkori imperializmust, második fejezete felvázolja az antiimperialista erőket — a szocialista világrendszert, a nemzetközi munkásosztályt és a nemzeti felszabadító mozgalmat —, a harmadik fejezet megadja az antiimperialista harc programját, végül a negyedik fejezet a kommunista és munkáspártok tömörülésének kérdéseit elemzi.

Teljesen egyhangúlag fogadott el a moszkvai tanácskozás még egy egész sor dokumentumot. Ezek: június 7 — nyilatkozat a közelkeleti helyzetről, június 10. — felhívás „Függetlenséget, szabadságot és békét Vietnamnak!", június 12. — üdvözlő távirat a Dél-vietnami Köztársaság ideiglenes forradalmi kormányához, június 12. — szolidaritási nyilatkozat a görög kommunistákkal és demokratákkal, június 14. — felhívás az indonéz kommunistákhoz, június 16. — szolidaritási nyilatkozat Haiti kommunistáival és demokratáival, június 16. — „Felhívás a béke védelmére!", június 17. — felhívás Lenin születése 100. évfordulójának méltó megünneplésére.

A moszkvai tanácskozáson számos delegáció köszönetét tolmácsolta az SZKP-nak a vendégszerető fogadtatásért és a tárgyalás munkájához szükséges legkedvezőbb feltételek megteremtéséért, valamint az MSZMP-nek a sikeres előkészítő munkáért.

Kongó—Mulele-ügy. Kinshasa-Kongó és Brazzaville-Kongó kapcsolatainak megszakítását okozta 1968 őszén a Mulele-ügy. A Mobutu elnök által meghirdetett amnesztia után Bomboko külügyminiszter a másik Kongó fővárosába, Brazzaville-be utazott, s meggyőzte Pierre Mulelét, az egykori Lumumba-barát felkelő vezért, hogy mivel az amnesztia rá is vonatkozik, térjen vissza Kinshasába, az egykori Leopoldville-ba. A hazatért Mulelét azonban Mobutu tíz nap után elítéltette és kivégeztette. Brazzaville-Kongó erre megszakította kapcsolatait Kinshasával, s a két Kongó közötti határt lezárták. Brazzaville-ban az ítélet végrehajtása után kétezer diák rohamozta meg a szomszédos Kongó nagykövetségét.

Közel-Kelet. Két évvel az 1967 júniusi izraeli agresszió után Izrael továbbra is szembeszegül az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1967. november 22-i határozatával, amely — egyebek között — az izraeli csapatok visszavonását követelte a megszállt egyiptomi, szíriai és jordániai területekről. Megsokasodtak 1969 első felében az izraeli szárazföldi és légiprovokációk, különösen az EAK és Jordánia ellen. Ugyanakkor a palesztinai felszabadítási szervezetek fokozták katonai tevékenységüket a megszállt arab területeken, az EAK pedig áttért az úgynevezett „aktív védelemre", vagyis egyiptomi rohamcsapatok keltek át a Szuezi-csatornán, hogy felszámolják a keleti parton kiépített izraeli erődrendszert, hasonló céllal az EAK tüzérsége is számos alkalommal akcióba lépett. Júliusban az EAK légiereje a Sinai-félsziget fölött rendszeresítette a felderítő repüléseket, sőt válaszul az izraeli légierő támadásaira nem egyszer rajtaütött az izraeli megszállók táborain és utánpótlási vonalain.

1968 végétől bekapcsolódott a közel-keleti konfliktusba Libanon is. Athénben 1968. december 26-án palesztinai ellenállók merényletet követtek el az El-Al izraeli légitársaság egyik utasszállító gépe ellen, mire megtorlásul az izraeli légierő és a rohamcsapatok december 28-án támadást intéztek a libanoni főváros, Beiruth nemzetközi repülőtere ellen. Az akció következtében 13 utasszállító és kereskedelmi gép elpusztult, az okozott kár meghaladta a 40 millió dollárt. A Biztonsági Tanács december 31-én egyhangúlag elfogadott határozatban ítélte el az izraeli akciót, amely az ENSZ-Alapokmány és a tűzszüneti egyezmény durva megsértése. Libanonban belpolitikai válság robbant ki abban a kérdésben, hogy libanoni területen engedélyezze-e a kormány az arab ellenállók tevékenységét.

Gunnar Jarring 1967 decemberétől — U Thant ENSZ-főtitkár személyes megbízottjaként — számtalan kísérletet tett a közel-keleti válság megoldására vagy legalábbis az álláspontok közelítésére.

Amikor nyilvánvaló lett, hogy Jarring küldetése nem jár sikerrel, előtérbe került a nagyhatalmak közvetítésének lehetősége. Az EAK kormánya 1968. november 22-én kedvezően foglalt állást a Biztonsági Tanács négy állandó tagja — a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország — kollektív közvetítése mellett. Izrael elvetette a nagyhatalmak bevonását a válság rendezésébe, továbbra is ragaszkodik ahhoz, hogy az elrabolt területeket megszállva egyenként tárgyaljon az arab országokkal, s olyan békefeltételeket diktáljon nekik, amelyek az agresszor megjutalmazását jelentették volna.

A négy nagyhatalom képviselői közel kéthónapos előkészítés után 1969. április 3-án kezdték meg tárgyalásaikat New York-ban, az ENSZ székhelyén. Július 1-ig 15 ülést tartottak, majd elnapolták munkájukat szeptemberig, az ENSZ-közgyűlés következő ülésszakáig.

Közvetlen szovjet—amerikai tárgyalások is folytak a Közel-Keletről, előbb Washingtonban, majd

Moszkvában. Sisco, az amerikai külügyminisztérium közel-keleti kérdésekkel foglalkozó államtitkára 1969 júliusában London és Párizs után Moszkvát is felkereste.

Az Egyesült Államok és Nagy-Britannia Izrael-barát magatartásában nem történt lényegesebb változás. A Szovjetunió pedig változatlanul kitartott az agresszió áldozatává vált arab államok megsegítése és a közel-keleti válság politikai megoldása mellett. Franciaország 1969. január 6-án tilalmat vezetett be az összes izraeli rendeltetésű hadianyagszállításokra, s ezt a rendelkezést a Pompidou—Chaban-Delmas kormányzat sem másította meg.

Golda Meir kormányalakításával Izraelben kiújultak a belső hatalmi harcok. Ugyanakkor — tekintettel az 1969 szeptemberére kiírt izraeli választásokra — ezt a kormányt sok államban ideiglenes jellegűnek tekintették.

Nasszer elnök 1969 júliusában, az Arab Szocialista Unió III. kongresszusán bejelentette, hogy az ellenállás és az aktív védelem időszaka után a felszabadítás időszaka következik, amelyben az arab államok felszámolják az izraeli agresszió következményeit.

Közös Piaci viták. Az Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac) exportja 1968-ban 35,3 milliárd, importja 33,5 milliárd dollár volt. Az Egyesült Államokkal szemben továbbra is deficites maradt a mérleg. A hat ország (Franciaország, NSZK, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg) egymás közötti kereskedelme elérte a 28,4 milliárd dollárt. E gazdasági eredmény azonban nem csökkentette a Közös Piac belső ellentéteit. 1968. július elsejére megszűntek a vámsorompók a tagországok között, s ez felszámolta a konkurrenciaharc fő szabályozóit.

Az arany- és valutahelyzet alakulásával 1968 tavaszától a Közös Piac vétójogra tett szert a Nemzetközi Valutaalapnál, olyan jogra, amellyel azelőtt csak az Egyesült Államok rendelkezett. Az USA nyugat-európai tőkekivitellel, vegyesvállalatok alapításával és egyéb behatolási formákkal vezette ellentámadását.

Bonyolult játékot folytat a Közös Piaccal Anglia. Számára ez a tömörülés a legfőbb vetélytárs, egyben a legfőbb akadálya az angol befolyás visszaállításának a világgazdaságban és az európai politikában. A csatlakozni kívánó Angliáról a Közös Piac szervei megállapították, hogy még nem kész az azonnali belépésre, s a kérdés realizálása esetén is hosszú átmeneti időszak szükséges.

A „hatok" gazdasági fejlődése rendkívül egyenlőtlen. Eredményeivel igazán csak Olaszország büszkélkedhet, amely a jelenlegi ütem fenntartása esetén néhány év múlva az NSZK mögött elfoglalhatja a második helyet, maga mögé utalva Franciaországot.

A fő vetélytársak az EGK-ban továbbra is Franciaország és az NSZK. Utóbbi gazdaságilag lényegesen erősebb, viszont Franciaország a második világháborús győztesek közé tartozik és atomhatalom, ezért közös piaci befolyása nagyobb, mint amilyen gazdasági potenciálja szerint megilletné. 1968 nyarának franciaországi esemé-

nyeit, valamint 1969 párizsi változásait (de Gaulle távozása) az NSZK igyekezett saját pozícióinak erősítésére felhasználni, sürgetve a tagállamok politikai közeledését, természetesen az NSZK ellenőrzése mellett.

Az Európai Gazdasági Közösség 1970. január elsejére tervezi az egységes külkereskedelmi politika bevezetését, elsősorban a szocialista országokkal szemben.

Laoszi Hazafias Front kongresszusa. „Elfelejtett háborúnak" nevezi a nyugati sajtó azt a rendszeres irtóhadjáratot, amelyet az amerikai légierő Laosz felszabadított területei ellen folytat. 1966 áprilisa óta amerikai B – 52-esek olykor napi 20 – 30 bevetésben is támadják a Laoszi Hazafias Front (Neo Lao Hak Szat) ellenőrzése alatt álló közép- és észak-laoszi körzeteket, az ország területének kétharmadát, ahol az ország lakosságának egynegyede él. A Pentagonban terveket dolgoznak ki e laoszi területrészek megszállására is, azzal az indokolással, hogy innen kapnak támogatást a délvietnami szabadságharcosok. Az amerikaiak ugyanakkor újrafelfegyverzik és átképezik a laoszi jobboldali erők 60 ezres hadseregét.

Vientianéban, az ország közigazgatási központjában egymást érik a provokációk a Hazafias Front állandó képviselete ellen. 1962 júniusában koalíciós kormány alakult a laoszi három politikai erőből (baloldaliak, jobboldaliak, semlegesek), de az amerikai beavatkozás és a belső reakció mesterkedése kiszorította a kormányból a Neo Lao Hak Szat képviselőit és csupán a vientiane-i állandó képviselet maradt. A felszabadított területeken a Front jelentős társadalmi és gazdasági reformokat hajt végre, s ezek népszerűek a reakciós uralom alatt álló körzetek lakossága előtt. Az 1956-ban alakult Laoszi Hazafias Front 1968 október – novemberében megtartott III. kongresszusán elfogadta új programját, amely meghirdeti a béke, a függetlenség, a semlegesség elveit, Laosz szolidaritását mindazokkal az országokkal, amelyek a béke és az igazság érdekében lépnek fel.

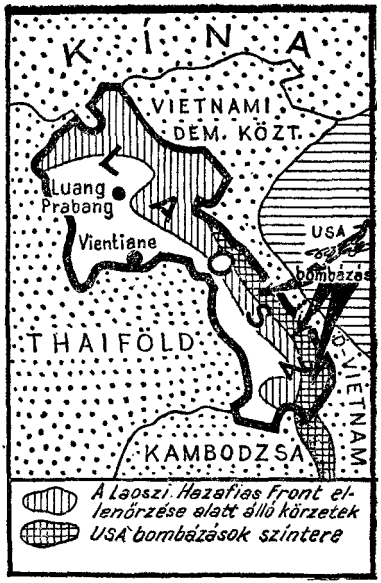

LEMP-kongresszus. A Lengyel Egyesült Munkáspárt 1968 novemberében Varsóban tartotta meg V.

kongresszusát. A párt több mint kétmillió tagja nevében 1746 küldött vett részt ezen és negyven testvérpárt képviseltette magát. Az SZKP küldöttségét Leonyid Brezsnyev főtitkár; az MSZMP küldöttségét Biszku Béla, a Politikai Bizottság tagja, a KB titkára vezette.

A hatnapos kongresszus bevezető ülésén Wladyslaw Gomulka tartott beszámolót. A kongresszus a vita és a határozathozatal után zárt ülésen választotta meg a párt központi bizottságának 91 rendes és ugyancsak 91 póttagját. E vezető szerv kibővítését az indokolta, hogy az előző kongresszus óta 600 000-rel növekedett a LEMP taglétszáma. A KB 12 tagú Politikai Bizottságot választott. A Központi Bizottság első titkára ismét Wladyslaw Gomulka lett.

Mali puccs. Maliban a hadsereg Moussa Traore hadnagy vezetésével 1968. november 19-én hajnalban megfosztotta hatalmától Modibo Keita köztársasági elnököt, aki ezt a tisztséget 1959 áprilisától az akkor Szenegálból és Szudánból alakult Mali Államszövetség, majd ennek felbomlása után, 1960 augusztusától a Mali Köztársaság élén töltötte be.

Az ötmilliós lakosú nyugat-afrikai ország – Modibo Keita elnöksége idején – az „afrikai szocializmus" egyik lelkes képviselője volt, de súlyos gazdasági bajokkal küzdött. A puccs után megalakult új kormányzó szerv, a Nemzeti Felszabadítási Katonai Bizottság feloszlatta az összes „népi szervezeteket", felfüggesztette az ország alkotmányát, külpolitikájában viszont hitet tett az afrikai egység gondolata és az el nem kötelezettségi politika mellett.

Jean-Marie Kone, az új kormány külügyminisztere, aki Modibo Keita kormányában tervezésügyi miniszter volt, közvetlenül a puccs után Párizsba és Moszkvába látogatott.

Mondlane meggyilkolása. A portugál politikai rendőrség 1969. február 3-án Tanzánia fővárosában, Dar es Salaamban, megölte dr. Eduardo Mondlanét, a Mozambiki Felszabadítási Front 49 éves vezetőjét. Mondlane törzsfőnöki családból származott, az USA-ban folytatta tanulmányait, majd a néprajz professzora lett az amerikai Syracuse Egyetemen. Afrikába 1963-ban tért vissza, s 1964-ben vette át a Felszabadítási Front vezetését, amely Mozambik északi részén nagy sikereket ért el a portugálok elleni gerillaháborúban. Számottevő segélyt kapott az Afrikai Egységszervezettől, a szomszédos Tanzániától és több szocialista országtól. A meggyilkolt Mondlane utóda Uria Samango.

NATO-évforduló. Tizenkét ország 1949. április 4-én – 20 éve – írta alá az Észak-atlanti Szerződést, amelyhez tíz évvel a hitleri Németország feltétel nélküli kapitulációja után, 1955 májusában Nyugat-Németország is csatlakozott. Már évek óta gyakran emlegették a szerződés 13. cikkelyét, amely szerint a tagállamok húsz év elteltével felvethetik további NATO-tagságuk kérdését. 1969-ben tehát nem a NATO lejártáról volt szó, és ilyen értelemben nem is kellett a szerződést meghosszabbítani. De

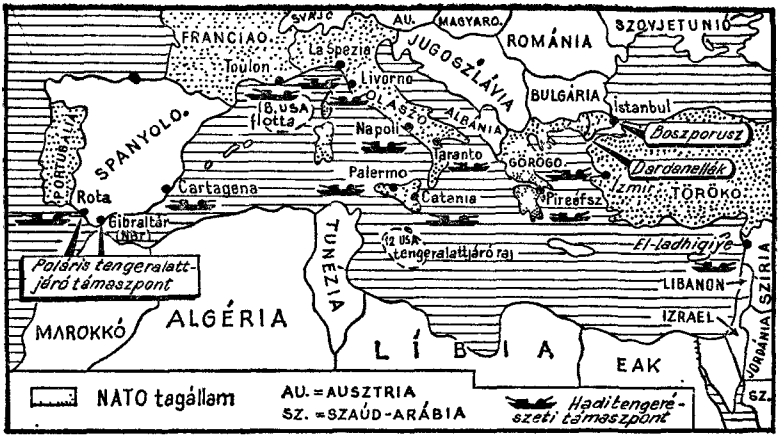

már az 1967 – 68-as tanácsüléseken egész sor olyan rendelkezés született, amely e katonai tömb folyamatosságát volt hivatva biztosítani, olyan kötelezettségeket róva a tagállamokra, amelyeket még a húszéves „jubileum" előtt kénytelenek voltak elfogadni. Új stratégiát dolgoztak ki, a NATO védelmi tervezési bizottsága 1969 – 1973-ra szóló fegyverkezési és haderőkorszerűsítési tervet hagyott jóvá, intézkedtek egyesített atlanti és földközi-tengeri flották felállításáról. Mindehhez járult – az európai tagországok rovására – a NATO 1969 áprilisi washingtoni jubileumi ülésszakán a tartózkodó, de lényegében inkább elutasító állásfoglalás a Varsói Szerződés tagországainak budapesti felhívásával szemben, amely a tömbökre osztottság megszüntetését és egy európai kollektív biztonsági rendszer kiépítését javasolta.

A húszéves évfordulón a NATO 50 – 60 hadosztályt és 4000 harci repülőgépet, valamint 7200 atomrobbanófejet tart Nyugat-Európában. A NATO 6,2 milliós létszámú fegyveres erőiből mintegy 3 millió állomásozik Európában. A tizenöt tagállam katonai kiadásai 1968-ban 104 milliárd dollárra rúgtak, ebből az európai tagállamok kiadásai elértek a 22,6 milliárd dollárt.

NDK nemzetközi elismerése. „Újabb szög a Hallstein-doktrína koporsójába" – így kommentálta a sajtó az iraki kormány 1969. május 1-i nyilatkozatát, amelyben bejelentette a Német Demokratikus Köztársaság teljes elismerését. Irak az első arab állam, amely ezt a lépést megtette. Kevéssel később Kambodzsa is közölte, hogy az NDK-val kölcsönösen nagykövetségi szintre emelik berlini, illetve Phnom Penh-i képviseleteiket. Az új szudáni kormányzat első külpolitikai akciói között is szerepelt az NDK elismerése.

Korábban az NDK-t nemzet-

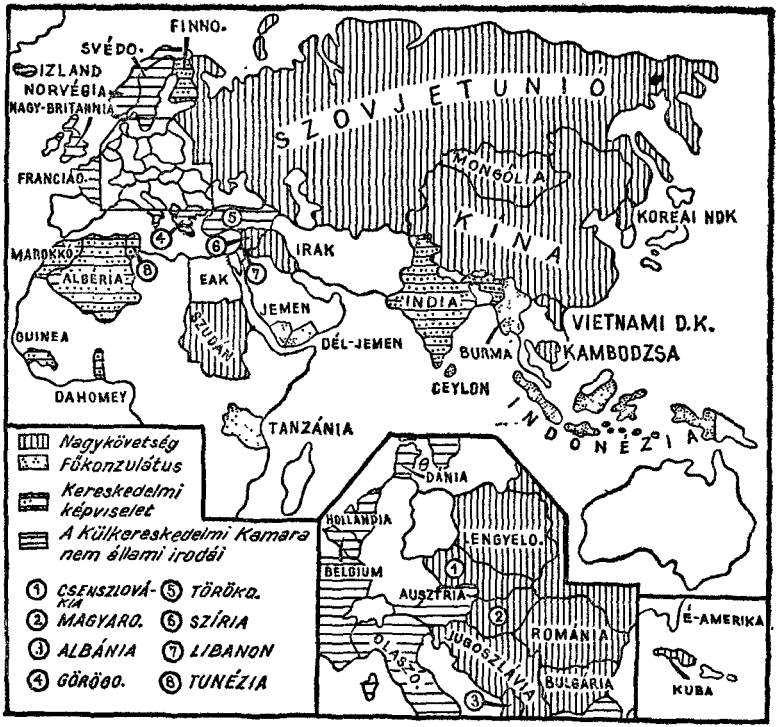

közileg elismerte Európa és Ázsia összes szocialista állama. Konzuli kapcsolata volt az NDK-nak további tíz országgal és állandó kereskedelmi képviseletet tartott fenn még nyolc országban. Az NDK 1969 közepén 265 nemzetközi szervezet munkájában vett részt, s a világ több mint száz országával épített ki rendszeres kereskedelmi kapcsolatokat.

Az NDK elismerését két és félmillió angol dolgozó képviselői követelték a munkáspárt blackpooli konferenciáján, továbbá Ecuador alelnöke és az uruguayi képviselőház elnöke, egyes vezető indiai politikusok és számos skandináv ország politikai vezetője is.

Az NSZK természetesen a diplomáciai kapcsolat felvételét, sőt ennek előjelét is „barátságtalan aktus"-nak minősíti, politikai és gazdasági retorziókat helyez kilátásba, mindenekelőtt a „segély" megvonását. De ezek nem rettentették vissza az európai realitások és az NDK elismerésének híveit.

Német Kommunista Párt megalakulása és kongresszusa. 1968. szeptember 26-án Német Kommunista

Párt néven új kommunista párt alakult Nyugat-Németországban, míg a betiltott párt megtartotta a Németország Kommunista Pártja nevet. Utóbbinak az első titkára, Max Reimann ellen 1954-ben letartóztatási parancsot adtak ki „tervezett hazaárulás gyanúja" miatt. A karlsruhei szövetségi bíróság ezt a letartóztatási parancsot két nappal az új párt megalakulása előtt hatálytalanította, úgyhogy Max Reimann visszatérhetett az NSZK-ba.

A Német Kommunista Párt 31 tagú szervező bizottsága 1968. szeptember 27-én Frankfurtban sajtóértekezleten jelentette be a párt megalakulását, ismertette tervezett programját és közölte, hogy a párt vezető szerveit a közeli kongresszuson választják meg.

A Ruhr-vidék központjában, Essenben 1969. április 12–13-án került sor az új párt alakuló kongresszusára. Ezen 22 000 párttag nevében mintegy 1000 küldött vett részt. Az ott elfogadott program kimondja: az új párt tiszteletben tartja az alkotmányt és védelmezi az abban meghirdetett demokratikus jogokat. Követeli, hogy az 1949 óta foganatosított antidemokratikus változásokat és korlátozásokat, különösképpen a szükségállapot törvényeket érvénytelenítsék. A pártprogram hangsúlyozza, hogy a nagytőke uralma alatt az NSZK képtelen rá, hogy a nép javára oldja meg azokat a szociális és emberi problémákat, amelyeket a tudomány és a technika fejlődése vet föl. A Német Kommunista Párt olyan demokratikus gazdaságpolitikát követel, amelyik a monopóliumok hatalmának korlátozásához vezet. A párt célul tűzi ki az állam és a társadalom szocialista átalakítását.

A Német Kommunista Párt – a bonni uralkodó körök külpolitikai törekvéseivel ellentétben – következetes békepolitikát akar folytatni.

Az új német marxista – leninista párt megalakulása a haladó erők győzelme: új, jobb lehetőségeket teremt a baloldali, haladó erőknek a demokratikus és szocialista átalakulásért vívott küzdelméhez.

Az alakuló kongresszuson a párt elnökévé Kurt Bachmannt választották, ő áll a 84 tagú pártelnökség élén.

Nigéria — Biafra. 1969. május 30-án harmadik évébe lépett a nigériai polgárháború a szövetségi erők és a biafrai szakadárok között. A lagosi kormány csapatai 1968-ban elfoglaltak számos biafrai várost, az év végére azonban változott a hadiszerencse. 1969 első felében a szakadár vezér, Ojukwu egyre nagyobb katonai segítséget kapott külföldről, így szárazföldi és légitámadásokat vezethetett a központi kormány ellenőrzése alatt álló területek ellen.

Biafrát néhány afrikai ország elismerte, de az Afrikai Egységszervezet Nigéria egysége mellett foglalt állást. A békéltető kísérletek, valamint Nigéria és Biafra közvetlen tárgyalásai eredménytelenül végződtek.

Az Egyesült Államok, Anglia és más nyugati hatalmak legnagyobb monopóliumai, a portugál gyarmattartók és a dél-afrikai fajgyűlölők, akik egységfrontot létesítettek Biafra támogatására, megpróbál-

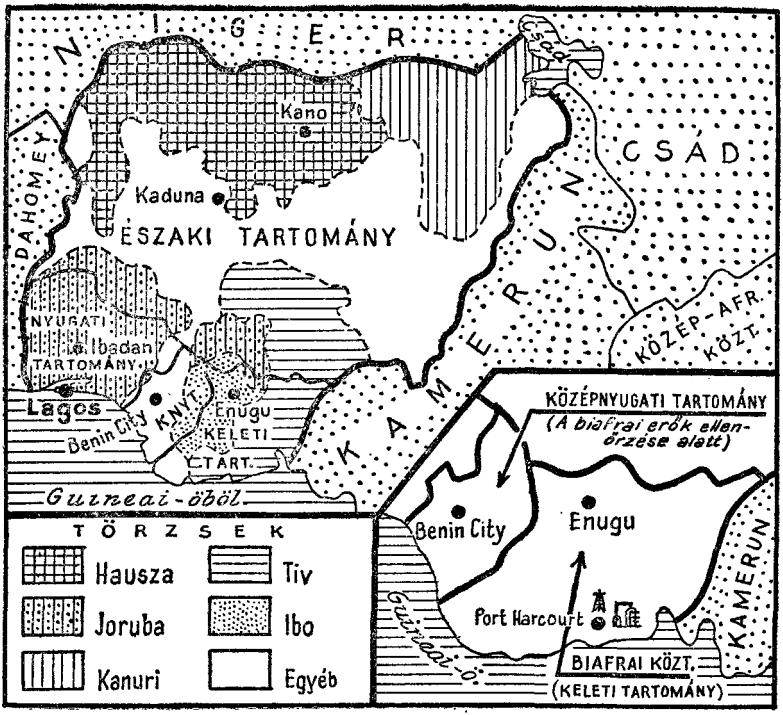

nak nyomást gyakorolni a nigériai szövetségi kormányra: tegyen engedményeket a szeparatistáknak. A Szovjetunió, a szocialista államok Nigéria egységének hívei, ellenzik a nigériai törzsi viszályok kiélezésére irányuló brit és egyéb kísérleteket, sikraszállnak a konfliktus békés, tárgyalások útján való rendezése mellett.

A hatvanmilliós Nigéria lakosságának 18 százalékát kitevő ibo nemzetiség vezére, Okafor 1969 áprilisában Angliában bejelentette, hogy Ojukwu klikkje önző érdekből, jogalap nélkül lép fel az ibók képviselőjeként. Az ibók belátják a szakadárok által kirobbantott polgárháború értelmetlenségét és a vérontás helyett békét és igazságot akarnak egy egységes Nigériában.

Nordek (Északi Gazdasági Közösség). Létrehozását Baunsgaard dán miniszterelnök kezdeményezte, elképzeléseit a Skandináv Tanács 1968-as oslói ülésszakán terjesztette elő. Később Koppenhágában körvonalazták az integráció tíz pontját: kereskedelem, mezőgazdaság, halászat, ipar, energiaellátás, mű-

szaki kutatás, finanszírozási és tőke-problémák, az ipari és gazdasági verseny törvényei, gyártmányfejlesztés és szakmai eljárások.

A skandináv országok (Svédország, Norvégia, Finnország, Dánia, Izland), amelyek számos területen, így a munkapiac, a szociális politika, egyes törvényhozási kérdések összehangolásában megkezdték az integrációt, a legfontosabb szektorokban elmaradtak az Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac) mögött. Mindenekelőtt vonatkozik ez a vámunióra és a közös kereskedelempolitikára, továbbá olyan közös mezőgazdasági politikára, amely kiegyenlíthetné a partnerek közötti előnyöket és hátrányokat.

Az egyenjogú és megkülönböztetésektől mentes gazdasági együttműködésért síkraszálló szocialista országok fenntartásokkal fogadják a zárt gazdasági csoportosulásokat, így természetesen a Nordek-tervet is.

NPD kongresszus. Nyugat-Németország újnáci pártja, a Nemzeti Demokrata Párt, 1969 májusában kongresszust tartott.

A párt – mint ismeretes – 1964 novemberében az ország új- és ófasiszta elemeiből alakult. Adolf von Thadden pártvezérnek 1969 tavaszán sikerült kiharcolnia, hogy a nyugatnémet minisztertanács nem fordult az alkotmányjogi bírósághoz az NPD betiltására vonatkozó kérelemmel, holott Benda nyugatnémet belügyminiszter nemegyszer kijelentette, hogy ő és munkatársai a párt betiltásához elegendő terhelő adatokkal rendelkeznek. Bad-Godesbergben a nyugatnémet szociáldemokraták kongresszusán is sürgették a betiltást.

Az NPD leleplezéséhez és betiltásához kellő anyagot szolgáltatott a Stuttgartban megrendezett kongresszus is: ez követelte a háború előtti német határok visszaállítását, egyszersmind tiltakozott azellen, hogy az NSZK érvénytelennek ismerje el a müncheni szerződést. A stuttgarti gyülekezet az atomsorompó-szerződés ellen foglalt állást, viszont a Bundeswehr további erősítését és újabb félkatonai szervezetek létrehozását sürgette. Az újnáci párt – amelynek tagjai áprilisban a spandaui börtön előtt, a fasiszta Rudolf Hess, a börtön egyetlen lakója iránti szolidaritási gyűlést rendeztek – amnesztiát követel minden német háborús bűnös számára.

Nyugat-berlini elnökválasztás. Miután Lübke nyugatnémet elnök bejelentette, hogy mandátumának lejárta előtt visszavonul, a szövetségi elnökválasztó gyűlést 1969. március 5-ére Nyugat-Berlinbe hívták össze. Nem először szemelték ki a bonni vezető körök ilyen célra az NSZK határától 180 kilométerre levő és különleges státusszal rendelkező Nyugat-Berlint, hogy ezzel is demonstrálják Nyugat-Németországhoz tartozását.

Az NDK kormánya 1969. február 6-án jegyzékben tiltakozott a tervezett provokáció ellen, s hangsúlyozta, hogy Bonn vissza akar élni a Nyugat-Berlinbe vezető utak használatával. Az NDK belügyminisztériuma február 15-i hatállyal elrendelte, hogy a nyugatnémet szövetségi gyűlés képviselői és alkalmazottai, valamint a Bundeswehr tábornokai, tisztjei nem utazhatnak át az NDK területén Nyugat-Németország és Nyugat-Berlin között. A bejelentett intézkedések ellen az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország tiltakozott.

Walter Ulbricht, az NSZEP KB első titkára, februárban levelet intézett Willy Brandthoz, a nyugatnémet Szociáldemokrata Párt elnökéhez, s közölte: ha nem kerül sor a nyugatnémet elnökválasztás nyugat-berlini megtartására, akkor a nyugat-berlini szenátus az NDK kormányához fordulhat, hogy az 1969 húsvétjára engedélyezze nyugat-berlini lakosok határátlépését az NDK fővárosba való látogatásuk végett. Walter Ulbricht javaslatáról tárgyalások indultak, nyugatnémet részről azonban a követelések állandó fokozásával meghiúsították a megállapodást.

A Szovjetunió kormánya nyilatkozatban tiltakozott az NSZK kormányánál, s hangsúlyozta, hogy a Nyugat-Berlinre vonatkozó „négy-

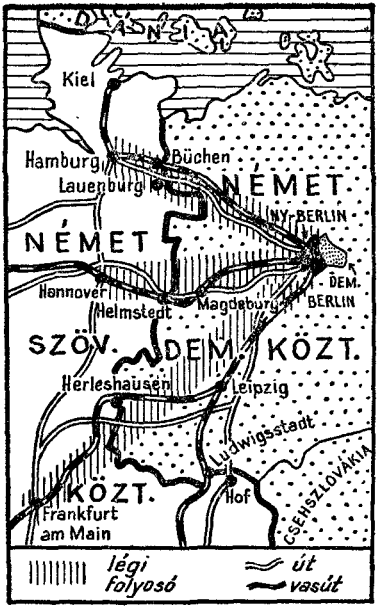

hatalmi egyezmények ilyen durva megszegése nem kívánatos következményeket vonhat maga után". A nyilatkozat rámutatott, hogy a világ egyetlen állama sem választja elnökét idegen területen.

Ilyen körülmények között került sor a választásra, amelynek harmadik fordulójában 512 szavazattal 507 ellenében – 5 tartózkodás mellett – Gustav Heinemannt, a Szociáldemokrata Párt jelöltjét választották elnökké; ellenjelöltje a CDU – CSU részéről Schröder volt.

Nyugat-európai Unió válsága. Válság, szakadás, civakodás, bizalmatlanság – ezekkel a szavakkal jellemezte a világsajtó 1969 tavaszán a Nyugat-európai Unió helyzetét. Ez a szervezet 1954-ben alakult. Vezető szervei: a tanács és a közgyűlés. Jelenleg hét tagból áll: a közöspiaci „hatokból" és Nagy-Britanniából.

A francia vezető körök, amelyek úgy gondolták, hogy Anglia az amerikai monopóliumok trójai falova lenne a Közös Piacban, meghiúsították az angol belépési törekvéseket a Nyugat-európai Unió szervein keresztül is. Angol kezdeményezésre a szervezet tanácsát két ízben Londonba hívták össze. Franciaország tiltakozott ezellen és távolmaradt. Az angolok a közel-keleti problémát tűzették napirendre, a franciák szerint kizárólag azért, hogy precedenst teremtsenek az egyhangúság elvének mellőzésére.

A helyzetet 1969 februárjában súlyosbította egy diplomáciai incidens: az angol külügyminisztérium sugalmazására nyilvánosságra került de Gaulle elnök és Soames párizsi brit nagykövet szigorúan bizalmas beszélgetése, amelyből az derült ki, hogy Franciaország kész volna Angliával tárgyalni szorosabb együttműködésről, egyszersmind a Közös Piac és a NATO felszámolásáról. Megfigyelők szerint az angolok az ügy kirobbantását Nixon európai tárgyalásának napjaira időzítették.

A francia – angol konfliktussal párhuzamosan angol – nyugatnémet közeledés jelei is mutatkoztak az Unióban. Az 1969 márciusi de Gaulle – Kiesinger találkozón a volt francia államfő kijelentette, hogy Franciaország többé nem vesz részt a Nyugat-európai Unió munkájában.

Pakisztáni elnökváltozás. 1968 végén és 1969 elején Mohammed Ajub Khan elnöki rendszere ellen tömegtüntetések és sztrájkok sorozata zajlott le a százmillió lakosú Pakisztánban, azzal a követeléssel, hogy szüntessék meg az 1965-ös indiai – pakisztáni fegyveres konfliktus idején bevezetett rendkívüli állapotot, állítsák vissza a parlamenti kormányformát és az általános választójogot, s bocsássák szabadon a politikai foglyokat.

1969 februárjában megszűnt a rendkívüli állapot és Ajub Khan több más követelés teljesítéséhez is hozzájárult. Béremelésekre került sor, sok helyütt a dolgozókra nézve kedvezően felülvizsgálták a kollektív szerződéseket. Erősödtek viszont egyes közigazgatási területek, tartományok önállósulási törekvései, sőt bizonyos szélsőséges, Kína-barát elemek Kelet-Pakisztán teljes leválasztását követelték. 1969 március közepére Pakisztán gazdasági élete megbénult.

Ajub Khan 1969. március 25-én a fokozódó politikai zűrzavarban lemondott és átadta a hatalmat a hadsereg főparancsnokának, Mohammed Jahja Khannak, aki nyomban kihirdette az ostromállapotot, feloszlatta a nemzetgyűlést és a tartományi gyűléseket. Hamarosan Jahja Khant kiáltották ki Pakisztán elnökévé. A politikai pártokat a katonai adminisztráció nem tiltotta be, de tevékenységüket az ostromállapot erősen korlátozta.

Ajub Khan elnöksége idején Pakisztán külpolitikája kedvezően változott, javult az ország viszonya a Szovjetunióval és más szocialista országokkal. Az új kormány 1969. április 1-én a sajtóban közölte, hogy a régi külpolitikai irányvonalat folytatja.

Palesztinai ellenállási szervezetek. Amikor nyilvánvaló lett, hogy Izrael nem hajlandó a Biztonsági Tanács 1967. november 22-i határozatainak megfelelően visszavonni csapatait a megszállt arab területekről, sorra alakultak meg a palesztinai menekültekből verbuválódó ellenállási szervezetek. Ezek a palesztinai kérdés megoldását mindenekelőtt a fegyveres harcban keresik, fegyveresen akarják felszabadítani a palesztinai területeket. (Különböző források szerint 1 800 000 palesztinai menekült él a szomszédos arab országokban.)

E szervezetek közül legismertebb az Al Fatah, amely több ezer kiképzett harcossal rendelkezik. A Palesztina Felszabadítására Alakult Népi Front az izraeli légitársaság gépei ellen végrehajtott akcióival hívta fel magára a figyelmet. Szíriában szerveződött az Al Szaika (Villám) fedőnevű partizánszervezet, amelynek szerepe volt a libanoni belpolitikai válság kirobbantásában is. 1968 nyara óta működik az Arab Sinai Szervezet, amely a jelek szerint Egyiptomból hajtja végre akcióit. Vannak emellett olyan palesztinai szervezetek is, amelyek a politikai rendezéssel és politikai szervező munkával foglalkoznak.

A palesztinai felszabadítási szervezetek tevékenységének összehangolására 1969 elején Kairóban megalakították a Palesztinai Nemzeti Tanácsot. Elnöke 1969. február 5. óta Jehija Hamuda.

Perui államosítások. A perui kormány 1968 augusztusában államosította az International Petroleum Company (IPC) tulajdonában levő észak-perui olajmezőket, miután a képviselőház 1967 júniusában elfogadta az államosításról szóló törvényjavaslatot. Az észak-amerikai vállalattal kötött kártalanítási megállapodást az ország közvéleménye erőteljesen bírálta, s a Hercelles-kormány 1968. október 1-én lemondott.

Alig tette le az új, Gallo-kormány a hivatali esküt, október 3-án harckocsik szállták meg Lima katonai fontosságú pontjait. Belaunde Terry elnök Buenos Aires-ba repült és ott politikai menedékjogot kért. Peruban forradalmi junta vette át a hatalmat, s a fegyveres erők főparancsnokát, Juan Velasco Alvarado tábornokot nevezte ki új államelnökké. Limában heves diáktüntetések voltak a junta ellen, de néhány nap alatt helyreállt a rend.

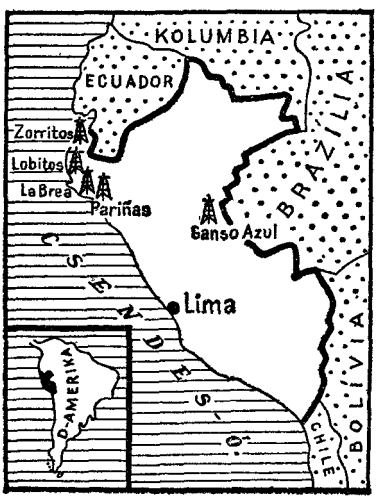

Belaunde Terry október 8-án megpróbált visszatérni, de a Buenos Aires-i rendőrség leszállította a repülőgépről.

A katonai junta felmondta az IPC-vel kötött szerződést és utasította a hadsereget az államosított olajmezők megszállására. Az Egyesült Államok gazdasági szankciókkal fenyegetőzött, de Alvarado elnök közölte, hogy a perui kormányzat nem hajol meg az amerikai gazdasági nyomás előtt, az IPC évekig illegálisan szállította el a kőolajat és több mint ötmilliárd dollárt szivattyúzott ki az országból.

Súlyosbította a helyzetet, hogy perui őrnaszádok 1969. február 14-én körülvettek öt amerikai halászhajót és az egyiket bekísérték a perui kikötőbe, ahonnan Rogers amerikai külügyminiszter tiltakozása után kétezer dollár bírság ellenében bocsátották el. Peru közölte, hogy kétszáz mérföldes sávot tekint parti vizeinek.

Április 9-én járt volna le az amerikai ultimátum, amely szerint az Egyesült Államok beszüntette volna a Perunak nyújtott gazdasági segélyt és nem vásárol több cukrot. Rogers azonban egy nappal előbb sajtóértekezleten bejelentette, hogy augusztusig nem kerül sor Peru ellen amerikai gazdasági szankciókra. Mégis, májusban az Egyesült Államok felfüggesztette a Perunak nyújtott évi 11 millió dolláros katonai segélyt. Peru nem volt hajlandó fogadni a latin-amerikai körutazáson levő Rockefeller kormányzót és követelte az észak-amerikai katonai misszió kivonását.

A perui kormány 1969. február 17-én aláírta első kereskedelmi egyezményét a Szovjetunióval, majd március 11-én Peru és Bulgária képviselői Limában hároméves kereskedelmi megállapodást kötöttek.

Portugál gyarmatok szabadságmozgalma. Caetano portugál miniszterelnök, Salazar utóda, 1969 áprilisában látogatást tett Portugál Guineában, Angolában és Mozambikban. Ez volt az első eset, hogy portugál kormányfő felkereste az ország gyarmatait, vagy ahogy Lisszabonban nevezik — „tengerentúli tartományait". Személyesen akarta látni, hogyan folyik e gyarmatok „pacifikálása", vagyis a nemzeti felszabadító mozgalmak elleni harc.

A természeti kincsekben rendkívül gazdag Angolában, amelynek ötmillió fekete és negyedmillió fehér lakosa van, 1961-ben indult a felszabadító mozgalom, s a portugálok nyomban olyan vérengzésekkel válaszoltak, hogy az ENSZ is felemelte tiltakozó szavát. Roberto Holden 1963-ban alakította meg az angolai emigráns kormányt, amelyet Kinshasa-Kongó kormánya elismert. Az Afrikai Egységszervezet azonban, amely kezdetben szolidaritást tanúsított, 1968 júliusában úgy döntött, hogy szakít az emigráns kormánnyal és megvon tőle minden további támogatást. Angolában 55 000 portugál katona van és a felszabadító erők jelentősebb fegyvertényeiről legutóbb 1969 januárjában érkeztek hírek.

Mozambik Felszabadítási Frontja 1962-ben alakult. Eduardo Mondlane vezetésével 1964 októberében általános fegyveres felkelést hirdetett a portugál gyarmattartók ellen, a nép teljes függetlenségéért. 1967 végére már 40 000 portugál katona tartózkodott ott. A portugál titkosrendőrség 1969. február 3-án Dar es Salaamban meggyilkolta Mondlanét, a Felszabadítási Front vezetőjét, de a portugál gyarmaton a felszabadító hadsereg tovább harcol.

Amilcar Cabral vezetésével 1963-

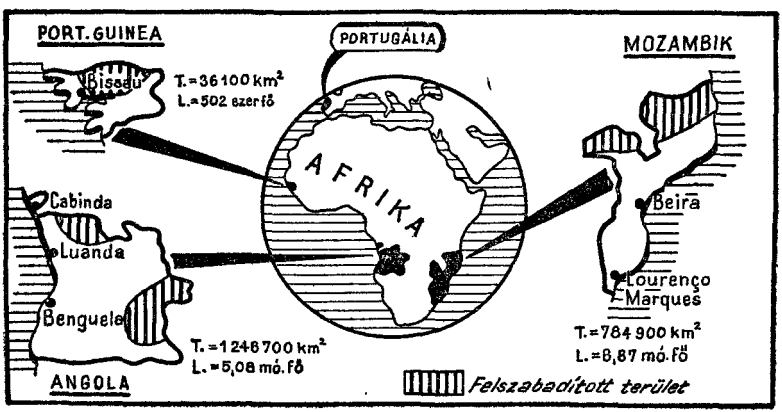

ban felkelés robbant ki, melyet a „Portugál Guinea és a Zöldfoki-szigetek függetlenségéért" nevet viselő afrikai párt vezetett. 1968 végén a 36 000 négyzetkilométer területű és 600 000 lakosú gyarmat egyharmadát már e szervezet irányította.

Portugália mintegy 150 000 katonát tart afrikai gyarmatain, és az ország költségvetésének 40 százalékából a gyarmati háborúkat finanszírozzák.

Az ENSZ Közgyűlése 1968. december 1-én a portugál gyarmatok azonnali függetlenségéért szállt síkra.

Portugáliai elnökváltozás. Oliveira Salazar portugál diktátor négyévtizedes uralom után 1968 szeptemberében „politikai halállal" végezte pályafutását, és a portugál minisztertanács élére dr. Caetano került. „Salazarizmus Salazar nélkül" – így jellemzik a jelenlegi portugál rendszert, amely továbbra is fasiszta jellegű.

Portugália egyre szorosabbra fűzi szövetségét a fajgyűlölő Dél-Afrikával és Rhodesiával. A Dél-afrikai Köztársaság saját repülőtereket épített Angola és Mozambik területén, s repülőgépei a portugálokkal együtt vesznek részt a felszabadító mozgalmak elleni harcban. A NATO tagjaként szorosan együttműködik az Egyesült Államokkal, támaszpontokat bocsát rendelkezésére.

Az ország haladó erői a Nemzeti Felszabadítás Hazafias Frontjában egyesültek, s ebben vezető szerepet vállalnak a kommunisták. A Front, amely saját sajtóorgánummal és két rádióállomással rendelkezik, akcióprogramjában követeli egy átmeneti kormány megalakítását, amely megteremtené az ország demokratizálásának feltételeit, követeli a fasiszta hatalmi apparátus és a cenzúra megszüntetését, általános és titkos nemzetgyűlési választásokat, a szervezkedési tilalom felfüggesztését és a szakszervezetek megalakítását, amnesztiát és szabadságot a politikai foglyoknak, végül a tárgyalások felvételét a gyarmati háború beszüntetése érdekében.

Pueblo-ügy. A KNDK hatóságai 1968. december 22-én szabadon bocsátották a Pueblo amerikai kémhajó személyzetét.

Mint ismeretes: a Pueblo 1968. január 23-án hatolt be az északkoreai területi vizekre, ahol rádióelektronikai és egyéb felderítéseket végzett. A KNDK haditengerészete rövid tűzharc után foglyul ejtette a hajót és 82 tagú személyzetét, élén Butcher kapitánnyal, aki beismerő vallomást és nyilatkozatot tett.

A szabadon bocsátást megelőzően az USA nevében Woodward tábornok nyilatkozatot írt alá, amelyben bocsánatot kért, hogy a Pueblo kémkedés céljából behatolt a KNDK felségvizeire.

Alig vette át azonban az amerikai fél a kémhajó tengerészeit, Washington propagandagépezete nyomban megcáfolta e bocsánatkérő nyilatkozatot. Rusk akkori külügyminiszter rádió- és tv-nyilatkozatban kijelentette, hogy az USA „eleve nem ismeri el" a Panmindzsonban aláírt okmányt, s a Pueblo nem folytatott kémtevékenységet a KNDK felségvizein.

Állítására azonban rácáfolt néhány nappal később az EC – 121-es amerikai kémrepülőgép ügye, amelyet az észak-koreai légierő hasonló akción ért tetten és le is lőtt.

A Pueblo személyzetét az USA-ban hónapokig vallatták, hazaárulás vádjával akarták bíróság elé állítani, míg a kellemetlen ügyet 1969 májusában John Chafee amerikai tengerészetügyi miniszter azzal zárta le, hogy a személyzetet nem állítják haditörvényszék elé és fegyelmi eljárást sem indítanak ellene.

Ray-ügy. James Earl Ray-t, Martin Luther King néger polgárjogi vezető gyilkosát a Scotland Yard egyik felügyelője tartóztatta le London repülőterén, s március 10-én a memphisi esküdtszék a beismerő vallomás után 99 évi börtönre ítélte. Az ügyész és a védelem nyilvánvaló összejátszásának célja nemcsak az volt, hogy Ray-t megmentsék a villamosszéktől, hanem az is, hogy leplezzék a King meggyilkolására szőtt összeesküvést. Tisztázatlan maradt, miből vásárolhatott Ray a gyilkosság előtt autót, miből utazhatott be vagy féltucat országot a gyilkosság után, holott nem tartozott a jómódú emberek közé. Homályos maradt a gyilkosság oka is, hiszen Ray korábban nem mutatkozott négerellenesnek, csupán középszerű tolvaj volt.

Mint kiderült, a Ray ítéletére vonatkozó titkos tárgyalások 1968 decemberében kezdődtek Clark akkori igazságügyminiszter, Tennessee állam kormányzója és King özvegye jóváhagyásával. Coretta King ellenezte a halálos ítélet kimondását, de meggyőződéssel vallotta, hogy férje összeesküvés áldozata lett.

Reforger—1 hadgyakorlat az NSZK-ban. 1969 januárjában az USA új formában megismételte az 1963. évi „Big Lift" hadgyakorlatot: a Kansas állambeli Fort Riley-i támaszpontról az év első napjaiban Starlifter gépeken 15 500 katona kelt át Európába, hogy részt vegyen a Grafenwöhr térségében rendezett amerikai – nyugatnémet kombinált hadgyakorlatokon. A Reforger – 1 hadgyakorlat megtartására eredetileg 1969 nyarát szemelték ki, de – nyilvánvalóan a csehszlovákiai helyzet befolyásolása végett – az időpontot előbbre hozták.

Grafenwöhr egyike az amerikaiak három, nagy kiterjedésű nyugatnémetországi gyakorlóterének. A Bundeswehr 1968 őszén ugyanezen a Csehszlovákiával szomszédos területen akarta megrendezni „Fekete Oroszlán" nevű hadgyakorlatát, de a tiltakozási hullám más terep kiválasztására kényszerítette a nyugatnémet tábornokokat.

A hadgyakorlatot 70 NATO-tábornok és -tengernagy tekintette meg, közöttük Lemnitzer tábornok, a NATO európai erőinek volt főparancsnoka, valamint a hírhedt Westmoreland tábornok, a Vietnamban levő amerikai haderők egykori főparancsnoka. A politikai provokáción túl az USA szükségesnek tartotta bebizonyítani nyugateurópai szövetségeseinek, hogy adott esetben képes csapatokat gyorsan átszállítani Európába.

Rockefeller latin-amerikai útja. Nixon elnök személyes megbízott-

ja, Nelson Rockefeller New York-i kormányzó 1969. május 11. és július 5. között négyszakaszos „ténymegállapító" utat tett Latin-Amerika 19 államában. Venezuela „esetleges" rendzavarásokra való hivatkozással nem fogadta Rockefellert, Peru és Chile pedig egyszerűen „nem-kívánatosnak" minősítette e látogatást.

Az amerikai kormánynak a „Szövetség a haladásért" programja kudarcot vallott. Az ENSZ latin-amerikai gazdasági bizottságának adatai szerint a térség államainak nemzeti jövedelme évente átlagban 1,5 százalékkal emelkedett, a „Szövetség a haladásért" programban előirányzott két és fél százalékos növekedés helyett. Fizetési mérlegük hiánya az 1960-as egymilliárd dollárról 1967-re 1,6 milliárdra nőtt.

Az amerikai monopóliumok 12 milliárd dollárt ruháztak be a latin-amerikai országok gazdaságába és minden beruházott dollár után három dollár nyereséget vágtak zsebre.

Nixon az Amerika-ellenes hangulat erősödése miatt azért küldte Rockefellert, hogy új gazdasági programot dolgozzon ki Latin-Amerika számára. Látogatása azonban még tovább szította az Amerika-ellenes szenvedélyeket: Uruguayban rendkívüli állapotot hirdettek ki, Onganiá tábornok pe-

díg ostromállapotot vezetett be Argentinában, politikusok, szakszervezeti vezetők, diákok százait tartóztatta le.

A Rockefeller-ellenes tüntetések egyik oka az volt, hogy a család óriási érdekeltségekkel rendelkezik Latin-Amerikában, s a kontinens kiszipolyozójaként ismerik.

Nem véletlen, hogy a New York-i kormányzó útjával egy időben, május végén a latin-amerikai országok Vina del Marban megtartott értekezlete 46 pontos „ultimátumot" terjesztett Nixon elnök elé, amelyben egyebek között megállapították, hogy „Latin-Amerika jelentősen hozzájárul az Egyesült Államok fejlődésének finanszírozásához, ahelyett, hogy tényleges pénzügyi támogatást kapna tőle". Május 26-án írták alá az Andok országainak gazdasági egyezményét, amelynek keretében Kolumbia, Chile, Peru, Bolívia és Ecuador közös piacot hoz létre az Egyesült Államoktól való gazdasági függőség ellensúlyozására.

Románia: új nemzetiségi szervek. A Román KP Központi Bizottságának javaslatára 1968 novemberében megkezdték a Szocialista Egységfront szervezését. A tömegszervezetek kijelölték képviselőiket a Szocialista Egységfront nemzeti tanácsába. Az Egységfront magában foglalja a KP vezette tömegszervezeteket, a demokratikus kulturális szervezeteket, a szakszervezeteket, a nőmozgalom szervezeteit és az ifjúsági szervezeteket. Egyidejűleg sor került a nemzetiségi dolgozók megyei tanácsainak alakuló gyűléseire és kijelölték a helyi képviselőket a nemzetiségi dolgozók központi tanácsaiba. A nemzetiségi dolgozók tanácsai a Szocialista Egységfront keretei között kezdték meg működésüket és vettek részt az 1969 márciusi parlamenti és néptanácsi választásokon is.

Bukarestben 1968. november 15-én tartotta alakuló ülését Románia magyar nemzetiségű dolgozóinak tanácsa. A tanács elnöke Péterfi István akadémikus, a román államtanács alelnöke.

A néptanácsokról szóló törvénytervezet, amely 1968 decemberében került a Nemzetgyűlés elé, hangsúlyozta, hogy „azokban a közigazgatási – területi egységekben, ahol a románon kívül más nemzetiségű lakosság is él, a helyi államhatalmi és államigazgatási szervekben részt vesznek az e nemzetiségekhez tartozó dolgozók is".

Romániai választások. 1969. március 2-án párhuzamosan választották meg a Nemzetgyűlés és a helyi tanácsok képviselőit, akiket a románok és a romániai nemzetiségek valamennyi politikai és társadalmi szervezetét egyesítő Szocialista Egységfront jelölt.

A Nemzetgyűlés választásain a névjegyzékben szereplő több mint 13,5 millió választó 99,96 százaléka adta le szavazatát, s a Szocialista Egységfront képviselői kapták az érvényes szavazatok 99,75 százalékát.

1969. március 13-án a Nemzetgyűlés elnökévé Stefan Voitecet választották meg.

Az Államtanács tagjainak számát – feladatkörének bővülése miatt – 19-ről 27-re emelték; elnöke ismét Nicolae Ceausescu

lett, aki egyben a március 15-én megalakult Honvédelmi Tanács elnöke és a román fegyveres erők főparancsnoka.

Sirhan-per.

A Los Angeles-i Ambassador szállóban 1968. június 4-én meggyilkolták Robert Kennedy szenátort. A gyilkost, a jordániai születésű Sirhan B. Sirhant, 1969. január 7-én állították bíróság elé. A per megkezdését többször elhalasztották a védelem által felsorakoztatott kifogások miatt.

Március 1-én Sirhan beismerő vallomást tett, és kivégzését kérte. A hét férfiból és öt nőből álló esküdtszék április 23-án halálbüntetéssel sújtotta Sirhant. A tárgyalásvezető bíró, akinek módja volt arra, hogy az ítéletet életfogytiglani börtönre változtassa, egy hónap múlva szintén halálos ítéletet hozott. Előzőleg Edward Kennedy szenátor levélben fordult a vezető ügyészhez és közölte, hogy meggyilkolt testvére munkásságának szellemével ellentétesnek tekintené, ha a merénylőt halálra ítélnék és kivégeznék.

Sirhant májusban átszállították a siralomházba, de egy év is eltelhet, mire sorsa végleg eldől. A UPI tudósítója az ügy kapcsán arra emlékeztetett, hogy az Egyesült Államokban az utolsó két évben egyetlen gyilkos sem végezte villamosszékben vagy gázkamrában. A legmagasabb igazságszolgáltatási fórumok a fellebezések többségének helyt adtak.

Swáziföld független. 1969. szeptember 6-án függetlenné vált az utolsó brit gyarmat, az alig félmillió lakosú Swáziföld. Az új független királyság neve: Ngwane. Ezzel lényegében véget ért Nagy-Britannia három évszázados gyarmati uralma az afrikai kontinensen.

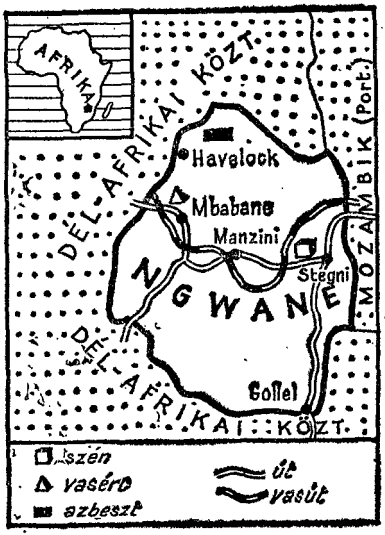

Spanyol rendkívüli állapot. Franco a belpolitikai helyzet kiéleződésére 1969. január 24-én a rendkívüli állapot kihirdetésével, az „alkotmányos garanciák" felfüggesztésével válaszolt. Intézkedését, amely három hónapra szólt, több minisztere már eredetileg is ellenezte, arra hivatkozva, hogy ez a lépés veszélyezteti Spanyolország nemzetközi „presztízsét". Két hónap alatt rengeteg letartóztatás, deportálás volt, de a tömeges megtorlás sem tudta megakadályozni a nagyarányú politikai sztrájkokat. Folytatódtak a diáktüntetések, és a spanyol értelmiség legkülönbözőbb rétegei – közöttük papok is –

tiltakoztak a rendkívüli állapot ellen.

A három havi határidő lejárta előtt, március 21-én, a Pradóban tartott minisztertanács után bejelentették a rendkívüli állapot megszüntetését, amit idegenforgalmi érdekekkel, a spanyol – amerikai tárgyalásokkal, Franco hatalomra jutásának 30. évfordulójával indokoltak, de ez kétségtelenül a spanyol demokratikus erők győzelme az önkényuralmi rendszer fölött.

Szovjet—amerikai atomtárgyalások. 1969 áprilisában Bécsben – a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség székhelyén – háromnapos szovjet – amerikai megbeszélés volt az atomrobbantások békés célokra való felhasználásáról.

Az atomsorompó-szerződés előirányozza, hogy a megállapodást aláíró olyan országok, amelyeknek nincs atomfegyverük, részesülhetnek a békés célú atomrobbantások előnyeiben. Bár a szovjet – amerikai tárgyalásokon nem volt szó az atomsorompó-szerződés idevágó V. cikkének végrehajtásáról, mind Fjodorov szovjet akadémikus, mind Tape, az amerikai atomenergia bizottság tagja, a két küldöttség vezetője, időszerűnek minősítette a megbeszélést.

A tárgyaló felek egyetértettek abban, hogy a földalatti atomrobbantásokat már a közeljövőben eredményesen fel lehet használni a kőolaj- és gázbányászatban, földalatti üregek létrehozására, továbbá víztárolók, csatornák, külszíni üzemű bányák építésénél. E robbantások végrehajthatók oly módon, hogy sugárfertőzés nem veszélyezteti a lakosságot.

A szovjet – amerikai eszmecserét folytatni fogják.

Szuezi-csatorna lezárása. Az 1967 júniusi izraeli agresszió egyik súlyos következménye volt a Szuezi-csatorna lezárása. Nyolc ország 15 hajója rekedt a csatornában, amelynek megtisztítását Izrael minden eszközzel akadályozza. Míg a nagy tartályhajó-flottával rendelkező olajmonopóliumoknak óriási nyereséget hozott a csatorna lezárása, addig igen súlyosan érintette e térség fejlődő országait. Az EAK tiszta bevétele a csatorna forgalmából 1966-ban 225 millió dollár volt, ebből importjának negyedét fedezhette. Wilson brit miniszterelnök szerint Angliának a csatorna kiesése naponta másfél-kétmillió dollár ráfizetést jelent. Figyelmen kívül hagyva, hogy a Szuezi-csatorna az EAK területén fekszik és az EAK tulajdona, egyes nyugati országok azt javasolják, hogy az állítólagos „szabad hajózás" érdekében nemzetközi ellenőrzés alá kell helyezni. A hajózás visszaállítása lehetetlen mindaddig, amíg a csatorna keleti partján izraeli csapatok állnak, és sorozatos katonai provokációkat hajtanak végre az EAK ellen.

A Szuezi-csatorna Anglia és a távol-keleti országok között 30 százalékkal, Anglia és India között pedig 40 százalékkal rövidítette meg a tengeri utat. Olaszországból, Török- és Görögországból a Vörös-tenger és a Perzsa-öböl országaiba vezető vízi út a csatorna elzárásával három-ötszörösére növekedett. A csatorna áruforgalma 1950-ben 73 millió, 1966-ban 242 millió tonna volt.

UNCTAD. Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Tanácsa, amely a hasonló elnevezésű konferenciák (UNCTAD) közötti időszakban Genfben működik, 1969. március elsejével az argentin Raúl Prebisch helyett új főtitkárt választott: Manuel Perez Guerrero venezuelai ENSZ-delegátust.

1969 februárjában Genfben ülésezett a Tanács, és megvitatta az ENSZ „második fejlesztési évtizedének" előkészítését. A nyugati hatalmak kierőszakolták, hogy e munkában a főszerepet az UNCTAD helyett az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának előkészítő bizottsága kapja, s február 20-án az NSZK-t is beválaszttatták a bizottságba. Jakov Malik szovjet küldött tiltakozott ezellen, és mind a két német állam beválasztását javasolta.

Venezuelai választások. Négymillió venezuelai polgár járult 1968. december 1-én az urnákhoz, hogy megválassza az ország új elnökét, a 197 képviselőt, a 46 szenátort, a törvényhozó gyűlés 330 tagját és a több mint 1000 városi tisztviselőt.

Az elnökválasztásokon – tízéves uralom után – vereséget szenvedett a Demokratikus Akció Párt. Jelöltjét, Gonzalo Barriost mintegy 30 000 szavazattal előzte meg Rafael Caldera, a Keresztényszocialista Párt elnöke.

Az újonnan megválasztott elnök december 12-i sajtóértekezletén közölte, hogy kormánya hajlandó helyreállítani a diplomáciai kapcsolatokat Kubával, ha Havanna „nem avatkozik bele Venezuela belügyeibe". Caldera kilátásba helyezte, hogy felveszik a kapcsolatokat mind a latin-amerikai katonai kormányzatokkal, mind a szocialista országokkal.

A venezuelai szenátusban a Demokratikus Akció Párt 19 helyet foglal el, szemben a keresztényszocialisták 16 és a többi párt 7 mandátumával. Az alsóházban 69 képviselője van a Demokratikus Akció Pártnak, 59 a Keresztényszocialista Pártnak és 72 az egyéb pártoknak.

Lorenzo Fernandez belügyminiszter 1969. március 26-án közölte, hogy a venezuelai kormány hatéves tilalom után ismét engedélyezi a Venezuelai Kommunista Párt működését. Áprilisban amnesztiát kaptak azok a kommunista vezetők, akik 1967-ben megszöktek a San Carlos várbörtönből. Májusban már KB-ülést tarthatott a kommunista párt, s azon megtárgyalták a IV. pártkongresszus előkészületeit.

Caldera politikáját az előző rendszer még mindig jelentős tisztségeket betöltő hívei letartóztatásokkal, provokatív terrorcselekményekkel próbálják aláaknázni. Segítséget kapnak a CIA-től s az amerikai monopóliumoktól. Az USA latin-amerikai befektetéseinek több mint a fele ugyanis Venezulában van, s az amerikai olajkirályok megtorlással fenyegetőznek, ha Caldera korlátozná profitszerzési lehetőségeiket a világ olajtermelésében harmadik helyen álló országban (az évi termelés kb. 200 millió tonna).

Vietnami helyzet, párizsi tárgyalások. 1968 második felében az amerikai légierő folytatta a VDK déli területeinek bombázását. A 17. és

a 19. szélességi kör között elterülő vidékekre, amely a VDK területének egyhetede és amelyen mintegy négymillió ember él, az amerikai légierő kétszer-háromszor annyi bombát zúdított, mint 1968. március 31. előtt az egész VDK területére.

Johnson volt amerikai elnök 1968. október 31-én parancsot adott a VDK egész területén a bombázások beszüntetésére, az öt nappal később sorra kerülő elnökválasztásokat azonban ezzel a manőverrel már nem tudta befolyásolni. Egyidejűleg bejelentette, hogy november 6-án megkezdődhet a Vietnami Demokratikus Köztársaság, a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front, az Egyesült Államok és a saigoni kormányzat képviselőinek értekezlete.

Johnson cáfolta, hogy feltétel nélkül szüntette be a bombázásokat; azt állította, hogy a vietnami fél „cserébe" kész leállítani a dél-vietnami városok elleni akciókat, s általában csökkenteni egész harci tevékenységét. Valójában a VDK semmiféle kötelezettséget nem vállalt és nem vállalhatott a dél-vietnami szabadságharcos erők vagy a DNFF nevében.

Egyidejűleg Washington arra buzdította a saigoni rendszert, hogy szabotálja a párizsi négyhatalmi *tárgyalások megkezdését. Hosszas* vita indult a tárgyalóasztal formájáról, de valójában a DNFF önálló tárgyaló félként való elismeréséről. Végül is csak 1969. január 25-én kezdődhetett meg a négyoldalú tárgyalás.

1968. november 1-től, vagyis a bombázások beszüntetésének napjától a párizsi tárgyalások első hónapjának végéig a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front mérsékelt tartózkodást tanúsított hadműveleteiben, hogy kedvező légkört teremtsen a béketárgyalásokhoz. Az amerikai—saigoni fél azonban ezt a tartózkodást a gyengeség jelének tekintette, s fokozta szárazföldi, tengeri és légi hadműveleteit. Hozzákezdett a „Phoenix" terv megvalósításához, amely a DNFF 80 000 funkcionáriusának kiirtását célozta.

A dél-vietnami szabadságharcosok 1969. február 22-én nagyszabású általános támadásba lendültek. A tavaszi offenzíva első hónapja alatt több mint 2000 akciót hajtottak végre, úgyhogy az amerikaiak vesztesége hetenként 300—400 főre emelkedett. Áprilisra az amerikaiak vietnami veszteségei már meghaladták (sebesültekben kétszeresen!) az egész koreai háború veszteségeit.

A DNFF 1969 derekán ellenőrzése alatt tartotta Dél-Vietnam területének négyötödét, mintegy 11 millió lakossal. Az amerikaiak „pacifikálási" akciói sorra omlottak össze: nagy áldozatokkal sem sikerült jelentős területeket saját ellenőrzésük alá vonniuk.

A DNFF küldöttségének vezetője a párizsi értekezlet 16. munkaülésén, 1969. május 8-án tíz pontból álló tervet terjesztett elő „a dél-vietnami probléma globális megoldására". A béke helyreállításának fő feltételét továbbra is az amerikai csapatok kivonásában jelölte meg. A terv szerint a Dél-Vietnamban tartózkodó vietnami fegyveres erők kérdését „a vietnami felek egymás között rendezik". A DNFF felvetette egy ideiglenes koalíciós kor-

mány megalakítását, amely biztosítaná „a békés, független, demokratikus és semleges Dél-Vietnam felépítését". Kilátásba helyezte Vietnam fokozatos újraegyesítését, természetesen kétoldalú megállapodások alapján, minden külső beavatkozás nélkül.

Nixon amerikai elnök 1969. május 14-i rádió- és tv-beszédében nyolc-pontos ellenjavaslatot terjesztett elő, amelyben a csapatok „kölcsönös visszavonását" indítványozta, elmosva a határt az amerikai agresszorok és az agresszorral szemben álló vietnami nép között. Támogatásáról biztosította a Thieu-féle saigoni bábrendszert, amelyet az amerikai agresszió eszközeként hívtak életre és elutasította a dél-vietnami koalíciós kormány gondolatát.

Washington egyre inkább hangoztatta a vietnami háború „dezamerikanizálását", majd az 1969 júniusi Nixon—Thieu találkozót követően bejelentette, hogy a több mint 540 ezres amerikai expedíciós haderőből 25 ezres kontingenst augusztus végéig kivon Dél-Vietnam területéről. Ez a lépés azonban nem az amerikai csapatok teljes kivonásának megkezdését és nem valami „dezeszkalációt" jelentett, hanem csupán azt, hogy bizonyos amerikai egységek szerepét a dél-vietnami katonaságra ruházzák át.

AKTUÁLIS KÜLPOLITIKAI FOGALMAK MAGYARÁZATA

Az alábbiakban olyan idegen eredetű szavak, kifejezések jelentését világítjuk meg, melyek különösen gyakran szerepelnek a sajtó külpolitikai tárgyú cikkeiben, a rádió és a televízió kommentárjaiban, s még kevéssé közismertek.

ABM – SYSTEM (*angol*) – teljes nevén ANTIBALLISTIC MISSILE SYSTEM, magyarul rakétaelhárító rakétarendszer. Az Egyesült Államok politikai és katonai köreiben hosszabb idő óta heves viták középpontjában áll a rakétaelhárító rakétarendszer. Eisenhower és Kennedy elnök visszautasította az ABM kiépítésére vonatkozó katonai igényeket, mert tudományos szakértőik indokolatlannak ítélték a rendkívül költséges rendszer megtervezését. 1967 szeptemberében Johnson elnök mégis a rendszer felépítése mellett szállt síkra, eleget téve a Pentagon követelésének. A radarral kombinált rakétahálózat feladata, hogy elpusztítsa az ország ellen támadó külföldi rakétákat. Johnson az úgynevezett „vékony vonal", a Sentinel („őrszem") – rendszer kiépítése mellett döntött. Ez a vonal a városokat védte volna egy esetleges támadással szemben. Nagy felzúdulás követte a határozatot, több amerikai politikus hevesen ellenezte a rendszer kiépítését, rámutattak a veszély fiktív voltára és felháborodtak a szociális kiadások tervezett megnyirbálásán. Nixon elnök felülvizsgálta a johnsoni utasítást, s jelentősen változtatott a terven, ám a viták hullámai nem ültek el. 1969. március 14-én Richard Nixon bejelentette, hogy – engedve a tiltakozásoknak – a rakétarendszert nem a városok mellett építik ki, hanem a már meglevő támaszpontok közelében, az interkontinentális rakéták „védelmére". Az új rendszer neve Safeguard („Biztonság őre"), 6 – 7 év alatt építendő meg, az első lépcsőben két helyütt, a kanadai határ közelében fekvő Montanában és Észak-Dakotában; a költségeket 5 – 7 milliárd dollárra becsülik. Bár az eredeti tervben előirányzott összeg a 40 milliárd dollárt is elérte volna, a módosított Safeguard-változat is a történelem egyik legköltségesebb hadiipari vállalkozásának ígérkezik, s mint ilyen, elsősorban az amerikai hadiipari monopóliumok érdekeit szolgálja. A rakétaelhárító rakétarendszer hívei azzal is érveltek, hogy a hetvenes évtized közepére Kína már számottevő mennyiségű interkontinentális rakétával rendelkezik majd. Nixon kompromisszumos döntésével szemben mind a törvényhozás,

mind tekintélyes amerikai politikusok részéről újólag heves ellenállás mutatkozott. Fulbright szenátor, az amerikai szenátus külügyi bizottságának elnöke ésszerűtlennek nevezte a Safeguard-rendszert, melynek kiépítése – a szenátor szerint – arra késztetné a Szovjetuniót, hogy tovább fejlessze rakétarendszerét. Edward Kennedy, massachusetts-i szenátor szerint is le kell állítani az ABM kiépítését, mert az nagymértékben veszélyeztetheti a szovjet–amerikai tárgyalásokat.

ATLANTIZMUS – e kifejezést az Északatlanti Tömbbel (NATO) ösz-, szefüggésben használják. A NATO 1949. április 4-én alakult meg az Egyesült Államok, Kanada, Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország, Izland, Norvégia, Dánia, Hollandia, Belgium, Luxemburg és Portugália részvételével. Törökország és Görögország 1952-ben, a Német Szövetségi Köztársaság pedig 1955-ben csatlakozott a katonai paktumhoz, melyben döntő befolyása van az Egyesült Államok militarista köreinek. A tagállamok egyike-másika időről időre ellenállást fejt ki e befolyás és általában a NATO szervezete ellen. Az atlantista politikai irányzatok ezzel szemben a katonai paktum s az Egyesült Államokkal való szoros együttműködés feltétlen híveinek vallják magukat. Az atlantizmus fokozottan előtérbe került a francia elnökválasztási kampányban: a gaulle-isták jobboldali támadói, elsősorban a centristák, jelöltjükkel, Alain Poherrel az élen az atlantista irányzathoz való visszatérést sűrűn emlegették a választási hadjáratban. (Franciaország 1964-ben kivonta csapatait a NATO közös főparancsnokságának irányítása alól.)

DEAMERIKANIZÁLÁS (*latin*) – az elnökválasztási kampány idején a republikánusok egyik választási jelszava lett: megígérték, hogy az Egyesült Államok fokozatosan kivonja csapatait (megközelítőleg 600 ezer főt) Dél-Vietnamból, és így a háborúval járó terheket áthárítja a saigoni rezsimre. A Nixon-kormány csak nagyon lassan és fölöttébb felemás módon fogott hozzá az ígéret teljesítéséhez, bár mind az amerikai közvélemény, mind pedig befolyásos amerikai politikai személyiségek (Edward Kennedy, Fulbright szenátor) követelték a dezamerikanizálás megkezdését. A Gallup közvéleménykutató intézet egyik vizsgálata szerint a lakosság 60 százaléka volt azon a nézeten, hogy haladéktalanul meg kell kezdeni a csapatok kivonását Dél-Vietnamból. Nixon elnök június 8-án a csendes-óceáni Midway szigeten bejelentette, hogy augusztus végéig 25 ezer amerikai katonát vonnak ki a dél-vietnami hadszinterekről. A VDK és a DNFF képviselői rámutattak, hogy ez a nyilatkozat csak időhúzás és propagandisztikus célja nyilvánvaló.

HALLSTEIN-DOKTRÍNA (*német*) – Walter Hallstein professzor 1955-ben a bonni kormány külügyi államtitkáraként kijelentette, hogy „csak az NSZK illetékes az egész német nép nevében beszélni és cselekedni". Az akkori kancellár, Konrad Adenauer, ugyanez év szeptemberében a nyugatnémet

parlament ülésén hivatalos elvként is kinyilvánította, hogy „a szövetségi kormány a jövőben barátságtalan lépésnek fogja tekinteni, ha valamely harmadik állam, amelylyel hivatalos viszonyban áll, diplomáciai kapcsolatot létesít az NDK-val, mert az ilyen lépés elmélyítené Németország kettészakítottságát". Bár ezt az elvet gyakran hangoztatják az NSZK-ban – elsősorban a kereszténydemokraták és a keresztényszocialisták –, az idők folyamán maga a kormány is kénytelen volt lazítani rajta. Ennek egyik jeleként könyvelték el, hogy az NSZK felvette a diplomáciai kapcsolatokat Jugoszláviával, melylyel pedig azért szakította meg a diplomáciai viszonyt, mert a jugoszláv kormány 1957-ben elismerte az NDK-t. 1969 első felében több arab ország (Irak, Szíria és Szudán) ismerte el az NDK-t (a világ hetedik ipari hatalmát!), s diplomáciai kapcsolatokat létesített vele Kambodzsa is. Bonnban a józanabb – elsősorban a szociáldemokrata – körök nyomására csak „barátságtalan lépésként" értékelték a kambodzsai döntést, de nem szakították meg a diplomáciai viszonyt. A kambodzsai kormány azonban sérelmesnek vélte Bonn magatartását, s megszakította kapcsolatait az NSZK-val. Egyébként Bonn több olyan országgal tart fenn kereskedelmi kapcsolatot, mely elismerte a Német Demokratikus Köztársaságot, sőt kereskedelmi és egyéb összeköttetésben is áll vele.

HO SI MINH-ÖSVÉNY – a nyugati sajtó egyik leggyakrabban emlegetett kifejezése a vietnami háborúval összefüggésben. Állításaik szerint a Vietnami Demokratikus Köztársaság az úgynevezett „Ho Si Minh-ösvényen" keresztül nyújt támogatást a szabadságáért és függetlenségéért harcoló délvietnami népnek. Ezek az útvonalak állítólag Kambodzsában és Laoszban vannak, s – úgymond – lehetővé teszik, hogy a Vietnami Demokratikus Köztársaság a demilitarizált övezet érintése nélkül „utánpótlást" küldjön délre. Az amerikaiak a „beszivárgásra" hivatkozva fokozták elképesztő méretekig a VDK elleni bombatámadásokat, s terjesztették ki a Dél-Vietnam népét sújtó agresszív szárazföldi háborút. Ám a vietnami nép – élvezve a szocialista országok támogatását – mind a harcterekben, mind pedig a tárgyalóasztalnál egyre nagyobb sikerrel küzd az amerikai behatolás és a saigoni rezsim ellen. Ennek a mind eredményesebbé váló küzdelemnek volt fényes bizonyítéka, hogy 1969 júniusában megalakult a Dél-vietnami Köztársaság ideiglenes forradalmi kormánya, s ezzel új szakaszához ért Vietnam népének igazságos harca.

INTEGRÁCIÓ (*latin*) – beolvasztás, egységesítés. Világgazdasági értelemben gazdasági közösség, melynek tagjait szoros szálak fűzik egymáshoz. Az integráció velejárója az egyre mélyülő nemzetközi munkamegosztás; ennek általános oka a termelőerők fejlődése, a termelés társadalmivá válása és a specializáció fokozódása. A termelőerők fejlettségének mai szintjén már elkerülhetetlen a kis országok gazdasági elkülönülésének megszűnése. A termelési viszonyok és a

hatalom jellegének eltéréséből adódóan lényeges különbség rejlik a szocialista és a kapitalista integráció között. A marxista közgazdasági irodalom szerint a tőkés integráció voltaképpen nem más, mint hatalmas nemzetközi monopóliumok kialakítása, míg a szocialista államok között a gazdasági integráció lehetővé teszi a szoros gazdasági együttműködés különféle és hatékony formáinak megteremtését a kölcsönös érdekek és az egyenlőség elve alapján. A világgazdaság fontosabb integrációi: a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa, az Európai Gazdasági Közösség, az Európai Szabadkereskedelmi Társulás, az Európai Szén- és Acélközösség, a Közép-amerikai Közös Piac és a Latin-amerikai Szabadkereskedelmi Társulás.

INTENZIFIKÁLÁS (*latin*) – hatékonyabbá tétel. Tágabb értelemben az intenzív gazdálkodási rendszerrel összefüggésben használatos kifejezés. Az elmúlt néhány évben több szocialista ország, így hazánk is, a szocialista gazdálkodás új, eddiginél magasabb fokát érte el. A termelőerőknek a második világháború befejezése óta bekövetkezett fejlődése szükségessé tette, hogy a termelés növelésének új, eddig még ki nem használt forrásai felé fordítsák figyelmüket. Kimerültek ugyanis – természetesen a különböző államokban eltérő mértékben – a fejlesztés úgynevezett extenzív erőforrásai, így például hazánkban már nem lehet növelni a munkaerő létszámát, s számottevő természeti kincsek sem hevernek kihasználatlanul. A magyar gazdasági reform egyik legfontosabb célja éppen az, hogy áttérjünk egy olyan – intenzív – gazdálkodási rendszerre, melyben a termelés növekedése túlnyomórészt a technika és a technológia fejlődésén alapul. Ezért került az érdeklődés homlokterébe a munka termelékenysége és a termelékenységi színvonal emelése, melyhez a jobb szervezés, a nagyobb szakképzettség, az erőforrások hatékonyabb felhasználása egyaránt hozzájárulhat. Az intenzifikálás ilyen értelemben talán legfontosabb vonása az új gazdasági mechanizmusnak és egyben bizonyítéka annak, hogy a szocialista gazdálkodási rendszer alkalmazkodik a termelőerők fejlődéséhez, a tudományos – technikai forradalom követelményeihez.

INTERKONTINENTÁLIS RAKÉTA (*latin*) – interkontinentális, azaz földrészek közötti; olyan rakéta, mely az egyik földrészről a másikra továbbítható. Ballisztikus pályán mozog, sebessége a hangsebesség nyolc-tízszerese. Hatótávolsága 6 – 12 ezer kilométer. A legnagyobb rombolóerejű rakétafegyver.

KHMER SZOCIALIZMUS – Kambodzsa haladó társadalmi rendszere. A „khmer" elnevezés a kambodzsai lakosság ősi eredetére utal: „monkhmer" volt az összefoglaló neve azoknak a népeknek, melyek az időszámításunk utáni második hullámban érkeztek a mai Burma keleti részébe, Thaiföldre, Kambodzsába és Dél-Vietnamba; ezután – a IX – XIV. században – jött létre a messze földön híres második khmer biro-

dalom, melyet „földre alászállott mennyországnak" neveztek az egykori kínai évkönyvek. A mai Kambodzsa társadalmi-gazdasági viszonyait jelentősen befolyásolja az a tény, hogy az ország a francia és a japán gyarmatosító törekvések középpontjában állt. Innen ered Kambodzsa alapvetően antikolonialista külpolitikája, mellyel az államvezetés az 1954-es genfi egyezményben lefektetett függetlenséget és az 1957-ben kinyilvánított semlegességet védelmezi. Norodom Szihanuk államfő jó kapcsolatokat tart fenn a szocialista országokkal, közöttük elsősorban a Szovjetunióval, különösen a gazdasági, műszaki, tudományos együttműködés terén. A Szovjetunió segítséget nyújt Kambodzsa védelmi képességének növelésében is. Szihanuk kormányának erőfeszítése ellenére az országban uralkodó elmaradottság még jelentősnek mondható, a lakosság háromnegyed része például írástudatlan. Az állami tőkebefektetések meghaladják az összes többi csoportot, de a kereskedők és az uzsorások pozíciói elég erősek. Állami szektorba tartozik csaknem az egész energiaipar, a vasúti és a légi közlekedés, a hírközlés, a külkereskedelem, a bankhálózat, a pénz- és a hitelforgalom. A gyáripar elsősorban háziiparra, élelmiszerfeldolgozásra korlátozódik. Szihanuk államfő határozottan támogatja a vietnami nép harcát, bár Washington többször is nyomást gyakorolt a pozitív semlegességi irányvonal feladása érdekében. Kambodzsai részről határozottan szembeszálltak ezzel, s követelték a kambodzsai határok elismerését. Csak miután a Nixon-kormány hajlandónak mutatkozott erre, állította helyre 1969 júniusában Kambodzsa a diplomáciai viszonyt az Egyesült Államokkal.

KONFRONTÁCIÓ (*latin*) – összeütközés, összecsapás. Ideológiai és politikai síkon ellentétes nézetek összecsapása, katonai síkon harc, ütközet. A szocialista és a kapitalista világrendszer szinte állandó ideológiai és politikai konfrontációban él, amit az imperialista körök kényszerítenek rá a szocialista államokra. A szocialista államoknak a békés egymás mellett élés elve alapján nyugvó politikája és ideológiája ennek ellenére fontos biztosíték arra, hogy a világháborús katasztrófa elkerülhető; ezzel egyidejűen azonban a világ több pontján állandósulhatnak katonai konfrontációk, így például a Közel-Keleten 1967 júniusa óta.

KOOPERÁCIÓ (*latin*) – együttműködés a termelőerők, illetve a termelőegységek között, mely a termelés társadalmi jellegéből adódik; a kooperáció szükségszerű következménye a munkamegosztás, melyben a termelők függőségi viszonyba kerülnek egymással. A szó tágabb és hagyományos értelmében beszélünk a termelőegységek együttműködéséről mind szocialista, mind kapitalista termelési viszonyok között. A közelmúlt gazdasági gyakorlatában új fogalom a szűkebb értelemben vett s a szokásos kereskedelmi kapcsolatoknál szorosabb kooperáció, mely általában ipari együttműködés. Ez iparvállalatok között jön létre, termelési munkamegosztáson alapul; tar-

tós szerződés rögzíti, hogy mely termék (termékek) előállítását tűzték ki célul az együttműködő vállalatok. Ha több ország vállalata köt ilyen szerződést, akkor nemzetközi kooperációról beszélünk. A szerződő felek egy, illetve több gyártmány előállításában, profilfejlesztésben, választékbővítésben állapodhatnak meg. A kooperáció előnyös, mert nagyobb a lehetőség a hatékonyabb műszaki fejlesztésre, a tömegtermelésre való áttérésre, az automatizálásra, s mindezen keresztül a gazdaságosabb termelésre. A magyar vállalatok egyre több kooperációs szerződést kötnek külföldi, mind szocialista, mind kapitalista gyárakkal, üzemekkel. Megemlítjük a magyar – NDK – lengyel – jugoszláv együttműködést az elektroncsövek előállításában, valamint a traktor- és járműgyártásban kötött magyar – osztrák kooperációs szerződéseket. A nemzetközi kooperációknak speciális előfeltételei vannak (például a más országok belügyébe való be nem avatkozás), és bizonyos gazdasági kockázatot is rejtenek magukban, bár ez nem nagyobb, mint bármely más gazdasági tevékenységgel együttjáró kockázat. Kétségtelen, hogy a korszerű tömegtermelés, a tudományos – technikai forradalom gazdasági viszonyai között mélyül az országok együttműködése, s így a nemzetközi termelési és egyéb (műszaki – tudományos, kereskedelmi) kooperáció jelentősége fokozódik.

MILITARY – INDUSTRIAL COMPLEX (*angol*) – katonai-ipari komplexum, szabadabban fordítva: összefonódás. Eisenhower néhai amerikai elnök használta először ezt a kifejezést 1961. január 17-i kongresszusi üzenetében. Arról beszélt, hogy a katonai – ipari összefonódás „a fejlődés parancsoló szükségessége", de kijelentette: „a fejlődés súlyos veszélyeket rejt magában". Az M – I – C jelzi azt a folyamatot, melynek során a militarista körök a gazdasági élet egyre nagyobb területeire terjesztik ki befolyásukat. A katonai – ipari komplexum olyan egyesülés, mely messze túlterjed a Pentagon és a fegyvergyárak határain. Felöleli a törvényhozókat, akik hasznot húznak a hadiiparból, a gyári munkásokat, a szakszervezeteket, az egyetemi tudósokat, a kutatóintézményeket, mindazokat, akik megbízásokat kapnak a Pentagontól. A komplexumhoz tartoznak még a hadi apparátust, a támaszpontok személyzetét kiszolgálók, így a boltosok, fűszeresek, autókereskedők, mezőgazdászok. A hadiipar az Egyesült Államok legnagyobb iparága, összesen – közvetve és közvetlenül – 8,5 millió embert foglalkoztat, s hozzávetőlegesen 78 – 80 milliárd dollárt emészt fel. E mammut-összegből a vietnami háborúra 29 milliárd dollárt költ Washington. A fegyverkezésre fordított kiadások 1960 óta csaknem megkétszereződtek. Az Egyesült Államokban ma már minden kilencedik munkahely valamilyen kapcsolatban áll a hadiiparral. A fegyverkezés a tőkés monopóliumok egyik legkedveltebb „vadászterülete": a hadiipar profitjai a legmagasabbak. A gigantikus fegyverkezés táplálja a hatalmas katonai intézményrendszert, mely gon-

doskodik arról, hogy Washington jól ellássa a „világ csendőrének" dicstelen szerepkörét: 119 államban hozzávetőlegesen 1 517 000 amerikai katona állomásozik. A Pentagon 48 ország „védelmére" vállalt kötelezettséget. A monopóliumok árnyékában fölcseperedett és az azokat már túlnövő katonai – ipari komplexumot nem kevés támadás éri az Egyesült Államokban. A hadiipar súlyának mértéktelen megnövekedése Arthur F. Burns vezető amerikai közgazdász szerint „mélyen megváltoztatta társadalmunk jellegét, éppúgy, mint a gazdasági élet irányát és körvonalait". Burns a negatív hatások között említette meg, hogy a katonai – ipari komplexum többletkiadásokat tesz szükségessé, fokozza az inflációt, az erőforrásokat a katonai szükségletek kielégítése felé tereli, eltorzítja az egyetemi karriereket. Politikailag mindez együtt jár a katonai vezetés veszélyes mértékű súlygyarapodásával, ami fokozott agresszivitásban juthat kifejezésre. McCarthy, minnesotai demokrata szenátor elismerte, hogy „a katonai – ipari szervezet Amerikában gyorsan egyfajta köztársasággá fejlődött – a köztársaságban".

NEW LEFT (*angol*) – **új baloldal.** Rendkívül különböző felfogású radikális fiatalok összefoglaló elnevezése. Az új baloldal szinte valamennyi kapitalista országban hallatja hangját. Általában laza csoportokat alkotnak, s ideológiailag felettébb ellentmondásos nézeteket vallanak. Lázadoznak a tőkés társadalmakban uralkodó állapotok ellen, de nem ismerik fel a munkásosztály, a kommunista pártok és a szocialista országok szerepét. Határozottan ellenzik az úgynevezett fogyasztói tőkés társadalom megnyilvánulásait. Híres vezéreik Daniel Cohn-Bendit, Rudi Dutschke s az amerikai Savio. Szinte csak az anarchizmusban egyeznek meg, szívesen veszik át Marcuse elméletét a „nagy megtagadásról", vagyis a társadalom totális elvetéséről. Savio kijelentette: „Eljön a pillanat, amikor a gépezet működése már olyan elviselhetetlenné és gyűlöletessé válik, hogy képtelenek vagyunk akár csak hallgatólagosan is részt venni benne. Rá kell vetni a testünket a fogaskerekekre és az emeltyűkre, meg kell állítani a gépet. Meg kell mutatni tulajdonosainak és kezelőinek, hogy ha nem lehetünk szabadok, meg fogjuk akadályozni a működését." Az új baloldal túlnyomó többsége diák, az amerikai radikális csoportoknak 12 – 15.000 tagjuk van, s hozzávetőlegesen 200 000 egyetemistát befolyásolnak (az amerikai diákság 4 százalékát). Az új baloldal a legkülönbözőbb, gyakran szélsőséges nézeteket hangoztató diákokból tevődik össze: anarchistákból, polgárjogi harcosokból, fekete fajvédőkből. Egyes jelenkori polgári gondolkodók bennük látják a társadalmi haladás zászlóvivőit. Mills amerikai szociológus így teszi fel a kérdést: „Ki gondolkozik és cselekszik radikális módon? Mindenütt a világon ugyanaz a válasz: a fiatal értelmiség." A diákmozgalmak és általában az új baloldal nehezen vagy egyáltalán nem találja az utat a munkásmozgalomhoz. Feladatuknak vélik, hogy „megmentsék az emberiséget a tömegtársadalomtól". Kiviláglik

e megfogalmazásból, hogy gyakran figyelmen kívül hagyják az osztályszempontokat. Kétségtelen viszont: minden vonzza őket, ami Amerika-ellenes, ami antiimperialista. Forradalmi erejük nem tagadható, lázadásaik iránya időnként egybeesik a forradalmi haladás irányával. Így az Egyesült Államokban az új baloldal szinte egységesen fellép a vietnami háború ellen, s különböző – a néger nacionalizmust elvető – csoportjaik harcolnak a faji megkülönböztetés felszámolásáért. Időről időre fellobbannak az új baloldal tüntetései Olaszországban, az NSZK-ban, Nagy-Britanniában és főképpen Franciaországban, ahol az 1968 májusi események fontos szereplői voltak a jórészt anarchista diákok. Ellentmondásos, zavaros ideológiájuk következtében gyakran – tagadhatatlan forradalmi erejük ellenére – a munkásmozgalom érdekeivel ellentétes cselekedeteket hajtanak végre. A kapitalista országok kommunista pártjai fontos feladatuknak tartják, hogy befolyásolják és a szocializmusért vívott harc útjára vigyék a diákmozgalmakat, általában az úgynevezett új baloldal politikai erőit.

ORBITÁLIS RAKÉTA (*latin*) – orbitális: kör, korong, tágabb értelemben minden kerek tárgy, így égbolt, világ. Az orbitális rakéta olyan rakétafegyver, mely földkörüli pályán mozogva közelíti meg a célpontot. Repülési magassága 150 – 200 kilométer.

SZUPERHATALOM – erejénél és szerepénél fogva a világpolitikai küzdőtéren elhatározó szerepet betöltő két nagyhatalom: a Szovjetunió és az Egyesült Államok. A Szovjetunió a szocialista közösség legfőbb ereje, az Egyesült Államok a kapitalista világ vezetője, kettejük egymáshoz való viszonya alapvetően befolyásolja a nemzetközi helyzet alakulását. A két ország vezetőinek csúcstalálkozói a világpolitika legjelentősebb eseményei közé tartoznak. A szuperhatalmak csaknem kizárólagosan folytatják az űrkutatást, s kettejük fegyveres ereje a világ hadiiparának döntő része: az atom- és rakétafegyverek túlnyomó többségének tulajdonosai. Gazdasági erejük is vitathatatlan: a villamos energia, a kőszén-, a kőolaj-, az acél- és a búzatermelésben a Szovjetunió és az Egyesült Államok áll az első két helyen. A szocialista Szovjetunió mint szuperhatalom, alapvető szerepet tölt be a békéért és a haladásért vívott antiimperialista harcban. A világpolitika összetettségét adó tényezők abból is fakadnak, hogy az imperialista szuperhatalom – az Egyesült Államok – ellen szövetségesei időnként lázonganak. E lázadások komoly nézeteltérésekre is vezethetnek. Emlékeztetünk az amerikai – japán véleménykülönbségekre, melyek az 1970-ben megújítandó biztonsági szerződés és az Okinawa-sziget körüli vitában csúcsosodnak ki. De Gaulle volt Franciа elnök „különútjának" politikai tartalmát nem utolsó sorban az amerikai szuperhatalommal való szembeszegülés adta. Kétségtelen, hogy a felettébb összetett kínai problematika egyik ága is errefelé nyúlik: Peking többször kinyilvánította szuperhatalmi igényeit.

SZUVERENITÁS (*latin*) – egy állam függetlensége az egyenlőség alapján. Minden olyan ország független, azaz szuverén, mely önállóan irányítja bel- és külpolitikáját. A politikai szuverenitásnak része a gazdasági szuverenitás, vagyis hogy az állam önállóan irányítja gazdasági életét. A különböző országok szükségképpen tekintettel vannak más államok érdekeire. A NATO-tagországok esetében ez — a szocialista államokkal ellentétben – általában együtt jár a szuverenitás megsértésével. A tagállamok jó része kénytelen engedni az amerikai érdekeknek. Bizonyos nyugati körök a Varsói Szerződés öt tagállamának csehszlovákiai akcióját arra használták fel, hogy a szocialista országok „korlátozott szuverenitásáról" beszéljenek. A vádaskodásokra, melyek az internacionalista segítségnyújtást „megszállásként" tüntették fel, Gustav Husák, a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára válaszolt a kommunista és munkáspártok júniusi moszkvai világértekezletén: „A szocialista állam szuverenitásának osztálytartalma elválaszthatatlanul összekapcsolódik a szocialista országok baráti közössége és a nemzetközi kommunista és forradalmi mozgalmak iránti internacionalista kötelességgel. Ezért elvetjük a különböző álelméleteket arról a korlátozott szuverenitásról, melyet az osztályellenségek agyaltak ki."

TET-OFFENZÍVA (*vietnami, latin*) – a dél-vietnami szabadságharcosok Hold-újévi támadássorozata. A partizánok 1968 januárjának utolsó napján nagyszabású támadásba kezdtek, összesen 18 célpontot rohamoztak meg, a többi között az Egyesült Államok saigoni nagykövetségét, az elnöki palotát, a saigoni rádiót, a Tan Son Nhut légitámaszpontot. Az offenzíva folyamán utcai harcok bontakoztak ki Saigon, Da Nang és Hué belvárosában. A szabadságharcosok 26 napig tartották magukat a huéi citadellában. Az offenzíva hathatósan cáfolta az amerikai hadvezetésnek a „Vietcong kifulladásáról" szóló híresztelésein. A támadássorozat politikai tanulságai közé tartozott, hogy a dél-vietnami lakosság széleskörűen támogatja a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front tevékenységét. A Tet-offenzíva sikerei jelentősen befolyásolták a dél-vietnami harci cselekmények további alakulását és végső soron hozzájárultak ahhoz, hogy 1968. március 31-én Johnson amerikai elnök kénytelen volt elrendelni a VDK elleni bombatámadások korlátozását.

TAKTIKAI RAKÉTAFEGYVER – olyan rakéta, mely kisebb harcászati feladatok megoldására alkalmas (a taktikai rakétákat ezért harcászati rakétának is nevezik, s ez az elnevezés a helyesebb, bár a sajtó szóhasználata nyomán a köztudatba a taktikai rakéta került át). A taktikai rakétafegyverek romboló ereje jóval kisebb, mint a hadászati rakétáké, korlátozott bevetésre használják, hatótávolságuk hozzávetőlegesen 100 kilométer. A dél-vietnami szabadságharcosok 1968-as Hold-újévi támadássorozatának időszakában a partizánok sikereinek hatására az amerikai hadvezetés olyan híreszteléseket

röppentett fel, hogy szükség esetén taktikai rakéta- és atomfegyvert is bevetnek. A felháborodott közvélemény nyomására a Pentagon elvetette e tervet.

VALUTAVÁLSÁG – valuta: valamely idegen ország törvényes fizetési eszköze. A nyugati világ valutarendszerének válságjelei az angol font 1967 novemberi 14,3 százalékos leértékelése (latin szóval devalváció: a pénzegység törvényes aranytartalékának, illetve külföldi valutában kifejezett értékének csökkentése – központi intézkedéssel) óta sokasodtak meg. A brit kormány deflációs politikával (kamatlábemelés, bankhitelek korlátozása, állami kiadások csökkentése, adók növelése), vagyis a pénzforgalom szűkítésével igyekszik úrrá lenni a gazdasági nehézségeken. A font után a francia frank iratkozott fel a beteg valuták listájára 1968 májusában és júniusában, amikor is az események következtében erősen megcsappantak az ország arany- és devizatartalékai (deviza: nemzetközi elszámolásokra alkalmas fizetési eszköz, lehet külföldi pénznemre szóló és külföldön fizetendő követelés vagy tartozás). 1968 november közepén már biztosra vették a frank devalválását, ám de Gaulle akkori francia elnök visszautasította a leértékelést, s úgynevezett nadrágszíjmeghúzó intézkedéseket léptetett életbe a gazdasági helyzet megjavítására. Már 1968 őszén megkezdődött a spekuláció, mivel mind többen vártak a nyugatnémet márka felértékelésére (idegen szóval valorizáció: az árfolyam megváltoztatása oly módon, hogy egységnyi hazai valuta több aranyal, illetve több külföldi valutával egyenlő). A márka felértékelése körüli huzavona robbantotta ki 1969 májusában az újabb valutaválságot, s ekkor tovább folytatódott a spekuláció: néhány nap alatt 16 milliárd márka értékű pénzt vittek át Franciaországból az NSZK-ba azok, akik könnyű hasznot reméltek az árfolyam megváltoztatásától. A nyugatnémet szociáldemokraták a felértékelés mellett foglaltak állást, mert belátták: gazdaságpolitikailag indokolt lenne e lépés. A márka paritása ugyanis alacsonyabb, mint belföldi vásárlóereje, vagyis a márka alulértékelt. (Paritás: olasz származékszó, jelentése egyenlőség, egyenértékűség. Az aranyparitás valamely ország pénzegységének törvényben rögzített, hivatalos aranytartalma, illetve a különböző pénzegységek törvényes aranytartalmának egymáshoz való viszonya, s a pénzegységeknek ennek alapján számított, egymásban kifejezett értéke. A mindenkori kereslet és kínálat hatására a paritás körül ingadozik az árfolyam.) A bonni keresztényidemokraták azonban mereven elzárkóztak a felértékelés elől, elsősorban politikai és presztízs-okokat hangoztatva. A nyugati valutarendszer legfontosabb pénzneme a dollár, mely a fonttal együtt tartalékvaluta (azaz a fizetési mérlegtartozások kiegyenlítésénél helyettesítheti az aranyat). A bonyodalmak egy része nem utolsósorban abból származik, hogy a dollár egyidejűen nemzeti valuta és tartalékvaluta; a nehézségek másik forrása pedig az amerikai gazdaság. Az elmúlt években ugyanis zuhanásszerűen csökkentek az ame-

rikai arany- és devizatartalékok, 1969 első felében 10 milliárd dollár körül mozogtak, s – elsősorban a hadiipar felduzzasztásának következményeként – megerősödtek az inflációs irányzatok. (Infláció: fölös mennyiségű pénz kibocsátása, s ezen keresztül a vásárlóerő csökkenése.) Mind többen sürgetik a nyugati valutarendszer megreformálását, melynek alapjait még az 1944-es Bretton Woods-i értekezleten rakták le, s így a megállapodások az akkori helyzetet, nevezetesen az Egyesült Államoknak a világgazdaságban betöltött, versenytárs nélküli vezető szerepét tükrözik. A reformot illetően erősen megoszlanak a nyugati világ politikusainak, közgazdászainak véleményei; a viták az árfolyam és az aranyalap kérdéseiben csúcsosodnak ki. Egyesek az arany teljes trónfosztását, tehát az aranynak a nemzetközi pénzforgalomból való száműzetését, mások az aranyalap visszaállítását, ismét mások az egyes valuták árfolyamainak azonnali megváltoztatását követelik. A viták a francia frankkal kapcsolatban ismételten kiújultak, amikor 1969. augusztus 8-án Párizsban bejelentették: 12,5 százalékkal leértékelik a frankot. A devalvációról de Gaulle utóda, Georges Pompidou francia köztársasági elnök úgy nyilatkozott, hogy a „paritás módosítása elkerülhetetlen". Megegyeznek viszont a nézetek abban, hogy fenn kell tartani a valuták konvertibilitását. (Latin szó, jelentése: átválthatóság; a konvertibilis valuta – szűkebb értelemben – aranyra átváltható, tágabb értelemben minden más valutára átváltható pénznem. Ahhoz, hogy egy ország konvertibilis valutát vezessen be, a gazdaságnak több fontos feltételt kell kielégítenie: szükséges a nemzetközi fizetési mérleg tartós egyensúlya, elegendő mennyiségű arany- és devizatartalék, megfelelő árualap, valamint külföldi hitelek lehetősége.)

DE GAULLE, elnöksége utolsó napjaiban, a minisztertanács ülésén félrehívta az egyik ablakmélyedésbe Chamant közlekedési minisztert. A többi miniszter kíváncsian tekintett a boldog kiválasztottra. Az elnök halkan ezt mondta neki: „Miniszter úr, ne felejtse, hogy várom a jelentését Clippertonról. Semmi sem fontosabb ennél..."

A miniszter feldúlt lelkiállapotban tért vissza hivatalába. Ki az ördög lehet ez a Clipperton? Chamant mindenkit mozgósított, átkutatták az irattárakat – de hiába. Végül valakinek eszébe jutott: meg kellene nézni a Larousse lexikont. Ebben pedig ez állt: „Clipperton. Sziget a Csendes-óceánon, Közép-Amerika partjainál. 1931 óta francia birtok, az olasz király döntőbírói határozata alapján."

Senki sem értette, mi köze lehet ennek a nyomorúságos szigetnek, amelyen egy lélek sem él, egyetlen szál fű sem nő, az elnök világpolitikai terveihez. Végül újabb több napos nyomozás után a kutatók a közlekedésügyi minisztérium alá tartozó Meteorológiai Intézethez fordultak kétségbeesésükben. Ott aztán megfejtették a rejtélyt: „Clipperton? Ja persze, onnan jól meg lehet figyelni az Egyesült Államokat fenyegető tájfunokat. Az amerikaiak egy meteorológiai megfigyelőállomást szeretnének ott felállítani."

A miniszter ezek után kihallgatást kért az Elysée palotában, és közölte az államfővel: „Semmi akadálya annak, hogy megadjuk az engedélyt az..."

De Gaulle közbevágott:

„Az ügyet le kell zárni." És soha nem derült ki, mi volt a terve Clippertonnal.

*

JOHNSON elnök is az 1969-ben távozott politikusok közé tartozik. A vele kapcsolatos történet arra figyelmeztet, mennyire kell vigyáznia a politikusnak arra, mit mond.

Johnson még alelnök korában, 1961-ben, Pakisztánba látogatott, s egy ízben kísérőitől elszakadva az összegyűlt tömegbe vegyült, és tolmács segítségével beszélgetni kezdett az emberekkel. Az újságírók szorgalmasan jegyezték az amerikai politikus szavait. Johnson pedig, amikor már kifogyott a témából, ezt kérdezte egy analfabéta tevehajcsártól: „Nos, nem jön el hozzánk?"

Az újságírók megrohanták a tevehajcsárt, bizonyos Bashir Ahmadot, a lapok nagy betűkkel közölték a meghívás hírét, s az amerikai nagykövetség – mit tehetett mást – meghívta az Egyesült Államokba a tevék terelőjét, aki aztán amerikai privát szervezetek alapítványának a költségére bejárta az Egyesült Államokat, még Johnson farmjára is ellátogatott. Hazatérve felhagyott szakmájával, új lakásba költözött, s az amerikai nagykövetség által bérbe adott teherautóval fuvarozni kezdett. Amikor Johnson elnöksége véget ért, az amerikai nagykövetség megvonta a tevehajcsártól a teherautó-bérletet. Bashir reménytelen helyzetbe került.

A „Newsweek"-nek adott interjújában legutóbb visszasírta azt az időt, amikor még tevehajcsár volt, és nem parolázott Johnsonnal.

*

NIXON amerikai elnök, aki Johnson örökébe lépett, a választási kampányban sokat beszélt a bűnözés elleni küzdelemről. Miután beköltözött a Fehér Házba, maga is tapasztalhatta, hogy e feladat valóban sürgető.

Amikor az elnök Európába utazott, betörtek titkárnőjéhez, Rose Mary Woodhoz. A betörők elraboltak egy táskát, ötezer dollár értékű ékszerrel.

Rose Mary Wood körülbelül háromszáz méterre lakik a Fehér Háztól. „Ez az eset a bűnözés problémáját nagyon közel hozta hozzánk" – kommentálta titkárnője kárát az elnök. De ez korántsem biztosítja, hogy a bűnözés felszámolása is közelebb kerül...

*

1969 egyik legérdekesebb politikai üstököse az „Ír Szent Johanna" volt. Ő az első fiatal nő – pontosan 21 éves –, aki szűzbeszédet mondott az angol parlamentben.

BERNADETTE DEVLIN az Angliához tartozó Észak-Írország polgárjogi küzdelmeiben tett szert országos hírnévre, olyannyira, hogy végül április 17-én „képviselővé ütötték" a választók.

Londoni parlamenti körökben azt mondják, hogy nála komolyabb parlamenti szűzbeszédet gyakorlott politikusok sem tartottak. Legfeljebb öltözéke volt meglepő: egy miniruha.

*

Washingtonban bizalmatlanul és ellenszenvvel fogadták az új amerikai alelnököt, SPIRO AGNEW-t. A politikai bennfentesek túlságosan erőszakos és faragatlan stílusú politikusnak tartották és ezért óvakodtak tőle.

Az egyik amerikai lap a helyzet illusztrálására karikatúrát közölt,

amely a naplóját író Agnew-t ábrázolja Nixon európai látogatása idején, míg mögötte imádkozó tisztviselők vonulnak. Agnew ezt írta naplójába: „Milyen lojális a Fehér Ház személyzete! Szüntelenül azt hallom, hogy Nixon egészségéért imádkoznak." (Mint ismeretes, az elnök akadályoztatása esetén az alelnök veszi át hivatalát.)

Egy másik rosszindulatú washingtoni anekdota szerint ketten beszélgetnek. Miért kíséri szüntelenül két titkosügynök Agnew alelnököt? – kérdezi az egyik. A válasz: Azért, hogy azonnal lelőhessék, ha Nixonnak valami baja esik.

*

EDWARD SHORT angol miniszternek egy számítógéppel gyűlt meg a baja. Az egész világ nevetett azon a párbeszéden, amelyet egy társalgásra is beprogramozott komputer és az angol miniszter között zajlott le egy tudományos laboratórium avatásán. A kérdéseket a komputer írógépén kellett lekopogni.

– Hello – kezdte a miniszter, de véletlenül kétszer ütötte le a „h" betűt.

– Nem értem – felelte a gép.

– Hello – kezdte ismét Short.

– Hogy van? Mi a problémája? – kérdezte együttérzően a masina.

– Szeretném tudni a pontos időt – felelte a miniszter, mivel ennél jobb ötlet hirtelen nem jutott az eszébe.

– A beszélgetés kezd unalmassá válni – válaszolt pimaszul a gép.

– Hány óra van? – ismételte makacsul a miniszter.

– Miért kérdi?

– Mert éhes vagyok – közölte Short.

– Ez az egyedüli ok? – válaszolt a kérlelhetetlen számítógép. – Ez a kérdés valóban érdekli Önt? Bizonyára szórakoztatja, hogy értelmetlen kérdéseket tesz fel nekem.

Mr. Short feladta a mérkőzést. „Olyan ez, mint amikor egy miniszter válaszol" – mondta rezignáltan.

*

A számítógépek azonban nemcsak Shortnak okoztak problémát. PIERRE MESSMER francia hadügyminiszternek is sok baja volt már a komputerekkel. A francia vezérkar egyik berendezésének a világ stratégiai adatait táplálták be, és azt kérdezték tőle, hogy a francia érdekek szempontjából a leginkább hova érdemes ledobni a francia atombombát.

Az áramkörök működésbe léptek, és néhány óra múlva megjelent a válasz:

– Washingtonra.

A stratégák elképedtek, aztán ismét beindították a berendezést.

A válasz: Washington. Hogy miért? A gép következtetése az volt, hogy a francia bomba csak akkor lehet hatásos, ha amerikai – szovjet összetűzést vált ki – ehhez pedig a legjobb módszer: Washingtonra bombát dobni.

Érthető, hogy ezt a komputerjelentést sohasem erősítették meg hivatalosan, bár cáfolatára sem került sor.

*

Ha már a katonaságnál tartunk, nem feledkezhetünk meg a világpolitika grandguignoljáról, a nyugatnémet Starfighter-ügyről. Ebből a típusból, amely a revansisták légierejének „ütőkártyája", mintegy száz zuhant már le Nyugat-Németországban. Hohagen tábornok, a Luftwaffe főfelügyelője azzal vigasztalta a pilótákat, hogy repülni természetesen más, mint „hintaszékben ringatózni", sőt még csak nem is „sétarepülés egy derűs napon".

A Luftwaffe pilótáit még az „International Herald Tribune" riporterének sem sikerült meginterjúvolni. SCHRÖDER bonni hadügyminisztériuma a „tavaszi hadgyakorlatokra" hivatkozva minden esetben megtagadta az engedélyt. A nyugatnémet lakosság véleménye azonban közismert. „Özvegycsinálónak" és „repülő koporsónak" nevezik a baljós géptípust. Morbid humorról tanúskodik az a vicc, amely az NSZK-ban szájról szájra jár. Kérdés: „Hogyan lehet olcsón szert tenni egy Starfighterre?" Válasz: „Az ember vesz egy telket és vár."

*

JOHN GORTON kanadai miniszterelnöknek csaknem a tisztségébe került egy éjszakai látogatás, amelyet egy ifjú hölgy társaságában tett az amerikai nagykövetnél. Tudnivaló, hogy az ifjú hölgy – nem a felesége volt.

Az ügy akkor jutott a világ tudomására, amikor saját pártjának egyik képviselője parlamenti interpellációban követelte a hatvanéves kormányfő lemondását, minthogy a történtek után, úgymond, nem méltó a miniszterelnöki pozíció betöltésére. S ámbátor ritkán fordul elő, hogy egy miniszterelnök és egy nagykövet hivatalos nyilatkozatai egy 19 éves lány deklarációjával keverednek, ezúttal a kormányfő, a nagykövet és a szóban forgó ifjú hölgy is kommünikéban számolt be arról, mi is történt.

A miniszterelnök szerint semmi más, csak a parlamenti újságírók díszvacsorája után kicsit megkocsikáztatta a csinos riporternőt, és titkára jelenlétében elbeszélgetett vele a politikai helyzetről meg a vietnami háborúról. Aztán – minthogy az amerikai nagykövet kérte, hogy fogadja – bekopogott az Egyesült Államok nagykövetségén. A másik két fél megerősítette ezt, csak az időpontokban volt némi eltérés.

A kormányfő szerint éjjel egykor történt a látogatás, és fél óráig tartott, a kisasszony szerint viszont kicsit később, és jóval tovább elhúzódott.

Gorton felesége mindenesetre sírva fakadt az ügy parlamenti vitáján. Ami pedig a társalgási témákat illeti, az amerikai nagykövet ezen az éjszakán tájékoztatta Gortont arról, hogy az Egyesült Államok megszünteti a VDK bombázását.

A kormányfő tehát igazat mondott. Vietnamról azon az éjszakán biztosan szó esett...

*

A kínai „kulturális forradalom" egyik szenzációja egy tál mangó volt. Ez lázba hozta a 800 millió kínait; a sajtó, a rádió, a televízió napokon át másról sem beszélt.

A ritka gyümölcsöt MAO CE-TUNG elnök kapta, mint az Új Kína jelentette: külföldi barátaitól. Ő pedig továbbadta a ritka gyümölcsöt a pekingi Csinghua műszaki egyetemen tartózkodó „munkás-paraszt-katona propagandacsoportnak". Az egyetem területe „izzott a lelkesedéstől, amikor a hírt meghallották. Az emberek tömegesen vették körül az ajándékot, boldogan kiáltoztak, dalra fakadtak, sírtak örömükben. Bár aznap éppen zuhogott az eső, éjszaka felvonulók járták a várost, Mao Ce-tung figyelmességét éltetve" – jelentette az Új Kína.

A mangó megsokszorozta a maoista propagandacsoport elszántságát. Az Új Kína jelentése szerint ezzel a gyümölccsel a propagandisták „lelki atombombára" tettek szert, s Kína-szerte mozgalom indult a mangó termesztésére, bár az ország éghajlata alkalmatlan rá, mert a mangó a meleget kedveli.

A jövő nemzedék számára egyébként nemcsak a tál mangó története marad meg – hanem maga a gyümölcs is. Formalinban konzerválták a csodálkozó utókornak...

POLITIKAI KARIKATÚRÁK (1968—1969)

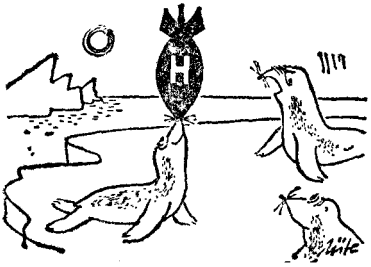

Amerikai hidrogénbomba-támaszpont Grönlandon.
Fókamama a fiához: „Ne játssz a tűzzel, Robi!" *(A Neue Ruhrzeitung című nyugatnémet lap rajza)*

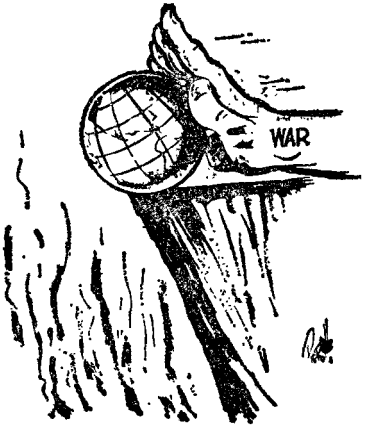

A szakadék szélén... *(New York Post)*

Martin Luther King özvegye: „Szegény fehér testvéremnek..." *(Stavenger Aftenblad, Norvégia)*

Nixon egységes és egyetértő kormánya...
(A nyugatnémet Die Zeit rajza)

Pompidou megoldja a diákkérdést. „No pasaran..., nem törnek át!"
(A párizsi Canard Enchainé-ből)

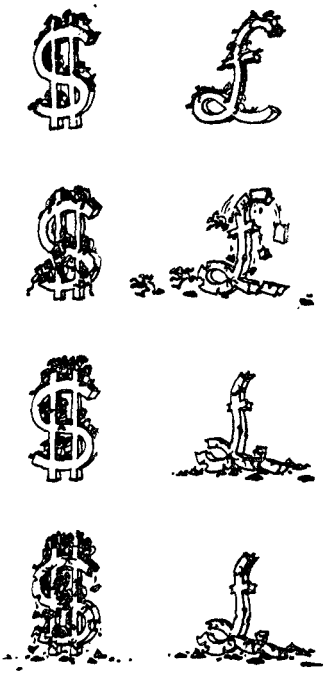

Menekülés a roskadozó angol fontról... az összeomló dollárra. *(J. P. Walravens belga karikaturista alkotása)*

Itt a Szabad Európa Rádió, teljesen szabadon (de ki rángatja a zsinórt?). *(A varsói Szpilki rajza)*

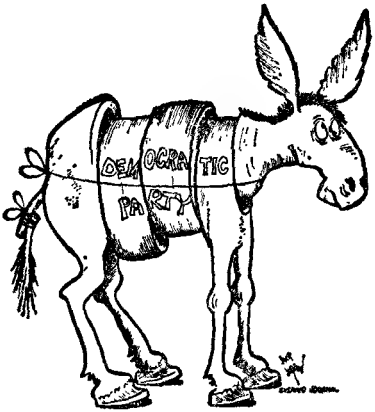

Az amerikai Demokrata Párt szamara Johnson elnöksége után.
— Ki lesz, aki összeilleszt engem?
(News-Journal, Wilmington, Egyesült Államok)

Nem értem, miért jut eszükbe mindig a nácizmus? *(A francia Aux Écoutes karikatúrája)*

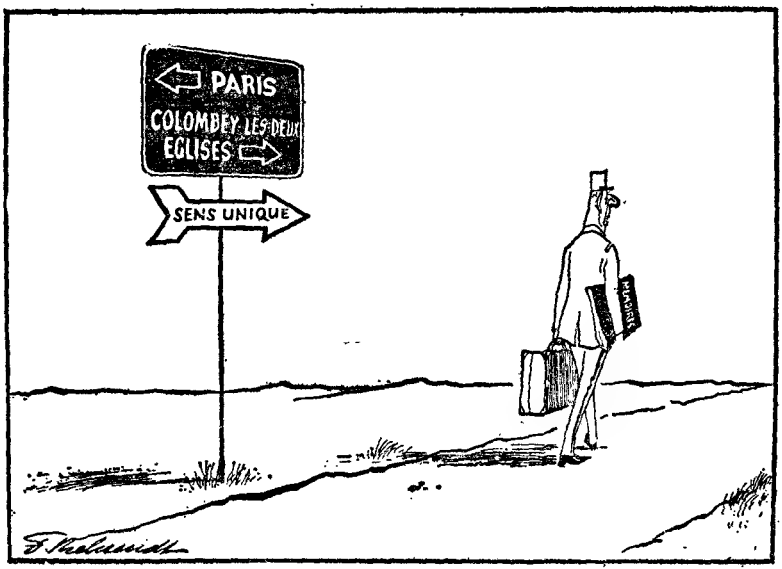

Búcsú az Elysée-palotától

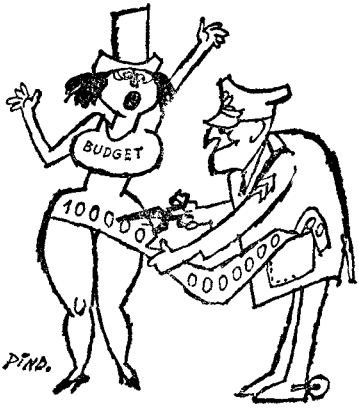

A Pentagon viszi el az amerikai költségvetés legnagyobb részét.
A költségvetési maneken: „Nem lesz túl sok, tábornok?"
A generális-szabó: „Ez a divat, kisasszony".
(Pindarev bolgár karikaturista rajza)

B – 52-es könnyek... *(TIM-nek, a párizsi Express világhírű rajzolójának karikatúrája)*

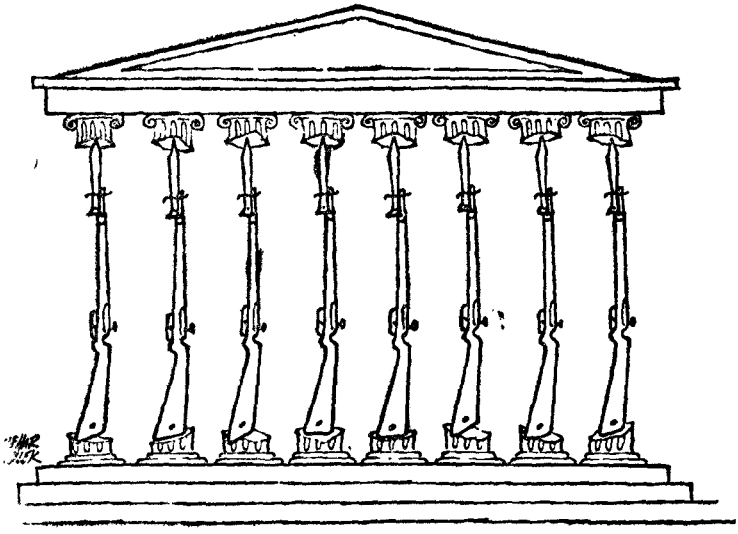

A kőműves ezredesek szuronya
Ödémesere Athénban. *(Az Aksam Gazetesi című török lap rajza)*

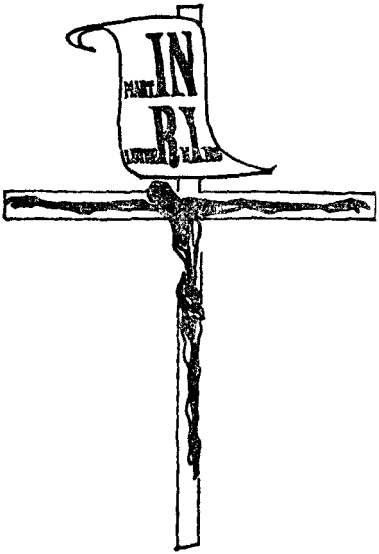

Megfeszíttetett... *(Morislav Lidak csehszlovák karikaturista rajza)*

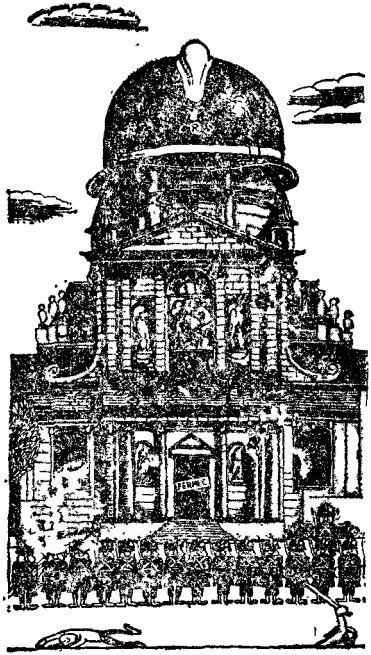

A SORBONNE ÚJ KUPOLÁJA

Új tervek a párizsi egyetem főbejáratára.
„Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel..." *(A párizsi Canard Enchainé rajza)*

Kemény az ülés az aranyon, de biztos... *(Jürg Spahr svájci rajzoló karikatúrája)*

„Felszállott a gólya a Szent Péter székesegyházra...”
– a budapesti Tükörből, Kaján Tibor rajza

Micky Mao, avagy különvélemény „a nagy kínai kulturális forradalomban”
(Fernando Puig Rosado rajza)

A világ első szuperszónikus utasszállító gépe

Az 1970-ben Japánban megrendezésre kerülő világkiállítás egyik szenzációja minden valószínűség szerint a TU – 144-es szovjet szuperszónikus utasszállító repülőgép lesz, amely ekkor mutatkozik be a négy égtájról odasereglett nemzetközi közönségnek.

A gép első próbarepülését 1968 szilveszterén végezték Moszkva mellett, megelőzve az angol – francia kooprodukcióban készülő Concorde felszállását.

A mozgatható orrú óriásgép önsúlya 59 tonna, hasznos terhelése – tehát az utasok, a posta és az áru, valamint a poggyász – 13,5 tonna lehet. Ehhez jön az 57 tonna kerozén üzemanyag, amelyet a szárnyakban helyeznek el. A négy darab 5,5 méter hosszú sugárhajtómű együttes teljesítménye 700 000 lóerő, vagyis 13 000 Moszkvics gépkocsi teljesítménye. Alekszej Tupoljev, a gép főkonstruktőre úgy tervezte meg ezt a technikai csodát, hogy a 120 utast 2500 kilométeres sebességgel repíthesse mintegy 20 000 méter magasságban. A szovjet vezető tervező és a népes szakértőkből álló együttes úgy vélekedett, hogy a Concorde-dal ellentétben – ahol a motorokat a szárnyak alatt helyezték el – a Tupoljev-gépnél a repülőgép törzsében kapjanak helyet a motorok. Így ugyanis megnő a gép stabilitása, ha például az egyik motort a pilóta kénytelen leállítani.

A berepülő pilóta, E. Eljan szerint a gép vezetése könnyebb, mint a hagyományos repülőgépeké, mert útközben a beépített és a földi irányítású automatikák vezetik, és leszálláskor a pilóták alig 30 méterrel a föld felszíne felett veszik át az irányítást. Az óriási testet 26 kerékből álló futómű tartja.

A népes TU-repülőgépcsalád új tagja minőségi ugrást eredményez a repülésben, hiszen például a Moszkva – Párizs utat mindössze másfél óra alatt teszi meg. De a távolság legyőzésében még érdekesebb meglepetéssel is szolgál! Ha valaki szovjet Távol-Keletről, Habarovszkból reggel indul el az új szuperszónikus repülőgéppel, Moszkvában még éjjel száll le, vagyis gyorsabban halad, mint ahogyan a Föld forog. Az elmúlt évek tehát nemcsak az űrhajózásban hoztak meglepő eredményeket, hanem a polgári légiközlekedésben is.

Ez a program az Amerikai Egyesült Államok legnagyobb tudományos és technikai vállalkozása. Azt a célt tűzte ki, hogy embert juttat a Holdra.

Az Apollo-terv keretében dolgozták ki a jelenleg ismert legnagyobb hordozórakétát, a Saturn – V-öt. Segítségével 130 tonna hasznos terhet indíthatnak el a Hold és 27 tonnát a bolygók felé. Ezzel szinte elérték a kémiai rakéták elméleti teljesítőképességének a határát. A 110 méter magas és 10 méter széles test 41 rakétát foglal magában. A rakétaegyüttes 3744 köbméter térfogatú tartályaiban 2570 tonna hajtóanyagot – kerozént, folyékony hidrogént és folyékony oxigént – visz magával.

Az Apollo-kísérleteket egy sajnálatos katasztrófa vezette be, amely késleltette a kibontakozást. A Saturn – V hordozórakétát 1967 novemberében próbálták ki először, az Apollo – 4-nél. A következő lépés a holdkomp, majd pedig a műszaki egység kipróbálása volt, ezekben még nem foglaltak helyet utasok.

Az Apollo – 8 terv szerint 1968 decemberében indult ismét ember a világűrbe. A vizsgálatok lehetővé tették, hogy 1969 márciusában elindítsák az Apollo – 9-et, amelynek legfontosabb feladata az volt, hogy kipróbálja a világűrben a holdkompot – ezúttal már az utasokkal. A Holdra történő leszállás előtti utolsó fázis az Apollo – 10 1969 májusi indítása volt, amikor a holdkomp mintegy 15 kilométerre megközelítette „szomszédunkat", és megfelelő tapasztalatokat gyűjtöttek az űrhajósok.

Két példa az anyagi, illetve a szellemi erőfeszítések illusztrálására:

Egyetlen holdkomp ára 350 millió dollár, vagyis értéke a vele azonos súlyú aranynak a tizenötszöröse.

Az Apollo űrhajó parancsnoki egysége kétmilliónál több működő alkatrészt foglal magában, amelyről 587 000 ellenőrzési pont segítségével lehet tájékozódni. Az űrhajósnak 24 alapműszert, 566 kapcsolót és 40 indikátort kell folyamatosan figyelnie.

1969. július 16-án rajtolt Kennedy-fokról az Apollo—11 amerikai űrhajó, hogy egy „holdkomp" közvetítésével embert juttasson el a Hold felszínére. Az űrhajó parancsnoka Neil Armstrong, két beosztottja pedig Edwin Aldrin és Michael Collins volt. Július 20-án este szállt le a holdkomp a Hold felszínére, majd Armstrong és Aldrin másnap — magyar idő szerint hajnalban — lépett ki, hogy elvégezze „holdsétáját" és kőzetmintákat gyűjtsön földi elemzés céljára.

Az Apollo—11 utasai július 24-én délután érkeztek vissza Földünkre, és űrkabinjukkal a Csendes-óceán vizére ereszkedtek le. Nixon amerikai elnök magas rangú államférfiak társaságában a helyszínre érkezett, ezt az utazását összekapcsolta egy nagyobb ázsiai körúttal, amelynek során a Fülöp-szigeteket, Indonéziát, Thaiföldet, Dél-Vietnamot, Indiát és Pakisztánt kereste fel és tárgyalt az illető országok vezetőivel. Az európai fővárosok közül ezúttal Bukarest és London került Nixon úti programjába.

A 40 milliárd dolláros Apollo-program megindítása még Kennedy elnök nevéhez fűződött, aki a szovjet űrsikerek, elsősorban Gagarin űrrepülése után kiadta a jelszót, hogy még a 60-as években lépjen amerikai ember a Holdra. Kb. 400 000 amerikai tudós, mérnök, szakember vett részt e gigászi erőfeszítéseket követelő programban.

Szovjet politikusok és tudósok nagy elismeréssel adóztak mind az űrhajó és technikai berendezései megalkotóinak, mind a három amerikai űrhajósnak, akik páratlan energiát, tudást fektettek a vállalkozásba.

Amerikai politikusok és sajtószervek az űrsiker kapcsán ismét felhívták a Nixon-kormányzat figyelmét a sürgető „földi" feladatokra, egyebek között a szegénység elleni harcra, a lakásproblémák megoldására, a négerkérdésre, az egészségügy és az oktatásügy hiányosságainak megszüntetésére.

A Vénusz kutatása

A sűrű felhőtakaróval borított szomszéd bolygó megismerése régi vágya az emberiségnek. Alaposabb ismereteket azonban csak a közelmúltban sikerült szerezni a szovjet űrállomások kutatómunkájának a segítségével. Hőmérsékletét mintegy +50 C°-nak becsülték, tehát elképzelhetőnek tűnt ott az élet lehetősége. A rádió és a radarcsillagászat azonban kiderítette, hogy körülbelül 280 C° lehet a bolygó hőmérséklete, és csupán a Vénuszt övező sűrű felhőtakaró +50°-os.

A Venera – 1-et 1961 februárjában bocsátották fel. Sajnos, a rádiókapcsolat idő előtt megszakadt. A Venera – 2 1965 novemberében startolt és 1966 februárjában 24 000 kilométerre közelítette meg a Vénuszt.

A Venera – 3 1966 márciusában már eljutott a Vénuszra. De az első zavartalan leszállásra csak 1967 októberében került sor. Az 1106 kilogrammos szovjet berendezés 350 millió kilométeres repülés után jutott el a cél közelébe, ahol leválasztották róla a 383 kilogrammos műszertartályt, amely rádióadó segítségével számos fontos adatot továbbított a Földre.

A Vénusz kutatásának rendkívül fontos állomása volt az 1969 januárjában induló Venera – 4 és – 5. Mindkét szovjet bolygóközi űrállomás eljutott céljához és a tőlük felvett adatok alapján megállapították, hogy túlságosan egyenetlen a felszín és nagy hőmérsékleti különbségek uralkodnak a Vénuszon.

A két űrállomás a Vénusz légkörében csaknem 40 kilométeres szakaszon végzett méréseket. Kiderült, hogy a széndioxid koncentrációja 93 – 97 százalék, a nitrogéntartalom 2 – 5 százalék, oxigén pedig csak 0,4 százalékban fordul elő. Az említett útvonalon a hőmérséklet 25°-ról 300°-ig, a légnyomás pedig 0,5-től 27 atmoszféráig változott!

A szovjet berendezések ezenkívül mérték a kozmikus sugárzást, a hidrogénkorona sűrűségét és számos egyéb adatot.

AZ ŰRREPÜLÉS KRONOLÓGIÁJA

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
1957									
Szputnyik 1.	SZU	okt. 4.	83	65,1°	228	947	–	–	
Szputnyik 2.	SZU	nov. 3.	508	65,3°	225	1671	–	–	Lajka kutyával a fedélzetén, első űrélettani kísérlet.
1958									
Explorer 1.	USA	febr. 1.	14	33,2°	356	2548	–	Jupiter C	Van Allen-öv felfedezése.
Explorer 2.	USA	márc. 5.	–	–	–	–	–	Jupiter C	
Vanguard 1.	USA	márc. 17.	1,4	34,25°	650	3968	–	Vanguard	1964 májusig működött.
Explorer 3.	USA	márc. 26.	14	33,38°	186	2799	–	Jupiter C	Sugárzás- és mikrometeoritmérés.
Szputnyik 3.	SZU	máj. 15.	1327	65,2°	226	1881	–	–	Ionoszféra-mérés, első geofizikai mesterséges hold.
Explorer 4.	USA	júl. 26.	17	50,3°	263	2213	–	Jupiter C	Sugárzásmérés. 1958. okt. 6-áig működött.
Atlas-Score	USA	dec. 18.	3969	32,3°	185	1484	–	Atlas B	Az első távközlési műhold.
1959									
Luna 1.	SZU	jan. 2.	362	Nap körül kering				–	Az első mesterséges bolygó, 6000 km-re haladt el a Hold mellett.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Explorer 6.	USA	aug. 7.	65	47°	245	42 400	–	Thor Able	Az első Föld-foto a világűrből
Luna 2.	SZU	szept. 12.	389	Repülés időtartama 36 óra			–	–	Szept. 13-án becsapódott a Holdra.
Luna 3.	SZU	okt. 4.	279	75°	40 000	480 000	–	–	Okt. 6-án megkerülte a Holdat. Első fényképek a Hold tőlünk elfordult oldaláról.
1960									
Tiros 1.	USA	ápr. 1.	122	48,6°	693	750	–	Thor Able	Első meteorológiai műhold. 22 952 felhőfelvétel.
Transit 1 B	USA	ápr. 13.	120	51,28°	373	748	–	Thor Able Star	Első navigációs műhold.
Szputnyik 4.	SZU	máj. 15.	4540	65°	312	369	–	–	A Vosztok űrhajók prototípusa.
Transit 2A Solrad 1	USA	jún. 22.	101 19	66,69°	628	1047	–	Thor Able Star	Navigációs és geodéziai műholdpár.
Discoverer 13.	USA	aug. 10.	771	82,85°	258	683	–	Thor Agena	Az első távirányított visszatérés.
Echo 1.	USA	aug. 12.	75	47,22°	1524	1684	–	Delta	Az első távközlési műhold (tv-közvetítésre).
Szputnyik 5.	SZU	aug. 19.	4590	64,95°	306	339	–	–	Bjelka és Sztrelka kutyák a fedélzeten.
Tiros 2.	USA	nov. 23.	127	48,5°	619	732	–	Delta	36 000 felhőfelvétel.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
1961									
Samos 2.	USA	jan. 31.	1860	97,4°	474	557	–	Atlas Agena	Mikrometeoritok mérésére.
Venus 1.	SZU	febr. 12.	643,5	65°	229	282			
Vosztok 1.	SZU	ápr. 12.	4725	64,95°	181	327	1	–	Ezen utazott Jurij Gagarin, a Föld első űrhajósa.
Transit 4A Injun 1 (Solrad 3.)	USA	jún. 29.	79 25/18	66,81	881	998	–	Thor Able Star	Navigációs kísérlet. Nukleáris erőforrás.
Vosztok 2.	SZU	aug. 6.	4731	64,93°	183	244	17	–	German Tyitov aug. 7-én ejtőernyővel leszállt.
Mercury-Atlas 5.	USA	nov. 29.	1310	32,6	158	237	3	Atlas D	Egy majommal 3 kör után visszatért a Földre.
Discoverer 36-tal együtt az Oscar 1.	USA	dec. 12.	925 4,5	81,21	245	474	–	Thor Agena	Első rádióamatőr műhold.
1962									
Ranger 3.	USA	jan. 26.	330	Nap körül kering				Thor Agena	36 783 km-re haladt el a Hold mellett.
Mercury-Atlas 6. (Friendship 7.)	USA	febr. 20.	1355	32,54	159	265	3	Atlas D	Az első amerikai űrrepülés. Fedélzetén J. H. Glennnel leszállt a Csendes-óceánra.
OSO 1.	USA	márc. 7.	208	32,85	556	570	–	Delta	Első Nap-obszervatórium. Egy évig működött.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pályahajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Kozmosz 1.	SZU	márc. 16.	–	49°	217	980	–	-	A Kozmosz kutatási program első műholdja.
Ranger 4.	USA	ápr. 23.	331	Repülési idő 64 óra				Atlas – Agena B	Becsapódott a Holdon. Sikertelen kísérlet.
Ariel 1.	USA/ Nagy-Brit.	ápr. 26.	60	53,85	389	1214	–	Delta	Közös ionoszféra-kutató műhold.
Mercury-Atlas 7. (Aurora 7.)	USA	máj. 24.	1349	32,5	154	260	3	Atlas D	M. S. Carponterrel a fedélzetén 3 kör után visszatért a Csendes-óceánra.
Telstar 1.	USA	júl. 10.	77	44,79	952	5632	–	Delta	Távközlési műhold, fekete-fehér és színes tv-adások közvetítéséhez.
Vosztok 3. Vosztok 4.	SZU	aug. 11.	4730	64,98	180,7	234,6	64	–	Első csoportos űrrepülés. A fedélzeten A. Nyikolajev és P. Popovics. A két űrhajó 5 km-re megközelítette egymást.
Mariner 2.	USA	aug. 27.	203	Nap körül kering				Atlas – Agena B	34 758 km-re haladt el a Vénusz mellett. Hőmérsékleti és egyéb, légkörre vonatkozó adatokat szolgáltatott a Vénuszról.
Alouette	Kanada	szept. 28.	145	80,46	996	1032	–	Thor – Agena B	Öt éven keresztül sugárzott az ionoszférából adatokat.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Explorer 14.	USA	okt. 2.	40	32,95	281	98 530	–	Delta	A Föld mágneses teréről adott adatokat.
Mercury-Atlas 8. (Sigma 7.)	USA	okt. 3.	1374	32,5	153	285	6	Atlas D	W. Schirra 6 kör után leszállt a Csendes-óceánra.
Anna 1 B	USA	okt. 31.	159	50,14	1 077	1 182	–	Thor-Able Star	Geodéziai méréseket hajtott végre.
Mars 1.	SZU	nov. 1.	891	Nap körül kering				–	Mars-szonda, 106 millió km távolságig tartott kapcsolatot a Földdel.
Relay 1.	USA	dec. 13.	78	47,49	1 322	7 439	–	Delta	Távközlési műhold.
1963									
Luna 4.	SZU	ápr. 2.	1422	Nap körüli pályán	89 782	69 8782	–	–	8500 km-re elhaladt a Hold mellett.
Telstar 2.	USA	máj. 7.	79	42,73	974	10 803	–	Delta	Távközlési műhold.
ERS 5 (MIDAS-6)	USA	máj. 9.	0,7	87,42	3 604	3 680	–	Atlas-Agena B	92 napig adatokat szolgáltatott a sugárártalmakról.
Mercury-Atlas 9. (Faith 7.)	USA	máj. 15.	1361	32,54	161	267	22	Atlas D	Az űrhajó fedélzetén G. Cooper tartózkodott. A Mercury program utolsó része.
Vosztok 5.	SZU	jún. 14.	4730	64,96	174,7	222,1	81	–	V. Bikovszkij és V. Tyereskova (első női űrhajós) csoportos repülése. 5 km-re közelítették meg egymást.
Vosztok 6.	SZU	jún. 16.	4730	64,95	180,9	231,1	48	–	

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Syncom 2.	USA	júl. 26.	39	33,05	35 584	36 693	–	Delta	Szinkron távközlési műhold az Indiai-óceán felett (keringési idő: 24 óra 14 p.).
Vela 1	USA	okt. 17.	135	38,3	102 098	111 137	–	Atlas-Agena	Az első működő műhold a nukleáris robbantások ellenőrzésére.
Vela 2 + ERS 12				37,8	99 300	115 800			
Poljot 1.	SZU	nov. 1.	–	58,92	339	1 437	–	–	Űrhajó, nagyobb manőverező képességgel.
1964									
Secor 1 GGSE 1 Solrad A (EGRS 1)	USA	jan. 11.	45	69,9	905	934	–	TAT–Agena	A gravitációs tér, valamint a Csendes-óceán szigeteinek kartográfiai mérése.
Echo 2.	USA	jan. 25.	248	81,5	1 029	1 316	–	Thor-Agena B	Távközlési műhold. Első SZU – USA közös program.
Electron 1.	SZU	jan. 30.		61	406	7 100			A külső és belső Van Allen-öv sugárzásának mérése. Ikerműhold.
Electron 2.				61	460	68 200			
Szonda 1.	SZU	ápr. 2.	–	Nap körül kering					Vénusz-szonda.
Poljot 2.	SZU	ápr. 12.	–	58,6	310	500	–	–	Föld körüli pályán manőverezett.
Electron 3.	SZU	júl. 11.	–	60,87	405	7 040	–	–	A belső és külső Van Allen-öv tanulmányozása. Mágneses tér mérése.
Electron 4.					459	66 235			
Vela 3. + ERS 13.	USA	júl. 17.	145	39,58	101 959	104 591	–	Atlas-Agena D	Nukleáris robbantások ellenőrzése.
Vela 4.			145	40,88	94 436	111 775			

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Ranger 7.	USA	júl. 28.	366		68,6	775		Atlas-Agena D	4316 fényképfelvételt közvetített, majd becsapódott a Holdra.
Kozmosz 38., 39., 40.	SZU	aug. 18.	–	56,17	210	876	–	–	Az első hármas műholdcsoport.
Syncom 3.	USA	aug. 19.	39	0,10	34 191	36 271	–	TAD	A tokiói olimpiai játékokról tv-adást közvetített.
Nimbus 1.	USA	aug. 28.	376	98,66	429	937	–	Thor-Agena B	Meteorológiai műhold. 27 ezer felhőfényképet sugárzott.
OGO 1.	USA	szept. 4.	487	31,15	281	149 385	–	Thor-Agena B	Geofizikai adatokat szolgáltatott.
Voszhod 1.	SZU	okt. 12.	5321	64,82	177,5	408	–	–	Az első háromszemélyes űrhajó. Fedélzetén: Komarov, Feoktyisztov és Jegorov.
Explorer 24.	USA	nov. 21.	4	81,36	525	2 498	–	Scout	3,6 m átmérőjű ballon az atmoszféra sűrűségének tanulmányozására. Sugárzásmérés. Az első NASA ikerlaboratórium.
Explorer 24.			41	81,36	522	2 494			
Mariner 4.	USA	nov. 28.	261	Nap körül kering			–	Atlas-Agena D	9840 km távolságra haladt el a Mars mellett. 21 felvételt közölt a Marsról.
1965									
OSO 2.	USA	febr. 3.	247	32,87	550	634	–	Delta	Napsugárzás mérése.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Pegasus 1.	USA	febr. 16.	10433	31,73	495	733	–	Saturn I	Mikrometeoritok tanulmányozása, 215 m² érzékelő felülettel.
Ranger 8.	USA	febr. 17.	367	Repülési idő 64,9 óra			–	Atlas-Agena B	A Mare Tranquillitatis (É 2°59′ és K 24°77′) környékéről 7137 fényképfelvételt közvetített.
Solar Radiation – 6 (GREB)	USA	márc. 9.	–	70,09	910	939	–	Thor-Agena D	Egy hordozórakétával több-féle kutatási feladat végrehajtására alkalmas műholdakat juttattak pályára. Sugárzás és geodéziai mérések, gravitációs mérések, amatőr rádió-műhold stb.
GGSE 2.				70,11	902	946			
GGSE 3.				70,09	910	939			
Solar Radiation – 7 (GREB)				70,09	910	939			
Secor 3. (EGRS – 3)				70,08	909	938			
Oscar 3.				70,12	902	946			
Surcal 2.				70,06	901	945			
Voszhod 2.	SZU	márc. 18.	5 988	64,79	173,5	497,7	17	–	A. Leonov és P. Beljajev 17 kört tett meg a Föld körül. Leonov 10 percre kilépett az űrbe.
Ranger 9.	USA	márc. 21.	367	Repülési idő 64,5 óra				Atlas-Agena B	Az Alphonsus-kráter környékéről (D 12°91′ és Ny 2°38′) 5814 fényképfelvételt közvetített.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Gemini 3.	USA	márc. 23.	3 225	33,00	160	240	3	Titan II	V. Grissom és J. Young tartózkodott az űrhajó fedélzetén. Első, emberrel végrehajtott pályamanőver.
Snapshot Secor 4.	USA	ápr. 3.	18	89,97 90,03	1 282 1 282	1 313 1 313	–	Atlas-Agena B	Első nukleáris reaktor, 43 napig működött. Geodéziai műhold.
Early Bird 1	USA	ápr. 6.	39	0,14	34 995	36 564	–	TAD	Távközlési műhold. Az Atlanti-óceán felett egyenlítői pályára tért.
Molnyija 1.	SZU	ápr. 23.	65	65°	548	39 957	–	–	Első szovjet távközlési műhold, színes tv-adásra is alkalmas.
Luna 5.	SZU	máj. 9.	1 476	–	–	–	–	–	Becsapódott a Holdra.
Pegasus 2.	USA	máj. 25.	10 478	31,73	502	740	–	Saturn I	Működő meteorit-felderítő műhold.
Gemini 4.	USA	jún. 3.	3 566	32,53	162	281	66	Titan II.	J. Mc Divit és E. White tartózkodott az űrhajó fedélzetén. White 21 percre kilépett az űrbe.
Luna 6.	SZU	jún. 8.	1442	Nap körül kering				–	Letért pályájáról és 160 000 km-re haladt el a Hold mellett.
Tiros 3 – C	USA	jún. 18.	–	32,13	163	176	–	–	Az űrhajómodell súlya 14 tonna.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Tiros 10.	USA	júl. 2.	127	98,65	751	837	–	Delta	Naponta 400 fényképfelvételt közvetített a hurrikánok központjáról.
Saphir	Franciao.	júl. 5.	17 700	–	–	–	–	–	A későbbi francia űrkísérletek előkészítése.
Proton 1.	SZU	júl. 16.	12 200	63,50	190	627	–	–	Nagyobb szovjet űrlaboratórium a kozmikus sugárzás mérésére.
Szonda 3.	SZU	júl. 18.	–	Nap körül kering				–	25 felvételt közölt a Holdról. A bolygóközi kutatást szolgálta.
Secor 5.	USA	aug. 10.	20	69,25	1140	2423	–	Scout	Geodéziai műhold a Csendes-óceán szigeteinek térképészeti helyesbítésére.
Gemini 5.	USA	aug. 21.	3 600	32,61	197	303	128	Titan II.	G. Cooper és C. P. Conrad csaknem 23 órát töltött az űrben.
Vénusz 2.	SZU	nov. 12.	963	Nap körül kering				–	24 000 km-re haladt el a Vénusz mellett. Adatokat nem közölt.
Vénusz 3.	SZU	nov. 16.	960	Repülési időtartam 105 nap				–	1966. márc. 1-én elérte a Vénuszt. Adatokat nem közölt.
A – 1 Astérix	Franciao.	nov. 26.	41	34,24	527	1808	–	Diamant	Az első francia műhold. Két napig működött.
Gemini 6.	USA	dec. 4.	3660	28,87	215	321	220	Titan II.	F. Borman és S. Lovell az űrhajó fedélzetén.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Gemini 7.	USA	dec. 15.	3175	28,89	258	271	17	Titan II.	W. Schirra és T. Stafford tartózkodott az űrhajó fedélzetén. Dec. 15-én a két űrhajó 36 m-re megközelítette egymást. A világ első űrrandevúja.
1966									
Luna 9.	SZU	jan. 31.	100	Repülési időtartam 79 óra				–	Első sikeres Holdra-szállás az Oceanus Procellarum területén. 3 napon át fényképfelvételeket közvetített.
Gemini 8.	USA	márc. 16.	3175	28,91	159	265		Atlas-Agena	N. Amstrong és D. Scott tartózkodott az űrhajó fedélzetén
Luna 10.	SZU	márc. 31.	245	72	349	999	–	–	Az első, ember által készített égitest, amely Hold körüli pályára tért.
Nimbus 2.	USA	máj. 15.	413	100,35	1103	1179	–	TAT Agena D	Tv- és infravörös felhőfelvételeket közvetített.
Surveyor 1.	USA	máj. 30.	270	Repülési időtartam 63,6 óra				Atlas-Centaur	Az első amerikai sima Holdra-szállás az Oceanus Procellarum területére.
Gemini 9. (céltárgy)	USA	jún. 1.	770	28,86	208	298		Atlas D.	Találkozott a Gemini 9-cel.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Gemini 9.		jún. 3.	3750	28,86	270	272		Titan II.	Az űrhajó fedélzetén T. Stafford és G. Cernan. Cernan 2 óra 9 percet tartózkodott az űrhajón kívül.
Pagoos 1.	USA	jún. 24.	57	87,14	4207	4271	–	TAT Agena D	30 m átmérőjű ballon. Geodéziai méréseket végzett és fényképfelvételeket közvetített.
Gemini 10. (céltárgy)	USA	júl. 18.	3260	28,85	160	302	–	Atlas-Agena	Az űrhajó fedélzetén J. Young.
Gemini 10.		júl. 18.	3740	28,85	160	268	46	Titan II.	
Luna Orbiter 1.	USA	aug. 10.	386	12,16	192	1867	–	Atlas-Agena D	Hold körüli pályára tért. Felvételeket készített a Hold túlsó oldaláról. Az Apollo-program előkészítése.
Pioneer 7.	USA	aug. 17.	64	0,09	151.10^6	168.10^6		TAD	Nap- és bolygóközi kutatást végzett.
				Nap körüli pályára tért					
Luna 11.	SZU	aug. 24.	1639	27,00	160	1200	–	–	Hold körüli pályáról tudományos adatokat közölt.
Gemini 11. (céltárgy)	USA	szept. 12.	3265	28,83	161	280	–	Atlas-Agena D	Az űrhajó fedélzetén C. Conrad és R. Gordon.
Gemini 11.			3856	28,88	161	275	43	Titan II.	
Survevor 2.	USA	szept. 20.	292	Repülési idő 62,8 óra				Atlas-Centaur	A. Kopernikus területén becsapódott a Holdra.
Lambda 45 – 1	Japán	szept. 26.	26	–	–	–	–	Tamoda 4S	Első japán kísérlet. A fellövés nem sikerült.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
ESSA – 3	USA	okt. 2.	148	101,06	1383	1493	–	–	Meteorológiai műhold.
Luna 12.	SZU	okt. 22.	–	–	100	1740	–	–	Fényképeket sugárzott a Holdról.
Luna Orbiter 2.	USA	nov. 6.	391	11,8	213	1855	–	Atlas-Agena D	Hold körüli pályáról 205 fényképfelvételt közvetített.
MOL MODELL	USA	nov. 3.	–	32,82	298	305	–	Titan III.	Mol-program. Célja annak megállapítása, milyen katonai feladatokat tud végrehajtani az ember a világűrben.
Gemini 12.	USA	nov. 11.	3763	28,78	243	310	60	Titan II.	J. Lowell és E. Aldrin tartózkodott az űrhajó fedélzetén. Aldrin részleges űrsétája. Találkozás az Apollo célrakétával. A Gemini-program utolsó része.
ELDO rakéta	–	nov. 15.	–	–	–	–	–	–	Az Európai Űrrakéta Fejlesztési Szervezet háromlépcsős rakétája.
Skylark (ELDO)	–	nov. 27.	–	–	–	–	–	–	Az Európai Űrrakéta Fejlesztési Szervezet rakétája.
Biosatellite 1.	USA	dec. 14.	426	33,51	295	309	–	TAD	Biológiai kutatásokat végzett az űrben.
Kozmosz 136.	SZU	dec. 19.	–	64,60	198	305	–	–	
Luna 13.	SZU	dec. 21.	–	Repülési idő 79,7 óra					Leszállt a Holdra (É 8°87' Ny 62°). Talajra vonatkozó adatokat közölt a Holdról.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
1967									
ESSA 4.	USA	jan. 26.	148	102,0	1 328	1 443	–	–	Meteorológiai műhold.
Diadem – 3.	Franciao.	márc. 7.	–	–	–	–	–	–	Fedélzetén volt egy nősténymajom.
Luna Orbiter 3.	USA	febr. 4.	386	21	200	1 850	–	Atlas-Agena D	Hold körüli pályáról 182 fényképfelvételt közölt.
Atlantic 2.	USA	márc. 22.	87	2	35 800	35 818	–	TAD	Híradástechnikai műhold. Atlanti-óceán feletti állomás.
ATS – 2.	USA	ápr. 6.	370	28,4	178	11 124	–	–	Meteorológiai és távközlési műhold.
Surveyor 3.	USA	ápr. 17.	283	Repülési idő 65 óra				Atlas-Centaur	Leszállt a Holdra az Oceanus Procellarum területén (D 2°89', Ny 23°4'). Talajkutatás.
Szojuz 1.	SZU	ápr. 23.	–	51,64	201	224	17	–	A fedélzetén tartózkodó Komarov ezredes visszatéréskor életét vesztette.
Kozmosz 156.	SZU	ápr. 27.	–	81,20	630	630	–	–	
Luna Orbiter 4.	USA	máj. 4.	390	85,5 Hold-pályán	2 705	6 350	–	Atlas-Agena	Hold körüli pályáról 163 felvételt közvetített.
Ariel 3.	Nagy-Brit	máj. 5	90	80,17	497	608	–	Scout	Első angol műhold. Az atmoszférát és ionoszférát kutatta.
Molnyija 1.	SZU	máj. 24.	–	64,80	460	39 810	–	–	Szovjet távközlési műhold. Keringési idő: 12 óra.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Venusz 4.	SZU	jún. 12.	1106	Nap körüli pályán kering				–	1967. okt. 18-án leszállt a Vénuszra.
Mariner 5.	USA	jún. 14.	–	Nap körüli pályán kering				–	3. Vénusz-kísérlet. Okt. 19-én 4000 km-re elhaladt a Vénusz mellett.
Javelin	NSZK	jún. 16.	–	–	–	–	–	–	Kísérleti űrrakéta.
Surveyor 4.	USA	júl. 13.	283	Repülési idő 63 óra			–	Atlas-Centaur	Becsapódott a Holdra. A becsapódás előtt 2,5 percen át közvetített.
Luna Orbiter 5.	USA	aug. 1.	390	85 Hold-pályán	196	6 003	–	Atlas-Agena D	Hold körüli pályára tért. Befejeződött a Hold feltérképezése.
Surveyor 5.	USA	szept. 8.	–	Repülési idő 64,8 óra				Atlas-Centaur	Leszállt a Holdra a Mare Tranquillitatis térségben. 19 000 fényképfelvételt közvetített (talajra vonatkozó adatok).
Molnyija 1.	SZU	okt. 3.	–	65,00	465	39 600	–	–	6. szovjet hírközlő műhold.
Kozmosz 186.	SZU	okt. 28.	–	51,7	209	235	–	–	Okt. 31-én simán leszállt a Földre.
Zenith	Svájc	okt. 28.	–	26,43	305	36 897	–	–	Kísérleti rakéta.
Kozmosz 188.	SZU	okt. 30.	–	51,70	200	275	–	–	Okt. 30-án automatikusan összekapcsolták a Kozmosz 186-tal.
ATS 3.	USA	nov. 6.	–	–	–	–	–	–	Alkalmazott technikai műhold.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Surveyor 7.	USA	nov. 7.	–	65,41	–	–	–	Atlas-Centaur	Leszállt a Holdra a Sinus Medii körzetében.
Apollo 4.	USA	nov. 9.	–	32,6	183	192	2	Saturn 5.	Próbarepülés után ejtőernyővel leszállt a Csendes-óceánra.
1968									
Surveyor – 7.	USA	jan. 7.	289 (leszállás után)	Nap körüli pályára tért					A Tycho-kráter közelében simán Holdat ért. Több ezer fényképfelvételt közvetített a Földre. Robotásója talajmintákat vett a Holdról.
Luna – 14.	SZU	ápr. 7.	–	–	160*	870*	–	–	Április 10-én Hold körüli pályára tért.
Kozmosz 212.	SZU	ápr. 14.	–	51,8	186	225	–	–	Második műhold-összeillesztés a világűrben. A fedélzeten elhelyezett televíziós kamera közvetítette az összeillesztést.
Kozmosz 213.	SZU	ápr. 15.	–	51,7	188	254	–	–	
Molnyija – 1.	SZU	ápr. 21.	–	64,9	391	39 738	–	–	Távközlési műhold. Az „Orbita" rendszer tagja.
Molnyija 1K	SZU	okt. 25.	–	64,9	436	39 633	–	–	Távközlési műhold. Telefon-, távíró-, rádióösszeköttetés és tv-műsor-továbbítás céljaira.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Apollo – 7.	USA	okt. 11.	–	31,6	231	297	–	–	Körülrepülte a Holdat, 1950 km-re megközelítette felszínét; majd okt. 21-én visszatért és leereszkedett az Indiai-óceán vizére. W. Schirra, D. Eisele és W. Cunningham tartózkodott az űrhajó fedélzetén. Okt. 12-én az űrhajó találkozott hordozórakétájával.
Szojuz 3.	SZU	okt. 26.	–	51,7	180	225	64	–	Két alkalommal megközelítette a Szojuz – 2-t, fedélzetén G. Beregovojjal.
Apollo – 8.	USA	dec. 21.	–	32,6	191	191	10	–	Első, ember által végrehajtott Hold-kerülés. Az Apollo–8 fedélzetén: F. Borman, J. Lovell és W. Anders.
1969									
Venusz 5.	SZU	jan. 5.	–	–	–	–	–	–	1969. máj. 16-án sikeresen befejezte útját és leszállt a Venusz-bolygóra. A légkör hőmérsékletét, légnyomását és vegyi összetételét mérte.
Venusz 6.	SZU	jan. 10.	–	–	–	–	–	–	1969. máj. 17-én leszállt a bolygóra, 300 km-re a Venusz 5-től.

Név	Ország	A fellövés dátuma	Súly [kg]	A pálya hajlásszöge [fok]	Perigeum [km]	Apogeum [km]	Keringések száma	Hordozórakéta típusa	Megjegyzés
Szojuz – 4.	SZU	jan. 14.	–	51,40	173	225	–	–	Fedélzetén volt V. Satalov.
Szojuz – 5.	SZU	jan. 15.	–	51,40	200	230	–	–	Fedélzetén B. Volinovval, A. Jeliszejevvel és J. Hrunovval, találkozott a Szojuz 4-gyel és összekapcsolás után létrehozták a Föld első emberlakta űrállomását. Ezt követően Jeliszejev és Hrunov átszállt a Szojuz – 4-re.
Apollo – 9.	USA	márc. 3.	–	–	–	–	–	Saturn	Először próbálták ki sikerrel az ún. Hold-kompot, a Lunar Modult. Fedélzetén James A. Mc Divilt, David R. Scott és Russel L. Schweickart tartózkodott.
Apollo – 10.	USA	máj. 18.	–	–	–	–	–	Saturn	Fedélzetén Thomas P. Slafford, John Young és Eugene Cernan tartózkodott. A Hold-komp pályájának egyes szakaszain 15 km-re megközelítette a Holdat.
Apollo 11.	USA	júl. 16	–	–	–	–	–	Saturn	Hold-komp közvetítésével először juttatott embert a Hold felszínére. Az űrhajó utasai: Neil Armstrong, Edwin Aldrin és Michael Collins

A Kozmosz ostroma alaposan kiképzett embereket, sokszorosan ellenőrzött számításokat, számtalanszor kipróbált berendezéseket követel. Csak e feltételek biztosítása után indulhat felfedező útjára az űrhajó, az *űrhajós*.

Az űrpilóta felkészülését bonyolítja, hogy az űrhajó irányítását, a tudományos kísérletek elvégzését olyan körülmények között kell elsajátítania, amelyek csak megközelítik a tényleges űrrepülést, ezzel szemben egy pilóta vagy egy tengeralattjáró-parancsnok a légtérben vagy a víz alatt tanulja szakmáját, ott, ahol későbbi feladatait végre kell hajtania.

Az űrrepülőnek fel kell készülnie a súlytalanság vagy a túlnyomás állapotára, tehát fizikailag edződnie kell. Sikeresen át kell mennie az úgynevezett különleges kiképzésen is, amelynek programja az űrhajó irányítását, a berendezések kezelését, az űrsétát és a biztonsági berendezések kezelését öleli fel, vagyis elméleti és gyakorlati ismereteket kell szereznie. Ily módon felvértezi magát olyan képességekkel és tudással, hogy ne egyszerű végrehajtója legyen a tudósok utasításainak, hanem maga is tudományos munkatársként hozzájáruljon a nagyszabású akció sikeréhez.

„Az égi sikerekért a földön kell megdolgozni" — így tartja az új keletű „űrhajós példabeszéd". De nemcsak az űrhajósnak, hanem azoknak is, akiknek a feladata, hogy *optimális* körülményeket teremtsenek az *űrhajósok* számára felelősségteljes kísérleteik teljesítéséhez.

Űr-bútoros, űr-szabó

Vannak, akiknek a munkája éppen olyan nélkülözhetetlen, mint a sokat emlegetett konstruktőröké. Nem mindegy például, hogy az űrpilóta kényelmesen ül vagy fekszik-e a kabinban, hiszen egy kényelmetlen elhelyezkedésből adódó görcs veszélyeztetheti a technikailag leggondosabban előkészített űrrepülés végrehajtását is.

Éppen ezért tartják nagy becsben az űr-bútorost, a XX. század ezen új szakmájának képviselőjét. Feladata sokrétű. Először is az, hogy olyan ülő és fekvő „garnitúrát" építsen be az űrhajóba, amely mind a munkát, mind a pihenést maximálisan megkönnyíti. Gondoskodnia kell arról is, hogy mindez szükség esetén könnyen és a megfelelő irányban mozgat-

ható, illetve szorosan rögzíthető legyen. Az űrhajós élete függ például attól, hogy kilövésnél az űrpilóta karosszékében arccal felfelé, vagyis a hordozórakéta kilövésének irányában feküdhessen, mert abban a helyzetben könnyebben viseli el a megterhelést, amely így egyenletesen oszlik meg az egész testén. Ugyanilyen helyzetbe kell kerülnie akkor is, amikor az űrhajó visszatér a Földre. De mihelyt az űrhajó röppályájára tér, fel kell ülnie, hogy könnyebben végezhesse munkáját.

Alvás közben viszont rögzíti magát, hiszen az űrkabinban úszva nem tudna aludni. Persze puha ágy nem szükséges, mert a testnek nincs súlya, ezért mondják tréfásan az űrpilótáknak, hogy akár szögeken is elalhatnának.

A legfontosabb, hogy a „bútor" megfeleljen az űrhajós testi alkatának, vagyis méretre készüljön. Mindenekelőtt a támlát kell szigorúan „profilírozni", hiszen a gerincoszlop elhelyezkedése meghatározza az egész test helyzetét. Egy űr-fotel például a következőképpen készül:

Az űr-bútoros a pilóta pontos méretei alapján elkészíti a karosszék vázát, amelyet gipsszel befed. A pilóta szabályos öltözékben beül ebbe a formába, hátradől és testét szinte beágyazza a gipszbe. Ahol valami nyomást, kényelmetlenséget érez, ott azonnal levágnak a formából vagy ellenkezőleg, kitöltik azt. Megvárják a gipsz megkeményedését, majd óvatosan kiemelik a pilótát és a gipszformát elviszik a műhelybe, ahol elkészítik a végleges széket.

Hasonlóan fontos munkatárs az űr-szabó is. Neki nemcsak a „vendég" méreteire kell tekintettel lennie, hanem azokra a funkciókra is, amelyeket az űrruhának el kell látnia. A „fazon" megválasztásánál két követelmény a döntő: egyrészt kényelmes és praktikus legyen, másrészt elférjen rajta – de ne akadályozzon a mozgásban – az a sok vezetékcsatlakozó, ki- és bevezető kábel, amelyek az élet fenntartásához, az életfunkciók ellenőrzéséhez, szükség esetén szabályozásához, védelméhez szükségesek. S vigyázni kell az egyes ruhadarabok összeillesztésére is, amely persze nem tűvel és cérnával, hanem különleges eljárással készül.

Űr-szakács

Az űrhajózás földi előkészítésének fontos részei az élelmiszerekre vonatkozó tudományos kutatások. Az űr-csemegék előállítása hosszú ideig nagy gondot okozott, hiszen az űrben fogyasztható tápláléknak egyszerre több követelménynek kell megfelelnie. Először is annak, hogy súlya és terjedelme minimális legyen, másodszor, hogy biztosítsa az úgynevezett kiegyensúlyozott táplálkozást.

Beregovoj elbeszéléséből tudjuk, hogy a szovjet űrhajósok repülés közben négyóránként táplálkoznak: reggeliznek, tízóraiznak, ebédelnek és vacsoráznak. Nem esznek többet, mint a Földön, hiszen nem az elfogyasztott mennyiség, hanem a táplálék kalóriatartalma a lényeges.

Az űrkonyha főszakácsának kezdetben nagy gondot okozott az a féle-

lem, hogy az étel morzsája a súlytalanság állapotában behatolhat az ember légzőcsatornájába, a nyelőcső a szokatlan nyomás alatt nem tud megbirkózni az akadállyal, s a pilóta megfullad. A szervezet azonban maga oszlatta el ezeket az aggodalmakat, és – sok-sok edzés után – remekül alkalmazkodott a követelményekhez. Gagarin és Tyitov még csak tubusokból táplálkoztak, ők előre elkészített, megdarált ételeket ettek, pástétomokat és gyümölcsleveket fogyasztottak. Nyikolajev és Popovics étrendje már gazdagabb volt, Beregovoj pedig már rendelt magának.

Íme az űr-étlap: pástétom, kalács, sülthús, csirke, tojás, narancs, citrom, alma, tubusokban kávé, gyümölcslé, víz.

Kiből lehet űrhajós?

Nem kétséges: legfontosabb mégis a jól kiképzett űrhajós. De vajon mindenki lehet-e űrpilóta? Nyilvánvalóan nem.

Egyesek úgy gondolják, hogy legjelentősebb az életkor. A szakemberek azonban nem így vélekednek. Jurij Gagarin például 27 éves volt, amikor elindult a világűrbe, Georgij Beregovoj azonban 47 éves korában hajtotta végre ezt a feladatot. A lényeg: az űrhajós tapasztalata, tudása, edzettsége, vagyis felkészültsége az űrhajózás bonyolult programjának megvalósítására.

Az űrhajózás fejlődésével egyre inkább szükségessé vált, hogy az űrhajózásba tudományos képesítéssel rendelkező embereket is bevonjanak, még ha nem voltak is vadászrepülők. Borisz Jegorov orvos részvétele a Voszhod – 1-gyel végzett kísérletekben értékes orvosi megfigyeléseket eredményezett. Kitapasztalta például az űrhajóban a vérnyomásmérés és a vérvétel lehetőségeit. A Szojuz – 4 és a Szojuz – 5 négy mérnökpilótája pedig a technikai berendezések tökéletesítéséhez tudott értékes tanácsokat adni.

A „Pravda" beszámolt egy olyan esetről, amikor a szakmai szempontból legértékesebb egyik jelölt egészségi állapotában bizonyos rendellenességek mutatkoztak. Az orvosok ekkor különleges gyógymódokat alkalmaztak – a gyógyszeres kezeléstől a gyógytornáig, a légzésgyakorlatoktól a pszichikai ráhatásig –, s ezután az ellenőrző vizsgálatok már a jelöltet alkalmasnak találták az űrhajós kiképzésre.

A földi előkészítés során az űrhajóst sokkal nagyobb megterhelésnek teszik ki, mint amilyet a világűrben kell elviselnie. Leonov és Hrunov például kijelentették, hogy a földi edzés sokkal nehezebb volt, mint maga az űrhajózás. De ennek így kell lennie, mert a Kozmosz a legváratlanabb meglepetéseket tartogathatja az ember számára, s az űrhajósnak azokra is fel kell készülnie.

Az űrhajósok iskolája a világ legkorszerűbb egyeteme. A hallgatók magas fokú elméleti előképzést kapnak, majd edzőberendezéseken és különleges szereken, hőkamrában, hangkabinban, repülőgépeken repülve, ejtőernyővel ugorva, az űrhajók makettjeiben készülnek fel.

1968 elején azok a szovjet űrhajósok, akiknek nem volt felsőfokú képzettségük, elvégezték a Zsukovszkij repülő-műszaki akadémiát. Alekszej Jeliszejev pedig megvédte disszertációját és a műszaki tudományok kandidátusa lett.

Egyéves „földi űrutazás"

A földi kiképzés állandó problémája: miként lehet ellenőrizni az edzés eredményeit még a fellövés előtt, hogyan lehet itt a földön olyan tapasztalatokra szert tenni, amelyek az űrutazást segíthetik?

E problémák megoldására egyedülálló orvosi és műszaki kísérletet hajtottak végre a Szovjetunióban. Egyéves „földi űrutazást" szerveztek. A három kutató s egyben kísérleti alany Manovcev orvos, Bozsko biológus és Ulibisev technikus volt. A színhely pedig egy hermetikusan elzárt kamra.

A tudósok arra voltak kíváncsiak, hogyan lehet biztosítani az ember életét a hosszú ideig tartó kozmikus utazások viszonyai között. Sok tekintetben ugyanis ennek a megoldásától függ az ember távolabbi behatolása a világűrbe.

A szakértők abból indultak ki, hogy az űrhajón egy ember életének fenntartásához a legszerényebb számítások szerint is naponta a következők szükségesek:

– mintegy 700 gramm élelmiszer;
– kb. 2500 gramm ivóvíz;
– legalább 800 gramm oxigén;
– 5500 gramm mosdó- és konyhai víz.

Könnyen kiszámítható tehát, hogy három űrhajós egy évig tartó űrutazásánál az élelmiszerek és más anyagok teljes súlya a tárával együtt több mint 11 tonna lesz. Ez viszont roppant súly, amely nagy megterhelést okoz az űrhajónak. Érthető, hogy a létfenntartást biztosító speciális berendezések segítségével megpróbálják regenerálni, illetve újratermelni az élelmiszereket és más anyagokat az űrrepülés viszonyai között.

A földi űrhajózás hármas célja:

– megállapítani, hogy az ember képes-e egy évig korlátozott befogadóképességű, légmentesen elzárt helyiségben tartózkodni úgy, hogy az idő alatt élettevékenységének termékeiből (vizelet, kipárolgott nedvesség és kilélegzett széndioxid) regenerált vizet és oxigént használ és olyan élelmiszereket fogyaszt, amelyeket vákuumos szárítással vízmentesítettek;

– megvizsgálni, miként hatnak az egy évig tartó űrhajózás különböző tényezői az ember szervezetére;

– megfigyelni azokat a berendezéseket, egész rendszereket, amelyeknek egy évig biztosítaniuk kell az emberi élettevékenység termékeinek regenerálódását.

A kísérlet három szakaszból állt. Az első szakaszban már pontosan meghatározták a munka és a pihenés rendjét. A munkanap reggel 7 órakor

kezdődött tornával és orvosi vizsgálatokkal. A tisztálkodás, a reggelizés és a helyiség kitakarítása egy órát vett igénybe, majd megkezdődött az ötórás „műszak", a berendezések működésének megfigyelése, az orvosi és biológiai vizsgálatok elvégzése. Ebéd után másfél órás pihenő következett, majd ismét munka, a kísérleti adatok feldolgozása. Este 9 órakor volt a vacsora, utána olvasás, beszélgetés a televíziós telefonon a külvilággal, majd a berendezések ellenőrzése. Éjfélkor még egy orvosi vizsgálat és torna zárta a napot.

A menüket ötnaponként cserélték. A kísérleti személyek naponta négyszer étkeztek.

A második szakasz nagy eseménye az „űr-melegház" működtetése volt. A légmentesen elzárt kamrához ugyanis egy kísérleti melegházat is csatoltak, amely a C-vitamin és a biológiailag aktív anyagok pótlására zöldségféléket adott a szárított ételekből álló menühöz. A melegházban a Napot imitáló magas intenzitású fényforrást használtak, s a talajt előzőleg tápanyagokkal átitatott ioncserélő gyantákkal helyettesítették. A melegházi kísérlet bebizonyította, hogy teljesen zárt objektumban is lehet magasabb rendű növényeket termeszteni, ha az objektumban ember tartózkodik és a növények által a levélzeten keresztül kiválasztott vizet többször felhasználják a talajpótló anyag öntözésére.

A harmadik szakasz új rendszerek kipróbálását célozta, hogy a tudósok egyazon feladat megoldására több berendezésből választhassák ki a legjobbakat.

Az egyéves kísérlet sok érdekes eredményt hozott. Bebizonyította, hogy ha a kollektíva tagjait jól választják ki, akkor az úgynevezett pszichológiai összeférhetetlenség nem következik be. Kiderült az is, hogy a hosszabb ideig tartó űrutazás első negyedében a pulzus, a légzésritmus, a vérnyomás változhat, később azonban az eredetinél alacsonyabb szinten stabilizálódik. Ez azt bizonyítja, hogy az alapvető fiziológiai funkciók nem változnak.

* * *

Az űr-bútoros, az űr-szabó, az űr-szakács, s mindenki, aki itt a Földön „űrhajózik", a Kozmosz úttörője, nélkülözhetetlen segítőtársa az űrpilótának, aki nagyra értékeli munkájukat. A közvélemény azonban keveset tud róluk. A nyilvánosság előtt éppen olyan személytelenek, mint a főkonstruktőr és a többiek. Őket nem a nevük, hanem a művük alapján jegyzi meg az emberiség.

MUNKÁSMEGMOZDULÁSOK, SZTRÁJKOK AZ EURÓPAI TŐKÉSORSZÁGOKBAN*

Nagy-Britannia

1968. júl. 2. Véget ér az angol pilóták 17 napos sztrájkja, amely megbénította a BOAC nemzetközi légijáratait. A sztrájk befejezése ellenére a tárgyalások tovább folynak a pilóták béremelési követeléseiért.

Júl. 5. Befejeződik a vasutasok kéthetes sztrájkja. A szakszervezet vezetői megállapodtak az Angol Vasúti Társasággal, hogy 70 000 alkalmazott bérét körülbelül 4, a többiét pedig 3 százalékkal emelik.

Nov. 6. Több mint másfél ezer londoni dokkmunkás bérkövetelő sztrájkba lép, ezért 35 hajó vesztegel a kikötőben.

1969. jan. 15. A posta tengerentúli távírószolgálatának 3500 dolgozója sztrájkot kezd s béremelést követel. Megszakad a kábel- és telexösszeköttetés Nagy-Britannia és a külvilág között.

Jan. 28. Beszüntetik a munkát a Szakszervezeti Főtanács székházának dolgozói. A munkások tiltakoznak az ellen, hogy a TUC tízhónapos tárgyalás után sem hajlandó megadni a heti 14 shillinges drágasági pótlékot.

Máj. 1. A Nyomdaipari Szakszervezet tagjai politikai sztrájkba lépnek a szakszervezetellenes törvényjavaslatok miatt. A munkabeszüntetéshez számos más szakszervezet is csatlakozik. A 24 órás munkabeszüntetés 1926 óta az első jelentősebb politikai sztrájk a szigetországban.

Franciaország

1968. okt. 17. A „Figaro" című lap nem jelenik meg, mert munkatársai egynapos sztrájkkal tiltakoznak a szerkesztési szabadságot megnyirbáló új szerződés ellen.

Okt. 25. 24 órás figyelmeztető sztrájkot kezdenek a Párizst a délnyugati külvárosokkal összekötő helyi vasútvonalak dolgozói, s követelik kezdvezőtlen munkabeosztásuk megváltoztatását.

* A felsorolás nem teljes, csak a nyugat-európai országok szerepelnek és csakis a legnagyobb megmozdulások.

Dec. 5. Félnapos sztrájkba lép a Renault autógyár 10,7 000 dolgozója. A sztrájkot a szakszervezetek hirdették meg, hogy tiltakozzanak a kormány gazdaságpolitikája ellen, amely a dolgozókra hárítja a frankmentő program terheinek legnagyobb részét.

1969. márc. 11. Franciaország életét sztrájk bénítja meg: a dolgozók hatalmas arányú országos munkabeszüntetéssel tiltakoznak amiatt, hogy a kormány nem hajlandó teljesíteni a szakszervezeteknek a bérek 12 százalékos felemelésére vonatkozó követeléseit. A sztrájk, amely hat napig tart, csaknem teljes az iparban és a közszolgáltatásokban, valamint a közlekedésben, a vasúton s a metrón kívül a taxivállalatok és a légi-, valamint a hajóközlekedés dolgozóit is érinti.

Ápr. 16. Egy napra országos sztrájkba lépnek a kiskereskedők és a kisiparosok. Követelik a társadalombiztosítás terheinek csökkentését, az adók egyszerűsítését és enyhítését, továbbá a szupermarketek és a nagyáruházak gyilkos konkurrenciájával szembeni védelmet.

Spanyolország

1968. júl. 4. A rakodómunkások sztrájkja megbénítja a barcelonai kikötőt. A kikötőigazgatóság mintegy 1000 sztrájkoló munkást elbocsát.

Nov. 27. Asztúriában, az ország szénipari központjában 15 000 bányász szünteti be a munkát, mivel három társuk üzemi baleset miatt életét vesztette. Ez a sztrájk 45 nap alatt már a második a tartományban. Egy hónappal azelőtt mintegy 12 000 bányász sztrájkolt hasonló okok miatt.

Dec. 14. Ötezer asztúriai bányász sztrájkol, mivel szakszervezetük nem tudott megegyezni a munkáltatókkal a szilikózis veszélyének kitett munkások problémáinak rendezéséről.

Olaszország

1968. júl. 4. Palermót 24 órás általános sztrájk bénítja meg, amelyet a legkülönbözőbb politikai irányzatú szakszervezetek hirdettek, tiltakozásul a tömeges munkanélküliség és a rossz gazdasági helyzet miatt.

Szept. 26. Több mint egymillió dolgozó sztrájkol, követelve, hogy vessenek véget az elbocsátásoknak, és a kormány tegyen intézkedéseket a foglalkoztatás, valamint az ország ipari fellendülése érdekében.

Nov. 8. Nápolyban és környékén félmillió ipari és kereskedelmi dolgozó általános sztrájkot kezd a munkabérek emeléséért, tiltakozásul az elbocsátással fenyegetőző munkáltatók ellen.

Nov. 14. Mintegy 12 millióan sztrájkolnak a nyugdíjjárulékok emeléséért. Ez a legnagyobb munkásmegmozdulás a második világháború óta, s az országnak 35 milliárd lírájába került.

Dec. 3. A Siracusa közelében levő Avolában a sztrájkoló mezőgazdasági munkások egy csoportja elleni véres rendőrségi agressziónak 2 halott, 4 súlyos és 44 könnyebb sebesült áldozata van. Restivo belügyminiszter beismeri a rendőrhatóságok felelősségét. A szicíliai munkások iránti szolidaritásként az egész országban tiltakozó sztrájkokat szerveznek. A hetekig tartó sztrájkban körülbelül 10 millió dolgozó vesz részt.

1969. jan. 8. Mintegy 400 000 munkás követeli a bérek jelentős emelését és a különböző földrajzi övezetek között bérdiszkriminációk felszámolását.

Febr. 5. Húszmillió dolgozó szünteti be a munkát a magasabb nyugdíjért indított harc során. A sztrájk kiterjed az ipar, a mezőgazdaság és a kereskedelem valamennyi dolgozójára. Minden 10 munkás közül 9 sztrájkol. A televízió nem sugároz műsort, az éttermek, az üzletek, valamint a színházak bezárnak és nem közlekednek az autóbuszok és a taxik sem.

Márc. 10. A posta dolgozói, a tanítók, a közalkalmazottak és több egyetem tanárai a magasabb munkabérek kiharcolásáért sztrájkot kezdenek.

Márc. 14. A vámosok munkabeszüntetése miatt súlyos zavarok támadnak az olasz – francia határforgalomban. Az itt dolgozók csupán a gyorsan romló élelmiszert hajlandók elvámolni, egyéb áruküldemények tetemes mennyiségben gyűlnek fel.

Márc. 24. Az egyetemi oktatók szakszervezete hatnapos sztrájkot indít az egyetemi reformok végrehajtásának sürgetéséért.

Márc. 25. Meghatározatlan időre az egész ország területén beszüntetik a munkát a benzinkút-kezelők, s fizetésük felemelését követelik. A sztrájk az autótulajdonosok millióit érinti.

Ápr. 9. Az elmúlt évek legvéresebb olaszországi munkás – rendőr összecsapására kerül sor a 26 000 lakosú dél-olaszországi Battipagliában. Egy állami tulajdonban levő dohánygyár alkalmazottai elfoglalják a vasútállomást, elbarikádozzák a főútvonalakat és összecsapnak a rendőrséggel, tiltakozásul a gyár termelésének csökkentése miatt. Elterjedtek ugyanis olyan hírek, hogy az üzemet hamarosan bezárják. Az utcai harcoknak 3 halálos áldozatuk van. A három nagy olasz szakszervezeti szövetség országos sztrájkot hirdet, szolidaritást vállalva a battipagliai áldozatokkal. Az országos megmozdulásban 10 millió ember vesz részt.

DIÁKMOZGALMAK ÉS LÁZADÁSOK A TŐKÉS VILÁGBAN*

Német Szövetségi Köztársaság

1968. júl. 1. Botrány tör ki a Kölni Egyetemen, amikor Ernst Benda belügyminiszter előadásában a szükségállapot-törvények elfogadását indokolja. A diákok füttykoncerttel, záptojások és rohadt paradicsomok dobálásával reagálnak a beszédre.

Júl. 10. A fennállásának 150. évfordulóját ünneplő Bonni Egyetem rektora nagyszabású fogadást rendez a meghívott vendégek, köztük a Spanyolországból és Görögországból érkezett professzorok tiszteletére. Az egyetem előtt a diákok ülősztrájkkal fogadják a meghívottakat, majd később behatolnak a díszterembe, s a reakciós professzorok azonnali távozását követelik.

Júl. 11. Dahlemben, Nyugat-Berlin egyik kerületében az egyetemisták elfoglalják a rektori hivatalt, az erkélyre vörös zászlót tűznek ki, és tiltakoznak az ellen, hogy a vezetőség elutasította követeléseiket. Több diákot letartóztatnak.

Okt. 31. A frankfurti bíróság négy diák ügyét tárgyalja, akiket egy áruház felgyújtására tett kísérlettel vádolnak. A bíróság elrendeli a túlnyomórészt diákokból álló hallgatóság eltávolítását. A rendőrök és a diákok között közelharcra kerül sor, amelynek során letartóztatják Daniel Cohn-Bendit anarchista diákvezért is.

Nov. 4. Több órás utcai harc Nyugat-Berlinben. A főiskolások tüntetnek a bírósági épület előtt, tiltakozva Horst Mahler ügyvéd kamarai tagságának felfüggesztése ellen. Mahler a parlamenten kívüli ellenzék és a diákok ellen indított perekben többször szerepelt már védőként. Rohamrendőrök támadnak a fiatalokra, 46 tüntetőt őrizetbe vesznek, a harcok során 120 rendőr megsebesül.

Nov. 8. Mintegy 3000 fiatal vesz részt a vietnami szolidaritási tüntetésben.

Dec. 5. Diákok vonulnak a bonni dél-koreai nagykövetség elé, tiltakoznak az NSZK-ból tavaly elrabolt öt dél-koreai állampolgár ügyében hozott ítéletek miatt.

Dec. 6. Hamburgban fiatalok tüntetnek a görögországi és iráni politikai terror ellen.

* A felsorolás nem teljes, csak a legnagyobb megmozdulások szerepelnek benne.

Dec. 14. Mintegy 3500 fényi tömegtüntetés kezdődik, amelyet a nyugat-berlini NSZEP hirdetett meg, tiltakozásul Rehsének, a fasiszta néptörvényszék bírájának vád alóli felmentése ellen. A tüntetésen részt vesznek a Szocialista Német Diákszövetség tagjai, a Freie Universität és a Technische Universität diákságának képviselői.

1969. jan. 10. A rendőrség kísérletet tesz arra, hogy őrizetbe vegye a Heidelbergi Egyetem néhány diákvezetőjét, akiket azzal vádolnak, hogy egy esztendeje zavargásokat szerveztek. A fiatalok elbarikádozzák magukat, a rendőrök baltával törik rájuk az ajtót. Öt diákot letartóztatnak. Másnap mintegy 2000 egyetemista tüntet, követelve a letartóztatottak szabadon bocsátását.

Jan. 23. Több ezer fiatal tiltakozik Kiesinger kancellár ellen Münsterben. Beszéde közben betörik az ablakokat és petárdákat dobálnak a Városházára. A kancellár végül a hátsó ajtón távozik.

Jan. 27. Több száz diák erőszakkal behatol a nyugat-berlini egyetem igazgatási épületébe, kiviszik az iratokat az utcára és elégetik.

Febr. 1. Frankfurtban Franco-ellenes tüntetést rendeznek a diákok. A felvonulók között van Daniel Cohn-Bendit is.

Febr. 15. Fiatalok ezrei vonulnak fel Nyugat-Berlinben, tiltakozva az imperializmus és a fasizmus ellen.

Márc. 4. A nyugat-berlini diákok az NSZK szövetségi gyűlés elnökválasztó ülése ellen tüntetnek. Mintegy 35 diákot letartóztatnak.

Ápr. 27. Hannoveri diákok a vásár megnyitásakor a kormány oktatási politikája ellen tiltakoznak. A rendőrség több fiatalt őrizetbe vesz.

Ápr. 28. Frankfurtban a Goethe Egyetem hallgatói megostromolják az épületet, majd összeverekednek az ellenük kivezényelt rendőrséggel. Az ostromot – amely azért tört ki, mert a diákok ki akarták erőszakolni egy iráni hallgatónak az egyetemre való visszavételét – Cohn-Bendit irányítja.

Franciaország

1968. júl. 5. Két hónappal azután, hogy az egyetemisták elfoglalták Párizs valamennyi felsőoktatási intézményét, egyedül az orvosi kar marad a diákok kezén. A rendőrség hajnalban behatol a diáktüntetések utolsó fellegváraiba és letartóztatja az ott levő diákokat.

Júl. 14. A július 14-ét ünneplő Párizsban könnygázgránátok robbannak. A Bastille-téren néhány száz diák vegyül a tömegbe, vörös és fekete zászlókat visznek, röpcédulákat osztogatnak. A rendőrség és a tüntetők közötti harcban 40 diákot letartóztatnak.

Okt. 4. A mexikói diákok mozgalma, az új iskolaév problémái és a francia parlamentben az oktatási reformról szóló vita miatt a diá-

kok gyűléseket, tüntetéseket szerveznek országszerte. Párizsban a „Nyugat" nevű jobboldali szervezet tagjai a felsőoktatási szakszervezet helyiségeibe hatolnak be, megtámadják az ott-tartózkodó vezetőket, összetörik a berendezést. Marseille-ben és Toulouse-ban a fiatalok röplapokon fejezik ki szolidaritásukat a mexikói diákmozgalommal.

Dec. 14, Párizsban újabb diákmegmozdulások kezdődnek. A Sorbonne-on 150 diák tüntet egy politikai tárgyú dolgozat felolvasásakor, mire a zsüri elhagyja az előadótermet. Egy középiskola diákjai az igazgatóság engedélye nélkül le akarják vetíteni a májusi tüntetésekről szóló filmet. Amikor egy tanár meg akarja akadályozni, a fiatalok megverik. A rendőrség kivonul, 31 diákot előállítanak.

1969. január 10. Bordeaux-ban mintegy 300 diák tiltakozást akar szervezni, mert az egyik leányiskolából két társukat kizárták. A rendőrség közbelép, összecsapásra kerül sor, 7 diákot őrizetbe vesznek.

Jan. 23. A főiskolák akcióbizottsága nagygyűlést szervez a Quartier Latinben. A rendőrség nem engedélyezi, ezért a diákok elfoglalják a Sorbonne rektori hivatalát.

Jan. 24. Újabb összecsapások a rendőrség és az egyetemisták között. 140 fiatalt őrizetbe vesznek. Edgar Faure közoktatásügyi miniszter rádióbeszédében fegyelmi intézkedéseket jelent be a megmozdulások szervezői és vezetői ellen.

Jan. 31. A Nanterre-i Egyetem diákjai megostromolják az igazgatósági épületet, tiltakozásul a felsőoktatási rendszer ellen.

Febr. 13. 500 diák tüntet a párizsi Gare de l'Est-en, mert társaiktól „kormányellenes agitációban való részvétel" miatt megvonták a katonai felmentést. A kivonult rendőrök szétkergetik őket.

Márc. 11. A vörös-fekete zászló alatt gyülekező diákok – mivel a szakszervezeti vezetők nem engedték meg, hogy bekapcsolódjanak a magasabb béreket követelő tüntetésbe – külön demonstrációt szerveznek. Összetűzésre kerül sor a diákok és a rendőrség között.

Olaszország

1968. okt. 6. Nagyszabású munkás- és diáktüntetés Nápolyban az imperializmus ellen és Olaszországnak a NATO-ból való kilépése mellett.

Okt. 8. Munkások és diákok ezrei tüntetnek Rómában Che Guevara halálának első évfordulóján.

Nov. 20. A diákmegmozdulások az elmúlt két hétben fokozódnak. Fiatalok tízezrei tüntetnek az egész országban. Egyre több középiskolás kapcsolódik be a mozgalomba, a diákság fokozottabban együttműködik a politikai erőkkel, a munkásmegmozdulások szervezőivel.

Dec. 4. Két szicíliai mezőgazdasági munkás meggyilkolása miatt sztrájk- és tüntetéssorozat bontakozik ki az egész országban. Rómában több mint 30 000 főiskolás vonul fel.
Dec. 5. Mintegy 100 000 munkás, paraszt, diák és tisztviselő tiltakozik a fővárosban a kormány politikája ellen.
Dec. 9. Milánóban a katolikus hittudományi fakultás diákjai megszállják a rektori hivatalt, mert ki akarják harcolni a menza irányításának ellenőrzését. Udinében és Velencében a diákmozgalom felhívására több ezer iskolás nem jelenik meg az előadásokon.
Dec. 20. A legsúlyosabb összetűzésekre kerül sor Rómában a tüntető diákok és a rendőrök között. A felvonulók megostromolják a rendőrség által őrzött iskolaépületet és az ott-tartózkodó egyetemistákat felszólítják, csatlakozzanak mozgalmukhoz és tüntessenek a kormány oktatási politikája ellen.
Dec. 27. Fiatalok egy csoportja hevesen tiltakozik Rumor miniszterelnök ellen, amikor Vicenzába utazik egy fogadásra. A miniszterelnököt és kíséretét záptojással dobálják meg.

1969. jan. 24. A demokratikus diákok a Nápolyi Egyetemen üléseznek, amikor újfasiszta csapatok megrohamozzák és felgyújtják az épületet.
Febr. 2. Orvostanhallgatók szállják meg a pármai idegszanatóriumot, tiltakozva az ellen, hogy az intézet orvosai előnyben részesítik a gazdag betegeket.
Febr. 10. A Római Egyetem egyes fakultásait több napja megszálló diákokhoz, akik tiltakoznak a kormány oktatási reformterve ellen, hatósági ultimátumot intéznek.
Márc. 4. Néhány nappal azután, hogy a rendőrség kiürítette a római egyetemi várost, újabb tüntetések kezdődnek, amelynek résztvevői szembeszállnak a rendőri beavatkozással és a kormány egyetemi reformtervével.
Márc. 13. Páviában a kormány egyetemi politikája ellen tüntető diákok és a rendfenntartó erők összecsapnak. 3 diákot és 7 rendőrt kórházba szállítanak, 5 diákot őrizetbe vesznek.

Nagy-Britannia

1968. nov. 28. A manchesteri diákok tüntetéssel fogadják Fülöp herceget, II. Erzsébet királynő férjét. A fiatalok követelik: biztosítsanak számukra kedvezőbb körülményeket tanulmányaik folytatásához.
Dec. 8. A Bristoli Egyetem vezetősége bírósági eljárás megindítását kéri 500 diákkal szemben, akik egyetemi reformokat követelve megszállták az intézmény igazgatási épületét.

1969. jan. 15. Newcastle-ban a Műszaki Egyetem 300 diákja megakadályozza, hogy a fajüldöző Enoch Powell konzervatív párti képviselő a diákok előtt beszédet mondjon.

Márc. 12. Az Aberystwyth-i Egyetem walesi diákjai Károly angol trónörökös közelgő látogatása ellen tüntetnek, s az egyetemre kitűzik az anarchisták vörös-fekete zászlaját.

Amerikai Egyesült Államok

1969. febr. 11. Fokozódnak a diákzavargások az ország felsőoktatási intézményeiben. A Wisconsini Egyetem 3000 hallgatója a Lincoln emlékműnél gyűlést tart, és kifejezi szolidaritását a faji megkülönböztetés ellen harcoló néger ifjúsággal. 200 rendőr gumibotokkal felszerelve vonul a diákszállásokhoz. A chicagói diákok két hétig tartják megszállva az egyetem egyik igazgatósági épületét, s mindaddig nem hajlandók kivonulni, amíg a vezetőség nem veszi vissza a „radikális nézetei" miatt elbocsátott Dixont, a szociológia professzorát.
A massachusettsi Amherst Egyetemen a diákok követelik: távolítsák el a Vietnamban alkalmazott napalm-bombákat gyártó Dow vegyipari vállalat toborzóit az egyetem épületeiből. A rendőrök megtámadják a fiatalokat, 34 tüntetőt őrizetbe vesznek. Véres összetűzések zajlanak le a kaliforniai Berkeley Egyetemen is: a rendőrök gumibottal ütlegelik a négereket támogató fiatalokat.
Márc. 2. Több egyetemen egynapos sztrájkot tartanak a diákok és a tanszemélyzet, tiltakozásul az egyetemeken folyó katonai kutatások ellen. Mint ismeretes, a Pentagon az állami és magánegyetemeken sok milliós összeggel finanszírozza a katonai célokat szolgáló tudományos kutatómunkát.
Ápr. 30. Nixon elnök éles hangú támadást intéz az Egyesült Államokban elterjedő diáklázadások ellen, és felszólítja az egyetemek vezetőségét, hogy határozottan szálljanak szembe a diákok követeléseivel.

Ausztrália

1969. ápr. 10. Ezerkétszáz diák tüntet Sydneyben, tiltakozva a vietnami háború és az ezzel kapcsolatos sorozások ellen. Száznegyven diákot letartóztatnak.
Máj. 1. Melbourne-ben is követelik a diákok, hogy az ausztrál csapatokat vonják ki Vietnamból, és felhívják az ország fiataljait, tagadják meg a behívóparancsok teljesítését.

Japán

1968. szept. 21. A Zengakuren szervezethez tartozó 2500 diák tüntet Tokióban az Egyesült Államok ellen. A rendőrség 3500 embert

vet be ellenük. 52 diák és rendőr sebesül meg, 152 fiatalt letartóztatnak.

Dec. 21. Rohamrendőrség távolítja el az egyik tokiói egyetemről az épületet több napja megszállva tartó diákokat, akik tiltakoztak az ellen, hogy az egyetemi hatóságok betiltották a hallgatók mindennemű politikai tevékenységét.

1969. jan. 18. Valóságos csata színhelye a tokiói egyetem. 9000 állig felfegyverzett rendőr veszi körül a 20 épületből álló egyetemet és ostromot indít a diákok ellen. A rendőrség végül többórás közelharc után elfoglalja az egyetemet, 400 diákot letartóztatnak.

Febr. 3. Baloldali diákok behatolnak a tokiói amerikai nagykövetségre és megszállják az egyik épületet.

Ápr. 28. Háromszázan megsebesülnek és 2300 diákot tartóztatnak le Tokióban azon a tiltakozó tüntetésen, amelyet a szakszervezetek és az egyetemi diákszövetségek rendeztek Okinawa amerikai megszállásának 17. évfordulóján.

Mexikó

1968. júl. 26. Hetekig tartó diákmozgalmak kezdődnek, amikor két rivális iskola diákjai összecsapnak Mexico Cityben. A rendőrség brutálisan beavatkozik, az egymással kibékült diákok a rendőrfőnök leváltását követelik. Ugyanaznap a főváros más pontjain a Kuba nemzeti ünnepén rendezett felvonuláson a rendőrség beavatkozik. Harcra kerül sor, két órával később a rendőrség megszállja a Kommunista Párt székházát, letartóztatják Gerardo Unsuetát, a KP titkárát, azzal vádolják, hogy ő a zavargások egyik vezetője.

Okt. 2. Mexico Cityben a Három Kultúra terén az eddigi legsúlyosabb összecsapásra kerül sor. 40 ember meghal, ötszáz megsebesül, 4000-et tartóztatnak le, közülük 2000-et fogva tartanak, többeket a diákok vezetőinek soraiból is.

TRAGIKUS KRÓNIKA

Az elmúlt 10 év politikai gyilkosságai és merényletei

1959

Salomon Bandaranaike ceyloni politikus 1956-tól Ceylon miniszterelnöke volt. A szingaléz nemzeti burzsoázia érdekeiért és a pozitív semlegességért harcolt, a Ceyloni Szabadság Párt, majd később a kormány vezetőjeként.

Szeptember 25-én kolombói házának teraszán merényletet követett el ellene egy buddhista szerzetes, és olyan súlyosan megsebesítette, hogy a miniszterelnök belehalt sebesülésébe. A gyilkost elfogták és 1962. július 6-án kivégezték.

1960

Március 9-én merényletet kíséreltek meg Sukarno indonéz köztársasági elnök ellen. A meggyilkolására szőtt összeesküvést a hadsereg ellenzéki vezetői szervezték; D. Maukar hadnagy irányításával több repülőgép tűz alá vette a djakartai elnöki palotát. Az elnök sértetlen maradt. A sikertelen merénylet szervezőjét elfogták, és 1960. június 20-án halálra ítélték. A halálos ítéletet azonban nem hajtották végre, és a merénylő 1968 tavaszán amnesztiát kapott.

Augusztus 29-én halálos kimenetelű pokolgépes támadást követtek el Hazza Madzsali, jordániai miniszterelnök ellen.

1961

Patrice Lumumbát, az afrikai nép szabadságharcosát 36 éves korában, *január 17-én* ölték meg. Mint az 1960-ban függetlenné vált Kongói Köztársaság miniszterelnöke imperialistaellenes politikát folytatott, haladó reformokat kezdeményezett. A reakciós szervezetek azonban belviszályokat szítottak, s Moise Csombe, megbontva a nemzeti egységet, kikiáltotta Katanga elszakadását. A Lumumba-kormány ekkor megszakította a kapcsolatokat a felforgató tevékenységet irányító Belgiummal és az ENSZ segítségét kérte. Az ENSZ-csapatok hamarosan bevonultak, de tétlenül tűrték a központi kormány ellen elkövetett jogtalanságokat: Lumumbát letartóztatták, kegyetlenül megkínozták, majd társaival együtt meggyilkolták.

A gyilkosság kivizsgálására alakult ENSZ-bizottság jelentése szerint a kongói politikusokat kidolgozott terv szerint január 17-én Elisabethville-ben ölték meg. A jelentés megállapítja Kaszavubu és kormánya felelősségét, amiért Lumumbát kiszolgáltatták a katangai szakadároknak, legádázabb ellenségeinek.

A kongói politikusok: Lumumba, Okito és M'Polo meggyilkolásáról számos nyilatkozat, találgatás látott napvilágot, de a teljes igazság még ismeretlen. Csombe, akit a világ közvéleménye Lumumbáék gyilkosának tekint, 1964-ben nyilatkozott egy belga hetilapnak. A nyilatkozatban minden felelősséget Kaszavubu elnökre és kormányára hárít, akik, mint mondotta, „teljesen váratlanul" szállították a foglyokat Elisabethville-be. A repülőúton kínozták, verték őket. Csombe állítása szerint Katangába már szinte félholtan érkeztek. Itt haltak meg és temették el őket, január 18-án.

Amikor az ENSZ bizottságot küldött a helyszínre, a kongói vezetők megrettentek, igyekeztek a tervezett vizsgálatot megakadályozni és a holttesteket eltüntetni.

Az immáron több mint 8 éve történt Lumumba-gyilkossággal és a felelősség kérdésével foglalkozik egy új angol dráma, a „Murderous Angels" is, amely már az ősbemutató előtt világhírre tett szert. A szerző: dr. Connor Cruise O'Brien (Amerikában élő ír származású politikus, író) az ENSZ főtitkárának személyes megbízottja volt Elisabethville-ben 1961 májusa és decembere között. A darab szerint a gyilkosságot és a holttest eltüntetését egy katangai miniszter és belga zsoldosok követték el január 17-én este; az „eltüntetés" módja: a holttestet kénsavba tették, így teljesen felismerhetetlenné vált . . ."

Május 30-án Rafael Leonidas Trujillo generalisszimusz, a véres kezű dominikai diktátor ellen követtek el merényletet Ciudad Trujillo helység közelében. A gyilkos lövés véget vetett a kegyetlen diktátor 30 éves uralmának.

1969. április 27-én éjjel lemondott az V. köztársaság elnöke, Charles de *Gaulle* tábornok. Ezzel ért véget a francia történelem és a XX. századi nyugati világ egyik legérdekesebb egyéniségének politikai karrierje. 1958-tól volt a Francia Köztársaság elnöke és ez idő alatt hétszer kíséreltek meg ellene merényletet.

1961. *szeptember 8-án* az OAS terrorszervezet tagjai bombát dobtak a kocsijára az elnöki nyaralóhely, Colombey-les-Deux-Eglises közelében. A gépkocsi sértetlen maradt, a bomba nem robbant fel.

1962 nyarán újabb – ugyancsak az OAS által szervezett – merényletet lepleztek le, amelyet az úgynevezett „Delta"-csoport készített elő. Nem telt el 3 hónap és újabb fegyveres merénylettel vallottak kudarcot, amikor az elnök – *augusztus 22-én* – a párizsi Villa-Coublay katonai támaszpontról utazott vidéki birtokára. A fegyveres banditák senkit sem sebesítettek meg.

1963. február 14-én újabb merényletet hiúsítottak meg az állambiztonsági szervek. A párizsi Katonai Főiskola egyes tisztjei tervezték a

támadást a köztársasági elnök ellen, mégpedig azon a délelőttön akarták végrehajtani, amikor de Gaulle tábornok a párizsi Katonai Főiskolára látogat. Az elnököt az egyik emeleti ablakból távcsöves puskával akarták agyonlőni, amikor kíséretével áthalad az udvaron. (A merénylet tervét a későbbiekben összefüggésbe hozták a J. F. Kennedy ellen elkövetett merénylettel – egyes kijelentésekben a dallasi merénylet főpróbájaként említették; a helyszín és a szervezés egyes momentumának hasonlóságaiból következtettek erre.)

1964. augusztus 29-én de Gaulle elnök ismét egy merénylettől menekült meg, de most kivételesen nem az állambiztonsági szervek jó munkája, hanem a véletlen szerencse miatt.

Toulonban, a dél-franciaországi partraszállás emlékeit őrző új múzeum bejárata előtt 2 kg TNT robbanóanyagot találtak. Az egyik múzeumőr arra lett figyelmes, hogy egy ismeretlen férfi nézelődik a virágvázák körül, majd hirtelen eltávozik. Röviddel ezután láng csapott ki az egyik vázából. Megindult a nyomozás, s kiderült, hogy egy meghiúsult merénylet nyomait akarták eltüntetni.

A múzeumot augusztus 15-én avatta fel de Gaulle; az elnököt közvetlenül a virágvázák mellett fogadták. A robbanást távvezérlő berendezéssel akarták időzíteni. A szakértők véleménye szerint a bomba több kilométeres körzetben mindent romba döntött volna. De a merénylők nem számítottak arra, hogy a rendezők meglocsolják a virágokat és így az elrejtett robbanóanyagot is.

1965. *május 25-én* ugyancsak összeesküvést lepleztek le, amelyet ismét de Gaulle meggyilkolására szerveztek Sainte Hermine községben.

1962

Január 7-én és *május 14-én* újabb merényleteket kíséreltek meg Sukarno indonéz köztársasági elnök ellen.

A január 7-i merényletet a dél-celebesi Makassarban követték el. Ismeretlen személy kézigránátot dobott az elnök gépkocsija felé; Sukarno sértetlen maradt, de 4 személy meghalt, és 30 megsebesült. Az elnök a merénylet után kijelentette, hogy azt holland ügynökök készítették elő. A gyanúsítottakat letartóztatták; a hat személy közül kettő holland, akiket még a múlt évben dobtak át Nyugat-Iriánból Makassarba felforgató tevékenység szervezésére.

Május 14-én ismét gyilkosságot kíséreltek meg az elnök ellen Djakartában. Nem esett bántódása, környezetének 5 tagja azonban megsebesült. A merénylőket letartóztatták, valamennyien a Dar ul Iszlam fanatikus vallási szervezet tagjai.

1963

Január 2-án sikertelen pokolgépes merényletet követtek el Kwame Nkrumah ghanai elnök ellen. Az elnök jelenleg – 1965 óta – emigrációban él a szomszédos Guineában, a köztársaság „társelnökeként".

November 22-én fegyveres támadást intéztek John F. Kennedy, az Amerikai Egyesült Államok 35. elnöke ellen Dallasban. A gyilkosság kivizsgálására alakult Warren-bizottság jelentése szerinti „egyetlen gyilkos", Lee Harvey Oswaldot 1963. november 24-én, útban a bírósági tárgyalásra, Jack Ruby dallasi lokáltulajdonos „felháborodásában" agyonlőtte. Ruby 1967. január 7-én váratlanul elhunyt, és 1963–1968 között további 18 olyan személy halt meg, akik valamilyen formában összefüggésben álltak a Kennedy-gyilkossággal és vallomást tettek vagy tehettek volna. A Kennedy-gyilkosság dokumentumait – fényképeket, röntgenfelvételeket és egyéb írásos anyagokat – az Országos Levéltár 1971-ig nem teszi közzé és azokba betekintést nem engedélyez.

1965

Január 15-én Pierre Ngendandumwe, a burundi királyság miniszterelnöke ellen követtek el fegyveres merényletet, amikor kórházban fekvő feleségétől és újszülött gyermekétől távozott. A gyilkost, az usumburai amerikai nagykövetség rwandai származású könyvelőjét, letartóztatták és bevallotta, hogy tettéért 3 millió burundi frankot kapott „külföldi ügynökök"-től. A nyugati hírügynökségek kommentár nélkül emlékeztettek Burundinak az utóbbi egy-két évben megromlott kongói kapcsolataira. 1964-ben Csombe azzal vádolta a burundi kormányt, hogy támogatja a kongói „felkelőket", és a kongói kormány ezért csapatokat vont össze burundi határán.

Február 21. A Malcolm X néven ismert szélsőséges nacionalista néger vezető, a „Fekete Muzulmánok" néger szervezet volt főnöke, az amerikai néger mozgalomban levő ellentéteknek esett áldozatul.

Harlemben, New York néger negyedében gyilkolta meg őt az egyik rivális néger mozgalom tagja. Három héttel ezután holtan találták Malcolm X egyik munkatársát, Leon Ameert is.

Az Osztrák Ellenállók Szövetségének régi vezetőjét, a 67 éves Ernst Kirchwegert egy antifasiszta demonstráción *március 31-én* ölte meg egy fasiszta diák. Az idős békeharcos meggyilkolása a függetlenség óta a semleges Ausztria első politikai gyilkossága volt. Temetésén zajlott le az utóbbi évek egyik legnagyobb antifasiszta erődemonstrációja. A gyilkost, Günter Kümel vegyészhallgatót letartóztatták.

1966

Szeptember 6-án a fokvárosi törvényhozás székházában több tőrszúrással ölték meg Hendrich F. Verwoerd dél-afrikai miniszterelnököt. A merényletet egy Mocambique-ból bevándorolt személy, Dimitrio Tsafendas, parlamenti kézbesítő követte el. Tsafendast a fokvárosi Legfelső Bíróság szellemileg beszámíthatatlannak, a társadalmi beilleszkedésre alkalmatlannak minősítette. A miniszterelnök ellen már korábban is követtek el merényletet, tiltakozásul az apartheid politika ellen.

Április 4-én egy memphisi motelban agyonlőtték az amerikai négermozgalom harcosát, a Nobel-békedíjas Martin Luther Kinget. A bérgyilkos James Earl Ray-t 1968. június 8-án Londonban letartóztatták. 1969. március 10-én – többszöri halasztás után – sor került a bírósági tárgyalásra, ahol Ray-t elítélték, az ügyet lezárták, bár a gyilkosság okait és körülményeit nem tisztázták. Ray beismerte bűnösségét, de kijelentette, „nem ért egyet azzal az elmélettel, hogy nem volt összeesküvés. ..." E különös megjegyzést a bíróság figyelemre sem méltatta, és Ray-t 99 évi büntetése letöltésére a Nashwille-i börtönbe szállították.

King özvegye, Coretta King kijelentette, hogy „az ügyet nem lehet lezárni és folytatni kell mindazok felkutatását, akik Ray-t segítették abban, hogy meghúzza a ravaszt. . ."

Április 11. Egy hét telt el a memphisi gyilkosság óta, amikor újabb lövés dördült a nyugat-berlini Kurfürstendammon. A merényletet a fasiszta-érzelmű Joseph Bachmann követte el a baloldali diákmozgalom vezére, Rudi Dutschke ellen. A nyugat-berlini Német Szocialista Diákszövetség (SDS) elnöke olyan súlyosan megsérült, hogy csak hónapok múltán hagyhatta el a kórházat.

„Az események menetét nem állíthatja meg egy ember meggyilkolása, sőt a kiontott vér fokozott erőt ad az elfojtott szónak . . ." – állapította meg a „Le Monde" a politikai merényletekről írt elemzésében. És valóban, a diákok tízezrei vonultak a nyugatnémet nagyvárosok utcáira tiltakozni a Dutschke elleni merénylet és a jobboldali Springer-lapkonszern ellen.

Az NSZK-ban fennállása óta ilyen óriási tüntetések még nem bontakoztak ki. A belügyminiszter jelentése szerint 27 városban került sor tüntetésre, s ezeken naponta 10 – 18 ezer ember vett részt.

Június 5-én a Los Angeles-i Ambassador szállodában fegyveres merényletet követtek el az elnökválasztási kampányban részt vevő Robert Kennedy demokrata párti szenátor ellen. A 42 éves politikus másnap belehalt súlyos fejsérülésébe; 1963. november 22. óta alig 4 és fél év telt el, amikor bátyja, John F. Kennedy, az Egyesült Államok elnöke is gyilkosság áldozata lett. A 24 éves jordániai származású gyilkost, Sirhan Bishara Sirhant, 1969. április 23-án halálra ítélték. A halálos ítéletet a kaliforniai San Quentin börtönben hajtják majd végre. A védelem bejelentette, hogy amennyiben a kaliforniai törvényhozás értelmében automatikusan felülvizsgált fellebbezést elutasítják, akkor az Egyesült Államok Legfelső Bíróságához is fellebbezni fognak.

Augusztus 13-án sikertelenül végződött a görög katonai junta miniszterelnöke, Georgiosz Papadopulosz elleni merénylet, amelynek elkövetésével A. Panaguliszt, a görög hadsereg dezertált hadnagyát vádolták.

Panaguliszt az athéni katonai bíróság november 17-én halálra ítélte, miután bűnösnek mondotta ki felforgató tevékenység szervezése, dezertálás és a miniszterelnök elleni merénylet elkövetésében. A görög katonai

rezsim a világszerte megnyilvánuló tiltakozási hullám nyomására elhalasztotta a halálos ítélet végrehajtását, és börtönbüntetésre változtatta azt. Panagulisz öccse 1969 május elején felhívást tett közzé az „Avanti" és az „Unitá" c. olasz lapokban, amelyben beszámolt bátyja megromlott egészségi állapotáról és felhívta a világ közvéleményét, tiltakozzon a görögországi börtönviszonyok és testvére meggyilkolása ellen.

November 10-én Ajub Khan pakisztáni államelnök a nyugat-pakisztáni Peshawarba érkezett, hogy ellensúlyozza Bhutto, az ellenzék vezére melletti rokonszenv-tüntetéseket és megfékezze a kormányellenes tüntetéseket. Egy nagygyűlésen több lövést adtak le az elnöki emelvényre, de senkinek nem esett bántódása. A merénylőt letartóztatták.

1969

Január 6-án reggel bombát dobtak Le Minh Tri, dél-vietnami bábrezsim közoktatásügyi miniszterének autójára, a saigoni elnöki palotától alig 500 méternyire, az egyik forgalmas útkereszteződésnél. A készülő merényletet a miniszter mellett ülő testőr észrevette, de megakadályozni már nem volt ideje. A miniszter nem tudta elhagyni a kocsit; sofőrje szörnyethalt, ketten megsebesültek és Tri még aznap éjjel belehalt súlyos sebesülésébe. A merénylők nyomtalanul eltűntek, kilétükről a saigoni rendőrségnek nincs tudomása.

Február 1-én újabb merényletre került sor Saigon központjában, a célpont ezúttal Nguyen Van Kiem tábornok, az elnök különleges katonai tanácsadója. A tábornok kocsiját erős katonai őrizettel vették körül, de ennek ellenére a nyílt utcán ismeretlen tettesek bombát dobtak rá. A robbanás megölte a sofőrt és a tábornokot megsebesítette. A katonai szóvivő közlése szerint a tábornoknak csak a lába sérült meg.

Eduardo Mondlane-t *február 4-én* gyikolta meg egy könyv formájú pokolgépet rejtő postai küldemény, amely – a kiszivárgott hírek szerint – Nyugat-Európa valamelyik országából érkezett „személyes és bizalmas" megjelöléssel.

Közel 7 évig szervezte a Mocambique-i Felszabadítási Szervezetet, a FRELIMO-t, amely Afrika egyik legjelentősebb felszabadítási mozgalma, s hozzávetőlegesen 20 – 25 ezer főnyi jól képzett és felszerelt gerillahaderővel rendelkezik. Mocambique északi területeinek jelentős részét tartja ellenőrzése alatt és a felszabadított területeken megszervezte a szabad életet, célul tűzte ki Portugál-Afrika egyik legnagyobb gyarmatának, a 783 030 km² területű Mocambique-nak a felszabadítását.

A 48 éves politikus tanulmányait Portugáliában és Dél-Afrikában végezte, 11 évig élt az Amerikai Egyesült Államokban, doktori diplomáját is ott szerezte, majd évekig tanított. 1962-ben fehér feleségével együtt elhagyta Amerikát és visszatért hazájába, hogy felszabadítsa a gyarmati elnyomás alól. A FRELIMO főhadiszállását a baráti Tanzánia fővárosában, Dar es-Salaamban állították fel.

Az elmúlt másfél év alatt bizonyos frakcióharcokra került sor a szerve-

zet vezetőségében. A radikális ellenzék, amely elsősorban Kína-orientációjú, jó ideig szembeszegült a Mondlane-vezette többséggel. Az ellenzék egyik vezetője, Mateus Gwengore, katolikus pap, 1967 közepén elmenekült Tanzániából.

Mondlane a szervezet belső nehézségeit 1968 nyarára végleg legyőzte, és a felszabadított területeken összehívta a FRELIMO kongresszusát. A választási kampány óriási győzelem volt számára, és a pártkongresszus megerősítette őt tisztségében.

Hogy pontosan ki ölte meg, nem tudni, de tény az, hogy legádázabb ellensége a portugál titkosrendőrség volt.

Június 7-én La Paz-i jelentések szerint merényletet kíséreltek meg Antonio Arguedas, volt bolíviai belügyminiszter ellen. A politikust ismeretlen tettesek az utcán támadták meg, géppisztolysorozattal megsebesítették, majd elmenekültek.

Arguedas belügyminiszter volt az, aki eljuttatta a kubai kormányhoz Guevara, a meggyilkolt partizánvezér naplóját. 1968 nyarán, amikor ez ismertté vált, elmenekült Bolíviából. (Ez a tette válságot idézett elő az akkori Barrientos-kormányban.) Önkéntes száműzetésekor elsősorban ellentmondó nyilatkozataival vonta magára a közvélemény figyelmét. Chiléből Angliába, onnan az Egyesült Államokba, majd Peruba repült. Útjai során adott nyilatkozataiban hol dicsérte, hol elítélte Kubát, az Egyesült Államokat és a bolíviai kormányt. Egy nyilatkozatában marxistának vallotta magát, majd utána kijelentette: „ez nem akadályozna meg abban, hogy harcoljak a kommunisták és Guevara gerillái ellen, ha még miniszter lennék."

1968. augusztus 17-én visszatért Bolíviába, leleplező nyilatkozatokat és adatokat bocsátott közre az amerikai kémszervezet, a CIA tevékenységéről. Augusztus 18-án adott nyilatkozata így hangzott: „bár tudom, hogy a CIA változatlanul likvidálni kíván engem, el fogom mondani az igazságot a népnek . . ."

AZ ELMÚLT ÉV KATASZTRÓFÁI

1968 július - 1969 június

Földrengések és vulkáni kitörések

1968. júl. 1. Tizenkét év óta a leghevesebb földrengés rázta meg Tokió körzetét és a Honshu-sziget északi részét.

júl. 31. A Costa Rica-i El Arenal tűzhányó kitörésekor 200 ember vesztette életét, 250 kilométeres körzetben hamueső hullott.

aug. 2. A Fülöp-szigetek fővárosában, Manilában borzalmas erejű földrengés pusztított, 400 ember esett áldozatul.

aug. 31. Súlyos földrengés Iránban, több tízezren váltak hajléktalanná, a halálos áldozatok száma meghaladta a 20 000-et. A legsúlyosabb csapás Khak városát érte, ahol 4000 ember pusztult el a romok alatt. A holttesteket talajgyalúval kellett kiemelni a nyomorúságos viskók romjai alól. Az iráni sah 24 órás gyászt rendelt el. Iránban az elmúlt tíz év alatt ez a második súlyos földrengés, a megelőző 1962-es kazvini katasztrófa 12 000 halálos áldozatot követelt.

szept. 4. Huszonöt személy meghalt, 200 megsebesült a Törökország fekete-tengeri partvidékét sújtó földrengéskor.

szept. 26. Földrengés pusztított Mexikó és Guatemala határvidékén, 20 halálos áldozata volt, a sebesültek száma több száz.

okt. 6. Földcsuszamlás történt az indiai Bihar államban, a lezúduló földtömeg több mint 200 embert temetett be.

okt. 14 – 16. Sorozatos földrengés pusztított Nyugat-Ausztráliában; Perthben és Meckeringben. Több épület összeomlott, járhatatlanná váltak az utak, megszakadt a távíró- és telefonösszeköttetés. A meckeringi földrengés okozta károkat több mint egymillió font sterlingre becsülték.

nov. 4. A jugoszláviai Crna Gorában földrengés sújtotta a híres tengerparti üdülőhelyet, Bart és Uleinjt. Barban csupán a házak 10 százaléka maradt épen.

1969. jan. 3. Újabb erős földrengés Kelet-Iránban. A halálos áldozatok száma 50, és 2000 ember maradt fedél nélkül.

jan. 29. Működni kezdett a Jávától keletre fekvő Flores-sziget vulkánja. A Pia tűzhányó pusztítása következtében csaknem 100 000-en váltak hajléktalanná. 1969. február 8-án ismét működni kezdett

a vulkán. Az előző kitörés után elmenekült lakosok ekkorra már visszamerészkedtek, így rendkívül sok volt a halálos áldozat.
febr. 15. Ismét kitört a szicíliai Etna. A 3263 méteres tűzhányó legutóbb 1950-ben működött.
febr. 26. Heves földrengés pusztított az Indonéziához tartozó Celebesz szigeten. Az összedőlt házak romjai alól 60 holttestet ástak ki. Az anyagi kár másfél millió dollár.
febr. 28. Erős földlökéseket észleltek Lisszabonban és Portugália több városában, ugyanakkor Madridban, Afrika északi részén, főleg Rabat környékén. A földrengés nagy területre kiterjedt, magába foglalta az Ibériai-félszigetet és Marokkót, továbbá az Azori-szigetek táját. A tragikus mérleg: 6 halott Portugáliában, 2 Marokkóban és 1 Spanyolországban. 100-ra tehető azok száma, akik kórházi ápolásra szorultak.
márc. 24. Földrengés-sorozat rázta meg Izmirt és környékét, több mint 500 lakóház omlott össze.
márc. 30. Az etiópiai Szerdo városában a földrengés áldozata lett 20 ember.

Árvizek, szökőárak, orkánok

1968. júl. 10. Kelet-Pakisztánban több mint 18 000 négyzetkilométer területet öntött el a monszun okozta árvíz és csaknem egymillió embert sújtott. A halálos áldozatok száma 118 volt.
júl. 11 – 12. Angliában a felhőszakadás súlyos árvizet okozott, az Exe, az Otter és a Culm folyók kiléptek medrükből, a tengerparton 112 kilométer óránkénti sebességű szél dühöngött. Az árvíz rendkívül súlyos anyagi károkat okozott és 8 áldozatot követelt.
aug. 6 – 8. A monszun-esőzésektől megáradt folyók igen nagy területen pusztítottak Indiában és Kelet-Pakisztánban. Az utóbbi 50 év legsúlyosabb monszunesőjének Indiában közel 200-an, Kelet-Pakisztánban 168-an estek áldozatul.
aug. 24. Celebesz szigetén egy óriási szökőár 293 ember halálát okozta, 500-an eltűntek. A szökőárt az augusztus 10-e óta többször megismétlődő földrengések okozták.
szept. 16. Több mint 40 órás szüntelen felhőszakadás után az Anglia délkeleti sarkán levő Kent, Surrey, Sussex, Hampshire megyéket hatalmas árvíz lepte el. „Anglia kertje" 1000 négyzetmérföldes tengerré vált, az anyagi károk elérték az ötvenmillió fontot.
Mexikóban a Noemi-ciklon okozott pusztító árvizet. 15 millió ember hajléktalanná vált, az anyagi kár meghaladja a kétszázmillió pesót.
okt. 8 – 16. Az indiai Nyugat-Bengália, Bihar és Assam államokban az árvizek következtében több mint 3000 ember vesztette életét.
nov. 3 – 8. Özönvízszerű esőzések, árvizek és földcsuszamlások

középpontja volt az észak-olaszországi hegyvidék. A megduzzadt Pó kiöntött és 120 ember lelte halálát. Az anyagi kár közel ötszázmilliárd líra volt.

dec. 27. Súlyos árvíz sújtotta Törökország déli partvidékét. Adana és Mersin város környékén az ár csaknem 3000 házat sodort el és 52 személy halálát okozta.

1969. jan. 23. Iszonyú erejű tornádó söpört végig Mississippi-állam déli részén. A halálos áldozatok száma 29 volt, több mint 200-an megsebesültek. Hazlehurst városkában egy csaknem 2 kilométer hosszú, mintegy 800 méter széles sávban egyetlen épület sem maradt épen.

jan. 26. A több napos esőzések következtében megáradt Eufrátesz 2000 házat döntött romba Északkelet-Szíriában. Több mint 8000-en maradtak hajlék nélkül, a kár elérte a tizenegymillió szíriai fontot.

jan. 27. Hatalmas méretű áradás pusztított Dél-Kaliforniában. Az ítéletidő kilenc napig tartott. A halálos áldozatok száma: 86, az anyagi kár több mint harmincmillió dollár.

febr. 15. 81 halálos áldozata volt a Madagaszkárban pusztító Danyciklonnak.

márc. 8. Celebesz déli részén 600 személy fulladt bele egy 4 méter magas tengeri szökőárba, amelyet a földrengés okozott.

márc. 15. A brazíliai São Jose do Laje várost az esőzések nyomán fellépő árvíz elmosta a föld színéről. 5000 ház dőlt romba, a halottak száma elérte az 500-at. Az áradat éjnek idején zúdult a városra, s ezért sokan már nem tudtak elmenekülni.

ápr. 7. Árvíz pusztított Irán északnyugati területén. A medréből kilépő Arax folyó elöntött 384 helységet. 10 000-nél több ház dőlt romba, 20 ember vesztette életét.

ápr. 15. Az Egyesült Államok északi és középső területein, Észak- és Dél-Dakotában, Iowa és Minnesota államokban kiáradt folyók miatt 15 000 ember kényszerült lakóhelyének elhagyására, az anyagi kár több millió dollár volt.

ápr. 16. A ciklonok és tornádó pusztította Kelet-Pakisztánon ismét tornádó söpört végig. A halálos áldozatok száma 250, a sebesülteké 2000.

Tűzvészek, robbanások, bányaszerencsétlenségek

1968. júl. 12. A Német Demokratikus Köztársaságban, a bitterfeldei elektrokémiai kombinátban egy robbanás áldozata lett 33 ember. A szerencsétlenséget az üzem PVC-részlegében történt gázrobbanás okozta.

júl. 20. Bogota közelében egy smaragdbányában kőzetomlásnál 8 bányász életét vesztette.

aug. 8. Az amerikai Kentucky államban levő Greenville egyik új,

korszerű szénbányájában robbanás következett be, a mentők 9 bányász holttestét hozták felszínre.

aug. 17. Az amerikai Iowa állambeli Hazeltonban hajnalban leégett egy családi ház. Az emeleten alvó hét gyermek a lángokban lelte halálát.

aug. 26. A dániai Roskilde székesegyházban tűzvész pusztított. A lángok martaléka lett a rézlemezzel fedett fatető egy része és leomlott a székesegyház egyik kisebb tornya.

szept. 10. A Rio Grande do Sul-i erdőségekben tűz ütött ki és 16 millió fenyőfa pusztult el.

szept. 23. Titográdban, Montenegró fővárosában a Moracsa-folyó fölötti függőhíd leszakadt, és a hídon éppen áthaladó 50 gyalogos a megáradt folyóba zuhant. 7 ember a helyszínen meghalt, 24 súlyos sebesültet szállítottak kórházba.

szept. 25. Buenos Airesban a tűz martalékává vált az október 3-ára tervezett izraeli kereskedelmi kiállítás teljes anyaga, az anyagi kár másfél millió dollár.

okt. 4. A Ruhr-vidéki Dortmund közelében, a lüneni bányában, súlyos bányarobbanás történt. A mintegy 800 méter mélységből 8 bányász holttestét hozták fel, 7-en pedig gázmérgezésben haltak meg.

okt. 6. Ismeretlen ok miatt tűz ütött ki a massachusettsi Palmer város egyik épületében. A lángok az erős szélben átterjedtek a szomszédos házakra, és hét áruház porig égett.

okt. 9. Egy pirománias kamasz ostoba bosszúja következtében 10 ember vesztette életét, sokan megsebesültek a zürichi Metzgerbrau szállodában. A fiú összeveszett a portással és bosszúból felgyújtotta a portásfülkét. A tüzet 150 tűzoltó csak négyórás elkeseredett küzdelem után tudta megfékezni.

okt. 16. Százhalombattán a Dunai Kőolajipari Vállalatnál tűz ütött ki, 8 halálos áldozat volt.

okt. 23. Az Athos-félszigeten levő Szent Panteleimon ortodox kolostorban támadt tűz csaknem teljesen elpusztította az ott levő rendkívül értékes műkincseket.

okt. 25 – 29. Több mint 300 tűzoltó küzdött az Ausztrália keleti partvidékén elharapózó bozóttűz ellen. Egész Sydneyt lánggyűrű vette körül, a jeges szélviharban terjedő bozóttüzet napokig oltották. Emberéletben nem esett kár, az anyagi kár azonban rendkívül jelentős. 120 lakóház a lángok martaléka lett.

nov. 20. A nyugat-virginiai Farmingtonban egy bányarobbanásnál 78 bányász rekedt a föld mélyében. Napokig tartó sikertelen mentés után az aknát lezárták.

dec. 9. A görög Avea-szigeten is bányaszerencsétlenség történt, 7 bányász meghalt, 21 megsebesült.

dec. 10. A Madrid közelében fekvő Torrejonban leégett az „Iffelec" televíziógyár. A kár közel húszmillió pezeta.

dec. 20 – 27. Az algyői olajmezőn a 168-as kútból óriási erővel kitört és lángra lobbant az olaj és a földgáz. Csaknem egy hétig küzdöttek a lángokkal a szovjet és a magyar szakemberek.

dec. 22. Páratlan hevességű tűz tombolt Róma egyik elővárosában az antik történelemből jólismert Tuscolano (Tusculaneum)-ban. A tűz elpusztította egy nagykereskedelmi cég teljes árukészletét, a kár több százmillió líra volt.

dec. 26. A Ramadan-ünnep végét tűzijátékkal ünnepelték Djakartában. A szakszerűtlenül kezelt röppentyűk négy személyt megöltek, 273-at megsebesítettek.

1969. jan. 2. Felrobbant a répcelaki szénsavtermelő üzem két szénsavtartálya, 9 ember vesztette életét.

jan. 2. Montrealban leégett egy háromemeletes faépület. Hat gyermek bennégett.

jan. 8 – 12. Az ausztráliai Victoria államban bozóttűz lángolt fel. Riadóztatták az állam egész tűzoltóságát, mintegy 100 000 embert, segítségükre további 30 000 önkéntes oltotta a tüzet. 25 éve nem volt hasonló méretű katasztrófa Ausztráliában. Csaknem 40 ember veszítette életét és több száz súlyos sebesültet szállítottak kórházba.

jan. 23. Welkom dél-afrikai város „Steyn elnök" nevű aranybányájában metángáz-robbanás következtében 13 aranybányász pusztult el.

febr. 5. Leégett egy háromemeletes turistaszálló a japáni Korijamában. A benntartózkodó turisták közül 15 meghalt, 10 eltűnt.

febr. 21. A müncheni földalatti építkezésén tűz ütött ki az egyik 15 méter mélyen fekvő alagútban. 3 építőmunkást nem tudtak kimenteni.

febr. 26. New York kellős közepén, a Fifth Avenue egyik ötemeletes irodaházában tűz pusztított. A hazakészülődő dolgozók liften akartak menekülni, de pillanatok alatt lángba borult a zsúfolt felvonó is. A tűzoltók 9 holttestet és számos súlyos sérültet találtak a liftben. A pánikban senkinek sem jutott eszébe, hogy a felvonó melletti lépcsőházon keresztül könnyen megmenekülhettek volna.

febr. 26. A katowicei szénmedence egyik bányájában súlyos szerencsétlenséget idézett elő az olvadásos omlás. 4 bányász életét vesztette, 21-en megsérültek.

márc. 5. A jugoszláviai Kákánji szénbányában beomlás következtében 3 bányász meghalt.

márc. 8. 36 versenylovat pusztított el az Orland-parkban egy istálló-tűz. Az anyagi kár meghaladta a 100 000 dollárt.

márc. 31. A burmai Mandalay közelében levő Sagaing helységben a tűzvész 5 ember halálát okozta, több mint 15 000-en hajléktalanná váltak, 3000 épület pusztult el a lángokban.

ápr. 1. A Mexikó északi részében levő Guadeloupe-ban a bányaomlás

két társát betemetett. Az egyikben 160, a másikban 45 bányász dolgozott. Csak néhány órával a szerencsétlenség után tudták megkezdeni a mentést, addigra a mérgesgáz és a tűzvész végzett a bennrekedt bányászokkal. Ez volt 1928 óta a legsúlyosabb bányaszerencsétlenség.

ápr. 3. Japánban, a Hokkaido sziget egyik bányájában 2500 méter mélységben gázrobbanás történt. 18 bányász életét vesztette, 27-en megsebesültek. A jelentések szerint elhanyagolják a munkavédelmi intézkedéseket a bányákban, ezért az 1968-as év szomorú statisztikája szerint 300 bányász halt meg különböző szerencsétlenségek miatt, 40 000 pedig sérüléseket szenvedett.

ápr. 8. Dottikon svájci településen hatalmas detonációval levegőbe repült egy lőszergyár. A robbanás következtében 9 ember meghalt, 40 megsebesült.

ápr. 11. A jugoszláviai Becse városa mellett, az egyik olajkút közelében, hatalmas földgázkitörés volt. 4 személy meghalt, a sebesültek száma 11. A becsei földgázkitöréssel a vajdasági tartományi kormány rendkívüli ülésen foglalkozott. A földgázkitörés elfojtásához igénybe vették külföldi – szovjet, magyar és francia – szakemberek segítségét is.

ápr. 19. Atlantic Cityben leégett egy tizenkét emeletes luxuslakóház. 7 ember meghalt, és 20 súlyosan sebesült.

jún. 4. A jugoszláviai Becse határában dühöngő földgázkitörés újabb meglepetéssel szolgált. Ismét kitört, és egy kisebb épület nagyságú földdarab repült a magasba.

Hajókatasztrófák

1968. júl. 12. Az indiai Madras államelbeli Cauveri folyón elsüllyedt egy hajó, 23 utasa vízbe fulladt.

szept. 18. A 2500 tonnás Soldek nevű lengyel szénszállító hajó a Balti-tengeren viharba került, gépházába nagy mennyiségű víz hatolt be. A 25 főnyi legénységet sikerült megmenteni.

okt. 12. A Fülöp-szigetektől délre elsüllyedt egy 500 – 600 személyt szállító komp. 200 személy menekült meg a cápáktól hemzsegő tengerből.

okt. 15. Az Atlanti-óceánban a Cape Cod félszigettől 120 mérföldre elsüllyedt az Alvin mélytengeri kutatóhajó. Fedélzetén senki sem tartózkodott.

okt. 21. A 16 000 tonnás Sitakund norvég olajszállító hajó felrobbant és elsüllyedt a La Manche-csatornán. A vízbe ugrott matrózok közül 34-et kimentettek, 3-an eltűntek.

okt. 31. Kigyulladt, majd eltűnt egy utasszállító hajó az ecuadori Puerto Esmeraldas kikötőben.

nov. 19. A Fülöp-szigetek déli részének egyik kikötőjében egy sze-

mélyszállító hajó összeütközött egy hongkongi teherhajóval. A búvároknak mindössze 6 holttestet sikerült megtalálniuk, közel 200-an tűntek el.

dec. 13. Az amszterdami kikötőben horgonyzó Diane libériai tartályhajó lángra gyulladt. A legénység 14 tagja életét vesztette.

1969. jan. 5. Tokiótól keletre elsüllyedt a Bolívar Maru nevű japán teherhajó. A legénység 31 tagja vízbe veszett.

jan. 22. A La Manche-csatornán összeütközött egy olasz teherhajó és egy kis holland utasszállító hajó. A holland hajó elsüllyedt, de utasait – kettő kivételével – megmentették.

febr. 8. Mintegy 100 személy tűnt el egy motoroshajó katasztrófájakor a Fülöp-szigetek déli részén, az Illana-öböl partjainál.

febr. 23. A felső-egyiptomi Assiut közelében egy 62 utast szállító komphajó a Nílusba süllyedt. 40 ember esett áldozatul.

márc. 19. A La Manche-csatorna doveri szakaszán elsüllyedt egy libériai teherhajó, miután a sűrű ködben összeütközött egy lengyel hajóval. A hajó legénységét sikerült kimenteni.

ápr. 5. Az indiai Bihar államban egy 50 személy befogadására alkalmas folyami hajóban 200 hindu zarándok zsúfolódott össze. A hajó elsüllyedt és utasai közül 170-en a hullámokban lelték halálukat.

ápr. 7. New Orleans kikötőjében összeütközött egy olajszállító hajó a Union Faith nevű tajvani teherhajóval. Az olajrakomány egy része nyomban lángra lobbant. Az égő hajóról 40 méteres lángoszlopok törtek a magasba. 18 ember halt meg, 30 sebesültet szállítottak kórházba.

ápr. 12. A Perzsa-öbölben Kuwait közelében a viharos tengeren felborult egy halászhajó. 26 személy a tengerbe fulladt.

ápr. 23. Elsüllyedt egy komp a Ganges Gandak nevű mellékfolyóján, és 60 utasa megfulladt.

jún. 3. A „Melbourne" ausztráliai repülőgép-anyahajó összeütközött a „Frank E. Evans" amerikai torpedóromboló val és kettéhasította. A repülőgép-anyahajó és a torpedóromboló a SEATO hadgyakorlatán vett részt, amely május 26-án kezdődött a Manilai-öbölben, és június 10. körül kellett volna véget érnie Thaiföld partjainál, de a szerencsétlenség következtében a gyakorlatot felfüggesztették. Az összeütközés pillanatában a két hajó Manilától 1200 kilométerre délnyugatra tartózkodott. A torpedóromboló első része levált, és azonnal süllyedni kezdett, de a hajó fara fennakadt a repülőgép-anyahajón, s így a legénység egy része rögtönzött hidakon a „Melbourne" fedélzetére menekülhetett. A Pentagon hivatalos jelentése szerint 77 amerikai tengerész eltűnt, a mentőosztagoknak 199 matrózt sikerült kimenteniük.

1968. júl. 3. Nyolc ember meghalt a londoni Heathrow repülőtéren, amikor egy rosszul landoló teherszállító repülőgép nekiment a BEA légitársaság két várakozó Trident gépének.

júl. 29. Két magánrepülőgép összeütközött New York egyik külvárosának közelében. Az égő gépek egy erdőbe zuhantak, 8 holttestet találtak a roncsok között.

aug. 2. A milánói repülőtértől 10 kilométernyire lezuhant és kigyulladt az ALITALIA egy DC – 8 típusú sugárhajtású utasszállító gépe. 11-en meghaltak, 79 személyt sikerült megmenteni.

aug. 9. Münchentől 50 kilométernyire északra lezuhant és felrobbant a BEA angol magán-légiforgalmi társaság Londonból Innsbruck felé tartó utasszállító repülőgépe. 57 ember vesztette életét.

aug. 10. A Virginia állambeli Charlestonban egy kétmotoros utasszállító leszálláskor a sűrű ködben hegyoldalba ütközött és lezuhant. A gép fedélzetén tartózkodó 37 személy közül 34 meghalt, 3 embert súlyos sérüléssel szállítottak kórházba.

aug. 14. Los Angeles külvárosában lezuhant egy óriáshelikopter, amely kirándulókat szállított. 18 utasa és 3 főnyi személyzete életét vesztette.

szept. 11. Az Air France egyik Caravelle típusú repülőgépe a Földközi-tenger térségében, Korzika és a francia Riviéra között, a tengerbe esett. A gép 89 utasa és 6 főnyi személyzete a hullámokba veszett.

szept. 20. Tragikus szerencsétlenség történt az angliai Farnboroughban, az angol és a külföldi gyártmányú repülőgépek szokásos évi díszparádéján. A francia haditengerészet Breguet Atlantic típusú felderítő gépe több mint 10 000 néző szeme láttára lezuhant. A repülőtér személyzetének klubhelyiségére esett, felrobbant és kigyulladt. 17 felismerhetetlenségig összeégett holttestet emeltek ki a romok közül.

okt. 11. A prágai Ruzine repülőtéren egy IL – 14 típusú utasszállító repülőgép, röviddel a start után, fedélzetén 40 utassal lezuhant. A szerencsétlenség 8 halálos áldozatot követelt.

okt. 26. A Northeast Airlines repülőtársaság Boston és Lebanon (New Hampshire) között közlekedő gépe 43 utassal a lebanoni repülőtér előtt a 850 méter magas Moose hegybe ütközött és lezuhant. A szerencsétlenségnek 32 halálos áldozata volt.

nov. 12. Lezuhant egy kétmotoros utasszállító gép a mexikói Villahermosa közelében. A 2 főnyi személyzet és a 10 utas életét vesztette.

dec. 3. Az alaszkai Spotsy-tó közelében lezuhant egy amerikai légitársaság F – 27 típusú gépe, 40 személlyel a fedélzetén. A helyszínre siető mentőhelikopterek a hóviharban már csak géproncsokat és összeégett holttesteket találtak.

dec. 13. A Pan American légitársaság egyik négymotoros Boeing – 707-es utasszállító gépe lezuhant. Fedélzetén 51 személy tartózkodott. Szemtanúk leírása szerint a katasztrófa szinte pillanatok műve volt: a venezuelai partok felé közeledő gép éppen leszállni készült, amikor hirtelen lángnyelvek csaptak ki belőle, majd a tengerbe esett.

dec. 25. Leszálláshoz készülődve hóviharba került és lezuhant az amerikai Allegheny társaság egyik repülőgépe, 42 utassal és 3 fényi személyzettel. A gép füstölgő roncsai közül 18 utast sikerült élve kimenteni.

dec. 28. A Chicago O'Hare nemzetközi repülőtéren a North Central légitársaság egyik utasszállító gépe a jeges kifutópályán leszállás közben megcsúszott, egy hangárba rohant és kigyulladt. A gépen 45 személy utazott, a mentőosztagok 30 halottat emeltek ki a roncsok közül, 15 életben maradt személyt kórházba szállítottak.

dec. 31. A nyugat-ausztráliai Perth város mellett lezuhant egy Viscount típusú utasszállító. A gépen tartózkodó 26 személy meghalt.

1969. jan. 5. A London melletti gatwicki repülőtér közelében lezuhant az afgán légitársaság egyik Boeing – 707 típusú utasszállító gépe, a halálos áldozatok száma 52 volt.

jan. 14. A SAS légitársaság DC – 8 típusú utasszállítója Los Angeles közelében, 45 személlyel a fedélzetén, a Csendes-óceánba esett.

jan. 15. Milánóban egy RAC – 111 típusú angol lökhajtásos repülőgép 31 utasával alighogy felemelkedett a repülőtér kifutópályájáról, visszazuhant a földre. Csodálatos véletlen folytán mindössze négyen sebesültek meg.

jan. 15. Tűz ütött ki az „Enterprise" amerikai repülőgép-anyahajón, Pearl Harbor közelében. 25-en életüket vesztették, 85 katona megsebesült és 15 repülőgép elégett. A hivatalos közlemény szerint a kár 6,5 millió dollár.

jan. 19. A United Airlines amerikai légitársaság Denverbe induló Boeing – 727 típusú lökhajtásos utasszállító gépe a Los Angeles-i repülőtérről történt felszállás után négy perccel a Csendes-óceánba zuhant. Fedélzetén 37-en tartózkodtak.

márc. 16. A venezuelai VIASA légitársaság DC – 9 típusú utasszállító gépe Maracaibo olajváros legnépesebb kerületére zuhant. A gép 74 utasa és 10 tagú személyzete életét vesztette. A lángoló gép 20 házat romba döntött, a mentési munkálatok során 68 holttestet emeltek ki a romok alól. Az áldozatok száma összesen 159.

márc. 20. A felső-egyiptomi Aszuán repülőterének közelében lezuhant és felrobbant az egyiptomi légitársaság egyik IL – 18-as típusú repülőgépe. A súlyos szerencsétlenségnek 87 halálos áldozata és 14 sebesültje volt.

ápr. 3. Krakkó mellett lezuhant a LOT lengyel légitársaság Anto-

nov – 24 típusú utasszállító gépe. A szerencsétlenség következtében a gép 46 utasa és 5 főnyi személyzete életét vesztette.
ápr. 22. Egy Fokker Friendship típusú indiai utasszállító repülőgép a kelet-pakisztáni Khulna közelében lezuhant. A 40 utas és a 4 főnyi személyzet meghalt.
jún. 4. A mexikói légitársaság egyik Boeing – 727 típusú utasszállító gépe az ország északi részén lezuhant. A gép a fővárosból Monterrey városba tartott. A gép 65 utasa között volt Carlos Madrazo, a mexikói kormánypárt elnöke, valamint Rafael Osuna, Mexikó válogatott teniszjátékosa.

Vasúti szerencsétlenségek

1968. júl. 1. A párizs – lyoni gyorsvonat St. Germain közelében kisiklott. A szerelvény 7 kocsija felborult, 6 utas meghalt, 50 személy megsebesült.
aug. 10. Egy üdülőkkel zsúfoltan megrakott expresszvonat Alexandria közelében összeütközött egy másik vonattal. 8 halálos áldozat volt és több mint százan megsebesültek.
szept. 30. A dél-görögországi Korinthosztól 50 kilométernyire fekvő Lehaion kisváros állomásán a pályaudvaron veszteglő személyvonatba belerohant egy gyorsvonati szerelvény. A szerencsétlenségnek 34 halálos és 118 sebesült áldozata volt.
okt. 7. Romániában Teius és Balázsfalva között egy gyorsvonat belerohant egy személyvonatba. A halálos áldozatok száma 22.
dec. 22. Mende és Sülysáp között a békéscsabai személyvonat összeütközött egy tehervonattal. 43 személy meghalt, 57-en megsebesültek.
1969. jan. 5. A vágányt lezáró ütközőbe rohant az észak-spanyolországi Santander állomáson a helyi vonat. 55 személy megsebesült.
jan. 31. Szöultól 100 kilométernyire összeütközött két személyvonat, 31-en meghaltak, 77-en megsebesültek.
jan. 31. A Szombathely és Budapest között közlekedő gyorsvonat a herendi vasútállomásnál egy rakodószerelvénynek ütközött, 10 személy életét vesztette, 28 súlyos, 27 könnyű sérülés volt.
febr. 7. Melbourne-től 168 kilométerrel északkeletre a 128 kilométeres óránkénti sebességgel száguldó Dél-Aurora expressz belerohant egy tehervonatba. Az első öt kocsi egymásba fúródott. 20-an vesztették életüket és több mint 100-an megsebesültek.
febr. 8. A Dahomeyt Nigerrel összekötő vonalon egy személyvonat összeütközött a nyílt pályán szembejövő tehervonattal. 10 személy meghalt, 25-en súlyosan megsebesültek.
márc. 21. 30-an vesztették életüket és közel 300-an sebesültek meg São Paulo közelében, amikor egy diákokkal és munkásokkal zsúfolt személyvonat belerohant egy mozdonyba.

AZ ÉV-NAGY HALOTTAI

Az elmúlt évben számos világszerte ismert személyiség hunyt el hazánkban és külföldön. Néhány olyan jelentős politikus, államférfi és művész életrajzát közöljük, akiket tömegek részvéte kísért utolsó útjukra.

Konsztantyin Pausztovszkij

1968. július 17-én halt meg a világhírű szovjet író. A szovjet emberek ezrei búcsúztatták Tarusza városában, ahol élete utolsó éveiben élt. Pausztovszkij 1892-ben született Moszkvában, tanulmányait Kijevben folytatta. Sokféle foglalkozást próbált ki, végigharcolta a polgárháborút, volt vasmunkás, tengerész. Fiatal korában bejárta hazája legtávolabbi vidékeit is. Fiatalkori írásai romantikusak, majd a harmincas évektől kezdve egyre nagyobb érdeklődéssel fordult a szovjet valóság felé. A Honvédő Háború idején haditudósító volt a déli fronton. A háború után született regényei (Mesél az erdő, Tenger születik) a természettel küzdő ember heroikus munkáját és az orosz táj szépségeit ábrázolják költői eszközökkel. Ars poeticáját Az aranyrózsa (1958) c. tanulmánykötetében fogalmazta meg. A magyar olvasók körében a legnagyobb visszhangot Pausztovszkij önéletrajzi ciklusa váltotta ki, amely hazánkban három kötetben jelent meg: Nyugtalan ifjúság (1958), Nagy várakozások kora (1959), Barangolások könyve (1965).

Konsztantyin Rokosszovszkij marsall

A szovjet hadsereg egyik alapítójától, a Nagy Honvédő Háború hősétől 1968 augusztusában búcsúzott el a szovjet nép. A 72 éves korában elhunyt marsall hamvait a Kreml falában helyezték el. Rokosszovszkij 1896-ban született, 1914-ben lett sorkatona, 1917-ben lépett be a Vörös Gárdába. A második világháború idején a marsall vezetése alatt álló csapatok részt vettek a német fasiszták szétzúzásában Moszkvánál, Sztálingrádnál, Kurszknál, Beloruszijában, Lengyelország területén és az emlékezetes berlini hadműveletekben. 1949-ben a lengyel kormány kérésére és a szovjet kormány

beleegyezésével Lengyelországban honvédelmi miniszter és miniszterelnök-helyettes lett. 1956-ban tért onnan vissza, és a szovjet honvédelmi minisztériumban töltött be vezető tisztséget.

Tóth Aladár

A Kossuth-díjas zeneesztéta, zenekritikus, a Magyar Állami Operaház volt igazgatója 1968. október 18-án hunyt el. 1898-ban született Székesfehérváron, tanulmányait a budapesti tudományegyetemen folytatta. 1925-ben szerzett doktorátust. 1920-tól több sajtóorgánumnál zenekritikus. Az új magyar zene, Bartók és Kodály művészetének egyik első méltatója. Számos könyve és zeneesztétikai tanulmánya jelent meg, írói tehetségével hozzájárult és harcolt, hogy a magyar társadalom felismerje az új magyar zene esztétikai értékét. Az Operaházat 1946–1956 között vezette, 1952-ben Kossuth-díjat, 1958-ban Munka Vörös Zászló Érdemrendet, 1968-ban a Munka Érdemrend arany fokozatát kapta érdemei és művészete elismeréséül.

Georgiosz Papandreu

A nyolcvanéves államférfi, a görög politikai élet egyik legnépszerűbb alakja 1968 novemberében halt meg. Papandreu húszéves korában kezdte politikai pályafutását. Többször került börtönbe liberális politikai állásfoglalása miatt: a húszas évek elején egy királyellenes cikkért, 1942-ben pedig Mussolini feketeingesei börtönözték be az ellenállási mozgalomban való részvétele miatt. 1967 áprilisában, a görög katonai junta hatalomátvételének napján ismét letartóztatták. Papandreu a liberális Demokratikus Centrum Párt, a későbbi Centrum Unió vezetői közé tartozott. A háború után ő volt a rövid életű „felszabadítási" kormány feje, de miniszterelnökké csak 1963-ban választották meg. 1965-ben a görög király megakadályozta Papandreut abban, hogy a hadseregből kizárja a jobboldali tiszteket. Görögországban politikai válság tört ki. 1967 áprilisa óta Papandreu kasztri házában élt kényszerű visszavonultságban. A harcot azonban haláláig folytatta, üzenetekben ítélte el az uralmon levő katonai juntát és követelte a demokratikus politikához való visszatérést.

Dobi István

Az Elnöki Tanács nyugalmazott elnöke hosszas betegség után 1968. november 24-én hunyt el. 1898-ban született, nincstelen föld-

munkás családból. 1919-ben mint vöröskatona vett részt a Tanácsköztársaság védelmében. A Horthy-fasizmus idején a szegényparasztok megmozdulásainak egyik szervezője. Először a Szociáldemokrata Pártban, majd 1937-től a Független Kisgazdapártban végzett politikai munkát. A második világháború idején tevékenyen részt vett az ellenállási mozgalomban. A felszabadulás után a Független Kisgazdapárt elnöke lett. 1945 óta tagja a kormánynak, előbb tárca nélküli miniszterként, majd államminiszterként, illetve földművelésügyi miniszterként. 1948-tól 1952-ig a Minisztertanács elnöke volt. 1953-tól 1967 áprilisáig, nyugalomba vonulásáig, az Elnöki Tanács elnökének funkcióját töltötte be. Az 1956-os ellenforradalom idején a legválságosabb napokban is szilárdan helytállt a szocializmus védelmében. 1957 októberétől a Hazafias Népfront Országos Tanácsának alelnöke volt. 1959-ben lépett be az MSZMP-be. Az MSZMP VII. kongresszusa Dobi Istvánt a Központi Bizottság tagjai közé választotta. Az Országgyűlésben Komárom megyét képviselte. 1968-ban az Országos Szövetkezeti Tanács elnökévé választották. Dobi István több hazai és külföldi kitüntetés birtokosa volt, 1962-ben kapta meg a Lenin-békedíjat.

Jakab Rudolf

A Kommunisták Magyarországi Pártjának alapító tagját, a Tanácsköztársaság egykori „vörös őr" parancsnokát 1968. december 7-én temették el. Alig 17 éves volt, amikor már a sztrájkolók között harcolt, és 21 éves korában a Hoffherr gyár bizalmijaként küzdött az elnyomott munkások érdekeiért. Meggyőződéséért börtönbe vetették, hosszú évekig raboskodott. 1918-ban a Katonatanács tagja, később a kispesti Vörös Gárda, a Népőrség egyik megalapítója és helyettes parancsnoka lett. Ott volt a KMP megszületésénél, nevét a történelem a párt alapító tagjai között tartja számon. A Vörös Őrség egyik parancsnokaként küzdött az ellenforradalmárok ellen Hatvanban, Jászberényben és Egerben. A fehérterror idején súlyos börtönbüntetésre ítélték. 1922-ben a fogolycsere révén a Szovjetunióba került, s onnan 1955-ben tért haza Magyarországra.

John Steinbeck

A világirodalom kimagasló alakja, Nobel- és Pulitzer-díjas amerikai író 1968. december 21-én halt meg. Steinbeck 1902-ben született Salinasban. Fiatal korában a legkülönfélébb szakmákban dolgozott, volt újságíró, szobafestő, gyümölcsszedő munkás, földmérő és házgondnok. 1935-ben aratta első figyelemre méltó sikerét a Kedves csirkefogók c. vidám regényével. Nevesebb alkotásai: Egerek és

emberek (1937), Érik a gyümölcs (1939), Kék öböl (1945), A szeszélyes autóbusz (1947), Az édentől keletre (1952). Az Érik a gyümölcs c. regényéért 1940-ben Pulitzer-díjat kapott. Legtöbb regényét megfilmesítették. A második világháború idején Steinbeck haditudósítóként működött. 1962-ben életművéért megkapta az irodalmi Nobel-díjat, ugyanebben az esztendőben jelent meg legutolsó kötete Utazások Charleyval címen. Élete alkonyán Steinbeck politikai felfogásában negatív változás következett be, 1966 végén Vietnamba utazott haditudósítóként, s riportjaiban magasztalta az amerikaiak vietnami háborúját, sőt helikopteren maga is részt vett egy bevetésen.

Betlen Oszkár

A magyar és a nemzetközi kommunista mozgalom régi és kiemelkedő harcosa 1969. január 21-én hunyt el. 1909-ben született Pozsonyban. Gyermekkorában került Budapestre, s kezdetben villanyszerelőként dolgozott. Húszéves korában már tagja volt a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének, 1931-ben pedig az illegális KIMSZ titkárságának. Letartóztatták, majd Csehszlovákiába toloncolták. Ott a csehszlovákiai Kommunista Ifjúsági Szövetség szlovákiai bizottságának egyik vezetője, majd első titkára lett. A náci megszállás alatt elvtársaival együtt megkísérelte a veszélyben levő kommunisták kiszöktetését az országból. E tevékenysége közben került a Gestapo kezébe. 1939-től 1945-ig német koncentrációs táborok foglya volt, megjárta Dachau, Buchenwald, Auschwitz poklát. Bekapcsolódott a táborokban működő illegális ellenállási szervezet tevékenységébe. 1945 tavaszán tért haza Magyarországra, s a „Szabad Nép" szerkesztője, majd 1951-től főszerkesztője lett. Az 1956-os ellenforradalom után tudományos munkatársként az MSZMP Párttörténeti Intézetében dolgozott. 1967-ben sikerrel védte meg kandidátusi disszertációját. Betlen Oszkár számos kitüntetés, köztük a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa volt.

Abdel Moneim Riad

Az Egyesült Arab Köztársaság fegyveres erőinek vezérkari főnöke 1969. március 10-én, a Szuezi-csatorna frontján egyiptomi és izraeli tűzpárbaj közben elesett. Nasszer elnök Riad altábornagyot halála után a Becsületrend csillagával tüntette ki. 1919-ben született, 1938-ban végezte el a kairói tiszti akadémiát, katonai tanulmányait később Nagy-Britanniában és a Szovjetunióban folytatta. Részt vett a második világháborúban és a palesztinai háborúban is. 1964 óta az egyesített arab fegyveres erők főparancsnoka, 1966-ban altábor-

naggyá léptették elő. 1967 júniusban a jordániai fronton irányította a hadműveleteket, ekkor nevezték ki vezérkari főnökké.

Dwight Eisenhower

A volt amerikai elnök 1969. március 28-án, hosszas betegség után, a Walter Reed katonai kórházban halt meg. Eisenhower 1890-ben született a texasi Denisonban. A West Point-i katonai akadémián végzett, 1915-ben. Amikor Japán megtámadta Pearl Harbort, Eisenhower Marshall tábornok vezérkarához került. Ő állította össze az Európába küldött amerikai csapatok egységes parancsnokságának a tervét és ő hajtotta végre. Mint a hitleri Németország ellen harcoló amerikai csapatok főparancsnoka készítette elő Észak-Afrika, majd Szicília és Olaszország felszabadítását. Később Chuchill és Roosevelt őt jelölte ki a második világháború nyugati frontja szempontjából döntő, „Overlord" fedőnevet viselő franciaországi partraszállás megszervezésével és végrehajtásával. 1944-ben elérte az Egyesült Államok legmagasabb katonai rangját: ötcsillagos tábornok lett. 1945-ben vezérkari főnökké nevezték ki, majd 1948-ban elvállalta a Columbia Egyetem elnöki tisztét. A hidegháború éveiben Truman elnök Eisenhowert nevezte ki a NATO európai haderőinek első főparancsnokává. 1952-ben mint a Republikánus Párt jelöltje a koreai háború befejezésének programjával indult az elnökválasztáson és fölényesen győzött. Ígéretét 1953 júniusában váltotta valóra. A Kelet és Nyugat közötti párbeszéd megindulásának jegyében 1959-ben Camp Davidben találkozott Hruscsov akkori szovjet miniszterelnökkel. Eisenhower azonban elnöksége idején hidegháborús politikát folytatott. 1960-ban a CIA az ő tudtával küldte a Szovjetunió területe fölé az U – 2-es kémrepülőgépet. Eisenhower rendelte el az amerikai csapatok beavatkozását Guatemalában (1954) és Libanonban (1958). Az aktív politikai élettől 1961-ben vonult vissza, de továbbra is részt vett a Republikánus Párt munkájában, és mint a Fehér Ház tanácsadója működött.

Tersánszky Józsi Jenő

A magyar próza egyik kiemelkedő képviselője 1969. június 11-én hunyt el. 1888-ban született Nagybányán. Eredetileg festőnek készült, apja kívánságára azonban joggyakornok lett. Novellái 1910-től a „Nyugat"-ban és más lapokban jelentek meg. Első igazi írói sikerét a „Viszontlátásra, drága" c. kisregényével érte el 1916-ban. Ez volt az első háborúellenes regény a magyar irodalomban. Tersánszky, ha aktívan nem vett is részt az 1919-es forradalomban, de rokonszenvezett a forradalmi eszmékkel. A Horthy-korszak idején

mindvégig a munkások és parasztok írójának vallotta magát, így a rendszer hivatalos urainál kegyvesztett lett. A húszas években találta meg igazi műfaját, ekkor kezdte megalkotni az azóta már legendássá vált alakjának, Kakukk Marcinak a kalandjaival foglalkozó köteteit és kisregényeit. Tersánszky hősei csavargók, a többé-kevésbé elzüllött népi bohémvilág lumpenproletárjai. Kakukk Marci nem tudja és nem akarja elviselni az élet hétköznapi kötöttségeit, szürke egybangúságát. Lázad, szakadatlanul megalázzák és megalázza önmagát.

A harmincas évek végén Tersánszky megpróbálkozott a drámaírással is, ekkor írta „A cigányok" c. darabját, mely a musical comedy ősének tekinthető, zenéjét is az író szerezte. Tersánszkyt a Kakukk Marci ciklusáért 1949-ben Kossuth-díjjal tüntették ki, korábban Baumgarten-díjban is részesült.

Ho Si Minh

A Vietnami Demokratikus Köztársaság elnöke, a Vietnami Dolgozók Pártja Központi Bizottságának elnöke 1969. szeptember 3-án, 79 éves korában elhunyt. A nemzetközi kommunista mozgalom kiemelkedő harcosa volt, aki egész életét a forradalom, a nép, a haza ügyének szentelte és élete utolsó napjáig küzdött a vietnami nép szabadságáért.

AZ 1968. ÉVI NOBEL-DÍJASOK

Orvosi:

Robert Holley, a New York-i Cornell Egyetem tanára;
Har Gobind Khorana, a Wisconsin Egyetem professzora és
Marshall Warren Nirenberg, a marylandi Bethesdai Országos Egészségügyi Intézet kutatója. A három tudós egymástól függetlenül folytatta a genetikai kódnak a fehérjeszintézisben betöltött funkciójának elemzését.

Fizikai:

Luis Alvarez amerikai professzor, a California Egyetem tanára. Atomfizikai munkásságáért, elsősorban az elementáris részecskék tanulmányozásában elért eredményekért kapta a díjat. Alvarez professzor részt vett az első atombomba kidolgozásában is.

Kémiai:

Lars Onsager norvég származású amerikai professzor, a connecticuti Yale Egyetem elméleti kémiai tanszékének vezetője. A róla elnevezett reciprok összefüggések felfedezéséért – amelyek alapvetőek az irreverzibilis (megfordíthatatlan) kémiai folyamatok termodinamikája szempontjából – nyerte el a Nobel-díjat.

Irodalmi:

Laszunari Kavabata, a Japán Pen Club elnöke, a Japán Művészetek Akadémiájának tagja. A japán szellem jellegzetességét nagy művészi érzékletességgel és mesterségbeli tudással bemutató elbeszélő műveiért kapta a díjat.

Békedíj:

René Cassin francia jogász.

A *LENIN-DÍJAT* 1968-ben nem adták ki.

DAG HAMMARKSJÖLD-DÍJJAL tüntették ki 1968-ban

Christian Barnard fokvárosi sebészprofesszort.

„ATOM A BÉKE SZOLGÁLATÁBAN" 1968. díjat kapta

Sigvard Eklund (Svédország),
Henry De Wolf Smyth (Amerikai Egyesült Államok),
Abdusz Szala (Pakisztán).

ANTONIO FELTRINELLI NEMZETKÖZI ÉPÍTÉSZETI DÍJ 1968.

Pier Luigi Nervi olasz építész nyerte el.

„AZ EMBERI JOGOKÉRT" 1968.

Az emberi jogok deklarációjának 20. évfordulója alkalmából első ízben ítélték oda az ENSZ Közgyűlése által alapított díjakat azoknak, akik az elmúlt időszakban a világon a legkiemelkedőbb szolgálatot tették az emberi jogok érvényesítéséért.

Eleanor Roosevelt asszony (Amerikai Egyesült Államok) (posztumusz),
Albert Luthuli (Dél-Afrika) (posztumusz),
Manuel Bianchi (Chile),
René Cassin (Franciaország),
Pjotr Jemeljanovics Nedbajlo (Szovjetunió),
Mehranguiz Manutcserian asszony (Irán).

FILMFESZTIVÁLOK

(1968 július – 1969 június)

NEMZETKÖZI FESZTIVÁLOK

VELENCE (1968)

Arany Oroszlán (nagydíj): Artisták a cirkusz porondján (nyugatnémet, rendezte: Alexander Kluge).

A legjobb női alakítás díja: Laura Betti (az Elmélet c. olasz filmben).

A legjobb férfi alakítás díja: John Merley (az Arcok c. amerikai filmben).

Elsőfilmesek díja: Philo Bergstein (a Kompromisszumok c. holland film rendezője).

A zsüri két különdíja: Carmelo Bene (A mi török asszonyunk c. olasz film) és Robert Lapoujade (a Szokratész c. francia film).

A következő négy filmet dicséretben részesítették:
Hazudj nekem (olasz),
A szökevény (csehszlovák),
Egy skizofrén lány naplója (olasz) és
A mandátum (nigériai).

NYUGAT-BERLIN (1968)

Arany Medve (nagydíj): Kinn veled c. svéd játékfilm és az Orson Welles portréja c. francia dokumentumfilm.

TRIESZT (1968)

Tudományos-fantasztikus filmek 7. nemzetközi fesztiválja.

Nagydíj: Varázslók c. angol film.

A legjobb színésznő díja: Catherine Lacey (angol).

A legjobb színész díja: Oleg Sztrizsenov (szovjet).

SAN SEBASTIAN (1968)

Aranykagyló (első díj): A hosszú nap vége (angol, rendezte Peter Collinson).

Ezüstkagyló (második díj): Nyár a hegyen (magyar, rendezte: Bacsó Péter) és Dita Saxova (csehszlovák, rendezte: Antonin Moskalyk).

A legjobb női alakítás díja: Monica Vitti A pisztolyos lány c. olasz film főszerepéért.

A legjobb férfi alakítás díja: Sidney Poitier a For love of Ivy c. amerikai filmben nyújtott alakításáért és Claude Rich a Szeretlek, szeretlek c. francia filmbeli alakításáért.

TASKENT (1968)

Ázsiai és afrikai országok fesztiválja. Nincs hivatalos zsüri és nin-

csenek hivatalos díjak. A Mandátum c. nigériai film rendezője, Szemben Uszman a Szovjet Filmművészek Szövetségének diplomáját kapta. A középső országrészek felszabadítása c. dokumentumfilm, amelyet a Délvietnami Nemzeti Felszabadítási Front filmesei készítettek, a Szovjet Filmművészek Szövetségének tiszteletdíját nyerte el.

MONACO (1969)

Tv-fesztivál. A hét akasztott balladája c. csehszlovák film nagydíjat nyert.

A legjobb rendező díja: Egy őrült naplója (szovjet).

A legjobb női alakítás díja: Neda Szpaszojevics (jugoszláv).

A legjobb férfi alakítás díja: Freddy Jones (angol).

CANNES (1969)

Nagydíj: If című angol film nyerte el.

A zsüri különdíját az Adalen – 31 című svéd film kapta.

A legjobb férfialakítás díját Jean-Louis Trintignant (francia) nyerte el, a Z című filmben nyújtott alakításáért.

A legjobb női alakítás díja: Vanessa Redgrave (angol), az Isadora című filmben nyújtott alakításáért.

A legjobb első film díja: Easy Rider (amerikai).

A zsüri díját elnyerte a Z című francia film.

A legjobb rendezés díját a Halálosztó Antonio (brazil), rendezte: Glauber Rocha és a Morvaországi történet (csehszlovák), rendezte: Vojtech Jesny, megosztva kapták.

A legjobb rövidfilm nagydíját: Az újjászületés dala című román, a különdíjat pedig a Pince a Ongle című francia film nyerte.

OBERHAUSEN (1969)

Rövidfilmek. Rokonszellemek (Carel Vacek dokumentumfilmje) két díjat kapott.

LAUSANNE (1969)

Az idegenforgalmi filmek nemzetközi versenye.

Első díj: Prágai dekameron (csehszlovák).

VALLADOLID (1969)

14. Nemzetközi Filmhét.

Aranykalász díj: Máté élete (lengyel, rendezte: Witold Leszczynski).

OSCAR-DÍJ (1968)

A legjobb film díja: Oliver (musical).

A legjobb férfiszínész díja: Cliff Robertson (amerikai, a Charly c. filmben nyújtott alakításáért).

A legjobb színésznő díja megosztva: Katherine Hepburn és Barbara Streisand (Az oroszlán télen, ill.

a Fura lány c. filmek főszerepeiért).

A legjobb rendezés díja: John Box és Terrence March (Az Oliver c. film rendezéséért).

Rövid dokumentációs filmek díja: Miért alkot az ember? c. film.

Teljes játékidejű dokumentációs filmek díja: Fiatal amerikaiak c. film.

A legjobb idegen nyelvű film díja: Háború és béke c. szovjet film.

A legjobbnak ítélt öt külföldi film közé került A Pál utcai fiúk c. magyar – amerikai koprodukciós film, rendezte: Fábri Zoltán.

MAGYAR FILMEK DÍJAI NEMZETKÖZI FESZTIVÁLOKON

SAN SEBASTIAN (1968)

Nyár a hegyen. Rendezte: Bacsó Péter. Ezüstkagylót, azaz második díjat nyert.

TEHERÁN (1968)

(Gyermekfilmek) Kresz-mese gyermekeknek. Rendezte: Szabó István. Kitüntető oklevéllel jutalmazták.

LIPCSE (1968)

(Dokumentum- és rövidfilm) Bizonyos jövendölések. Rajzfilm, rendezte: Foky Ottó. Aranygalambdíjat nyert. Aranyvasárnap. Riportfilm, Egon Ervin Kisch-díjat nyert.

PLEVEN (1968)

(Mezőgazdasági szakfilmek) A szántóföldi növények védelmével foglalkozó rövidfilm. Rendezte: Czigány Tamás. Második díjat nyert.

ACAPULCO (1968)

Nyár a hegyen. Rendezte: Bacsó Péter. Ezüst istennő nagydíjat nyert. A filmet ezenkívül még egy díjjal jutalmazták: Mensáros László kapta a legjobb férfi alakítás díját.

LOCARNO (1968)

Meddig él az ember? Rendezte: Elek Judit. Ezüst leopárdot (második díj) nyert.

CHICAGO (1968)

Bohóc a falon. Rendezte: Sándor Pál. A legjobb fényképezés díját kapta.

Koncertisszimó. Rajzfilm, Dénes József alkotása. A rövidfilmek második díját nyerte.

BELGRÁD (1968)

(Tudományos-műszaki filmek) A szerszám geometriai hatása az esztergálásra. Első díjjal jutalmazták.

OBERHAUSEN (1969)

(Rövidfilmek) Boldogság. Csányi Miklós filmje, fődíjat nyert.

Különös dallam. Lugossy László alkotása harmadik díjat kapott.

SLÁGERFESZTIVÁLOK

Rio de Janeiro (1968)
3. Táncdalfesztivál. Magyarországot Koncz Zsuzsa képviselte.

Berlin (1968)
2. Nemzetközi „Barátság" slágerfesztivál. Hét ország tizenhárom énekese közül Poór Péter aratta a legnagyobb közönségsikert.

Brassó (1969)
2. Könnyűzenei fesztivál.
„Aranyszarvas" díj: Liminita Dobrescu (román)
„Ezüstszarvas" díj: Hanja Pazeltova (csehszlovák)
„Bronzszarvas" díj: Conny Vink (holland)

San Remo (1969)
19. Dalfesztivál
Első díj: „Cigánylány" Bobby Solo és Iva Zanacchi előadásában.

Madrid, Eurovízió dalfesztivál (1969)
A zsüri négy első díjat osztott ki a következőknek:
Salome (spanyol) a „Vivo Cantando",
Lennie Kuhr (holland) a „Trubadur",
Frida Boccara (francia) az „Un jour, un enfant" és
Lulu (angol) a „Boom bang-a bang" című dalért.

KÉT FÉLÉV EURÓPA- ÉS VILÁGBAJNOKSÁGAI

(1968 július – 1969 június)

EURÓPA-BAJNOKSÁGOK

VITORLÁZÁS, csillaghajó, Nápoly, 1968. június 30 – július 6.
1. Petterson – Westerdahl (svéd).

BIRKÓZÁS, szabadfogású, Skopje, 1968. július 2 – 4.
Lepkesúly: 1. Baev (bolgár); légsúly: 1. Aliev (szovjet); pehelysúly: 1. Dinev (bolgár); könnyűsúly: 1. Valcsev (bolgár); váltósúly: 1. Sauton-Robin (francia); 2. *Bajkó;* középsúly: 1. Szkovrabov (szovjet); félnehézsúly: 1. Gulatkin (szovjet); nehézsúly: 1. Medvegy (szovjet), ... 3. *Nyers.*

VITORLÁZÁS, repülő hollandi, Balaton, 1968. július 7 – 12.
1. Pattison, McDonald, Smith (angol).

VITORLÁZÁS, sárkányhajó, Helsinki, 1968. július 17 – 22.
1. Anyiszimov (szovjet).

VITORLÁZÁS, junior, finn dingi, Maubuisson, 1968. július 26 – 31.
1. Geiss (NSZK).

LOVASSPORT, ifjúsági, Stoneleigh, 1968. augusztus 8 – 11.
Egyéni: 1. Moore (angol); csapat: 1. Nagy-Britannia; ifjúsági, military Crąon egyéni: 1. Walker (angol); csapat: 1. Franciaország.

MODELLEZÉS, szabadon repülő mechanikai motoros, Zágráb, 1968. augusztus 10 – 11.
Csapat: 1. *Magyarország*; egyéni: 1. Mildner (NSZK); 2. *Csizmarik.*

ASZTALITENISZ, ifjúsági, Leningrád, 1968. augusztus 12 – 16.
Férfi egyes: 1. Turai (csehszlovák); 2. *Klampár;* páros: 1. Eglitisz – Zlenko (szovjet), 2. *Jónyer – Tímár*, 3. *Klampár – Chikán;* csapat: 1. Csehszlovákia, ... 3. *Magyarország;* serdülő egyes: 1. Szemjonov (szovjet); női egyes: 1. Krizsán (román); páros: 1. Stephan – Löffler (NDK); csapat: 1. Csehszlovákia; serdülő egyes: 1. Szendi; vegyes páros: 1. Stephan – Dreschar (NDK).

EVEZÉS, női, Berlin – Grünau, 1968. augusztus 16 – 18.
Egypárevezős: 1. Kuhlke (NDK); kétpárevezős: 1. NDK; négypárevezős: 1. Románia; kormányos négyes: 1. Szovjetunió; nyolcas: 1. NDK.

SPORTLÖVÉSZET, ifjúsági, Wiesbaden, 1968. augusztus 19 – 21.
Légpuska, 40 lövéses álló: 1. Panitz (NSZK); csapat: 1. NSZK; standard puska, 60 lövéses fekvő: 1. Dukesa (szovjet); csapat: 1. Szovjetunió, ... 3. *Magyarország;* standard puska, 60 lövéses összetett: 1. Szidorov (szovjet); csapat: 1. Szovjetunió; légpisztoly, 40 lövéses: 1. Pecsehonov (szovjet); csapat: 1. Szovjetunió; standard pisztoly, 60 lövéses: 1. Hurt (csehszlovák); 2. *Zsák;* csapat: 1. Csehszlovákia.

MOTORCSÓNAK, „CU" kategória, Makarska-Split, 1968. augusztus 25.
500 cm^3: 1. König (NSZK).

VITORLÁZÁS, finn dingi, Medemblik, 1968. augusztus 25 – szeptember 1.
1. Akersson (svéd).

ÍJÁSZAT, Reutte, 1968. szeptember 6 – 7.
Férfiak: egyéni: 1. Laasonen (finn); csapat: 1. Nagy-Britannia; nők: 1. Maczinska (lengyel); csapat: 1. Lengyelország.

KÖNNYŰBÚVÁRSPORT, Aluszta, 1968. szeptember 8.
Férfiak, víz alatti tájékozódási összetett verseny: 1. Popov (szovjet); 40 m-es víz alatti úszás: 1. Kompusz (szovjet); nők, víz alatti tájékozódási összetett verseny: 1. Raizig (NDK), 2. *Szalay;* 25 m-es víz alatti úszás: 1. Mensikova (szovjet), ... 3. *Szalay.*

MOTORCSÓNAK, „OC" kategória, Lauffen, 1966. szeptember 14 – 15.
500 cm^3: 1. Schulze (osztrák).

JÉGKORONG, ifjúsági, Garmisch-Partenkirchen, 1968. december 23 – 1969. január 3.
1. Szovjetunió.

GYORSKORCSOLYA, férfi, Inzell, 1969. január 25 – 26.
1. Fornaess (norvég).

MŰKORCSOLYA, Garmisch-Partenkirchen, 1969. február 4 – 8.
Páros: 1. Rodnyina – Ulanov (szovjet); férfi: 1. Nepela (csehszlovák); jégtánc: 1. Towler – Ford (angol); női: 1. Seyfert (NDK).

SÍELÉS, ifjúsági, északi Bolnäs, 1969. február 28 – március 2.
Férfi ugrás: 1. Aschenbach (NDK); 3×10 km futás: 1. Szovjetunió;

10 km futás: 1. Skobov (szovjet); északi összetett: 1. Miettinen (finn); női, 3×5 km-es futás: 1. Finnország; 5 km-es futás: 1. Rokko (szovjet).

CSELGÁNCS, Ostende, 1969. május 16–18.
Egyéni, középsúly: 1. Bondarenko (szovjet); félnehézsúly: 1. Snijders (holland); nehézsúly: 1. Ruska (holland); csapat: 1. NSZK.

TORNA, női, Landskrona, 1969. május 17–18.
Gerenda: 1. Janz (NDK); felemás korlát: 1. Janz (NDK); talaj: 1. Karaszjova (szovjet); lóugrás: 1. Janz (NDK); összetett: 1. Janz (NDK).

VILÁGBAJNOKSÁGOK

VITORLÁZÁS, sárkányhajó, Hanko, 1968. június 26–július 4.
1. Birch (dán).

SAKK, XV. főiskolai csapat, Ybbs, 1968. július 13–18.
1. Szovjetunió.

MODELLEZÉS, motoros modellek körrepülő, Helsinki, 1968. július 30–augusztus 2.
2,5 cm^3-es sebességi kategória, csapat: 1. USA, ... 3. *Magyarország;* túra (Team Racing) kategória, csapat: 1. Ausztria.

EJTŐERNYŐS UGRÁS, Graz, 1968. augusztus 9–26.
Férfiak, összetett csapat: 1. USA; összetett egyéni: 1. Tkacsenko (szovjet); 1000 m-es célba ugrás, csoportos: 1. NDK; egyéni: 1. Kalus (csehszlovák); stílusugrás: 1. Jurnij (szovjet); nők, összetett csapat: 1. Szovjetunió; összetett egyéni: 1. Weinova (szovjet); 1000 m-es célbaugrás, csoportos: 1. Csehszlovákia, ... 3. *Magyarország;* egyéni: 1. Tomsikova (csehszlovák); stílusugrás: 1. Weinova (szovjet).

SPORTREPÜLÉS, műrepülő, Magdeburg, 1968. augusztus 18–31.
Összetett csapat: NDK; összetett egyéni: 1. Kahle (NDK).

MOTORCSÓNAK, „OC" kategória, Budapest, 1968. szeptember 7–8.
500 cm^3: 1. Rohm (svéd).

TÁJÉKOZÓDÁSI FUTÁS, Linköping, 1968. szeptember 28–29.
Férfiak, futás: 1. Johansson (svéd); váltó: 1. Svédország; nők, futás: 1. Lindquist (svéd); váltó: 1. Norvégia.

GYORSKORCSOLYA, nők, Grenoble, 1969. február 1–2.
1. Kauniste (szovjet).

MŰKORCSOLYA, Colorado Springs, 1969. február 24 – március 3. Páros: 1. Rodnyina – Ulanov (szovjet); női: 1. Seyfert (NDK); ... 3. *Almássy;* férfi: 1. Wood (amerikai); jégtánc: 1. Towler – Ford (angol).

BIRKÓZÁS, kötöttfogású, Mar del Plata, 1969. március 3 – 5. Papírsúly: 1. Berceanu (román); lepkesúly: 1. Aluzadeh (iráni); légsúly: 1. Kazakov (szovjet); pehelysúly: 1. Rurua (szovjet); könnyűsúly: 1. Popescu (román); váltósúly: 1. Igumenov (szovjet); középsúly: 1. Krumov (bolgár); félnehézsúly: 1. Jurkevics (jugoszláv); nehézsúly: 1. Jakovljenko (szovjet); szupernehézsúly: 1. Roscsin (szovjet).

JÉGKORONG, Stockholm, 1969. március 15 – 30. 1. Szovjetunió.

VÍVÁS, ifjúsági, Genova, 1969. április 4 – 7. Férfi tőr: 1. Koziejowski (lengyel); párbajtőr: 1. Giger (svájci); kard: 1. Renszki (szovjet); női tőr: 1. Konurkina (szovjet).

ASZTALITENISZ, München, 1969. április 17 – 27. Férfi egyes: 1. Ito (japán); páros: Alser – Johannson (svéd); csapat: 1. Japán; női egyes: 1. Kavada (japán); páros: 1. Rudnova – Grinberg (szovjet); csapat: 1. Szovjetunió; vegyespáros: Hasegava – Kono (japán).

A XIX. NYÁRI OLIMPIAI JÁTÉKOK

Mexico City, 1968. október 12 – október 27.

ATLÉTIKA. Férfiak, 100 m-es síkfutás: 1. Hines (USA); 200 m-es síkfutás: 1. Smith (USA); 400 m-es síkfutás: 1. Evans (USA); 800 m-es síkfutás: 1. Doubell (ausztrál); 1500 m-es síkfutás: 1. Keino (kenyai); 5000 m-es síkfutás: 1. Gammoudi (tunéziai); 10 000 m-es síkfutás: 1. Temu (kenyai); 4×100 m-es váltófutás: 1. USA; 4×400 m-es váltófutás: 1. USA; 110 m-es gátfutás: 1. Davenport (USA); 400 m-es gátfutás: 1. Hemery (angol); 3000 m-es akadályfutás: 1. Bivott (kenyai); maratoni futás: 1. Volde (etiópiai); 20 km-es gyaloglás: 1. Golubnyicsij (szovjet); 50 km-es gyaloglás: 1. Höhne (NDK); 2. *Kiss;* magasugrás: 1. Fosbury (USA); távolugrás: 1. Beamon (USA); hármasugrás: 1. Szanyajev (szovjet); rúdugrás: 1. Seagren (USA); súlylökés: 1. Matson (USA); diszkoszvetés: 1. Oerter (USA); kalapácsvetés: 1. *Zsivótzky*, ... 3. *Lovász*, ... 5. *Eckschmidt;* gerelyhajítás: 1. Luszisz (szovjet); ... 3. *Kulcsár;* tízpróba: 1. Toomey (USA); nők, 100 m-es síkfutás: 1. Tyus (USA); 200 m-es síkfutás: 1. Szewinska-Kirszenstein (lengyel); 400 m-es síkfutás: 1. Besson (francia), 800 m-es síkfutás: 1. Manning (USA); 80 m-es gátfutás: 1. Caird (ausztrál); 4×100 m-es váltófutás: 1. USA; magasugrás: 1. Rezková (csehszlovák); távolugrás: 1. Viscopoleanu

(román); súlylökés: 1. Gummel (NDK); ... 4. *Lendvainé;* diszkoszvetés: 1. Manoliu (román), ... 3. *dr. Kleiberné;* gerelyhajítás: 1. *Németh,* ... 4. *Rudasné;* ötpróba: 1. Becker (NSZK), ... 3. *Tóthné.*

BIRKÓZÁS. Szabadfogás, lepkesúly; 1. Nakata (japán); légsúly: 1. Uetake (japán); pehelysúly: 1. Kaneko (japán); könnyűsúly: 1. Movahed (iráni); váltósúly: 1. Atalay (török); középsúly: 1. Gurevics (szovjet); félnehézsúly: 1. Ayuk (török); ... 3. *Csatári;* nehézsúly: 1. Medvegy (szovjet); kötöttfogás, lepkesúly: 1. Kirov (bolgár); ... 4. *Alker;* légsúly: 1. *Varga;* pehelysúly: 1. Rurua (szovjet); könnyűsúly: 1. Munemura (japán); váltósúly: 1. Vesper (NDK), ... 3. *Bajkó;* középsúly: 1. Metz (NDK); félnehézsúly: 1. Radev (bolgár); nehézsúly: 1. *Kozma.*

EVEZÉS. Egypárevezős: 1. Wienese (holland); kétpárevezős: 1. Szovjetunió; kormányos nélküli kettes: 1. NDK; kormányos kettes: 1. Olaszország; kormányos nélküli négyes: 1. NDK, 2. *Magyarország;* kormányos négyes: 1. Új-Zéland; nyolcas: 1. NSZK.

GYEPLABDA. 1. Pakisztán.

KAJAK-KENU. Férfiak, kajak egyes 1000 m: 1. *Hesz;* kajak kettes 1000 m: 1. Szovjetunió, 2. *Magyarország;* kajak négyes 1000 m: 1. Norvégia, ... 3. *Magyarország;* kenu egyes 1000 m: 1. *Tatai;* kenu kettes 1000 m: 1. Románia, 2. *Magyarország;* nők, kajak egyes 500 m: 1. Penyajeva (szovjet); kajak kettes 500 m: 1. NSZK, 2. *Magyarország.*

KERÉKPÁR. 1000 m-es állórajtos időfutamverseny: 1. Trentin (francia); repülőverseny: 1. Morelon (francia); kétüléses gépek versenye: 1. Franciaország; 4000 m-es egyéni üldözőverseny: 1. Rebullard (francia); 4000 m-es üldöző csapatverseny: 1. Dánia; országúti egyéni verseny: 1. Vianelli (olasz); 100 km-es országúti csapatverseny: 1. Hollandia.

KOSÁRLABDA. 1. USA.

LABDARÚGÁS. 1. *Magyarország.*

LOVAGLÁS. Díjlovaglás, egyéni: 1. Kizimov (szovjet); díjlovaglás, csapat: 1. NSZK; háromnapos egyéni verseny: 1. Guyon (francia); háromnapos csapatverseny: 1. Nagy-Britannia; díjugratás, egyéni: 1. Steinkraus (USA); díjugratás, csapat: 1. Kanada.

ÖKÖLVÍVÁS. Papírsúly: 1. Rodriguez (venezuelai); légsúly: 1. Delgado (mexikói); harmatsúly: 1. Szokolov (szovjet); pehelysúly: 1. Roldan (mexikói); könnyűsúly: 1. Harris (USA); kisváltósúly: 1. Kulej (lengyel); váltósúly: 1. Wolke (NDK); nagyváltósúly: 1. Lagutyin (szovjet); közép-

súly: 1. Finnegan (angol); félnehézsúly: 1. Poznyak (szovjet); nehézsúly: 1. Foreman (USA).

ÖTTUSA. Egyéni: 1. Ferm (svéd), 2. *Balczó;* csapat: 1. *Magyarország.*

RÖPLABDA. Férfiak: 1. Szovjetunió; nők: 1. Szovjetunió.

SPORTLÖVÉSZET. Nagyöbű sportpuska, 120 lövéses összetett: 1. Anderson (USA); kisöbű sportpuska, 120 lövéses összetett: 1. Klinger (NSZK); kisöbű sportpuska, 60 lövéses fekvő: 1. Kurka (csehszlovák), 2. *Hammerl;* sportpisztoly, 60 lövéses: 1. Kozik (szovjet); gyorstüzelő pisztoly: 1. Zapedzki (lengyel); koronglövés: 1. Braithwaite (angol); skeetlövés: 1. Petrov (szovjet).

SÚLYEMELÉS. Légsúly: 1. Nassziri (iráni); 2. *Földi;* pehelysúly: 1. Mijake (japán); könnyűsúly: 1. Baszanowski (lengyel), ... 6. *Bagócs;* váltósúly: 1. Kurencov (szovjet), ... 3. *Bakos;* középsúly: 1. Szelickij (szovjet); ... 4. *Veres;* félnehézsúly: 1. Kangasniemi (finn), ... 6. *Nemessányi;* nehézsúly: 1. Zabotyinszkij (szovjet).

TORNA. Férfiak, talaj: 1. Kato (japán); lólengés: 1. Cerar (jugoszláv); gyűrű: 1. Nakajama (japán); lóugrás: 1. Voronyin (szovjet); korlát: 1. Nakajama (japán); nyújtó: 1. Nakajama (japán), Voronyin (szovjet); összetett egyéni: 1. Kato (japán); összetett csapat: Japán; nők, lóugrás: 1. Caslavská (csehszlovák); felemás korlát: 1. Caslavská (csehszlovák); gerenda: 1. Kucsinszkaja (szovjet); talaj: 1. Caslavská (csehszlovák); összetett egyéni: 1. Caslavská (csehszlovák); összetett csapat: 1. Szovjetunió.

ÚSZÁS. Férfiak, 100 m-es gyors: 1. Wenden (ausztrál); 200 m-es gyors: 1. Wenden (ausztrál); 400 m-es gyors: 1. Burton (USA); 1500 m-es gyors: 1. Burton (USA); 100 m-es pillangó: 1. Russel (USA); 200 m-es pillangó: 1. Robie (USA); 100 m-es hát: 1. Matthes (NDK); 200 m-es hát: 1. Matthes (NDK); 100 m-es mell: 1. McKenzie (USA); 200 m-es mell: 1. Munoz (mexikói); 200 m-es vegyes: 1. Hickcox (USA); 400 m-es vegyes: 1. Hickcox (USA); 4×100 m-es gyorsváltó: USA; 4×200 m-es gyorsváltó: 1. USA; 4×100 m-es vegyesváltó: 1. USA; műugrás: 1. Wrightson (USA); toronyugrás: 1. Dibiasi (olasz); nők, 100 m-es gyors: 1. Henne (USA); 200 m-es gyors: 1. Meyer (USA); 400 m-es gyors: 1. Meyer (USA); 800 m-es gyors: 1. Meyer (USA); 100 m-es pillangó: 1. McClements (ausztrál), ... 5. *Gyarmati;* 200 m-es pillangó: 1. Kok (holland); 100 m-es hát: 1. Hall (USA), ... 5. *Gyarmati;* 200 m-es hát: 1. Watson (USA); 100 m-es mell: 1. Bjedov (jugoszláv); 200 m-es mell: 1. Wichmann (USA); 200 m-es vegyes: 1. Kolb (USA); 400 m-es vegyes: 1. Kolb (USA); 4×100 m-es gyorsváltó: 1. USA, ... 5. *Magyarország;* 4×100 m-es vegyesváltó: 1. USA; műugrás: 1. Gossick (USA); toronyugrás: 1. Duchková (csehszlovák).

VITORLÁZÁS. Finn dingi: 1. Szovjetunió; csillaghajó: 1. USA; repülő hollandi: 1. Nagy-Britannia; sárkányhajó: 1. USA; 5×5 m-es hajóosztály: 1. Svédország.

VÍVÁS. Férfiak, tőr egyéni: 1. Drimba (román), 2. *Kamuti dr.;* tőr csapat: 1. Franciaország, ... 5. *Magyarország;* párbajtőr egyéni: 1. *Kulcsár;* párbajtőr csapat: 1. *Magyarország;* kard egyéni: 1. Pawlowski (lengyel), ... 3. *Pézsa;* kard csapat: 1. Szovjetunió, ... 3. *Magyarország;* nők, tőr egyéni verseny: 1. Novikova (szovjet), ... 3. *Rejtő;* tőr csapat: 1. Szovjetunió, 2. *Magyarország.*

VÍZILABDA. 1. Jugoszlávia, ... 3. *Magyarország.*

A XIX. Nyári Olimpiai Játékok nem hivatalos pontversenyének 1–6. helyezettje

1. Egyesült Államok	711	pont
2. Szovjetunió	596	„
3. NDK	239	„
4. Magyarország	194	„
5. Japán	191	„
6. NSZK	180	„

Érmek szerinti sorrend 1–6. helyezettje

	I.	II.	III.	Össz.
1. USA	45	27	34	106
2. SZU	29	32	30	91
3. Magyarorsz.	10	10	12	32
4. Japán	11	7	7	25
5. NDK	9	9	7	25
6. NSZK	5	10	10	25

A XIX. Nyári Olimpiai Játékokon részt vett 112 nemzet közül 53 nemzet sportolói szereztek pontot és 45 nemzet sportolói nyertek érmeket.

A VILÁG ÉS ORSZÁGAI

A VILÁG TERÜLETE ÉS NÉPESSÉGE

	Európa	Ázsia	Afrika	Amerika	Ausztrália és Óceánia	Összesen
Terület, millió km²	10,5	44,4	30,2	42,1	8,2	135,7[a]
Népesség, millió fő						
1900	401	937	120	144	6	1608
1930	483	1102	157	244	10	1996
1950	539	1420	207	329	13	2508
1960	592	1732	257	412	17	3010
1968[b]	633	1984	329	485	19	3450
A népesség növekedése, millió fő						
1900 – 1968 között	232	1047	209	341	13	1842
1950 – 1968 között	94	564	122	156	6	942
Növekedés, %-ban						
1968 1900 %-ában	158	212	274	337	317	218
1968 1950 %-ában	117	140	159	147	146	138
A népesség megoszlása, %						
1900	24,9	58,3	7,5	10,0	0,4	100,0
1968	18,3	57,5	9,5	14,1	0,6	100,0
Népsűrűség, fő/km²						
1900	38	21	4	3	1	12
1968	60	45	11	12	2	25

[a] Ezen kívül az Antarktisz területe 14,1 millió km²
[b] Év eleji becslés

A világ népessége előrejelzések szerint 1975-ben 4 milliárd 80 millió lesz, s 1980-ra eléri a 4 milliárd 410 milliót.

A SZÜLETÉSEK, A HALÁLOZÁSOK ÉS A TERMÉSZETES SZAPORODÁS

(1968, a népesség %-ában)

	Születések	Halálozások	Természetes szaporodás
Amerikai Egyesült Államok ..	17,4	9,6	7,8
Ausztria	17,1	13,0	4,1
Belgium	14,8	12,8	2,0
Csehszlovákia	15,1	10,1	5,0
Finnország	16,0	9,6	6,4
Franciaország	16,9	11,0	5,9
Hollandia	18,6	8,2	10,4
Japán[a]	19,4	6,8	12,6
Jugoszlávia	18,9	8,6	10,3
Lengyelország	16,3	7,6	8,7
Magyarország	15,1	10,9	4,2
Mexikó	42,3	9,3	33,0
Nagy-Britannia	17,1	11,8	5,3
Német Demokratikus Közt.[a] .	14,8	13,2	1,6
Német Szövetségi Köztársaság[a]	17,3	11,2	6,1
Olaszország	17,6	10,0	7,6
Portugália	20,5	10,0	10,5
Románia[a]	27,4	9,3	18,1
Spanyolország	20,5	8,7	11,8
Svájc	17,4	9,4	8,0
Szovjetunió[a]	17,4	7,6	9,8

[a] 1967-es adat

EURÓPA

Ausztria

Innsbruck és az 1372 méter magas Brenner-hágó között 1968-ban elkészült az új, 36 kilométer hosszú autóút, melyből 10 kilométer hidakon vezet át. Építéstechnikai szempontból érdekes megoldás az Inn völgyéből, Innsbruck térségéből felfelé vezető „gombahíd", ez a 700 méteres betonhíd, amely 22 betonpilléren nyugszik.

Belgium

Belgiumban a Charleroi-Brüsszel csatorna egyik szakaszán 75 méteres magasságkülönbséget kell áthidalni. Ezt eddig 38 egymást követő hajózsilippel oldották meg, de ez a hajózást nagyon lassította, s csakis 350 tonnásnál kisebb hajók közlekedhettek. Most a csatorna korszerűsítésével a régi zsilipekből 28-at megszüntettek, és helyettük egy teljesen újszerű, másfél kilométer hosszúságú „hajózó lejtőt" építettek. A hajókat két, egyenként 91 méter hosszú, 12 méter széles, 3—4 méter magasan vízzel töltött medencében emelik át.

Gibraltár

Megkezdték a közlekedési alagút építését, amely a Gibraltári-szoros alatt összeköti majd Európát Afrikával. A 14 kilométer hosszú alagút négysávos lesz.

Jugoszlávia

Dél-Szerbiában, a Leskovactól 50 kilométerre keletre levő hegységben még a rómaiak idejéből származó féldrágakő-fejtőhelyet fedeztek fel. A kutatók szerint jelentős mennyiségű víztiszta kristályos kvarcot, ametisztet, achát- és jáspisféléket, valamint más színes változatokat tartalmaznak e kőzetek.

Lengyelország

A lengyelországi Walbrzychben a csatornázási munkák során kőszenet fedeztek fel a járda alatt.

Lengyelország legszebb barlangját, a Paradicsom-barlangot (a Lengyel-középhegységben, a kielcei vajdaságban) 1969-ben nyitották meg a

turistáknak. A fantasztikus alakú sztalaktiteken és sztalagmiteken kívül a barlangban kőkorszakbeli tárgyakat és állati csontokat is találtak.

A krakkói vajdaságban levő Czorsztyn közelében mesterséges tavat létesítenek. A Dunajec vizét itt 66 méter magas betongát zárja el. A lengyel vízi építések történetében ez lesz a legnagyobb vállalkozás.

1969 első napján 15 új várost avattak Lengyelországban, így a városok száma elérte a 834-et, 1954 óta 122-vel gyarapodott. Húsz lengyel város lakossága ma már meghaladja a százezret, ezek közül vajdasági jogú város az 1 millió 300 ezres Varsó, a 750 ezres Lodz, az 520 ezres Krakkó, a 490 ezres Wroclaw és a 460 ezres Poznan.

Nagy-Britannia

Brit szakemberek szerint London évente 6,4 millimétert süllyed, s ha ez így megy tovább, egy-két évtized alatt súlyos lesz az alacsonyabban fekvő városrészeken az árvízveszély. Az angol főváros egy évszázad alatt 76 centiméterrel került mélyebbre.

NSZK

A Dániától Dél-Olaszországig húzódó 3. számú Európa-út Hamburgban keresztezi az Elbát. Ezen a helyen mintegy 380 millió nyugatnémet márka költséggel alagutat építenek, amelyen naponta 100 000 gépkocsi haladhat át. Az alagút 1974-re készül el, 3210 méter hosszú, és így Európa leghosszabb víz alatti alagútja lesz. Csak Japánban van egy ennél is hosszabb alagút, amely 3460 méteres.

Olaszország

Épül az Olaszországból a Brennerre vezető Modena és a Brenner-hágó közötti autópálya. Hossza 313 kilométer lesz, 300 hídon és 13 alagúton vezet majd keresztül, amíg feljut az 1372 méter magas Brenner-hágóra. Az autósztráda legimpozánsabb része a Gossensassnál épülő völgyáthidalás: egy hatalmas, 12 pilléren álló viadukt, ez az olasz Európa-híd. Hossza kb. 1200 méter, egyes pillérei 105 méter magasak. A völgy legmélyebb része fölött a két pillér közötti hídnyílás 166 méter. A hidat egy már a római időben is ismert hőforrás vizével télen jégmentes állapotban tartják, s az út legmagasabb szakaszát is hévízzel fűtik.

Románia

A Vaskapu-vízierőmű építése során a Turnu-Severin – Orsova közötti, a Duna bal partján haladó korábbi vasútvonalat is elárasztották. Az új vasútvonal, amelyet 1968-ban nyitottak meg, mintegy 23 kilométeres szakaszon a réginél 25 – 30 méterrel magasabban vezet, s növelhető az itt áthaladó személy- és tehervonat-forgalom. Az alépítményt úgy tervezték, hogy a vonatok műszaki sebessége 100 kilométer lehet. A Turnu-Severinből induló új pályaszakasz Virciorova állomáson át éri el Orsova új,

korszerű vasútállomását, amely a duzzasztott tó partján, a leendő új kikötő közelében épül.

Szovjetunió

1968-ban 33 félmilliónál nagyobb várost tartottak nyilván a Szovjetunióban. A nagyvárosok között 10 „milliomost" találunk, lakosságuk már meghaladja az egymilliót: Moszkva, Leningrád, Kijev, Taskent, Baku, Harkov, Gorkij, Novoszibirszk, Kujbisev. 1968-ban Szverdlovszk is bekerült a városriások közé. A „milliomosság" legközelebbi jelöltje Grúzia fővárosa, Tbiliszi (jelenleg 861 ezer lakos). Az ország további 23 nagyvárosa (500 ezertől egymillióig) a következő: Tbiliszi, Donyeck, Kazany, Dnyepropetrovszk, Perm, Minszk, Omszk, Odessza, Rosztov, Volgograd, Szaratov, Ufa, Riga, Jereván, Alma-Ata, Voronyezs, Zaporozsje, Krasznojarszk, Lvov, Krivoj Rog, Jaroszláv és Karaganda. Hamarosan csatlakozik hozzájuk Habarovszk, Novokuznyeck, Makejevka, Irkutszk, Ivanovo, Krasznodar és Barnaul. A felsorolt nagyvárosok közül Karagandát a forradalom előtti térképen még nem is jelölték. Két város, Donyeck és Krivoj Rog, akkor még nem tartozott a városi jellegű települések közé.

A legenda szerint Novgorod városát a középkorban Rurihovo Gododitcse normann herceg alapította, aki Skandináviából viking hajóján érkezett ide. A régészek azonban most a régi város területén 400, nyírfakéregbe vésett kéziratot találtak. Ezek a szövegek nyomát sem mutatják normannok jelenlétének, viszont mindenütt szerepelnek bennük a IX. században ide telepedett szlávok. A kéziratok szerint a normannok nem a város területén települtek le, hanem a Vokhov folyó partján, a várostól 3 kilométer távolságra.

Ukrajnában, Kremencsug vidékén a Szovjetunió egyik legnagyobb vasérctelepét tárták fel. A készleteket több mint egymilliárd tonnára becsülik. Az ércet külszíni fejtéssel termelik ki, feldolgozására új nagyüzem épül. 1970-ben még két új vasércbánya üzembe helyezését tervezik Krivoj Rog közelében. Ukrajna vasérctermelése 1968-ban 100 millió tonna volt, annyi, mint Nagy-Britannia, Franciaország, az NSZK és Svédország 1965. évi együttes termelése.

Balakovo város közelében a szaratovi vízerőmű építői felduzzasztották a Volgát. Az így kialakult szaratovi tó elérte végleges nagyságát: hossza 360 kilométer, legnagyobb szélessége 25 kilométer, felszíne 2000 négyzetkilométer. Létrejöttével jelentősen javult a vízi közlekedés a Volga e nehezen hajózható szakaszán. Míg azelőtt gyakran keletkeztek itt széles zátonyok, és minden évben költséges kotrási munkálatokat kellett végezni, most Kujbisevnél a legalacsonyabb vízállás is 5 méterrel magasabb a korábbinál, s a volgai hajók legnagyobb merülése 3,5 méter.

Szovjet geológusok a Kuril-szigetekhez tartozó Kunasir szigetén csekély mélységben 250 C fokos föld alatti gőztárolót fedeztek fel, amelynek hőenergiakészlete még a pauzsetkai (Kamcsatka) hőforrásokét is felülmúlja. Az új hőenergiakészlet értékesítésére geotermikus erőművet építenek.

Befejezés előtt áll az a kőolajvezeték, amely a Szovjetunió távol-keleti nagy szigetének, Szahalinnak egyre növekvő kőolajtermelését továbbítja az ázsiai szárazföldre, az Amur menti Komszomolszk városba. A 615 kilométeres vezeték építésének legnehezebb szakasza a szigetet beágazó hegység egyik hágóján, a Szomon-hágón átvezető rész volt.

A távol-keleti Kontrovod évente háromszor-négyszer változtatja folyásának irányát. A mozgás irányát két testvérfolyója – a Bikin és az Usszuri – határozza meg.

A Komszomol alapításának 50. évfordulójának tiszteletére Igor Zaporozsec újságíró és Anton Makarenko rádiómérnök az Arktisz első kutatóinak nyomát követve az Északi-Jeges-tenger partján 18 000 kilométert tettek meg rénszarvas- és kutyaszánon. Fél év alatt érték Arhangelszkből a Gyezsnyev-fokhoz, a Szovjetunió legkeletibb csücskéhez.

ÁZSIA

Izrael – Jordánia

Hét évi régészeti ásatás eredményeképpen 4000 éves kőfalakat, épületeket, bronz és agyagedényeket tártak fel Jeruzsálemben. A leletek módosítják a korai Jeruzsálem történetére vonatkozó régebbi nézeteket, és első ízben teszik lehetővé, hogy nyomon kövessék a város növekedését az i. e. második évezredtől időszámításunk kezdetéig. Több helyen egészen a legalsó rétegekig leástak, és rátaláltak annak az eredeti városfalnak a maradványaira, amelyet a jebusiták – egy bronzkori törzs tagjai – építettek 3800 évvel ezelőtt. Az ásatások azt mutatják, hogy amikor i. e. 1000 körül Dávid elfoglalta Jeruzsálemet és a zsidó monarchia székhelyévé tette, a jebusita falakat és domboldali teraszokat beolvasztotta saját terjeszkedő városába.

Japán

A Tokiót Oszakával összekötő vasútvonalat, a híres „új Tokaido-vonalat" meghosszabbítják Okayamáig. Az épülő úgynevezett Szanyo-vonal 160 kilométer hosszú lesz, 33 alagúton halad keresztül, és 1971-ig üzembe helyezik. A vonatok óránként 250 kilométeres sebességgel haladnak majd rajta.

Japán újabban mesterséges szárazföldek létesítésével jut új területekhez. Kobe kikötőjében például megkezdték egy 300 hektárnyi mesterséges

sziget építését. A Tokiói-öbölben 1972-ig ugyanilyen módszerrel 2,2 ezer hektár új szárazföldet „építenek".

Pakisztán

A pakisztáni Tarbela-gátat a világ legnagyobb duzzasztógátjának tervezik. Homokból és földből 148 méter magasra és közel 3 kilométer hosszúra építik, úgyhogy egy 80 kilométer hosszú, 250 négyzetkilométer területű, 13,7 milliárd köbméter vizet magába foglaló tavat hoznak majd létre. A földmunkálatok mérete közel négyszer akkora, mint az asszuáni gát építésénél volt. A Tarbela-gát által duzzasztott vízzel 1,8 millió hektárt fognak öntözni. Erőműjébe 12, egyenként 175 000 kilowatt kapacitású turbinacsoportot építenek be.

Vörös-tenger

Amerikai, angol, nyugatnémet és svéd óceánkutatók együttes munkája eredményeként három melegvizű tartományt tártak fel az afrikai és arábiai partok között, kb. 2000 méter mélységben. A tartományok közül a legnagyobb 80 négyzetkilométer, vastagsága 200 méter, hőfoka 56 C-fok. A vízréteg sótartalma az átlagosnak a tízszerese, szabad oxigént nem tartalmaz, csak kénhidrogént. Legértékesebb tulajdonsága, hogy nagy – az óceán átlagos értékéhez képest 50 000-szeres – a vas-, mangán-, cink-, ólom-, ezüst- és aranytartalma. Ebben a tartományban az üledék 90 százalékában e nehézfémek oxidjai és szulfidjai találhatók. A vizsgálatok még csak mintegy 10 méter mélységig hatoltak az iszapba, de a szeizmikus mérések szerint a réteg kb. 100 méter vastag, és a geológusok becslése szerint érckészlete kb. 130 millió tonna.

AFRIKA

Marokkó

Az ENSZ-közgyűlés határozata értelmében és a marokkói – spanyol tárgyalások eredményeként a marokkói Fezben aláírták azt a szerződést, amely szerint a spanyol ellenőrzés alatt álló Ifni területét átadják Marokkónak.

ÉSZAK- ÉS LATIN-AMERIKA

Brazília

A világon legnagyobb a népszaporulat Brazíliában. Statisztikai előrejelzések szerint az országban 2000-ben 230 millió lakos lesz. Az évi népszaporulat 3 millió.

Chile

Dél-Amerikában, Észak-Chilének a Baktérítő magasságában levő részén, az Andok nyugati lejtőjén található Atacama-sivatagban az elmúlt száz év alatt egyetlen csepp csapadék sem hullott. Dél-Amerika nyugati partjai mentén ugyanis az északnak tartó hideg Humboldt-áramlás

erősen lehűti a Csendes-óceán part menti szakaszának vizét. Így a délnyugati szelek által szállított levegő viszonylag kevés vízpárát tartalmaz ahhoz, hogy a szárazföld fölött lecsapódhassék.

Egyesült Államok

Tíz új város építésére készülnek az Egyesült Államokban. A demográfiai előrejelzések szerint a következő harminc évben az USA lakossága kb. 100 millióval növekszik.

Az épülőfélben levő tankhajók számára a régi Panama-csatorna szűk, ezért az Egyesült Államok Közép-Amerikában új, nagyobb áteresztőképességű, zsilipektől mentes csatorna létesítését tervezi. A nagyszabású földmunkák oroszlánrészét atomrobbantással végzik. A kísérlet első robbantását 1968-ban hajtották végre a nevadai kísérleti mezőkön.

Egyesült Államok – Kanada

A Niagara folyó híres vízesése két vízeséscsoportból áll, az egyik az Egyesült Államok területén, a másik Kanadában van. Az amerikai vízesés erősen erodálja a sziklaágyát, és gyakran történnek ott veszedelmes sziklaomlások. Ennek megakadályozására elhatározták, hogy az amerikai vízesést hat hónapra víztelenítik, s eközben eltávolítják a vízesés medréből azokat a törmelékeket, amelyek a korábbi sziklaomlásokból maradtak vissza és a vízfolyás útját eltorlaszolják.

Kanada

Montrealtól 1100 kilométerre északkeletre, Labrador-félszigetén egy óriási méretű föld alatti hőerőmű építéséhez kezdtek. Az új hőerőmű a Hamilton folyó nagyszabású Churchill-vízeséseinek energiáját fogja kiaknázni, teljesítménye 7 millió lóerő lesz. Ennél nagyobb vízi erőművet csak a Szovjetunióban építenek.

Mexikó

Ciudad de México keleti oldalán rövidesen újjáéled a hatalmas méretű Texcoco-tó, amely teljesen kiszáradt. Ezt a tavat egyszer már lecsapolták, hogy megkeressék az utolsó azték császárnak, Montezumának állítólag oda süllyesztett kincseit. A tervek szerint elsősorban a talajvizet használják a feltöltéshez, s kiegészítésként a szomszédos folyókból is vezetnek ide vizet. A megújuló tó víztükre 500 hektárt fog borítani.

AUSZTRÁLIA

A dél-ausztráliai Nullabor sivatagban olyan barlangrajzokra bukkantak, amelyek az ausztráliai bennszülöttek eddig ismeretlen őseire engednek következtetni. Az ausztráliai kutatók becslése szerint e rajzok 20 000 évesek.

CSENDES-ÓCEÁN

Fiji- és Tonga-szigetek

A világ földrengéstől leginkább veszélyeztetett területe Japán, ahol – a legújabb statisztikák szerint – évente mintegy 1500 – 1600 rengést észlelnek. Statisztikai átlagban tehát naponta legalább négy rengés van. A földrengés-gyakoriság szempontjából a Fiji-szigetek közvetlen környéke alig valamivel marad el Japán mögött. 1969-ben az Egyesült Államokban működő Lamont Geológiai Obszervatórium öt új szeizmikus állomást létesített a Fiji- és a Tonga-szigetek körzetében. Ebben az övezetben naponta két-három rengést jeleztek.

Bikini-szigetek

Az amerikai kormány azt tervezi, hogy a lakosságot visszatelepítik a Bikini-szigetcsoportra. Még 1946-ban telepítették ki őket, amikor megkezdték a nukleáris kísérleteket. A lakosság szervezetében esetleg felhalmozódó radioaktivitást egy év múlva fogják ellenőrizni.

ARKTISZ

Négy angol kutató merész kísérletre vállalkozott: Amerikából Európába akarnak eljutni, mégpedig gyalog, az Arktisz jegén át. Negyven kutyával és nyolc szánkóval 1968 februárjában indultak el Barrowból. Mivel az Arktisz jege alatt – az Antarktisszal ellentétben – nincs kontinens, a kutatókat az a veszély fenyegeti, hogy úszó jégtáblára kerülnek.

ANTARKTISZ

Smith-medence a neve az Antarktisz keleti részén, a part közelében, a 100 és 120 fok keleti hosszúság között elterülő vidéknek. Itt van a Wilkes (amerikai) és nem messze tőle a Pionyerszkaja és a Mirnij (szovjet) tudományos megfigyelő állomás. Szovjet kutatók megállapították, hogy ott a vastag jégpáncél alatt nem szárazföld van, hanem vízzel telt, több mint 2000 méter mély katlan, amelyet csak néhány keskeny csatorna köt össze az óceánnal. A kör alakú katlan átmérője 800 – 900 kilométer.

Szovjet kutatók számos légi felvételből megállapították, hogy az Antarktisz jégmentes „oázisai" a kontinens teljes területének csupán 0,2 – 0,3 százalékát teszik ki. A jégmentes terület tehát lényegesen kisebb, mint ahogyan eddig feltételezték.

Az Antarktisz vizeiben repülőgépről egy jéghegyet észleltek, amely másfélszer akkora, mint Luxemburg. Az óriási jégtömeg 4000 négyzetkilométeren fekszik, a jéghegy legmagasabb csúcsa 39 méter. A kutatók szerint ebben az évszázadban ez a legnagyobb megfigyelt jéghegy.

A FÜGGETLEN ORSZÁGOK LEGFONTOSABB ADATAI*

EURÓPA

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Albánia 28,7	1 930	Tirana 157	népközt.	a népi gyűlés elnökségének elnöke: H. Leshi	M. Shehu	N. Nase
Andorra 0,5	14	Andorra la Vella 2,2	közt.	Franciao. elnökének és Seo de Urgel spanyol város püspökének közös védnöksége alatt	Főszindikátus: F. Escuder Ferrer	
Ausztria 83,6	7 260	Bécs 1631	szöv. közt.	szöv. elnök: F. Jonas	J. Klaus	Kurt Waldheim
Belgium 30,5	9 556	Brüsszel 1454	királyság	I. Baudouin király	G. F. M. Eyskens	P. Harmel
Bulgária 110,9	8 285	Szófia 894	népközt.	a nemzetgyűlés elnökségének elnöke: G. Trajkov	T. Zsivkov	I. Basev
Csehszlovákia 127,8	14 284	Prága 1020	föderatív szoc. közt.	közt. elnök: L. Svoboda	O. Cernik	J. Marko

* Lezárva 1969. augusztus 30-án

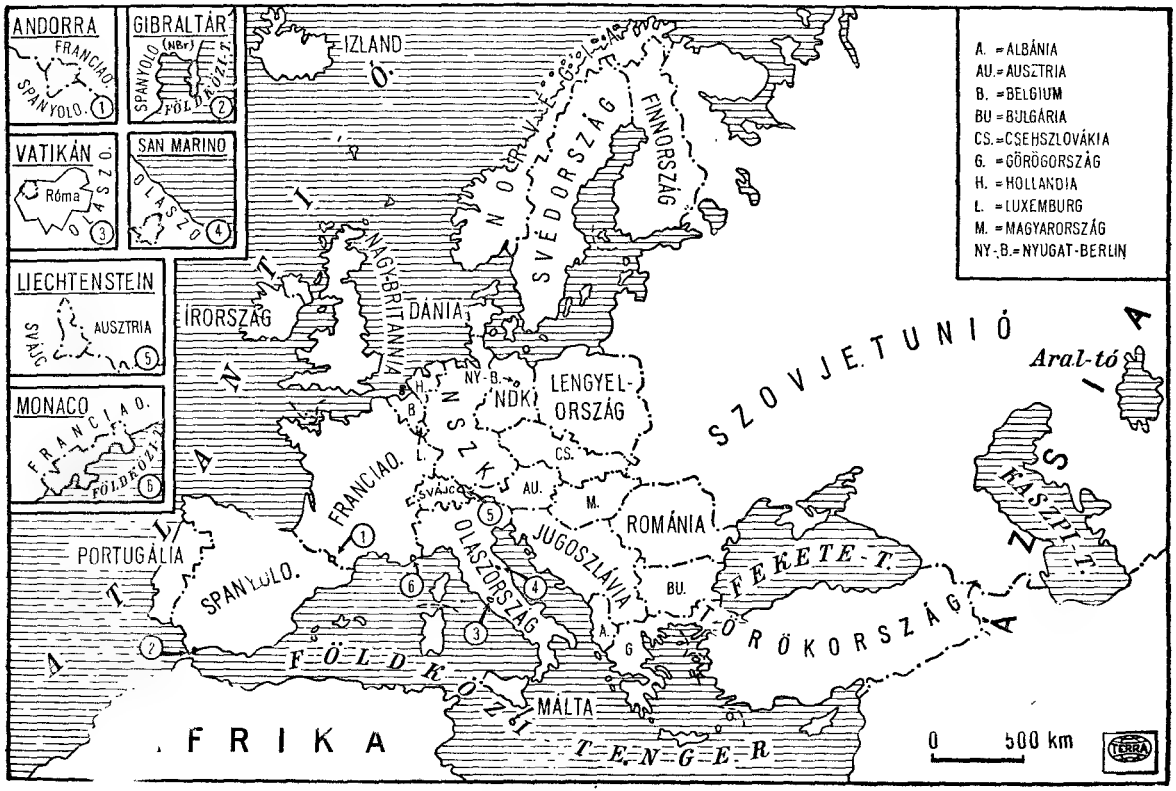
ANDORRA
FRANCIAO.
SPANYOLO.
1
GIBRALTÁR
SPANYOLO
(NBr.)
FÖLDRAJZILG
2
VATIKÁN
Róma
3
SAN MARINO
OLASZO
4
LIECHTENSTEIN
SVÁJC
AUSZTRIA
5
MONACO
FRANCIAO.
FÖLDRAJZI
6
IZLAND
NORVÉGIA
SVÉDORSZÁG
FINNORSZÁG
ÍRORSZÁG
NAGYBRITANNIA
DÁNIA
NY.-B.
NDK
LENGYEL-
ORSZÁG
H.
B.
L.
CS.
SVÁJC
AU.
M.
ROMÁNIA
JUGOSZLÁVIA
BU.
A.
G.
OLASZORSZÁG
FRANCIAO.
PORTUGÁLIA
SPANYOLO.
ATLANTI-OCEÁN
FÖLDKÖZI-TENGER
MÁLTA
TÖRÖKORSZÁG
FEKETE-T.
SZOVJETUNIÓ
Aral-tó
KASZPI-T.
ÁZSIA
AFRIKA
A. = ALBÁNIA
AU. = AUSZTRIA
B. = BELGIUM
BU = BULGÁRIA
CS. = CSEHSZLOVÁKIA
G. = GÖRÖGORSZÁG
H. = HOLLANDIA
L. = LUXEMBURG
M. = MAGYARORSZÁG
NY.-B. = NYUGAT-BERLIN
0 500 km
TERRA

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Dánia 43	4 770	Koppenhága 1370	királyság	IX. Frigyes király	H. Baunsgaard	P. Hartling
Finnország 337	4 638	Helsinki 623	közt.	közt. elnök: U. K. Kekkonen	M. Koivisto	A. Karjalainen
Franciaország 554	49 650	Párizs 8390	közt.	közt. elnök: G. Pompidou	J. Chaban-Delmas	M. Schumann
Görögország 131,9	8 510	Athén 1853	királyság	G. Zoitakisz régens	G. Papadopulosz min. eln.	P. Pipinelisz
Hollandia 33,6	12 535	Amszterdam 952 (a korm. székhelye: Hága; 604)	királyság	Juliana királynő	P. de Jong	J. Luns
Írország 70,2	2 884	Dublin 647	közt.	közt. elnök: É. de Valéra	J. J. Lynch	P. J. Hillery
Izland 102,8	208	Reykjavik 77	közt.	közt. elnök: Kristjan Eldjarn	B. Benediktsson	E. Jónsson
Jugoszlávia 255,8	19 741	Belgrád 703	szoc. szöv. közt.	közt. elnök: J. Broz Tito	M. Ribicsics	M. Tepavac
Lengyelország 311,7	31 811	Varsó 1241	népközt.	az államtanács elnöke: M. Spychalski	J. Cyrankiewicz	S. Jedrychowski

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Liechtenstein 0,15	19,9	Vaduz 4	hercegség	II. Francis Josef herceg	G. Batliner d'Eschen	
Luxemburg 2,6	332	Luxembourg 75	nagyhercegség	Jean nagyherceg	P. Werner	G. Thorn
Magyarország 93	10 197	Budapest 1951	népközt.	az elnöki tanács elnöke: Losonczi Pál	Fock Jenő	Péter János
Málta 0,3	330	Valletta 19	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: Sir Maurice Dorman	Borg Olivier	Borg Olivier
Monaco 0,002	22	Monaco 2	hercegség	III. Rainier herceg	C. Ballerio	
Nagy Britannia 244,7	54 624	London 8187	királyság	II. Erzsébet királynő	J. H. Wilson	M. Stewart
Német Dem. Közt. 108,3	17 136	Berlin 1072	népközt.	az államtanács elnöke: W. Ulbricht	W. Stoph	O. Winzer
Német Szöv. Közt. 248	59 793	Bonn 144	szöv. közt.	szövetségi elnök: G. Heinemann	K. G. Kiesinger	W. Brandt
Norvégia 342,2	3 720	Oslo 580	királyság	V. Olaf király	P. Borten	J. D. Lyng
Olaszország 301,2	53 327	Róma 2455	közt.	közt. elnök: G. Saragat	M. Rumor	A. Moro
Portugália 91,5	9 234	Lisszabon 1335	közt.	közt. elnök: A. D. R. Tomas	M. Caetano	F. Nogueira

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Románia 237,5	19 105	Bukarest 1392	szoc. közt.	az államtanács elnöke: N. Ceaucescu	I. G. Maurer	C. Manescu
San Marino 0,06	18	San Marino 4	közt.	hat hónapra választott két régenskapitány		F. Bigi
Spanyolország 503,5	31 604	Madrid 2520	névleges királyság	F. Franco y Bahamonde generalisszimus utód: Juan Carlos de Bourbon	F. Franco y Bahamonde	F. M. Castiella y Maíz
Svájc 41,3	6 080	Bern 244	szöv. közt.	szöv. elnök: L. van Moos	L. van Moos	W. Spühler
Svédország 449,7	7 843	Stockholm 1180	királyság	VI. Gusztáv Adolf király	T. F. Erlander	T. Nilsson
Szovjetunió* 22 402	234 401	Moszkva 6427	szoc. szöv. szovjetközt.	a Legfelsőbb Tanács elnökségének elnöke: Ny. V. Podgornij	A. N. Koszigin	A. A. Gromiko
Vatikán 0,0004	1		teokratikus monarchia	VI. Pál pápa	a kormányzat vezetője: A. Cicognani bíboros	A. Cicognani

* Ázsiai területével és lakosságával együtt

ÁZSIA

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Afganisztán 650	15 227	Kabul 400	királyság	M. Zahír Sah király	Ahmed Etemadi	N. A. Etemadi
Burma 678	25 200	Rangun 1530	szöv. közt.	a forr. tanács elnöke: Ne Win	Ne Win	U Thi Han
Ceylon 65,6	11 741	Colombo 510	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: W. Gopallawa	D. Szenanajake	D. Szenanajake
Ciprus 9,2	603	Nicosia 130	közt.	közt. elnök: M. Makariosz	M. Makariosz	Sz. Kipriano
Dél-jemeni Népi Közt. 300,4	1 100	Al-Saab 3	közt.	Eln. tan. eln: Sz. A. Rabia	M. A. Haitham	A. Sz. el Beid
Fülöp-szigetek 299,8	33 499	Manila névleges fővi.: Quezon 502	közt.	közt. elnök: F. E. Marcos	F. Marcos	C. P. Romulo
India 3139	512 000	Delhi 2360	szöv. közt.	közt. elnök: V. V. Giri	I. Gandhi	D. Szingh
Indonézia 1904,3	108 046	Djakarta 4339	közt.	elnök: Suharto tábornok	Suharto	A. Malik
Irak 448,7	8 400	Bagdad 1745	közt.	közt. elnök: H. al-Bakr	H. al-Bakr	A. K. Scikhali

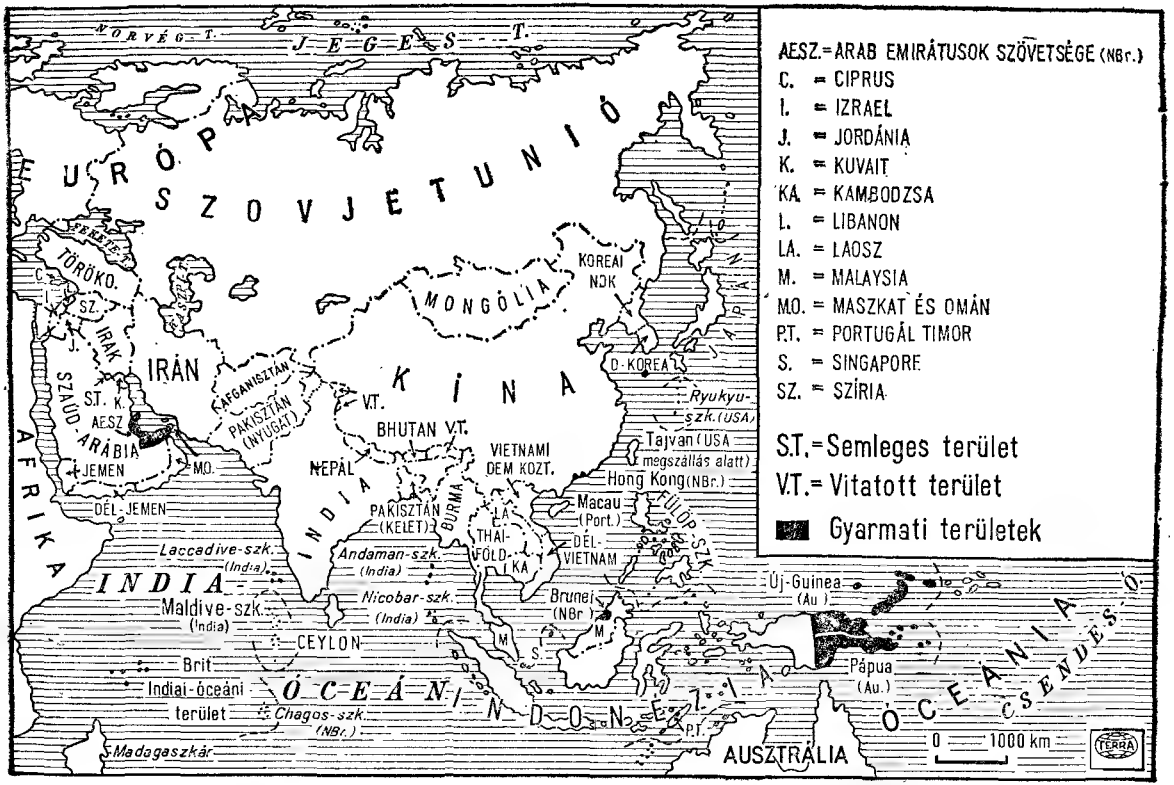
AESZ.=ARAB EMIRÁTUSOK SZÖVETSÉGE (NBr.)
C. = CIPRUS
I. = IZRAEL
J. = JORDÁNIA
K. = KUVAIT
KA. = KAMBODZSA
L. = LIBANON
LA. = LAOSZ
M. = MALAYSIA
MO. = MASZKAT ÉS OMÁN
P.T. = PORTUGÁL TIMOR
S. = SINGAPORE
SZ. = SZÍRIA
S.T.=Semleges terület
V.T.=Vitatott terület
Gyarmati területek
NORVÉG-T.
J-E-G-E-S-T.
EURÓPA
SZOVJETUNIÓ
TÖRÖKO.
SZ.
IRAK
IRÁN
SZAUD-ARÁBIA
ST. K.
AESZ
JEMEN
MO.
DÉL-JEMEN
AFRIKA
AFGANISZTÁN
PAKISZTÁN (NYUGAT)
V.T.
BHUTAN V.T.
NEPÁL
INDIA
PAKISZTÁN (KELET)
BURMA
MONGÓLIA
KÍNA
KOREAI NDK
D-KOREA
Ryukyu-szk.(USA)
Tajvan (USA megszállás alatt)
Hong Kong(NBr.)
VIETNAMI DEM KOZT.
LA.
THAI-FÖLD
KA.
DÉL-VIETNAM
Macau (Port.)
FÜLÖP-SZK.
Laccadive-szk. (India)
Andaman-szk. (India)
Nicobar-szk. (India)
INDIA
Maldive-szk. (India)
CEYLON
Brit Indiai-óceáni terület
Chagos-szk. (NBr.)
Madagaszkár
ÓCEÁNIA
Brunei (NBr.)
M.
S.
P.T.
Új-Guinea (Au.)
Pápua (Au.)
ÓCEÁNIA
CSENDES-ÓCEÁN
AUSZTRÁLIA
0 1000 km
TERRA

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km)	Lakosság (ezer főben)					
Irán 1623,8	25 781	Teherán 2789	császárság	sahinsah: M. Reza Pahlavi	A. A. Hoveida	A. Zahedi
Izrael 20,7	2 552	Jeruzsálem 176	közt.	közt. elnök: Z. S. Sazar	G. Meir	A. Eban
Japán 369,6	100 022	Tokio 11 176	császárság	Hirohito császár	E. Szato	K. Aicsi
Jemen 195	5 102	Szanaa 95	közt.	a Köztársasági Tanács elnöke: A. R. el-Iriani	M. A. el Aini	A. K. Barakat
Jordánia 97,4	2 102	Amman 296	királyság	Husszein király	B. Talhuni	A. M. Rifai
Kambodzsa 181	5 900	Phnom Penh 550	királyság	Norodom Szihanuk herceg	min. elnök: Lon Nol	Norodom Phurissara
Kína* 9899	750 000	Peking 6800	népközt.	közt. elnök: Liu Sao-csi (1968. X. 15-én eltávolították)	Csou En-laj	Csen Ji
Koreai NDK 121,1	14 000	Phenjan 1160	népközt.	A Legfelsőbb Népi Gyűlés elnökségének elnöke: Csoi Jen Gen	Kim Ir Szen	Pak Szong Csol

* Ta.van kínai tartománnya, együtt (36 000 km 12,1 mó ő), amely USA katonai megszállás alatt áll.

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Dél-Korea* 99,6	29 175	Szöul 3471	névleges közt.	Pak Csong Hi	Csung Il Kvon	Csö Kju Ha
Kuvait 24,2	468	Al-Kuwait 250	sejkség	Szabah el-Szalem el-Szabah emír	Dzsabir al-Ahmed al-Dzsabir sejk	Szabah al-Ahmed al-Dzsabir sejk
Laosz 236	2 699	Vientiane 169	királyság	T. Savang Vatthana király	Souvanna Phouma	Souvanna Phouma
Libanon 10,4	2 366	Beirut 500	közt.	közt. elnök: Ch. Hélou	R. Karami	J. Szalem
Malaysia 329,8	9 880	Kuala Lumpur 477	szöv. monarchia	a „legfelső uralkodó": I. Naszirud-din sah	A. Rahman	A. Rahman
Maldive-szigetek 0,3	96	Male 12	szultánság	Farid Didi szultán	I. Naszir	I. Naszir
Maszkat és Omán 212,3	650	Maszkat 6,2	szultánság	Szaid bin Taimur szultán	Szaid bin Taimur	K. B. Makbul Huszain
Mongólia 1565	1 157	Ulan-Bator 250	népközt.	a Nagy Népi Hurál elnökségének elnöke: Zs. Szambu	J. Cedenbal	L. Tojv

* Bábállam, USA katonai megszállás alatt.

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Nepál		Katmandu	királyság	M. B. B. sah Deva király	K. Biszta	B. Radzsbhandari
140,8	9 500	459				
Pakisztán		Rawalpindi	szöv. közt.	közt. elnök: Jahja Khan	Jahja Khan	Jahja Khan
946,7	102 885	340 (épülő Iszlamabad)				
Szaúd-Arábia		Rijad	királyság	Fejszal ibn Abd-al-Aziz asz-Szaúd király	Fejszal ibn Abd-al-Aziz asz-Szaúd	Fejszal ibn Abd-al-Aziz asz-Szaúd
1890	6 700	350				
		Mekka 250				
Szingapur		Szingapur	közt. a Nemzetközösség tagja	közt. elnök: T. Y. bin Iszhak	Li Kuang-ju	S. Radzsaratnam
0,74	1 956	1775				
Szíria		Damaszkusz	közt.	közt. elnök: N. Atasszi	N. Atasszi	M. el-Szajjed
185,2	5 762	746				
Thaiföld		Bangkok	királyság	B. Aduljadezs (IX. Rama) király	T. Kittikacsorn	N. T. Khoma
514	34 205	2600				
Törökország		Ankara	közt.	közt. elnök: C. Sunay	S. Demirel	I. S. Caglayangil
780,5	32 005	910				
Vietnam DK		Hanoi	népközt.	közt. elnök: Ton Due Thang	Pham Van Dong	N. Duy Trinh
158,7	17 800	1080				
Dél-Vietnam* **		Saigon	névl. közt.	közt. elnök: N. Van Thieu	Tran Van Huong (lemondott)	Tran Chanh Thanh
170,8	15 715	1400				

* Bakhtiar, USA katonai megszállás alatt.

** A Dél-Vietnami Népi Egyesült Erők [illegible] 1969. június 10-én megalakult a Dél-Vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormánya. Elnöke Huynh Tan Phat. Külügyminiszter [illegible] Nguyen Tin Binh

AFRIKA

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Algéria 2381,7	12 041	Algir 884	népközt.	a Forradalmi Tanács elnöke: H. Bumedien	H. Bumedien	A. Buteflika
Botswana 575	559	Gaberoones 10	közt.	közt. elnök: S. Khama	S. Khama	
Burundi 27,8	3 210	Bujumbura 70	közt.	közt. elnök: M. Micombero	M. Micombero	M. Micombero
Csád 1284	3 500	Fort Lamy 95	közt.	közt. elnök: F. Tombalbaye	F. Tombalbaye	J. Baroum
Dahomey 112,6	2 900	Porto Novo 64	közt.	közt. elnök: E. D. Zinsou	Forr. Katonai biz. elnöke: E. D. Zinsou	D. Badarou
Dél-afrikai Közt. 1223,6	18 733	Pretoria 523	közt.	közt. elnök: J. Fouche	B. J. Vorster	H. Muller
Egyenlítői Guinea 28		Santa Isabel 37	közt.	közt. eln.: F. Macias Nguema	F. Macias Nguema	F. Macias Nguema
Egyesült Arab Közt. 990,8	30 076	Kairó 4220	közt.	közt. elnök: G. A. Nasszer	G. A. Nasszer	M. Riad
Elefántcsontpart 322,4	3 750	Abidjan 285	közt.	közt. elnök: F. Houphouet-Boigny	F. Houphouet-Boigny	A. Assouan Usher

EURÓPA
FÖLD
ÁZSIA
Madeira (Port.)
Kanári-szk. (Sp.)
MAROKKÓ
TUNÉZIA
TENGER
ALGÉRIA
LÍBIA
EAK
Sp. Szahara
MAURITÁNIA
MALI
NIGER
CSAD
SZUDÁN
SZ.
G.
P.G.
GUINEA
F.-V.
GHANA
NIGÉRIA
ETIÓPIA
Fr. Szomáli part
SZOMÁLIA
S.L.
LIBÉRIA
TOGO
DAHOMEY
EGY.-G.
KAMERUN
KÖZÉP-AFR. KÖZT.
GABON
K.B.
KONGÓ/KINSHASA
U.
KENYA
R.
B.
São Tomé és Príncipe (Port.)
TANZÁNIA
ATLANTI-ÓCEÁN
Comore-szk. (Fr.)
Angola (Port.)
M.
ZAMBIA
Mozambik (Port.)
RH.
BOTSWANA
Uny. Afrika
D. afr. közt. ellenőrzése alatt
D. AFR. KÖZT.
MALGAS KÖZT.
SZVÁZIFÖLD
LESOTHO
B. = BURUNDI
E. = ELEFÁNTCSONTPART
EAK. = EGYESÜLT ARAB KÖZTÁRSASÁG
EGY.-G. = EGYENLÍTŐI-GUINEA
F.-V. = FELSŐ-VOLTA
G. = GAMBIA
K./B. = KONGÓ/BRAZZAVILLE
M. = MALAWI
P.G. = PORTUGÁL GUINEA
R. = RUANDA
RH. = RHODESIA
S.L. = SIERRA LEONE
SZ. = SZENEGÁL
U. = UGANDA
Gyarmati területek
0 1000 km
Zöld-foki-szk. (Port.)
SZ.
G.
P.G.
GUINEA
ATLANTI-ÓCEÁN
MALGAS KÖZT.
INDIAI-ÓCEÁN
MAURITIUS
Réunion (Fr.)

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Etiópia 1222	22 997	Addisz Abeba 638	császárság	I. Hailé Szelasszié császár	A. Habte-Vold	A. K. Jifru
Felső-Volta 274,1	4 956	Ouagadougou 110	közt.	közt. elnök: S. Lamizana alezredes	S. Lamizana	H. Zorome
Gabon 267,6	630	Libreville 50	közt.	közt. elnök: A. B. Bongo	A. B. Bongo	J. R. Ayoune
Gambia 10,3	330	Bathurst 31	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: A. Farimang Singhateh	D. K. Jawara	A. D. Camara
Ghana 238,5	7 841	Accra 400	közt.	Nemz. Felsz. Tanács elnöke: A. A. Afrifa	A. A. Afrifa	P. D. Anim
Guinea 245,8	3 420	Conakry 173	közt.	közt. elnök: A. Sékou Touré	A. Sékou Touré	L. L. Beavogui
Kamerun 462,8	5 218	Yaoundé 90	szöv. közt.	szöv. elnök: A. Ahidjo	A. Ahidjo	S. N. Etongou
Kenya 582,6	9 944	Nairobi 267	közt.	közt. elnök: J. Kenyatta	J. Kenyatta	
Kongó (Brazzaville) 342	1 000	Brazzaville 137	közt.	közt. elnök: M. Ngouabi	Nemz. Forr. Tan. elnöke: A. Raoul	C. Assemekang

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Kongó (Kinshasa) 2345,4	15 627	Kinshasa 900	közt.	közt. elnök: J. Mobutu	J. Mobutu	G. Adoula
Közép-afrikai Közt. 623	2 088	Bangui 238	közt.	közt. elnök: J. B. Bokassa	J. B. Bokassa	M. Gouandjia
Lesotho 30,3	745	Maseru 10	királyság, a Nemzetközösség tagja	II. Motlotlehi Moshoeshoe király	L. Jonathan	L. Jonathan
Libéria 111,3	1 310	Monrovia 180	közt.	közt. elnök: W. V. S. Tubman	W. V. S. Tubman	J. R. Grimes
Líbia 1759	1 559	Bengazi 84	közt.	Abu Sveirib Forr. Tan. eln.	Szoliman al Maghrebi	Szaleh Boszeir
Malawi 118,5	4 043	Zomba 20	közt.	közt. elnök: H. K. Banda	H. K. Banda	H. K. Banda
Malgas Közt.: (Madagaszkár) 578	6 336	Tananarive 322	szöv. közt.	közt. elnök: Ph. Tsiranana	Ph. Tsiranana	J. Rabemananjara
Mali 1204,6	4 740	Bamako 286	közt.	Nemz. Felsz. Katona Tan. elnöke: M. Traore	Y. Diakité	J. M. Koné
Marokkó 433,6	13 730	Rabat 370	királyság	II. Hasszán király	M. Benhima	A. Laraki

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Mauritánia 1085,8	1 120	Nouakchott 13	közt.	közt. elnök: M. O. Daddah	M. O. Daddah	O. B. Mamadou Wane
Mauritius 1865	780	Port Louis 131,4	közt. a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: Len A. Williams	S. Ramgoolam	S. Ramgoolam
Ngwane (volt Swaziföld) 17,4	392	Mbabane	királyság	II. Sobhouza király	M. Dlamini herceg	K. Z. Amos
Niger 1189	3 250	Niamey 42	közt.	közt. elnök: H. Diori	H. Diori	H. Diori
Nigéria 923,7	56 400	Lagos 665	szöv. közt.	a szöv. katonai kormány elnöke J. Gowon vezérőrnagy	Legf. Kat. Tan. és szöv. vh. tanács elnöke: J. Gowon	O. Arikpo
Rhodesia 389,3	4 510	Salisbury 359	u. n. közt.		I. Smith	J. Howman
Rwanda 26,3	3 018	Kigali 15	közt.	közt. elnök: G. Kayibanda	G. Kayibanda	Thadee Bagaragaza
Sierra Leone 72,1	2 183	Freetown 128	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: B. Tejan-Sie	S. Stevens	C. P. Foray
Szenegál 197,1	3 568	Dakar 474	közt.	közt. elnök: L. S. Senghor	L. S. Senghor	A. K. Gaye

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Szomália		Mogadisu	közt.	közt. elnök:	M. H. I. Egal	M. H. I. Egal
637,6	2 500	160		A. R. Sermarko		
Szudán		Khartum	dem. közt.	Forradalmi	A. B.	A. B.
2505,7	13 540	771		Tanács elnöke: D. Numeiri	Audallah	Audallah
Tanzánia		Dar es-Salaam	szöv. közt.	közt. elnök:	J. Nyerere	J. Nyerere
942,7	12 231	129		J. Nyerere		
Togo		Lomé	közt.	közt. elnök:	E. B.	J. Hunlede
56,6	1 642	121		E. B. Eyadema	Eyadema	
Tunézia		Tunisz	közt.	közt. elnök:	H. Burgiba	ifj. H.
164,1	4 630	680		H. Burgiba		Burgiba
Uganda		Kampala	szöv. közt.	közt. elnök:	M. A. Obote	S. N. Odake
236	7 935	100		M. A. Obote		
Zambia		Lusaka	közt.	közt. elnök:	K. D. Kaunda	K. D. Kaunda
752,5	3 782	138		K. D. Kaunda		

AMERIKA

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Amerikai Egyesült Államok 9363	200 000	Washington 808	szöv. közt.	közt. elnök: R. M. Nixon	R. M. Nixon	W. P. Rogers
Argentína 2778,4	23 031	Buenos Aires 5900	szöv. közt.	közt. elnök: J. C. Onganía tábornok	J. C. Onganía	Juan B. Martin
Barbados 0,4	246	Bridgetown 9	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: A. Winston Scott	E. W. Barrow	E. W. Barrow
Bolívia 1098,5	3 702	La Paz 450 (hiv.: Sucre 56)	közt.	közt. elnök: L. A. Siles Salinas tábornok	L. A. Siles Salinas	G. Madeira Querejazu
Brazília 8512	89 815	Brasilia 180	szöv. közt.	közt. elnök: A. da Costa e Silva marsall	A. da Costa e Silva	J. Magalhães Pinto
Chile 741,7	8 887	Santiago de Chile 2226	közt.	közt. elnök: E. Frei Montalva	E. Frei Montalva	G. Valdés Subercaseaux
Costa Rica 50,9	1 567	San José 192	közt.	közt. elnök: J. J. Trejos Fernández	J. J. Trejos Fernández	F. Lara Bustamente

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Dominikai Közt. 48,4	3 889	Santo Domingo 367	közt.	közt. elnök: J. Balaguer	J. Balaguer	F. Amiama Tio
Ecuador 270,6	5 585	Quito 462	közt.	közt. elnök: J. M. Velasco Ibarra	J. M. Velasco Ibarra	R. Valdiviesco
Guatemala 108,8	4 343	Guatemala 573	közt.	közt. elnök: J. C. Méndez Montenegro	J. C. Méndez Montenegro	E. Arenales Catlán
Guyana 215	657	Georgetown 164	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: D. J. G. Rose	L. Forbes Burnham	L. Forbes Burnham
Haiti 27,7	4 660	Port-au-Prince 250	közt.	közt. elnök: F. Duvalier	F. Duvalier	R. Chalmers
Honduras 112	2 445	Tegucigalpa 195	közt.	a katonai junta elnöke: O. E. López Arellano ezr.	O. E. López Arellano	T. Carias Castillo
Jamaica 11,5	1 894	Kingston 457	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: Sir C. C. Campbell	H. L. Shearer	H. L. Shearer
Kanada 9976,2	20 014	Ottawa 494	szöv. áll., a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: D. R. Michener	P. E. Trudeau	M. Sharp

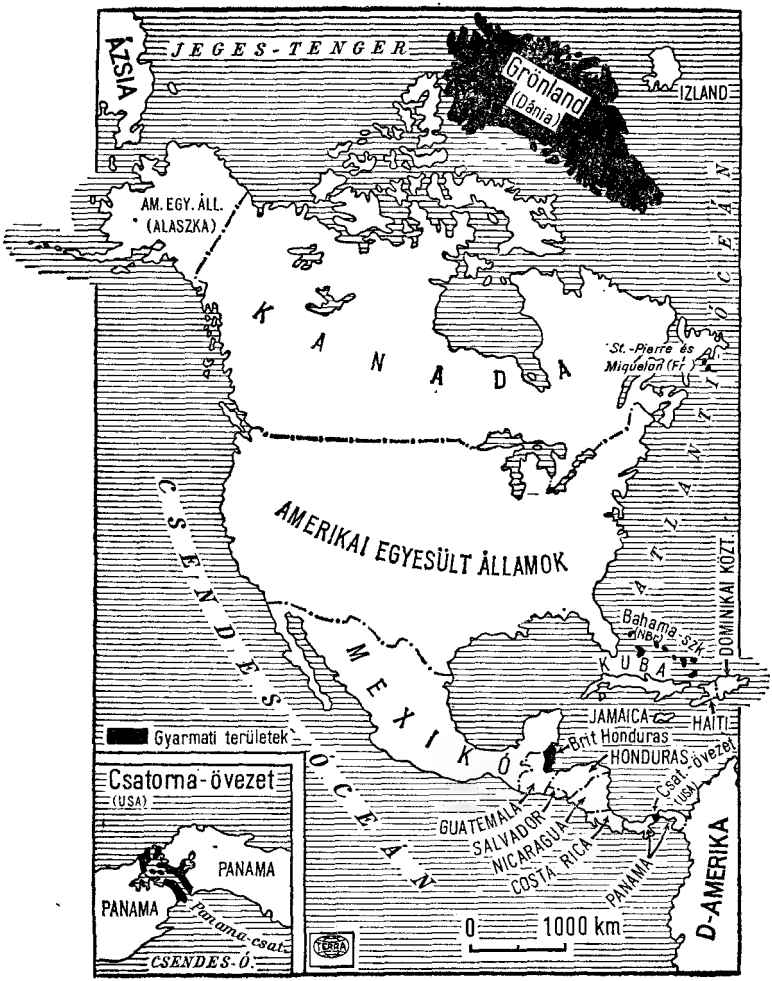
JEGES-TENGER
ÁZSIA
Grönland
(Dánia)
IZLAND
AM. EGY. ÁLL.
(ALASZKA)
KANADA
St.-Pierre és
Miquelon (F.)
ATLANTI-ÓCEÁN
AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK
CSENDES-ÓCEÁN
MEXIKÓ
Bahama-szk.
(NB.)
KUBA
DOMINIKAI KÖZT.
JAMAICA
HAITI
Brit Honduras
HONDURAS
Csat.-övezet
(USA)
GUATEMALA
SALVADOR
NICARAGUA
COSTA RICA
PANAMA
D-AMERIKA
Gyarmati területek
Csatorna-övezet
(USA)
PANAMA
PANAMA
Panama-csat.
CSENDES-Ó.
0
1000 km
TERRA

KUBA
Bahama-szk.
(NBr.)
DOMINIKAI KÖZT.
Puerto Rico
(USA)
MEXIKÓ
HONDURAS
Anguilla (NBr.)
Guadeloupe (Fr.)
JAMAICA
HAITI
Martinique (Fr.)
NICARAGUA
BARBADOS
COSTA RICA
Holl. Ant. szigetvezet
TRINIDAD ÉS TOBAGO
Cz.-szl. (USA)
Suriname (Hollandia)
Fr. Guayana
VENEZUELA
GUYANA
PANAMA
KOLUMBIA
ECUADOR
BRAZÍLIA
PERU
BOLÍVIA
PARAGUAY
ARGENTÍNA
URUGUAY
CSENDES-ÓCEÁN
ATLANTI-ÓCEÁN
San Félix-sz.
San Ambrosio-sz.
(Chile)
Juan Fernandez szk. (Chile)
0
1000 km
Falkland-szk. (Islas Malvinas)
(NBr., argentin igény)
Déli-Orkney-szk.
(NBr.)
Gyarmati területek

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Kolumbia 1138,3	18 620	Bogotá 1914	közt.	közt. elnök: C. L. Restrepo	C. L. Restrepo	A. L. Michelsen
Kuba 114,5	7 800	Havanna 1692	közt.	közt. elnök: O. Dorticos Torrado	Fidel Castro Ruz	Raúl Roa García
Mexikó 1972,5	47 471	Ciudad de México 3353	szöv. közt.	közt. elnök: G. Diaz Ordaz	G. Diaz Ordaz	A. Carillo Flores
Nicaragua 148	1 626	Managua 297	közt.	közt. elnök: A. Somoza	A. Somoza	L. Guerrero
Panama 75,6	1 329	Panamá 359	közt.	közt. elnök: J. M. Pinilla Fabrega	J. M. Pinilla Fabrega	N. Pitti
Paraguay 406,7	1 996	Asunción 305	közt.	közt. elnök: A. Stroessner	A. Stroessner	R. Sapena Pastor
Peru 1311	12 104	Lima 2526	közt.	közt. elnök: J. Velasco Alvarado	E. Montagne Sanchez	E. Mercado Jarrin
Salvador 21,4	3 095	San Salvador 436	közt.	közt. elnök: F. Sanchez Hernández	F. Sanchez Hernández	F. J. Guerrero
Trinidad és Tobago 5,1	975 894	Port of Spain 99	a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: Sir S. Hochov	E. E. Williams	A. N. R. Robinson

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Uruguay		Montevideo	közt.	közt. eln.:	J. P. Areco	E. Jimenez de
186,9	2 749	1250		J. P. Areco		Arechaga
Venezuela		Carácas	szöv. közt.	közt. elnök:	R. Caldera	A. Calvani
912	9 687	1959		R. Caldera		

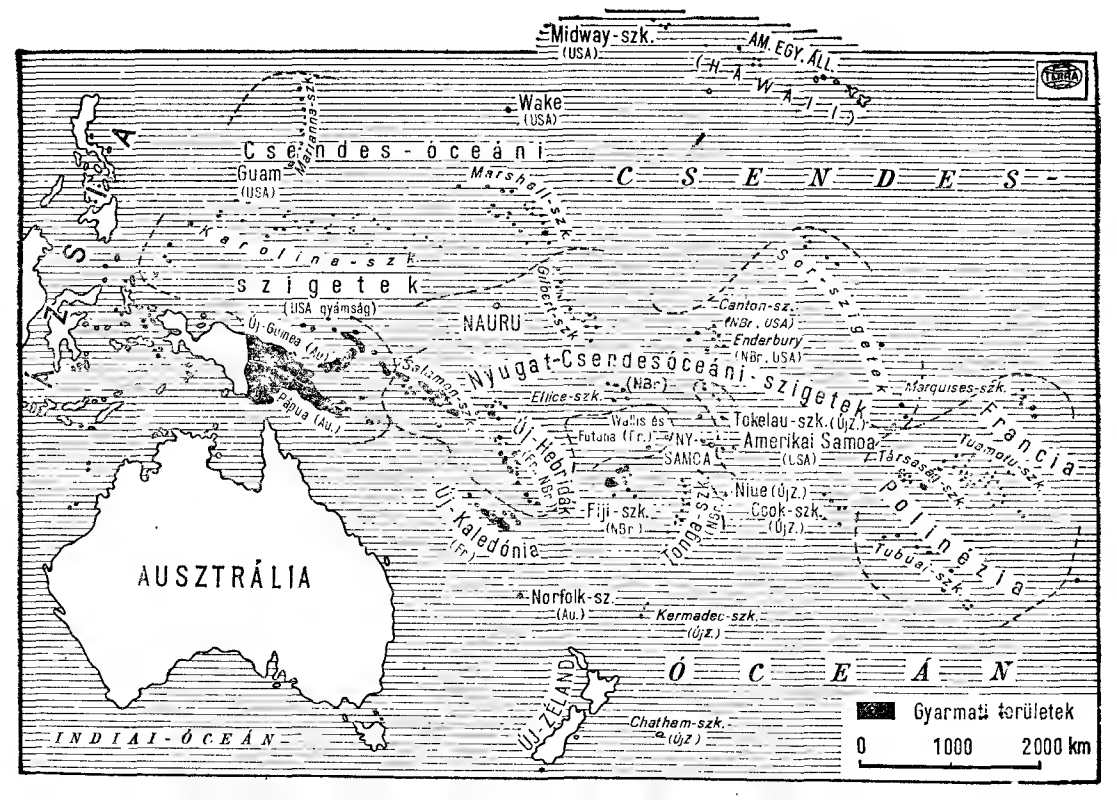
Midway-szk.
(USA)
AM. EGY. ÁLL.
(H A W A I I)
Wake
(USA)
Csendes-óceáni
Guam
(USA)
Mariana-sz.
Marshall-szk.
C S E N D E S -
Karoline-szk.
szigetek
(USA gyámság)
Gilbert-szk.
Sor szigete
Canton-sz.
(NBr., USA)
Enderbury
(NBr., USA)
NAURU
Nyugat-Csendesóceáni szigetek
(NBr)
Ellice-szk.
Marquises-szk.
Francia
Polinézia
Tuamotu-szk.
Társaság-szk.
Tubuai-szk.
Tokelau-szk. (ÚjZ.)
Amerikai Samoa
(USA)
Wallis és Futuna (Fr.)
NY-SAMOA
Salomon-sz.
Papua (Au.)
Új-Guinea (Au.)
Ausztrália
Ausztrália
Új-Hebridák
(Fr., NBr.)
Fiji-szk.
(NBr.)
Tonga-szk.
(NZ)
Niue (ÚjZ.)
Cook-szk.
(ÚjZ.)
Új-Kaledónia
(Fr.)
AUSZTRÁLIA
Norfolk-sz.
(Au.)
Kermadec-szk.
(ÚjZ.)
Ó C E Á N
ÚJ-ZÉLAND
Chathem-szk.
(ÚjZ.)
INDIAI-ÓCEÁN
Gyarmati területek
0 1000 2000 km

Ország		Főváros (elővárosokkal) és lakossága (ezer főben)	Államforma	Államfő	Kormányfő	Külügyminiszter
Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer főben)					
Ausztrália 7694,7	11 550	Canberra 75	államszöv., a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: Paul Hasluck	John Grey Gorton	G. Freeth
Nauru 0,021	6	Meneng	közt.	H. de Roburt	H. de Roburt	H. de Roburt
Nyugat-Szamoa 2,8	132	Apia 26	a Nemzetközösség tagja	II. Melietoa Tanumafili	Fiame Mata'afa	Fiame Mata'afa
Új-Zéland 271,3	2 729	Wellington 287	brit dominium, a Nemzetközösség tagja	főkormányzó: A. Porritt	K. J. Holyoake	K. J. Holyoake

JELENTŐSEBB GYARMATOK

Gyarmattartó és gyarmat neve	Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer fő)	Főváros	Státus	Hol fekszik
Egyesült Államok					
Puerto Rico	8,9	2584	San Juan	autonóm „mellékország"	Antilla-tengerben
Amerikai Szamoa	0,2	22	Fagatogo	território	Csendes-óceán déli részén
Amerikai Virgin-szk.	0,3	35	Charlotte	território	Antilla-tengerben
Canton és Edenbury	0,02	0,4	Amalie	kondomínium Nagy-Britanniával	Csendes-óceán középső részén
Csendes-óceáni-szk.	1,8	88	Saipan	ENSZ gyáms. USA közig. alatt	Csendes-óceán nyugati részén
Guam	0,5	74	Angaña	território	Csendes-óceán nyugati részén
Panama-csatornaövezet	1,4	49	Balboa Heights	território USA közig. alatt	Közép-Amerikában
Ryu-Kyu- és Bonin-szk.	2,3	908	Naha	Ideigl. USA közig. alatt	Csendes-óceán nyugati részén
Ausztrália					
Kókusz-szk.	0,013	0,66	Home Island	território	Indiai-óceánban
Karácsony-szk.	0,142	3,4	Flying Fish Cove	território	Indiai-óceán keleti részén
Pápua és Új Guinea	475,36	2102	Port Moresby	territ. és ENSZ gyáms.	Csendes-óceánban

Gyarmattartó és gyarmat neve	Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer fő)	Főváros	Státus	Hol fekszik
Dánia					
Färöer-szk.	1,4	35	Thorshavn	autonóm rész	Atlanti-óceán északi részén
Grönland	2175,6	35	Godhavn	D. közig. része	Atlanti-óceán északi részén
Dél-afrikai Közt.					
Délnyugat-Afrika	824,3	574	Windhoek	ENSZ mand.	Dél-Afrikában
Franciaország					
Comore-szk.	2,2	207	Moroni	tengerentúli terület	Indiai-óceán délkeleti részén
Francia Guayana	91	35	Cayenne	tengerentúli megye	Dél-Amerikában
Francia Szomálipart (Fr. Afar és Issza Fer.)	21,7	82	Djibouti	tengerentúli terület	Északkelet-Afrikában
Guadelopue	1,78	306	Basse-Terre	tengerentúli megye	Nyugat-indiai szigetvilágban
Martinique	1,10	310	Fort-de-France	tengerentúli megye	Nyugat-indiai szigetvilágban
Réunión	2,51	383	Saint-Denis	tengerentúli megye	Indiai-óceán délnyugati részén
Saint-Pierre- és Miquelon-szk.	0,242	5	Saint-Pierre	tengerentúli terület	Észak-Amerikában
Francia Polinézia	3,99	88	Papeete	tengerentúli terület	Csendes-óceán keleti részén

Gyarmattartó és gyarmat neve	Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer fő)	Főváros	Státus	Hol fekszik
Új-Hebridák	14,76	66	Port Vila	brit – fr. kondomínium	Csendes-óceán nyugati részén
Új-Kaledónia	19,10	89	Nouméa	tengerentúli terület	Csendes-óceán déli-nyugati részén
Wallis és Futuna	0,255	10	Mata Utu	tengerentúli terület	Csendes-óceán déli részén
Hollandia					
Holland Antillák	1,02	205	Willemstad	autonóm terület	Karib-tengerben
Suriname (Holland Guayana)	143	324	Paramaribo	autonóm terület	Dél-Amerika észak-keleti részén
India					
Bhutan	41,4	715	Thimphu	védnökség	Dél-Ázsiában
Sikkim	7,1	167	Gangtok	védnökség	Dél-Ázsiában
Nagy-Britannia					
Antigua	0,4	62	Saint John's	„társállam"	Nyugat-indiai sziget-világban
Bahama-szk.	11,4	134	Nassau	belső önkorm. rendelk.	Atlanti-óceán nyugati részén
Bermuda-szk.	0,05	48	Hamilton	gyarmat	Atlanti-óceán nyugati részén
Brit Honduras	22,9	106	Belize	önkorm. rend. gyarmat	Közép-Amerikában

Gyarmattartó és gyarmat neve	Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer fő)	Főváros	Státus	Hol fekszik
Brit Virgin-szk.	0,1	9	Road Town	gyarmat	Nyugat-indiai szigetvilágban
Brunei	5,8	98	Brunei	védnökség	Délkelet-Ázsiában
Dominica	790	65	Roseau	„társállam"	Nyugat-indiai szigetvilágban
Falkland-szk.	15,4	2,5	Stanley	gyarmat	Atlanti-óceán délnyugati részén
Fidzsi-szk.	18,3	464	Suva	gyarmat	Csendes-óceán délkeleti részén
Pitcairn-szk.	0,04	0,09	Adamstown	gyarmat	Csendes-óceán délkeleti részén
Tonga	0,7	71	Nuku'alofa	védnökség	Csendes-óceán nyugati részén
Gibraltár	0,006	26		gyarmat	Délnyugat-Európában
Grenada	0,3	93	Saint George's	„társállam"	Nyugat-indiai szigetvilágban
Hongkong	1,03	3804	Victoria	gyarmat	Kelet-Ázsiában
Kajmán-szk.	0,3	9	Georgetown	gyarmat	Nyugat-indiai szigetvilágban
Montserrat	0,08	14	Plymouth	gyarmat	Nyugat-indiai szigetvilágban
Brit Salamon-szk.	29,8	137	Honiara	védnökség	Csendes-óceán nyugati részén
Gilmbert- és Ellice-szk.	0,9	49	Bairiki	gyarmat	Csendes-óceán nyugati részén
Bahrein	0,65	182	Manama	védnökség	Délnyugat-Ázsiában
Katar	22	55	Doha	védnökség	Délnyugat-Ázsiában

Gyarmattartó és gyarmat neve	Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer fő)	Főváros	Státus	Hol fekszik
Szerződéses Omán	83,7	110	Dubai	védnökség	Arab-félszigeten
Saint Kitts, Nevis és Anguilla	0,4	60	Basseterre	„társállam"	Nyugat-indiai szigetvilágban
Saint Lucia	0,6	99	Castries	„társállam"	Nyugat-indiai szigetvilágban
Saint Vincent	0,4	85	Kingstown	„társállam"	Nyugat-indiai szigetvilágban
Seychelles-szk.	0,4	46	Port Victoria	gyarmat	Indiai-óceánban
Szent Ilona	0,3	6	Jamestown	gyarmat	Atlanti-óceánban
Turks- és Caicos-szk.	0,4	6,9	Grand Turk	gyarmat	Nyugat-indiai szigetvilágban
Portugália					
Angola	1246,7	5084	São Paulo de Luanda	tengerentúli tartomány	Dél-Afrika nyugati részén
Makaó	0,02	270	Macau	tengerentúli tartomány	Kelet-Ázsiában
Mozambik	784,9	6872	Laurenço Marques	tengerentúli tartomány	Délkelet-Afrikában
Portugál Guinea	36,1	525	Bissau	tengerentúli tartomány	Nyugat-Afrikában
Portugál Timor	14,9	543	Dilly	tengerentúli tartomány	Délkelet-Ázsiában
São Tomé és Principe	0,1	61	São Tomé	tengerentúli tartomány	Atlanti-óceánban
Zöldfoki-szk.	4,0	221	Praia	tengerentúli tartomány	Nyugat-Afrika partjainál

Gyarmattartó és gyarmat neve	Terület (ezer km²)	Lakosság (ezer fő)	Főváros	Státus	Hol fekszik
Spanyolország					
Spanyol Észak-Afrika	213	158		sp. közig. alatt	Észak-Afrikában
Spanyol Szahara	266	48	El Aaiún	tengerentúli tartomány	Észak-Afrikában
Új-Zéland					
Cook-szk.	0,2	22	Avarua	„társállam"	Csendes-óceán középső részén
Niue	0,2	5	Alofi	gyarmat	Csendes-óceán középső részén
Tokelau-szk.	0,01	2	Apia	gyarmat	Csendes-óceán középső részén
Norvégia					
Svålbard (Spitzbergák)	62,5	2,6	Lengyerbyen	gyarmat	Északi-Jeges-tengerben

A VILÁG VALUTA-ÖVEZETEI

TERRA 133 69 1.

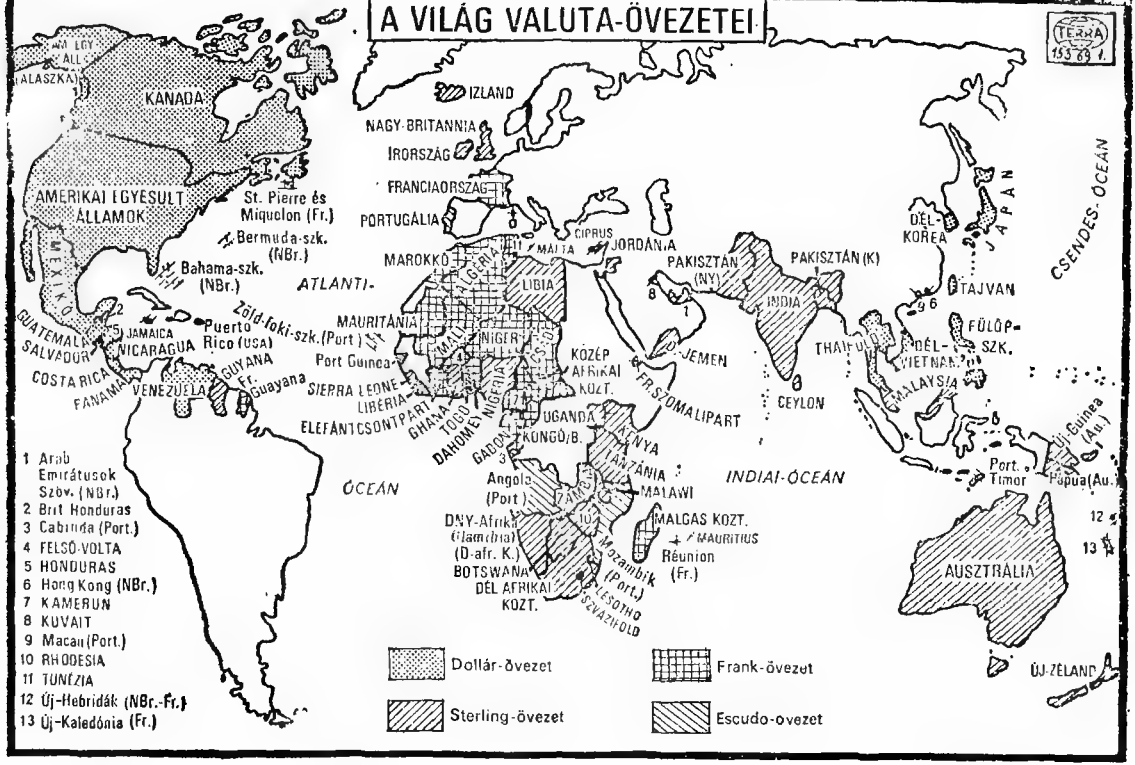

A világ ipari termelésének fejlődése és megoszlása

	Szocialista országok	Fejlett tőkés-országok	Fejlődő országok	Nem szocialista országok együtt	Világ összesen
A termelés indexe					
1968 1950 %-ában	680	256	381	264	342
1968 1960 %-ában	192	156	168	157	165
Évi átlagos növekedés					
1950 – 1968 között	11,2	5,4	7,7	5,5	7,1
1960 – 1968 között	8,5	5,7	6,7	5,8	6,5
Növekedés az előző évhez képest (előző év = 100)					
1966	109	107	106	107	107
1967	109	102	104	102	105
1968	108	106	108	107	107
Százalékos megoszlás					
1950	20	74	6	80	100
1960	35	58	7	65	100
1968	38	55	7	62	100

Az ipari termelés dinamikája országonként

	1966	1967	1968	1968 1967 %-ában
	1963 %-ában			
Amerikai Egyesült Államok	126	127	133	105
Ausztria	117	117	124	106
Belgium	111	112	120	107
Bulgária	143	162	181	112
Csehszlovákia	120	129	135	105
Finnország	121	124	128	103
Franciaország	116	120	122	102
Hollandia	123	129	143	111
India	118	116	124	107
Japán	136	162	190	117
Jugoszlávia	131	130	138	106
Kanada	128	130	137	105
Lengyelország	128	140	152	109
Magyarország	118	125	131	105
Mexikó	132	142	154	108
Nagy-Britannia	112	112	117	104
Német Demokratikus Közt.	119	127	135	106
Német Szövetségi Köztársaság ..	116	114	127	111
Olaszország	119	128	136	106
Portugália	127	134	...	...
Románia	143	163	183	112
Spanyolország	145	146	153	105
Svájc	113	116	122	105
Svédország	123	126	134	106
Szovjetunió	127	139	150	108

A mezőgazdasági termelés alakulása néhány szocialista országban

	1966	1967	1968	1968 1967 %-ában
	1952—56 átlagának %-ában			
Bulgária	190	198	180	91
Csehszlovákia	126	133	138	104
Jugoszlávia	187	185	...	...
Lengyelország	150	155	161	104
Magyarország	135	136	138	102
Német Demokratikus Közt.	131	139	...	...
Románia	162	165	158	96
Szovjetunió	173	176	183	104

A mezőgazdasági termelés alakulása néhány tőkésországban

	1965	1966	1967	1967/1966
	1952—56 átlagának %-ában			%-ában
Amerikai Egyesült Államok	118	118	124	105
Ausztria	124	135	146	108
Belgium – Luxemburg	116	113	128	113
Dánia	122	120	121	101
Franciaország	140	135	149	110
Hollandia	120	124	133	107
Japán	133	140	154	110
Mexikó	173	185	...	...
Nagy-Britannia	142	144	148	103
Német Szövetségi Köztársaság ..	118	125	133	106
Olaszország	127	129	141	109
Portugália	127	111	...	...
Spanyolország	129	138	...	...
Svájc	113	118	132	112
Törökország	140	156	...	...

A világ külkereskedelmi forgalmának fejlődése és megoszlása

	Szocialista országok	Fejlett tőkés-országok	Fejlődő országok	Nem szocialista országok	Világ összesen
A forgalom indexe					
1968/1950 %-ában ..	552	430	237	369	384
1968/1960 %-ában ..	176	196	152	185	184
Évi átlagos növekedés					
1950 – 1968 között ..	9,9	8,4	4,9	7,5	7,8
1960 – 1968 között ..	7,3	8,8	5,4	8,0	7,9
Növekedés az előző évhez képest (előző év = 100)					
1966	106	110	107	110	109
1967	107	105	104	105	105
1968	108	111	106	110	110
Százalékos megoszlás					
1950	8,5	62,4	29,1	91,5	
1960	12,8	65,5	21,7	87,2	
1968	12,2	69,9	17,9	87,8	

Az export értéke egyes országokban
(millió dollár)

	1966	1967	1968
Amerikai Egyesült Államok ...	29 998	21 243	34 227
Ausztria	1 684	1 809	1 989
Belgium – Luxemburg	6 829	7 032	8 150
Bulgária	1 305	1 458	1 611
Csehszlovákia	2 745	2 864	3 155
Finnország	1 505	1 535	1 636
Franciaország	10 889	11 380	12 675
Hollandia	6 752	7 288	8 341
India	1 577	1 613	1 754
Japán	9 777	10 442	12 981
Jugoszlávia	1 220	1 252	1 264
Kanada	9 551	10 553	12 560
Lengyelország	2 272	2 527	2 858
Magyarország	1 594	1 702	1 790
Mexikó	1 199	1 145	1 254
Nagy-Britannia	14 132	13 869	14 812
Német Demokratikus Közt. ...	3 205	3 456	3 784
Német Szövetségi Közt.	20 134	21 737	24 841
Olaszország	8 038	8 702	10 183
Portugália	620	685	733
Románia	1 186	1 395	1 469
Spanyolország	1 254	1 375	1 589
Svájc	3 273	3 496	3 973
Svédország	4 264	4 525	4 944
Szovjetunió	8 841	9 649	10 634

Az import értéke egyes országokban
(millió dollár)

	1966	1967	1968
Amerikai Egyesült Államok ...	25 439	26 813	33 088
Ausztria	2 328	2 310	2 497
Belgium – Luxemburg	7 174	7 176	8 195
Bulgária	1 478	1 572	1 759
Csehszlovákia	2 736	2 680	3 077
Finnország	1 726	1 698	1 539
Franciaország	11 843	12 381	13 942
Hollandia	8 018	8 338	9 293
India	2 731	2 809	2 510
Japán	9 524	11 664	12 990
Jugoszlávia	1 575	1 707	1 797
Kanada	9 317	10 057	11 439
Lengyelország	2 494	2 645	2 853
Magyarország	1 566	1 776	1 803
Mexikó	1 605	1 746	1 943
Nagy-Britannia	16 107	17 186	18 520
Német Demokratikus Közt. ...	3 215	3 279	3 388
Német Szövetségi Közt.	18 023	17 352	20 152
Olaszország	8 589	9 697	10 253
Portugália	1 023	1 013	1 043
Románia	1 213	1 546	1 609
Spanyolország	3 572	3 453	3 499
Svájc	3 944	4 129	4 514
Svédország	4 580	4 699	5 084
Szovjetunió	7 913	8 536	9 410

Áralakulás a tőkés világpiacon
(az export árindexe)

	1966	1967	1968	1968 1967 %-ában
	1963 %-ában			
	Az alapanyagok és késztermékek árindexe			
Összes áru	105	105	104	99
Ezen belül: alapanyagok	104	101	100	99
feldolgozott termékek	106	107	106	99
	Az alapanyagok árindexének részletezése			
Alapanyagok, összes export	104	101	100	99
fejlett tőkésországokból	107	103	100	97
fejlődő országokból	102	100	100	100
Alapanyagok közül:				
élelmiszerek, összes export	105	104	102	98
fejlett tőkésországokból	108	107	102	95
fejlődő országokból	102	101	102	101
Egyéb mezőgazdasági termékek, összes export	104	96	96	100
fejlett tőkésországokból	106	98	96	98
fejlődő országokból	100	94	94	100
Ásványok, összes export	104	103	102	99
fejlett tőkésországokból	107	105	104	99
fejlődő országokból	103	102	102	100

A fogyasztói árak alakulása

	1966	1967	1968	1968/1967
	1963 %-ában			%-ban
Amerikai Egyesült Államok	106	109	114	104,2
Ausztria	111	116	119	102,8
Belgium	113	116	119	102,8
Csehszlovákia	102	104	105	101,2
Finnország	120	127	138	108,4
Franciaország	109	112	117	104,6
Hollandia	116	120	125	103,7
Japán	116	121	128	105,4
Jugoszlávia	184	197	210	106,6
Lengyelország	103	105	108	102,4
Magyarország	106	107	107	100,0
Mexikó	111	114	116	102,3
Nagy-Britannia	113	115	121	104,7
Német Szövetségi Köztársaság	110	111	113	101,4
Olaszország	113	118	119	101,4
Portugália	112	119	126	106,1
Spanyolország	129	137	144	104,9
Svájc	112	116	119	102,4
Svédország	116	121	123	101,9

Az egy főre jutó nemzeti jövedelem néhány tőkésországban
(USA-dollárban, hivatalos átszámítás alapján,
folyó termelői áron)

	1958	1966
Amerikai Egyesült Államok	2115	3153
Argentína	491	705
Ausztrália	1126	1759
Ausztria	1000	1620
Belgium	936	1502
Brazília	250	252
Egyesült Arab Köztársaság	96	161[a]
Finnország	727	1475
Franciaország	1003	1542
Görögország	326	621
Hollandia	695	1362
India	64	79
Japán	284	791
Kanada	1503	1980
Mexikó	272	446
Nagy-Britannia	1014	1517
Német Szövetségi Köztársaság	838	1518
Olaszország	478	944
Portugália	216	378
Spanyolország	299	594[a]
Svájc	1195	2056
Törökország	180	276

[a] 1965-ös adat.

A nemzeti jövedelem alakulása az európai szocialista országokban

	1966	1967	1968	1968 1967 %-ában
	1963 %-ában			
Albánia	111	120	128	107
Bulgária	131	142	151	107
Csehszlovákia	127	136	146	107
Jugoszlávia	127	130	...	...
Lengyelország	127	135	146	108
Magyarország	114	124	130	105
Német Demokratikus Közt.	117	121	...	...
Románia	134	144	154	107
Szovjetunió	126	135	146	108

A munkanélküliek száma és aránya néhány tőkésországban

	1965		1968	
	1000 fő	%	1000 fő	%
Amerikai Egyesült Államok	3366	4,5	2817	3,6
Ausztria	66	2,7	71	...
Belgium	55	2,4	103	4,5
Dánia	18	2,4	41	5,2
Finnország	31	1,4	88	4,0
Franciaország	141	...	255	...
Hollandia	33	0,9	68	1,8
Japán	390	0,8	590	1,2
Kanada	280	3,9	382	4,8
Nagy-Britannia	360	1,5	601	2,5
Német Szövetségi Köztársaság	139	0,6	314	1,6
Olaszország	721	3,6	694	3,5
Spanyolország	147	...	182	...
Svédország	17	1,1	33	2,0

BULGÁRIA

1968-ban a gazdasági élet fejlődése valamivel lassúbb ütemű volt, mint a megelőző években, ezt elsősorban a rendkívül kedvezőtlen időjárás, a mezőgazdasági termelés csökkenése okozta. A *nemzeti jövedelem* 6,5%-kal haladta meg az előző évit. A beruházások a régebbi éveknél kisebb mértékben, de még így is jelentősen, 11%-kal növekedtek. Az új beruházások elsősorban a nehézipari ágazatok – vegyipar, gépipar, kohászat, villamosenergia- és fűtőanyag-ipar – fejlesztését szolgálták.

Az *ipari termelés* 1968-ban 12%-kal volt nagyobb, mint az előző évben. A jelentős növekedés mellett javult az ipari termelés szerkezete – a progresszívabb ágazatok az átlagosnál gyorsabban fejlődtek –, fokozódott a termelés intenzifikálása, javult a vállalatok jövedelmezősége.

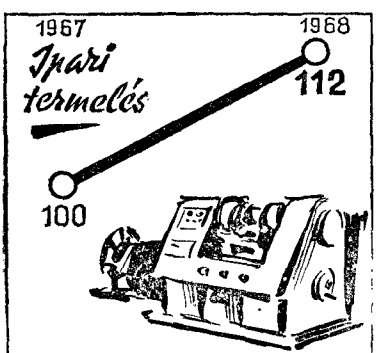

Az állami ipar leggyorsabban fejlődő ágazatai

	Növekedés 1967-hez képest %
Vegyipar	26
Vaskohászat	22
Gépipar	19
Papíripar	17
Villamosenergia-ipar	16
Textilruházati ipar .	15

A vegyipar gyors fejlődése a műtrágyák, a műanyagok, a kénsav, valamint a gyógyszeripari termékek termelésének növekedéséből adódott. A gépiparon belül elsősorban a műszeripar, a híradástechnikai ipar, a villamosgépipar és a rádióelektronikai ipar fejlődött számottevően.

Az iparban foglalkoztatottak száma majdnem 25 000 fővel, 2,3 %-kal volt nagyobb 1968-ban, mint az előző évben. A termelés fejlődésének túlnyomó része – 78%-a – a munka termelékenysé-

A fontosabb iparcikkek termelése

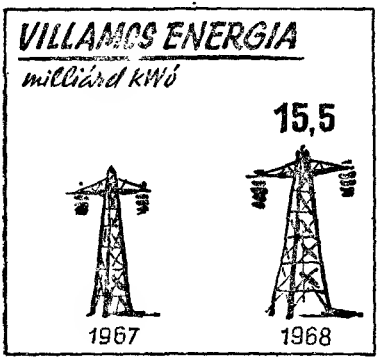

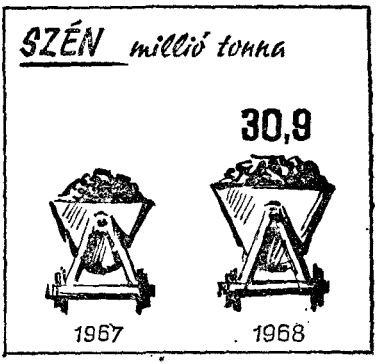

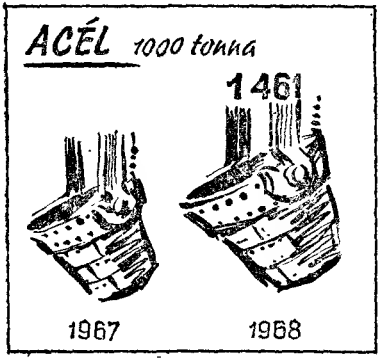

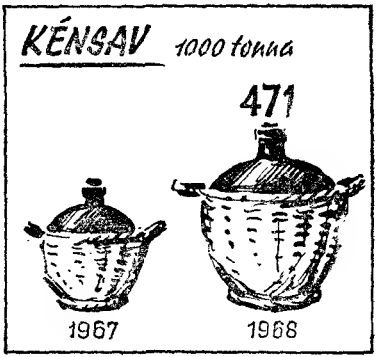

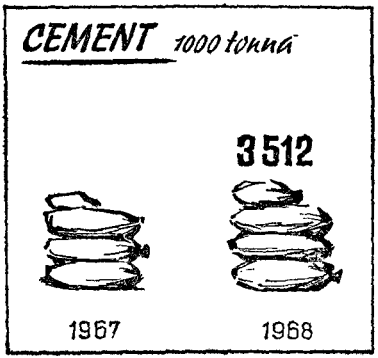

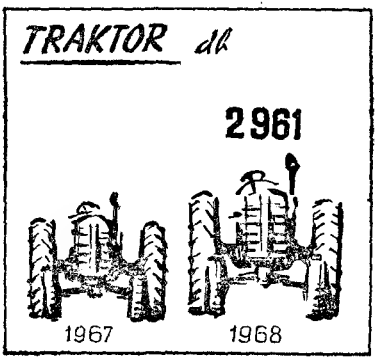

gének emelkedéséből származott. Az ipari termelékenység egy év alatt 9%-kal nőtt, legnagyobb a termelékenység-emelkedés a vaskohászatban (19%), a vegyiparban (17%), valamint a villamosenergia-iparban (16%). Viszonylag mérsékelten – 4,5%-kal – nőtt a termelékenység a textiliparban és a faiparban.

Az építőipar termelése majdnem 12%-kal, a foglalkoztatottak száma 1,8%-kal nőtt. A termelésnövekedés 80%-át a termelékenység emelkedése biztosította, 8,5 százalékkal volt magasabb az előző évinél.

Az 1968. évi *mezőgazdasági össztermelés* mintegy 9%-kal alacsonyabb volt, mint az előző évben. A növénytermelésben elsősorban a búza, kukorica, napraforgó, gyapot, a zöldségek, valamint a takarmánynövények termésmennyisége csökkent. A szőlő és néhány gyümölcs össztermelése meghaladta az előző évit.

A takarmánytermés csökkenése kedvezőtlenül hatott az állattenyésztésre. Mind az állami gazdaságokban, mind a termelőszövetkezetekben csökkent a szarvasmarha- (3 – 3,5%-kal), a sertés- (4 – 6%-kal) és a juhállomány (1 – 2%-kal). A szarvasmarha-állományon belül a tehenek száma nőtt ugyan, de az átlagos tejhozam csökkenése miatt az összes tejtermelés nem érte el az előző évi színvonalat.

A fogyasztói alap 1968. évi növekedése (8%) meghaladta a nemzeti jövedelem emelkedését. A *kiskereskedelmi forgalom*, összehasonlítható árakon számítva 8%-kal nőtt, elsősorban televízióból (+50%), hűtőszekrényből (+57%), varrógépből (+44%), olajkályhából (+31%) és egyéb tartós fogyasztási cikkekből adtak el többet, mint az előző évben.

Az eladások jelentős emelkedése mellett bizonyos termékekből nem tudták kielégíteni a keresletet (nagy képernyős televíziók, hűtőszekrények, olajkályhák stb.). A ruházati cikkeknél a minőséggel és a választékkal kapcsolatban voltak problémák. Bizonyos állati eredetű termékek eladása csökkent, nehézségek jelentkeztek a friss gyümölcs- és zöldségellátásban is.

A *külkereskedelmi forgalom* összesen 11,2%-kal, ezen belül a kivitel 10,5%-kal, a behozatal 11,9%-kal emelkedett.

CSEHSZLOVÁKIA

1968-ban a társadalmi és gazdasági élet alakulását a szokásosnál nagyobb mértékben befolyásolták a napi politikai események és a társadalmi-politikai helyzet. Fokozta a gazdasági élet bonyolultságát, hogy az 1967-ben megkezdett gazdasági reformot 1968-ban tovább akarták fejleszteni, azonban a problémáknak csak egy részét tudták megoldani, bizonyos nehézségek tovább fokozódtak.

A termelés viszonylag jelentős növekedése a *nemzeti jövedelem* 7%-os emelkedését eredményezte. Ez kb. ugyanolyan emelkedés volt, mint az előző évi, de jóval kisebb, mint 1966-ban. Nagyobb volt a lakosság fogyasztása, s az előző évinél majdnem 9%-kal többet ru-

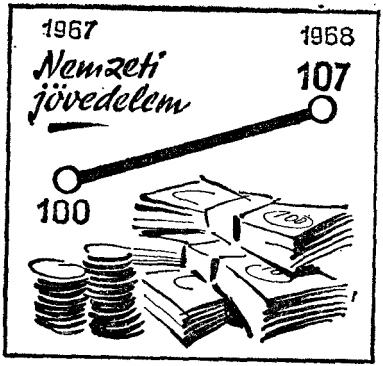

háztak be, bár eredetileg a beruházások korlátozását tervezték. A nagy beruházások alapja a magas vállalati nyereség volt. Nem javult azonban a beruházási építkezések koncentráltsága, és tovább nőtt a befejezetlen beruházások állománya.

Az év folyamán a népgazdaság összes készlete 11 milliárd koronával, 5,6%-kal nőtt, ami a termelés szerkezete és a fogyasztók igénye közötti nem kielégítő összhangra utal.

Az *ipari termelés* 1968-ban 5%-kal volt nagyobb az előző évinél.

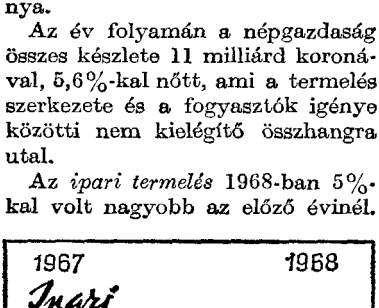

Ez a növekedés kisebb mértékű, mint a megelőző években (1965–1967), amikor évente több mint 7%-kal nőtt a termelés. A régebbi évektől eltérően 1968-ban az ipari termelésen belül a fogyasztási cikkek termelése gyorsabban emelkedett, mint a termelési eszközöké.

A termelés növekedésének háromnegyede a termelékenység emelkedéséből adódott, ami majdnem 4%-kal haladta meg az előző évit. Az iparban foglalkoztatottak száma 35 000 fővel, azaz 1,3%-kal emelkedett. Az általános létszámemelkedésen belül a fűtőanyagiparban majdnem 5%-kal csökkent a foglalkoztatottak száma, a vegyiparban és a gépiparban pedig az átlagot meghaladó mértékben emelkedett.

A *mezőgazdasági termelés* az előző évekhez hasonlóan 1968-ban is emelkedett, 3,6%-kal, ami a növénytermelés 3%-os és az állattenyésztés 4%-os emelkedéséből adódott. Különösen a szemestermények, valamint a cukorrépa és a burgonya terméseredménye alakult kedvezően. A búza termésátlaga több mint 31 q/ha, az árpáé pedig 29 q/ha volt. Cukorrépából mintegy 8 millió tonnát takarítottak be, a hektáronkénti hozam meghaladta a 400 q-t. Az állatállomány kisebb csökkenését a hozamok emelkedése ellensúlyozta.

A *külkereskedelmi forgalomban* a behozatal nagyobb mértékben nőtt (10%), mint a kivitel (3%). A behozatal mind a szocialista, mind a tőkésországokból kb. azonos mértékben emelkedett, a kivitel a szocialista országokba 2%-kal, a tőkésországokba pedig több mint 5%-kal nőtt. A szocialista ország-

A fontosabb iparcikkek termelése

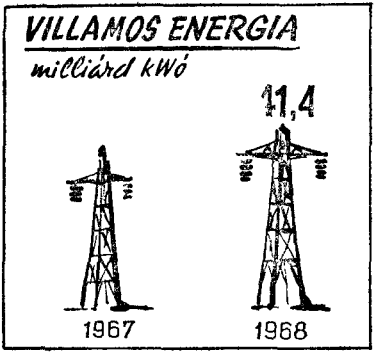

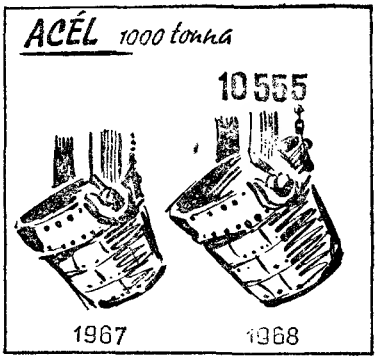

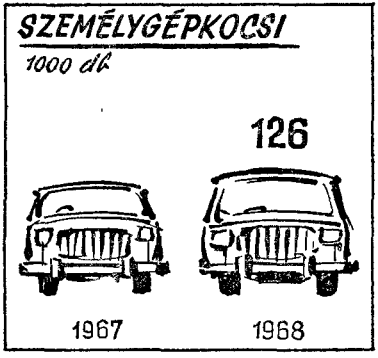

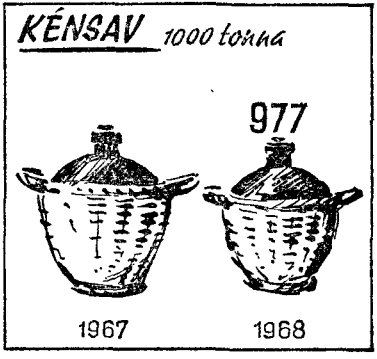

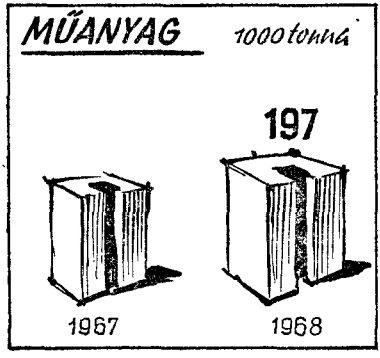

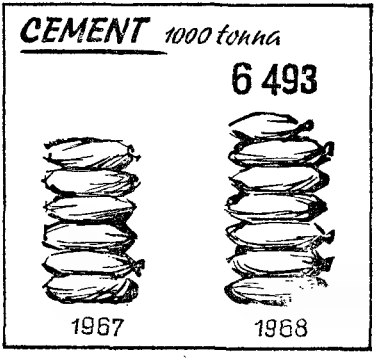

gokból főleg nyersanyagot és közszükségleti cikkeket, míg a tőkésországokból elsősorban gépeket és berendezéseket importáltak.

A lakosság *pénzbevétele* több mint 12%-kal emelkedett, ezen belül a munkabérek 8%-kal. A mezőgazdasági népesség termékértékesítésből származó pénzbevételei 17%-kal nőttek. Mivel a fogyasztói árak 1968-ban csak kismértékben emelkedtek, a reálbér-növekedés mintegy 7%-os, majdnem kétszerese a tervezettnek.

A nagyobb pénzbevételek eredményezték a *kiskereskedelmi forgalom* növekedését. Folyó árakon számítva a kiskereskedelmi eladások 14%-kal nőttek. A kiskereskedelmi árak 1,1%-kal voltak magasabbak az 1967. évinél, a forgalom volumene tehát mintegy 13%-kal emelkedett. Különösen meggyorsult a forgalom az év második felében, elsősorban az iparcikkeknél. A Belkereskedelmi Minisztériumhoz tartozó üzletek élelmiszerekből 7%-kal, textíliákból 22%-kal, ruhából 23%-kal, cipőből 17%-kal többet adtak el, mint az előző évben. Hazai termelésből és importból a belkereskedelemnek 11%-kal több árut szállítottak, mint 1967-ben, s a forgalmat csak a készletek teljes felhasználásával tudták lebonyolítani, de a keresletet több termékből még így sem tudták kielégíteni (tartós fogyasztási cikkek: televízió, bútor, hűtőszekrény, háztartási villamos gépek stb.).

Az év folyamán 85 000 lakást építettek, 7%-kal többet, mint az előző évben, de az igényekhez mérten ez a növekedés sem bizonyult elégségesnek.

Az életkörülmények javítását szolgáló intézkedések közül igen jelentős volt a munkaidő-csökkentés és ennek kapcsán az ötnapos munkahét bevezetése.

JUGOSZLÁVIA

Az *ipari termelés*, amely 1966-ban csak 4%-kal nőtt, 1967-ben pedig stagnált, 1968-ban viszonylag jelentősen, mintegy 6%-kal emelkedett. A termelés növekedése

a hajógyártásban 39%-kal,

a vegyiparban 16%-kal,

az építőanyag-iparban 11%-kal, valamint

a villamosenergia-, illetve nyomdaiparban 10–10%-kal haladta meg az előző évi színvonalat.

Az iparban foglalkoztatottak száma, az előző évhez hasonlóan, 1968-ban is csökkent, míg 1967-ben mintegy 6000 fővel, 1968-ban további 3000 fővel. A fontosabb ágazatok közül számottevő létszám-

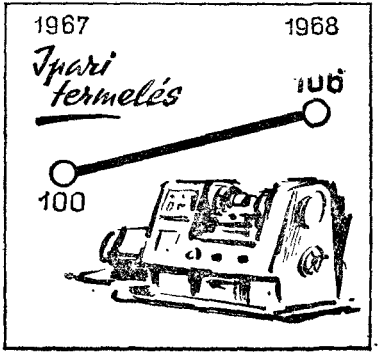

Néhány iparcikk termelése

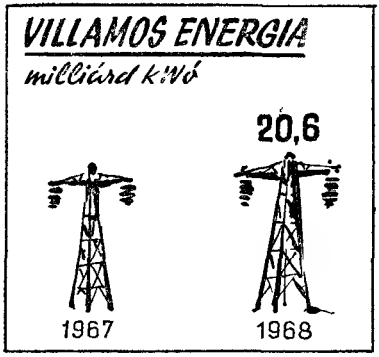

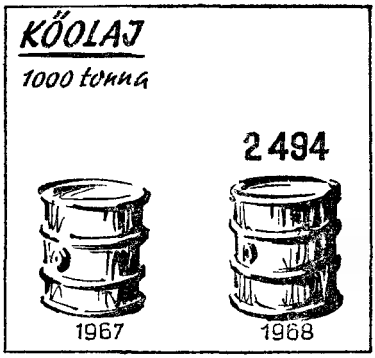

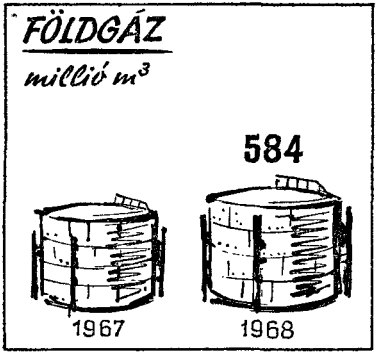

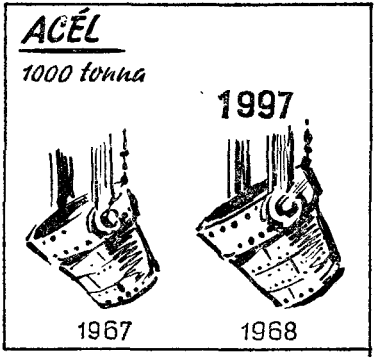

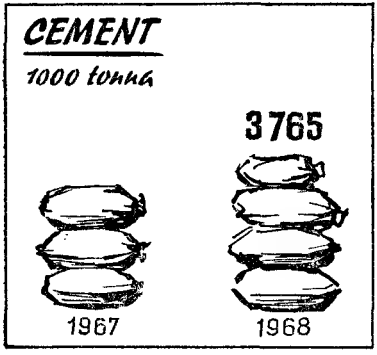

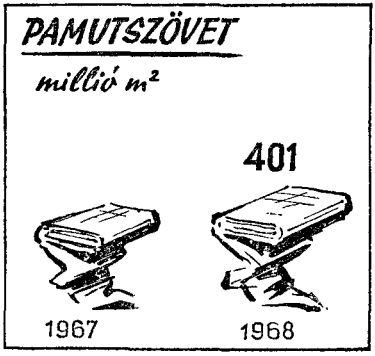

csökkenés a széniparban, a faiparban és a textiliparban volt. A gépgyártásban és a nyomdaiparban viszonylag jelentős mértékben nőtt a foglalkoztatottak száma. (A villamosenergia-ipar termelése az átlagosnál gyorsabban nőtt a foglalkoztatottak számának kisebb csökkenése mellett.)

A *mezőgazdaság* 1968. évi összefoglaló adatai még nem állnak rendelkezésre, de a felvásárlás és az állatállomány adatai az össztermelés csökkenését mutatják. A mezőgazdasági termékek felvásárlása folyó árakon számítva több mint 10%-kal (összehasonlítható árakon még ennél is nagyobb mértékben) csökkent az előző évhez képest. Kenyérgabonából mintegy 100 000 tonnával, kukoricából majdnem 300 000 tonnával kevesebbet vásároltak, mint 1967-ben.

A *kiskereskedelmi forgalom* folyó árakon 14%-kal, összehasonlítható árakon 11%-kal emelkedett.

A *külkereskedelmi forgalomban* 1967-hez hasonlóan 1968-ban is a behozatal jóval meghaladta a kivitelt, s növekedése is nagyobb mértékű volt. (A külkereskedelmi passzívumot – részben – egyéb tételek, mint pl. az idegenforgalomból, szállításból, szolgáltatásból származó bevételek egyenlítik ki.)

A munkások és alkalmazottak havi nominális átlagkeresete 862 dinár volt, 10%-kal magasabb az 1967. évinél. Mivel a létfenntartási költségek egy év alatt 5%-kal emelkedtek, a reáljövedelem növekedése ugyancsak 5%-os.

LENGYELORSZÁG

A lengyel gazdaság 1968-ban az előző éveknél erőteljesebben fejlődött. Mind az ipari és építőipari, mind a mezőgazdasági termelés jelentősen nőtt, így a *nemzeti jövedelem* a megelőző évek 6–7%-os évi átlagos növekedésével szemben 8%-kal haladta meg az egy évvel előbbi színvonalat. A megtermelt nemzeti jövedelem viszonylag jelentős növekedése mellett a lakosság fogyasztása 6%-kal (egy főre számítva kb. 5%-kal) emelkedett, míg a felhalmozásra kerülő nemzeti jövedelem a termelést meghaladó ütemben nőtt. Az állóalapok növelésére 9%-kal többet fordítottak, mint egy évvel régebben, emellett gyarapodtak a készletek is.

Az 1968. évi ipari termelés összességében több mint 9%-kal haladta meg az 1967. évit, ezen belül a termelési eszközök termelése 10%-kal, a fogyasztási cikkeké 7%-kal emelkedett. (1967-ben a két csoport termelésének a növe-

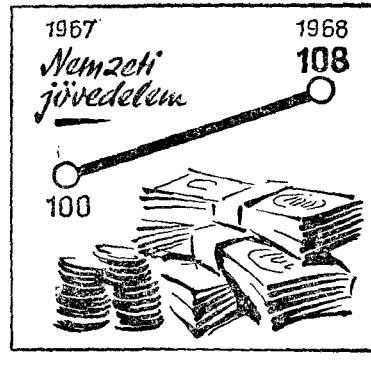

A fontosabb iparcikkek termelése

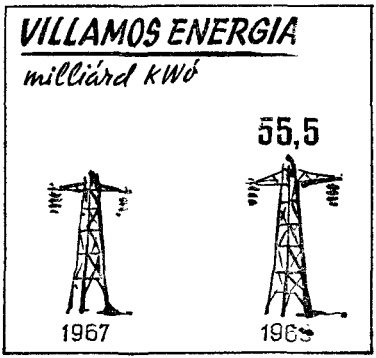

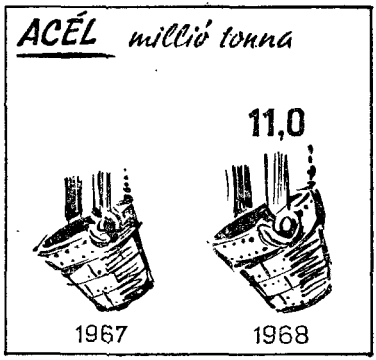

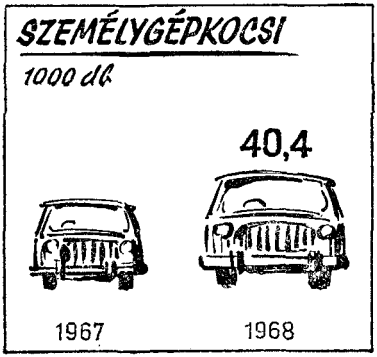

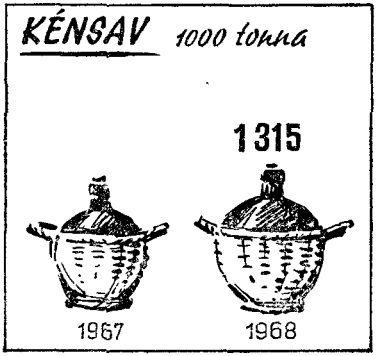

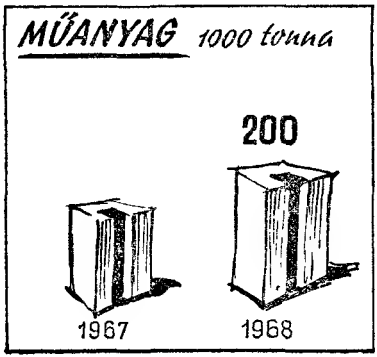

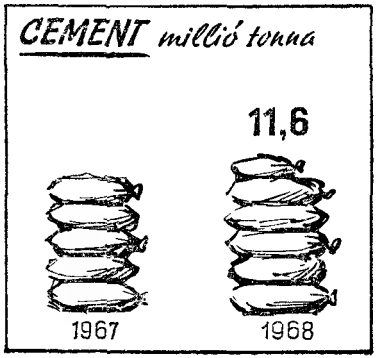

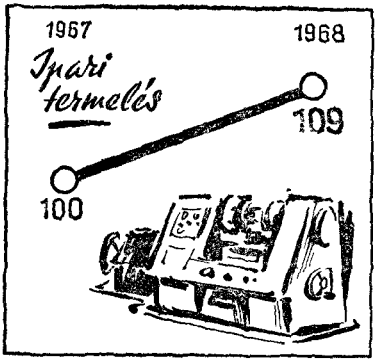

kedése között még nagyobb volt a különbség: az „A" szektor 9%-kal, a „B" szektor pedig 5%-kal növelte termelését.)

Az iparban foglalkoztatottak száma 1968 átlagában 3 867 000 fő volt, 3,5%-kal több, mint az előző évben. Az ipari munka termelékenysége a létszámnál gyorsabban, 5,7%-kal emelkedett.

Az építőipar egy év alatt 9%-kal fokozta termelését, ebben a termelékenység és a létszám emelkedésének majdnem egyforma szerepe volt: az előbbi 5,4%-kal, az utóbbi 4,8%-kal nőtt.

A *mezőgazdasági össztermelés* 1968-ban – elsősorban a jó növénytermelési eredmények következtében – 4%-kal emelkedett, a *búzatermés 0,7 millió tonnával*, a fő szemes terménynek tekinthető rozs termése több mint 0,8 millió tonnával haladta meg az előző évit.

Az állatállomány Lengyelországban – a legtöbb szocialista országtól eltérően – 1968-ban emelkedett. A szarvasmarha-állomány az év közepén (10,9 millió db) 1,6%-kal, a sertésállomány (13,9 millió db) 2,3%-kal haladta meg az egy évvel előbbi színvonalat.

Az agrotechnika fejlődését bizonyítja a műtrágya-felhasználás 16 százalékos és a traktorállomány 13 százalékos növekedése.

A szocialista szektor beruházása 160 milliárd zloty volt, 8%-kal több az 1967. évinél. Az építési beruházások 10%-kal emelkedtek, *nagyobb mértékben, mint a gépberuházások* (8%). A főbb ágazatok közül legjelentősebben az ipari beruházások nőttek: 11%-kal.

A *külkereskedelmi forgalomban* az export nagyobb mértékben (13%-kal) fejlődött, mint az import (8%), bár az import még így is mintegy 20 millió devizazlotyval meghaladta az exportot. A kivitelben elsősorban a legnagyobb részt jelentő (37%) gépek és berendezések exportja nőtt: 16%-kal. A behozatal leggyorsabban fejlődő árucsoportjai az ipari fogyasztási cikkek (15%-os növekedés), de ennek aránya az összes importban viszonylag kicsi, nem érte el még a 6%-ot sem. Jelentős volt még (12%-os) a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek *importjának a növekedése*.

A munkások és alkalmazottak havi bruttó *átlagkeresete* 4,6%-kal nőtt 1967-hez *képest*.

A nettó nominálbérek valamivel mérsékeltebben emelkedtek, mint a bruttó átlagkereset: a népgazdaság egészében 3,9%-kal haladták meg az előző évi színvonalat. A létfenntartási költségek mintegy 2,4 százalékkal emelkedtek, így végeredményben a reálbérek, egy keresőre számítva, 1,5%-kal voltak nagyobbak, mint 1967-ben. A foglalkoztatottság, valamint a társadalmi juttatások növekedése a

munkás-alkalmazotti népesség jövedelmét számottevően emelte. A reáljövedelem a munkás-alkalmazotti népesség egy főjére számítva kb. 4%-kal volt magasabb, mint az előző évben.

A nagyobb pénzjövedelmekből adódott az áruvásárlások és a szolgáltatások emelkedése, a kiskereskedelmi forgalom összehasonlítható árakon számítva 7%-kal nőtt, s a szolgáltatásokra fordított összeg több mint 12%-kal haladta meg az egy évvel előbbi színvonalat.

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG

1968-ban a termelés fejlődését bizonyos megélénkülés jellemezte, míg a lakosság fogyasztása a termelésnél mérsékeltebben emelkedett. A *nemzeti jövedelem* 5,3%-kal nőtt 1967-hez képest, nagyobb mértékben, mint 1966 kivételével a megelőző öt évben. (1966-ban a növekedés elérte a 6%-ot, a többi évben 5%-nál alacsonyabb volt.)

A nemzeti jövedelem növekedésében az *ipari termelés* fejlődése játszotta a fő szerepet, amely több mint 6%-kal felülmúlta az előző évi termelést (1967-ben a növekedés 7%-os volt).

A *mezőgazdasági termelésben* a növénytermelés 1,6%-kal haladta meg az egy évvel előbbi színvonalat, az állati termékek felvásárlása – elsősorban a baromfi és a tejfelvásárlás növekedésével – majdnem 5%-kal emelkedett. A tejtermelés-növekedés az egy tehénre jutó tejhozam további emelkedéséből adódott, 1968-ban ez elérte a 3344 kg-ot. (Az NDK-nak ez a mutatószáma lényegesen magasabb a szocialista országok átlagánál. Hazánkban pl. kb. 2200–2300, azaz alig több, mint kétharmada az NDK-énak.) A mezőgazdaság 11 000 traktort kapott és ezzel a traktorállomány elérte a 150 000-et. A *beruházások* összege (26,5 milliárd márka) 10%-kal volt nagyobb az 1967. évinél. Az építőipar termelése 8%-kal, az építőipari termelékenység több mint 5%-kal emelkedett. 72 200 lakást építettek, kb. ugyanannyit, mint az előző évben, és mintegy 3500–4000-rel kevesebbet az 1961–1965. évek átlagánál. (Az 1000 lakosra jutó lakásépítés az NDK-ban lényegesen alacsonyabb, mint a többi szocialista országban.)

A lakosság *pénzbevétele* 4,9%-kal volt nagyobb, mint az előző évben. A kiskereskedelmi forgalom a pénzjövedelemnél valamivel mérsékeltebben fejlődött: az élelmiszerek forgalma 4,6%-kal, az iparcikkeké 4,9%-kal emelkedett. A vásárlások viszonylag kismértékű növekedése mellett a takarékbetét-állomány továbbra is jelentősen emelkedett.

1968-ban tovább nőtt a tartós fogyasztási cikkek állománya: 100 háztartás közül 65-ben volt televízió, 43–44-ben hűtőszekrény és mosógép.

1968-ban az NDK-ban is – néhány szocialista országhoz hasonlóan – áttértek az ötnapos munkahétre.

Néhány iparcikk termelése

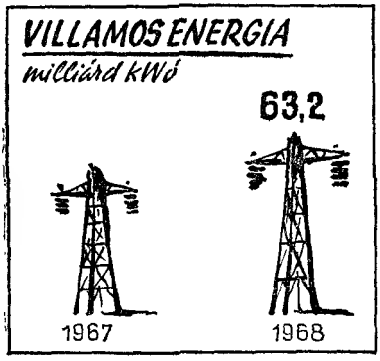

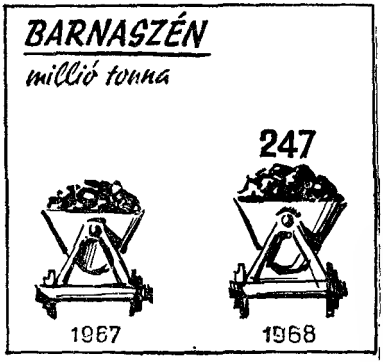

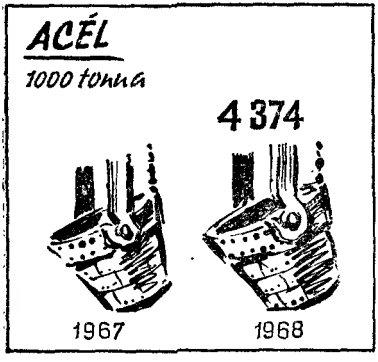

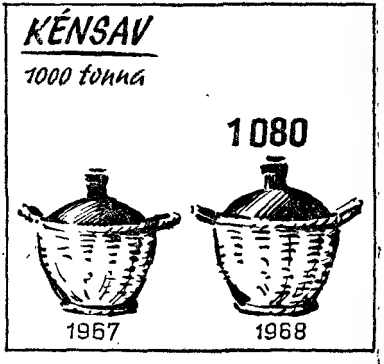

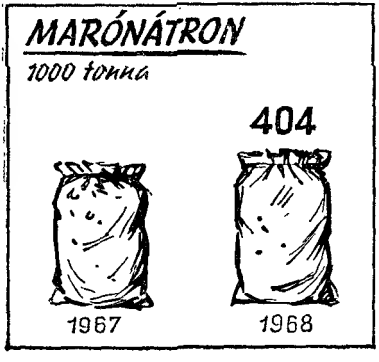

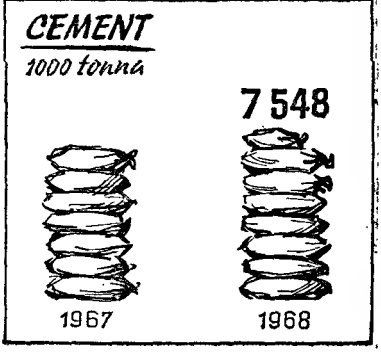

1968-ban Románia gazdasága az előző évekénél kevésbé harmonikusan fejlődött. Az ipari és építőipari termelés jelentős növekedése mellett a külkereskedelmi forgalom viszonylag kismértékben emelkedett, a mezőgazdasági termelés pedig az előző évihez képest csökkent. A lakosság jövedelmei és vásárlásai erőteljesen nőttek.

A *nemzeti jövedelem*, amely 1963 – 1966-ban évente kb. 10%-kal emelkedett, 1967-ben nem egészen 8%-kal, 1968-ban pedig 7%-kal haladta meg az előző évi színvonalat. A központi alapokból finanszírozott beruházás 58 milliárd lei volt, 11%-kal több, mint 1967-ben. A beruházások elsősorban a nehézipari ágazatok fejlesztését szolgálták: az ipari beruházások háromnegyed részét az energetika, a kohászat, a gépipar és a vegyipar állóalapjainak növelésére fordították. Az építési-szerelési munkák volumene az összes beruházások növekedésénél nagyobb mértékben, **több mint** 13%-kal emelkedett.

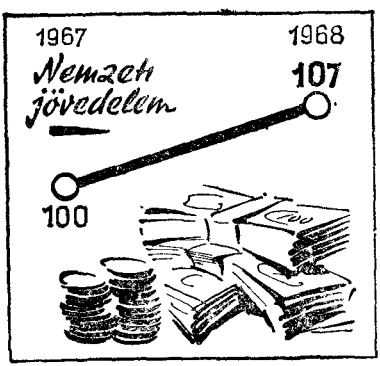

111 700 lakást építettek 1968-ban, majdnem 10 000-rel kevesebbet az 1967. évinél.

Az *ipari termelés* növekedése 12% volt, valamivel kisebb az előző évek üteménél. E növekedés csaknem

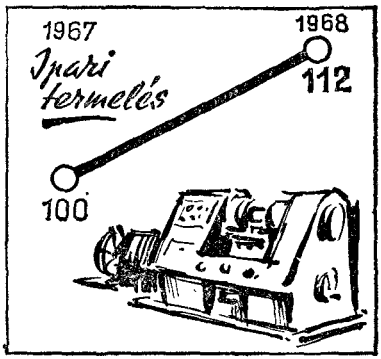

kétharmada a termelékenység emelkedéséből származott, amely közel 7%-kal volt magasabb, mint az előző évben.

Mivel az átlagosnál gyorsabb ütemben elsősorban a nehézipari ágazatok fejlődtek, a termelési eszközök termelése (13,5%) meghaladta a fogyasztási cikkek termelését (10,3%).

1968-ban kezdett termelni a piteşti személygépkocsi-gyár és megindult az első román személygépkocsi, a Dacia – 1100 gyártása.

A rendkívül kedvezőtlen időjárás miatt a *mezőgazdasági össztermelés* 1968-ban 4%-kal kevesebb volt az előző évinél, bár az előbbi évek növekedésének eredményeként az utóbbi három év (1966 – 1968) átlagos termelése mintegy 24%-kal meghaladta az előző öt év átlagát.

A fontosabb iparcikkek termelése

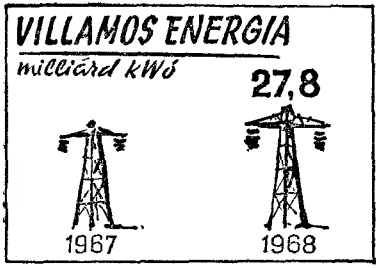

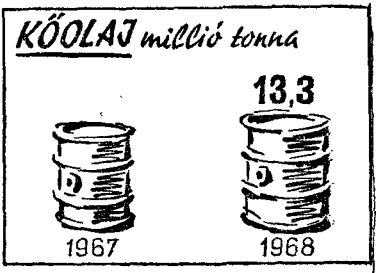

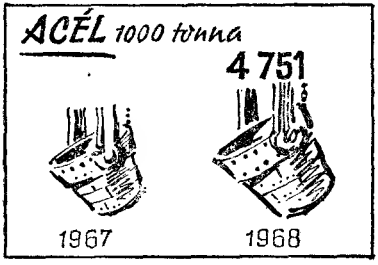

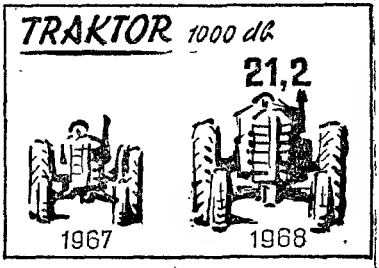

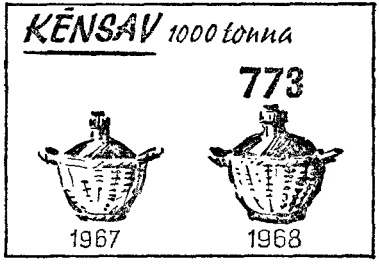

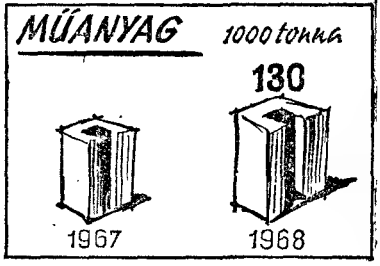

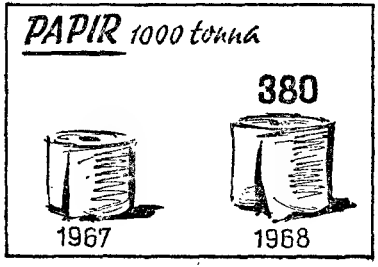

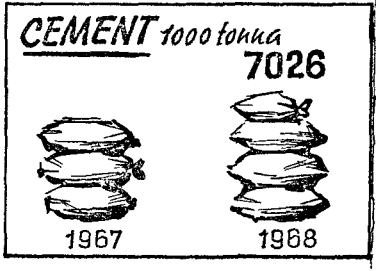

A termelés csökkenése mind a növénytermelésben, mind az állattenyésztésben érzékelhető volt. Búzából 4,8 millió tonna termett, kb. 1 millió tonnával kevesebb, mint az előző évben. A kukoricatermés 6,8 millió tonna, nem sokkal (kb. 80 000 tonnával) maradt el az 1967. évi mennyiségtől.

A szarvasmarha-állomány 1969 elején mintegy 200 000 darabbal, a juhállomány majdnem 100 000 darabbal kevesebb, a sertésállomány pedig 80 000 darabbal több volt, mint egy évvel azelőtt.

Az agrotechnika további fejlődése érdekében a mezőgazdaság 8500 traktort, 7800 gabona- és kukoricakombájnt stb. kapott. A felhasznált műtrágya mennyisége (hatóanyagban) 490 000 tonna volt, 11 százalékkal több az előző évinél. Az öntözött terület 137 000 hektárral növekedett.

Nőtt 1968-ban a foglalkoztatottság is, a munkások és alkalmazottak száma több mint 2%-kal, 100 000 fővel. A létszámnövekedés és az átlagkeresetek emelkedése együttesen a munkás-alkalmazotti népesség *pénzbevételének* 8%-os növekedését eredményezte. Ugyancsak 8%-kal nőtt a mezőgazdaságban dolgozók pénzjövedelme is.

A *kiskereskedelmi forgalom* majdnem 9%-kal haladta meg az előző évi színvonalat. Az élelmiszerek forgalma 7%-kal, az iparcikkeké több mint 10%-kal nőtt.

A keresetek növekedése mellett az életszínvonal emelésének fontos momentuma, hogy a fizetett szabadság minimális időtartamát 12 munkanapról 15-re emelték.

SZOVJETUNIÓ

1968-ban mind az ipari és építőipari, mind a mezőgazdasági termelés viszonylag jelentősen fejlődött. Ennek eredményeként a *nemzeti jövedelem* több mint 7%-kal nőtt az előző évhez képest. A lakosság fogyasztásának emelkedése mellett a beruházások volumene 8%-kal haladta meg az 1967. évi színvonalat. A gazdaságirányítás reformjának kiterjesztésével nőtt a vállalati alapokból megvalósított beruházások aránya. A központilag finanszírozott beruházások 5%-kal, a nem központi alapok terhére megvalósított beruházások pedig 26%-kal emelkedtek. Az üzembe helyezett állóalapok értéke 6%-kal volt nagyobb az előző évinél.

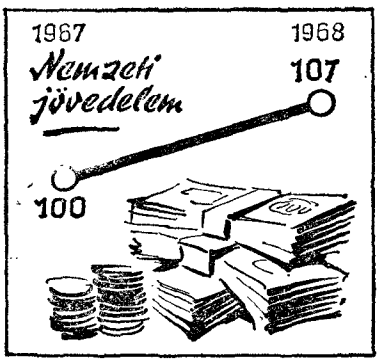

Az *ipari termelés* növekedése több mint 8%, valamivel kisebb, mint az előző évben. Az iparfejlődés egyik jellegzetessége volt, hogy a fogyasztási cikkek („B" szektor)

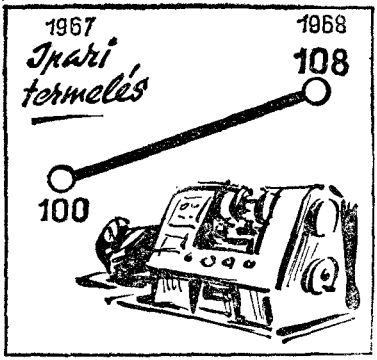

termelése gyorsabban nőtt, mint a termelési eszközöké („A" szektor). Az év végéig az új irányítási rendszerre már 27 000 vállalat tért át, ezek adták az összes ipari termelés több mint 72%-át.

Az iparban foglalkoztatottak száma mintegy 3%-kal, az ipari munka termelékenysége ennél nagyobb mértékben, 5%-kal emelkedett.

A fontosabb ágazatok közül az átlagot meghaladó mértékben növelte termelését a vegyipar és a gépipar (12–12%), a villamosenergia-ipar (10%), valamint a könnyűipar (9%). A kulturálisháztartási, valamint lakásfelszerelési cikkek gyártása együttesen 15%-kal emelkedett.

Az építőipari vállalatok 1968. évi teljesítménye 7%-kal, az itt dolgozók termelékenysége pedig 4%-kal volt nagyobb az 1967. évinél. 2,3 millió új lakást építettek, kb. ugyanannyit, mint az előző évben.

A *mezőgazdasági* teljes *termelés* 3,5%-kal emelkedett 1967-hez viszonyítva, és meghaladta az előző évek eredményeit. A szemes termények termésmennyisége 169,2 millió tonna, 21 millió tonnával több mint az előző évben, bár nem érte el a rekordévnek számító 1966. évi szintet. Jelentősen emelkedett a cukorrépa és a burgonya termésmennyisége is. Az év végén a szarvasmarha- és a sertésállomány alacsonyabb volt az előző két évinél.

Az állatállomány elsősorban a háztáji gazdaságokban csökkent, a kolhozok és szovhozok közös állománya kb. az előző évi színvonalon maradt.

Az év folyamán a mezőgazdaságnak

292 000 traktort,
146 000 tehergépkocsit,
98 000 gabonakombájnt stb.

szállítottak. 36 millió tonna műtrágyát használtak fel, 2,6 millió tonnával, azaz 8%-kal többet, mint az előző évben.

A *közlekedés* valamennyi ágában nőtt az áruszállítás. A legnagyobb volument képviselő vasutak további korszerűsítésének eredményeként a Diesel- és villamosvontatás aránya együttesen elérte a 94%-ot. A személyszállításban legjelentősebben a légi közlekedés teljesítményei nőttek: 60 millió utas volt, 10%-kal több az előző évinél, az utaskilométer-teljesítmény pedig 16%-kal nőtt.

A munkások és alkalmazottak száma a népgazdaságban 1968-ban tovább emelkedett és elérte a 85 millió főt, ez 2,8 millióval, 3,5%-kal több az 1967. évinél. A havi átlagkereset további 7,5%-kal nőtt és 1968. év átlagában 112,5 rubel volt. A létszám és az átlagbér emelkedése együttesen 11%-kal növelte a kifizetett béreket. Nőtt a kolhozparasztok munkából származó jö-

A fontosabb iparcikkek termelése

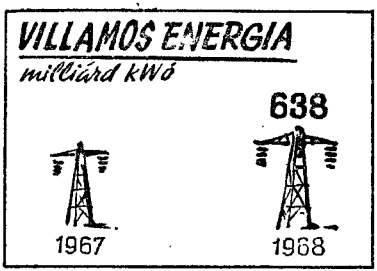

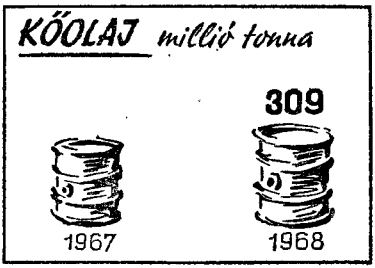

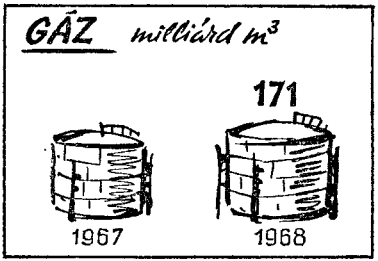

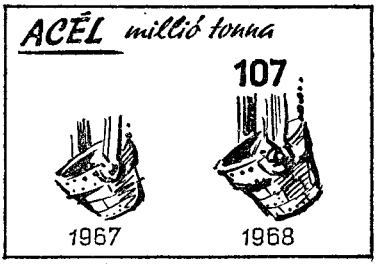

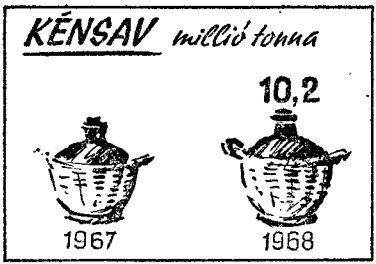

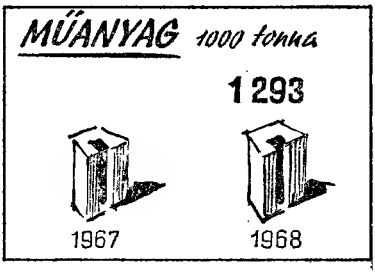

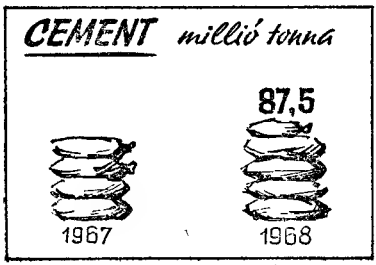

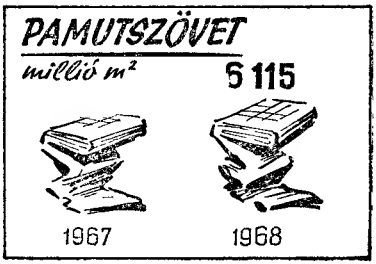

vedelme is. A társadalmi juttatások összege 11%-kal volt nagyobb az előző évinél. A lakosság egy főre számított reáljövedelme 1968-ban több mint 6%-kal, az elmúlt három évben összesen mintegy 20%-kal emelkedett.

A *kiskereskedelmi forgalom*, összehasonlítható árak alapján, közel 9%-kal volt nagyobb az 1967. évinél. Az élelmiszerek közül különösen a tej és tejtermékek, a tojás és a gyümölcs forgalma emelkedett. Az iparcikkek közül mind a ruházati termékek, mind a tartós fogyasztási cikkek eladása jelentősen fokozódott. Televízióból 15%-kal, hűtőszekrényből 20%-kal, kötöttáruból 15%-kal, cipőből 10%-kal, személygépkocsiból 7%-kal többet adtak el, mint az előző évben. Nem tudták maradéktalanul kielégíteni a lakosság igényeit gyapjúszövetből, készruhából, cipőből, építőanyagokból, vegyicikkekből stb.

A kiskereskedelmi forgalom növekedése mellett nagymértékben emelkedett a lakosság takarékbetét-állománya is. 1968 végén 32,4 milliárd rubelt tett ki, 5,5 milliárddal többet, mint az előző évben.

A jövedelmek növekedése mellett az életszínvonal emelését jelentősen befolyásolta, hogy a fizetett szabadság minimális időtartamát 12-ről 15 munkanapra emelték.

A VILÁG JELENTŐSEBB TERÜLETI, GAZDASÁGI ÉS KATONAI SZERVEZETEI

TERÜLETI SZERVEZETEK

Afrikai Egységszervezet (OAU). Székhelye: Addisz Abeba (Etiópia). Harminchat afrikai állam politikai szervezete. Célja az afrikai országok egységének és szolidaritásának előmozdítása, szuverenitásuk, területi épségük és függetlenségük védelme. 1963-ban alakult. Az Afrikai Egységszervezet chartája szerint az összes afrikai tömb felosztandó, így az Afrikai-Malgas Unió, az Afrikai Charta Országai is beleolvadtak az Egységszervezetbe. Az Afrikai Egységszervezet legfelső szerve az állam- és kormányfők gyűlése, mely évente legalább egyszer ülésezik. Minden tagállamnak egy szavazata van. A külügyminiszterekből álló Minisztertanács évente kétszer tanácskozik és felelősséggel tartozik az állam- és kormányfők tanácsának. A főtitkárt a Minisztertanács javaslatára az állam- és kormányfői gyűlés választja. Főtitkára: Boubacar Diallo Telli (Guinea).

Amerikai Államok Szervezete (OAS). Székhelye: Washington (USA). Az amerikai földrész államainak szervezete (Kanada és Kuba nem vesz részt benne), az USA irányítása alatt áll. Formálisan az amerikai államok együttműködését szolgálja, gyakorlatilag azonban az USA kontinentális hegemóniájának megszilárdítását. Elődje az Amerikai Köztársaságok Nemzetközi Szövetsége volt, amely 1890-ben alakult. 1948-ban jött létre a szövetség utódjaként az Amerikai Államok Szervezete. Szervezetei: 1. Az Amerikai Konferencia, 2. a külügyminiszterek konzultatív konferenciája (fontosabb ügyekben hívják össze), mellette működik a konzultatív védelmi bizottság, 3. végrehajtó szerve a Tanács, mindegyik országot egy delegátus képviseli nagykövetei rangban, 4. Pánamerikai Kongresszus, 5. különleges ülések, amelyek az államközi problémákkal foglalkoznak, 6. specializált szervek (mezőgazdasági, egészségügyi, atomenergiai, jogi stb.). 1959-ben alakult az Amerika-közi Fejlesztési Bank. Főtitkára: José Antonio Mora (Uruguay).

Arab Liga. Székhelye: Kairó (EAK). Az arab államok szervezetének célja az együttműködés és a kölcsönös segélynyújtás előmozdítása. Tagjai: Algéria, EAK, Irak, Jemen, Jordánia, Kuwait, Libanon, Líbia, Marokkó, Szaúd-Arábia, Szíria, Szudán, Tunézia és a Palesz-

tinai Felszabadítási Szervezet. 1945-ben alakult. Központi szervei a Tanács, mely évente kétszer ülésezik, az állandó politikai, közlekedési, szociális, kulturális, jogi bizottságok. A Tanácsban mindegyik állam egy szavazattal rendelkezik. A Politikai Bizottság a tagállamok külügyminisztereiből tevődik össze. Egyéb testületei: Gazdasági Tanács, Közös Védelmi Tanács, Állandó Katonai Bizottság. Főtitkára: Abdel-Khaled Hasszuna (EAK).

Balkáni Együttműködés Nemzeti Bizottságainak Konferenciája. Románia javaslatára alakult 1961-ben Athénban. Az alapszabály szerint a Konferencia célja, hogy időről időre megvitassa a térség államait közösen érintő politikai, gazdasági, kulturális és egyéb problémákat. Tagjai: Albánia, Bulgária, Ciprus, Görögország, Jugoszlávia, Románia és Törökország. 1965 óta Albánia, valamint Törökország nem vesz részt az üléseken.

Északi Tanács. A skandináv országok parlamentjeinek és kormányainak tanácskozó testülete. Tagjai: Dánia, Finnország, Izland, Norvégia, Svédország. 1952-ben alakult dán kezdeményezésre. Célja a skandináv országok közötti gazdasági, társadalmi, tudományos és kulturális együttműködés előmozdítása. A Tanács az alapokmány értelmében politikai és katonai kérdésekkel is foglalkozhat. 69 tagja van, négy ország 16 – 16, Izland pedig 5 delegátust küld. A Tanács határozatai nem kötelezők az egyes tagállamokra, a Tanácsnak nincs közös székhelye, minden országban titkársága működik. Az évente egyszeri ülésszakok között a munkát a Tanács egy évre választott Elnöksége és a Titkárság, valamint 5 gazdasági, kulturális, szociális, törvényhozói és közlekedési állandó bizottság intézi.

Európa Tanács. Székhelye: Strasbourg (Franciaország). Tanácskozó jellegű nemzetközi szervezet, 1949-ben hívta létre a brüsszeli szerződés országainak konzultatív tanácsa. Tagja 18 európai ország. Legfelső szervei: 1. a tagállamok külügyminisztereiből álló Miniszteri Bizottság, 2. a 147 tagú Konzultatív Gyűlés. Az általában évenként háromszor ülésező Konzultatív Gyűlés határozatait az évente kétszer összeülő Miniszteri Bizottságnak kell jóváhagynia. A két szerv működését egy közös bizottság koordinálja. Az ülések közötti időszakban az Állandó Bizottság intézi az ügyeket. Főtitkára: Peter Smithers (Nagy-Britannia), elnöke: Sir Geoffrey de Freitas (Nagy-Britannia).

Közép-amerikai Államok Szervezete (ODECA). Székhelye: San Salvador (Salvador). Védelmi szövetség, az amerikai reakciós erők eszköze a közép-amerikai felszabadító erők és Kuba ellen. Elsősorban politikai szervezet, de gazdasági, katonai és kulturális kérdésekkel is foglalkozik. 1951-ben alapította Costa Rica, Guatemala, Honduras, Nicaragua és Salvador. 1964 óta az ODECA öt országa valutaközösséget alkot. 1965-ben alakították meg az ODECA tagjai a Közép-amerikai Védelmi Tanácsot. Legfelső szervei a tagállamok államfőinek Legfelső Tanácsa és a Külügymi-

niszteri Tanács. Állandó szervei: Törvényhozó Tanács, Gazdasági Tanács, Kulturális és Nevelési Tanács, a Hadügyminiszterek Tanácsa, a Közép-amerikai Bíróság.

Közös Afrikai és Malgas Szervezet (OCAM). Székhelye: Yaoundé (Kamerun). Afrikai államok csoportosulása gazdasági és politikai célok megvalósítása érdekében. 1960-ban alakult, ebben az időben gazdasági, politikai és kulturális együttműködés megvalósítására törekedett. 1961-ben hozták létre a gazdasági együttműködés afro-malgas szervezetét. 1964-ben az Afrikai Egységszervezet megalakulása után tisztán gazdasági jellegű csoportosulássá vált, majd 1965-től ismét politikai szervezet. Az OCAM tagjai: Csád, Dahomey, Elefántcsontpart, Felső-Volta, Gabon, Kamerun, Kongó (Brazzaville), Középafrikai Köztársaság, Malgas Köztársaság, Niger, Ruanda, Szenegál, Togo. Legfelső szervei az Államfői Konferencia, a Minisztertanács, a Főtitkárság és hét műszaki bizottság. Főtitkára: Diakha Dieng (Szenegál).

Kelet-afrikai Közös Szolgáltatások Szervezete. Kenya, Tanzánia és Uganda együttműködési szervezete, 1961-ben Tanganyika függetlenné válása után jött létre. Feladata a három ország közlekedésének, pénzügyeinek, kereskedelmének és iparának összehangolása. Legfelső szerve a Kelet-afrikai Szolgáltatások Hatósága, melyben a három ország miniszterelnöke és öt bizottság vesz részt.

GAZDASÁGI SZERVEZETEK

Általános Tarifa és Kereskedelmi Egyezmény (GATT). Székhelye: Genf (Svájc). Tulajdonképpen többoldalú egyezmény a nemzetközi kereskedelem szabályairól. 1947-ben kötötte meg 23 állam, s az ENSZ Szociális és Gazdasági Tanácsának egy bizottsága készítette elő. Az egyezmény egyezteti a tagállamok vámtarifáit és összehangolja kereskedelmi politikáját. A szocialista országok közül a GATT tagjai: Csehszlovákia, Jugoszlávia, Kuba és Lengyelország. 1963-ban Kennedy amerikai elnök javaslatára a GATT fő tagállamai tárgyalásokat kezdtek az ipari árucikkek vámtarifáinak 50%-os csökkentéséről és a gyengén fejlett országok megsegítéséről (ez volt az ún. Kennedy-forduló). Főtitkára: Eric Wyndham White (Nagy-Britannia).

Arab Országok Közös Piaca. A tagállamok szabad kereskedelmét, gazdasági együttműködését biztosítja, a szabad tranzitforgalommal a kikötők és repülőterek kölcsönös szabad használatát. 1965. január 1-től működik, azóta kölcsönösen 20%-kal csökkentették a mezőgazdasági és 10%-kal az ipari áruk vámjait. Tagállamai: EAK, Irak, Jordánia, Szíria. 1965 júliusáig Kuwait is tagja volt.

Belga—holland—luxemburgi Gazdasági Szövetség (BENELUX). Székhelye: Brüsszel (Belgium).

1948-ban a három BENELUX-állam, Belgium, Hollandia és Luxemburg közötti külkereskedelemben felszámolták a vámokat, 1960. november 1-től biztosították egymás között a munkaerő, az árak, a tőke szabad mozgását, s gazdasági, pénzügyi, valamint szociális kérdésekben megkezdték politikájuk összehangolását. Irányító szerve a Miniszteri Bizottság, amelybe minden tagállam kormányának legalább három tagját delegálja. A Miniszteri Bizottság határozatai a tagállamok számára kötelezőek. Főtitkára: C. D. A. van Lynden (Hollandia).

Dél-Csendes-óceáni Bizottság. Székhelye: Nouméa (Új-Kaledónia). Ausztrália, Franciaország, Nyugat-Szamoa, Új-Zéland és az USA szociális, gazdasági és kulturális kérdésekkel foglalkozó tanácskozó testülete, 1948-ban alakult. Az ügyvitelt intéző, 12 biztosból álló (mindegyik tagállamból 2 delegátus) bizottság évente egyszer ülésezik, mellette működik a háromévenként ülésező konferencia. Főtitkára: W. D. Forsyth (Nagy-Britannia).

Duna Bizottság. Székhelye: Budapest. A Duna menti országok nemzetközi szervezete a szabad dunai hajózás biztosítására. 1948-ban alapították, alapító tagjai: Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Magyarország, Románia és a Szovjetunió. 1959 óta Ausztria is részt vesz benne. Az NSZK 1959 óta megfigyelőt küld az ülésekre. Feladatkörébe tartozik a dunai hajózás fejlesztése, a hajózás biztonságának javítása, a közös árvízvédelem kialakítása, a forgalom ellenőrzése és a hajózás technikai feltételeinek javítása. Évenként egyszer ülésezik, vezetője a három évre választott elnök. Az állandó titkárságot az igazgató irányítja. Elnöke: A. Gyenyiszov (Szovjetunió).

Európai Atomenergia Közösség (Euratom). Székhelye: Brüsszel (Belgium). Az Észak-atlanti Szövetség (NATO) befolyása alatt álló szervezet, célja a nyugat-európai országok energiarendszereinek atomenergia felhasználásával való modernizálása. 1957-ben alapították az Európai Szén- és Acélközösség tagállamai: Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, NSZK, Olaszország. 1964-ben az Euratom egyezményt kötött az USA Atomenergia Bizottságával, s azóta együttműködnek. Az Euratom szervei: 1. a Közgyűlés, 1958 óta a Közgyűlés Európai Parlamenti Gyűlés néven az Euratom, az Európai Szén- és Acélközösség és az Európai Gazdasági Közösség közös szerve, 2. a Bizottság, mely az Európai Parlamenti Gyűlésnek felelős. Az Euratom végrehajtó szerve, elnöke: Pierre Chatenet (Franciaország), 3. a Miniszterek Tanácsa, mely a legfontosabb politikai kérdésekben dönt, kinevezi a 101 tagú Gazdasági és Szociális Bizottmányt, mely ellenőrzi az Európai Atomügynökséget.

Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac – EGK). Székhelye: Brüsszel (Belgium). 1957-ben az Európai Szén- és Acélközösség hat országa (Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, NSZK, Olaszország) Rómában gazdasági szövet-

GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓK

EFTA
Ausztria, Dánia, Nagy-Britannia, Norvégia, Portugália, Svájc, Svédo, Finno. (társult)

KGST
Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelo., Magyaro, Mongólia, NDK, Románia, Szovjetunió

EGK
Belgium, Franciao Hollandia, Luxemburg NSZK, Olaszo, Görögo, Teroko. (társult)

UDEAO
Dahomey, Elefántcsontpart, Mali, Mauritánia, Niger, Szenegál, Felső-Volta

KGKR
EAK, Irak, Jordánia, Szíria

CAFTA
Costa Rica
Guatemala
Honduras
Nicaragua
Salvador

EACSO
Kenya, Tanzánia, Uganda

ÚDEAC
Csád, Gabon, Kongó/B, Kamerun Közép- afr. Közt.

LAFTA
Argentina, Brazília, Chile, Ecuador, Kolumbia, Mexikó, Paraquay, Peru, Uruquay, Venezuela

● **Az EGK-val társult fejlődő országok:**
Burundi, Csád, Dahomey, Elefántcsontpart, Felső-Volta, Gabon, Kamerun, Kongó/B., Kongó/K., Közép-afrikai Közt., Malgas-Közt., Mali, Mauritánia, Niger, Ruanda, Szenegál, Szomália, Togó, Franciaország és Hollandia tengerentúli területei

TERRA
154. 69. 1.

séget hozott létre Európai Gazdasági Közösség néven. Az egyezmény értelmében a részt vevő országok között fokozatosan meg kell szüntetni a vámhatárokat, 1970-ig teljesen vámmentes külkereskedelmet alakítanak ki. A vámtételek csökkentését árufajtánként előre meghatározott időközökben hajtották végre. 1968. július 1-én lépett életbe a vámunió az ipari termékek külkereskedelmében, s a hat ország eltörölte az utolsó 15%-os belső tarifát és létrehozta a közös külső tarifát. Az ipari vámunió 18 hónappal előbb lépett életbe, mint azt a római szerződés előírta. A közös mezőgazdasági politika 1968. augusztus 1-én valósult meg, az eredeti tervnél egy hónappal később. 1962-ben Görögország, 1964-ben Törökország az EGK társult tagja lett. 1964-től 18 afrikai ország, a francia és holland tengerentúli területek és Nigéria társult az EGK-val, a tagországokban az innen származó trópusi árukra eltörölték a behozatali vámokat. Az EGK 1963-ban kereskedelmi szerződést kötött Iránnal, 1964-ben Izraellel, 1965-ben pedig Libanonnal. A Közös Piac, mely a hat nyugat-európai ország gazdasági integrációját létrehozta, tulajdonképpen a NATO gazdasági alapjaként funkcionál. A Közös Piac megalakítása csak elmélyítette az ellentéteket az EGK államai és a többi európai tőkésország között. Nagy-Britannia szeretne csatlakozni a Közös Piachoz, tagfelvételét azonban eddig Franciaország minden esetben megtorpedózta. Az Európai Gazdasági Közösség, a Montánunió és az Euratom közös végrehajtó szerve 1967 óta az európai közösségek Egyesített Bizottsága, melynek elnöke: Jean Rey. Az EGK egyéb irányító szervei: 1. Az Európai Parlamenti Gyűlés, 2. a Miniszterek Tanácsa, 3. a Gazdasági és Szociális Bizottság, 4. a Luxemburgban székelő Bíróság. Az EGK-n belül létrehozták az Európai Szociális Alapot, mely anyagilag segíti a munkaerőfelvételt, az átképzést és a telepítést.

Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA). Székhelye: Genf (Svájc). Hét európai tőkésország gazdasági szervezete, mely az Európai Gazdasági Közösségnél sokkal lazább szerv, célja a tagállamok közötti külkereskedelemben egy átmeneti időszak után a vámhatárok megszüntetése. Tagjai: Ausztria, Dánia, Nagy-Britannia, Norvégia, Portugália, Svájc, Svédország. 1961-től Finnország az EFTA társult tagja. A társulásban Nagy-Britanniáé a vezető szerep. Az EFTA és az EGK közötti ellentétek kiküszöbölése és az európai tőkésországok közös piacának megteremtése céljából az EFTA-államok 1961–1963 között tárgyalásokba bocsátkoztak az EGK-val, a tárgyalások azonban nem vezettek eredményre. Legfelső szerve a Minisztertanács, melyben minden tagország egy szavazattal rendelkezik. A Tanács mellett 1961 óta Konzultációs Bizottság működik. Főtitkára: Sir John Coulson (Nagy-Britannia).

Európai Szén- és Acélközösség (Montánunió). A szervezet célja a tagországok (Belgium, Hollandia, Luxemburg, NSZK, Olaszország)

szénbányászatának, valamint vas- és acéliparának közös irányítása. 1952-ben jött létre Robert Schumann francia külügyminiszter javaslatára. A NATO európai hadiipari bázisa, feladata még a tagállamok közötti szén, vasérc, vas- és acél vámkorlátok megszüntetése, az ezzel kapcsolatos iparágak korszerűsítésének közös irányítása, közös piac és árrendszer kialakítása. Legfelső szervei a Főhatóság, a Közgyűlés (1958 óta Európai Parlament), a Miniszterek Tanácsa és a Bíróság. A Főhatóság mellett működik a Konzultatív Bizottság. A Főhatóság elnöke: Rinaldo del Bo (Olaszország).

Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST). Székhelye: Moszkva (Szovjetunió). Feladata, hogy a gazdasági összefogással és a nemzetközi szocialista munkamegosztással elősegítse a tagállamok népgazdaságának fejlesztését és termelőerőik színvonalának emelését. A KGST-tagországok biztosítják egymás részére a legszükségesebb fűtő- és nyersanyagokat, energiát, ipari berendezéseket, mezőgazdasági gépeket. Rövid és hosszú lejáratú külkereskedelmi szerződéseket kötnek, kölcsönös műszaki és tudományos együttműködéssel valósítják meg terveiket. A KGST tagsága nem zárja ki a KGST-n kívüli országokkal való külkereskedelem lehetőségét. A tanács foglalkozik a tagországok közötti pénzügyi kérdésekkel, klíring- és tranzit-szállítási egyezmények készítésével, tervdokumentáció- és tapasztalatcseréket valósít meg. A KGST 1949-ben alakult, tagjai: Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Mongólia, NDK, Románia és a Szovjetunió. 1949-ben csatlakozott a KGST-hez Albánia, 1962 óta azonban gyakorlatilag nem vesz részt a szervezet tevékenységében. A többi szocialista ország a KGST egyes szerveiben megfigyelőkkel képviselteti magát. Legfelső szervei a Tanács, a Végrehajtó Bizottság, a Titkárság és az államközi állandó együttműködési és tudományos bizottságok. 1964. január 1-től működik a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank. Főtitkára: M. M. Fagyejev (Szovjetunió).

Közép-amerikai Közös Piac (CAFTA). Székhelye: Guatemala (Guatemala). 1960-ban alakult négy közép-amerikai állam, Guatemala, Honduras, Nicaragua és Salvador részvételével. 1962-ben csatlakozott hozzá Costa Rica. A tagállamok egyezményt kötöttek a közép-amerikai országok közötti szabad kereskedelemről és gazdasági integrációról, s létrehozták a Közép-amerikai Gazdasági Integráció Bankját. Mellette működik a Közép-amerikai Államok Gazdasági Együttműködésének Bizottsága, amelyben a tagállamok gazdasági és pénzügyminiszterei vesznek részt. Főtitkára: P. A. Delgardo (Guatemala).

Latin-amerikai Szabadkereskedelmi Társulás (LAFTA). Székhelye: Montevideo (Uruguay). Feladata szabad kereskedelmi övezet létesítése Latin-Amerikában. A tagállamok közötti vám- és kereskedelmi korlátokat az 1961-től számított 12 éven belül eltörlik. Tagjai: Argentína, Brazília, Chile, Ecuador,

Kolumbia, Mexikó, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela. Legfőbb szervei az évenként ülésező Konferencia és a Végrehajtó Bizottság. Főtitkára: Alberto Solá (Argentína).

KATONAI SZERVEZETEK

Ázsiai és Csendes-óceáni Tanács (ASPAC). Az USA befolyása alatt álló agresszív katonai szervezet Ausztrália, Dél-Korea, Dél-Vietnam, Fülöp-szigetek, Japán, Malaysia, Tajvan, Thaiföld és Új-Zéland kormányainak részvételével, 1966-ban alakult. Célja, hogy a kommunizmus terjedését megakadályozza az ázsiai és csendes-óceáni országokban. A Tanács évente ül össze. Állandó titkárságának székhelye: Bangkok.

Csendes-óceáni Biztonsági Szerződés (ANZUS). Az USA vezetése alatt álló agresszív katonai tömb, szoros kapcsolatban van a NATO-val és a SEATO-val. Tagjai: Ausztrália, Új-Zéland és az USA. Célja gátat vetni a Csendes-óceán délnyugati része és a délkelet-ázsiai országok antiimperialista felszabadító mozgalmainak. Tagállamai aktívan részt vesznek a vietnami nép szabadságharca, a Dél-Vietnam elleni agresszióban. Az USA szolgálatába állítja az amerikai fegyverekkel felszerelt ausztrál és új-zélandi fegyveres erőket. A paktumot 1951-ben kötötték San Franciscóban és 1952. augusztus 29-én lépett életbe. Legfelső szervei a Tanács, amely a három tagállam külügyminisztereiből áll és évente legalább egyszer ülésezik, továbbá a Katonai Bizottság, mely a hadügyi együttműködést valósítja meg.

Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete (SEATO). Székhelye: Bangkok (Thaiföld). Katonai blokk, melynek célja a délkelet-ázsiai országok nemzeti felszabadító harcának feltartóztatása. A SEATO alapokmánya nyíltan kimondja, hogy a tagállamok beavatkozhatnak idegen országok belügyeibe, amennyiben „Délkelet-Ázsia térségében olyan helyzet alakul ki, amelyet veszélyesnek ítélnek". Délkelet-Ázsia térségén értik a SEATO tagállamait, Kambodzsát, Dél-Vietnamot és a Csendes-óceán délnyugati részét. Tagállamai: Fülöp-szigetek, Nagy-Britannia, Pakisztán, Thaiföld, Új-Zéland és az USA, 1965-ig aktívan részt vett Franciaország is. Legfelső szervei a Tanács, mely a tagállamok külügyminisztereiből áll, az állandó katonai tervező bizottság (vezérkari bizottság), a katonai tanácsadók irodája, valamint három állandó bizottság (a felforgatók elleni harcra, gazdasági kérdésekre, tájékoztatási és kulturális kérdésekre). Főtitkára: Jesus M. Vargas altábornagy (Fülöp-szigetek).

Központi Szerződés Szervezete (CENTO). Székhelye: Ankara (Törökország). Imperialista katonai csoportosulás, mely a szocialista országok ellen irányul, szoros kapcsolat fűzi a NATO-hoz és a SEATO-hoz. Feladatai közé tarto-

zik az arab világ megosztása és az arab népek nemzeti felszabadító mozgalmainak gyengítése. 1955-ben született az alapszerződés, az USA és Nagy-Britannia szorgalmazására. A szövetség megalakulásakor a Bagdadi Paktum nevet kapta. Irak 1959-ben kilépett a paktumból. Tagjai: Irán, Nagy-Britannia, Pakisztán, Törökország. 1959-ben az USA kétoldalú szerződést kötött Iránnal, Pakisztánnal és Törökországgal, így nem hivatalosan azóta az USA is a CENTO tagja. Legfelső szervei az Állandó Tanács, a Titkárság, az Állandó Katonai Bizottság, a Gazdasági Bizottság, a Regionális Fejlesztés Együttműködési Csoportja és a Felforgató mozgalmak elleni harc bizottsága. Főtitkára: A. A. Khalatbary (Irán).

Nyugat-európai Unió (WEU). A szocialista országok ellen irányuló katonai csoportosulás, valójában a NATO keretei között tevékenykedik. Előzménye az 1948-ban Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg és Nagy-Britannia közötti brüsszeli paktum, melyet 50 évre kötöttek, névlegesen gazdasági, társadalmi és kulturális együttműködésre, valójában azonban katonai céllal. 1950-ben egyesítették a brüsszeli paktum katonai szervezetét a NATO-val. 1954-ben életre hívták az ún. európai hadsereget, és felkérték az NSZK-t és Olaszországot a paktumban való részvételre. 1955-ben alakult meg hivatalosan a Nyugat-európai Unió. Legfelső szervei: 1. a Nyugat-európai Unió Tanácsa, 2. a Közgyűlés. A Tanács határozatai kötelezőek a tagállamok kormányai számára, míg a Közgyűlés határozatai csak ajánlások. A Közgyűlés elnöke: Vittorio Badini-Confalioneri (Olaszország).

Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO). Székhelye: Brüsszel (1967-ig Párizs) (Belgium). Az USA irányítása alatt álló agresszív katonai tömbben tizenöt nyugat-európai és észak-amerikai ország vesz részt. Winston Churchill 1946 májusában – fultoni beszédében – fejtette ki elgondolásait „a nyugati államok közös eszmei alapon álló védelmi szövetségéről", ezzel elindította a hidegháborút és megvetette a nyugati tőkésországok katonai tömbjének elvi alapját. A NATO a Szovjetunió és az európai szocialista országok ellen irányul. Egyre nagyobb szerepet játszik benne az újjászervezett nyugatnémet Bundeswehr, melyet megalakulása óta korszerű fegyverekkel szerelnek fel. A NATO 1949-ben alakult meg, tagállamai: Belgium, Dánia, Franciaország (1966-ban kilépett a NATO katonai bizottságaiból), Görögország, Hollandia, Izland, Kanada, Luxemburg, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Portugália, Törökország, USA, 1955 óta az NSZK is. Legfelső szervei: Észak-atlanti Tanács, mely a tagállamok külügy-, hadügy- és pénzügyminisztereiből áll és évente ülésezik. Az ülésszakok között a tagállamok nagykövetei rangú delegátusaiból álló Állandó Tanács irányít. Az Állandó Tanács alárendeltje a Nemzeti Titkárság, a Tengerhajózási Tervező Testület, a Katonai Bizottság és a Tudományos Bizottság. A Tanács elnöke az egyik tagállam külügyminisztere (évenként váltják egymást). Fő-

titkára: Manlio Brosio (Olaszország). A Katonai Bizottság a tagállamok vezérkari főnökeiből és azok helyetteseiből áll és Brüsszelben ülésezik. A NATO parancsnokságai: 1. Szövetséges Hatalmak Európai Legfelső Főhadiszállása a Párizs melletti Rocquencourt-ban 1967-ig, azóta a belgiumi Chiévres Casteau-ban. 2. Legfelső Atlanti Parancsnokság. 3. La Manche-csatornai Parancsnokság. 4. Amerikai–kanadai regionális tervező csoport.

Varsói Szerződés. A Szovjetunió, valamint hét közép-európai szocialista ország közös védelmi szervezete, a nyugati hatalmak régebben létrehozott, 1955 óta a remilitarizált NSZK-t is magában foglaló, agresszív katonai tömbjével, a NATO-val szemben. A szerződés célja a béke védelme, a szocialista országok biztonságának megszilárdítása, nemzeti függetlenségük és állami szuverenitásuk erősítése. 1955. május 14-én Varsóban írta alá Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia és a Szovjetunió a 20 évre szóló barátsági, együttműködési, kölcsönös segítségnyújtási és kölcsönös védelmi szerződést. A szerződés a határidő lejárta után automatikusan további 10 esztendőre érvényes, amennyiben a szerződő felek valamelyike a határidő lejárta előtt legalább egy évvel nem jelenti ki, hogy élni óhajt a szerződés felmondásának jogával. A szerződés hatályát veszti, mihelyt életbe lép az európai kollektív biztonsági szerződés. Az NDK megszűnik a Varsói Szerződés tagja lenni, amikor megalakul az egységes, demokratikus Németország. A Varsói Szerződés 5. cikkelye szerint a szerződő felek fegyveres erőik bizonyos kontingenseit az egyesített parancsnokság alá helyezik. A fegyveres erők egyesített parancsnoksága közösen megállapított elvek szerint működik, az egyesített fegyveres erők főparancsnoka: Ivan I. Jakubovszkij marsall. A közös fegyveres erők főparancsnokának helyettesei a szerződésben részt vevő államok honvédelmi miniszterei. A közös fegyveres erők főparancsnoka mellett felállították a szerződésben részt vevő államok közös fegyveres erőinek törzskarát, amelyben a tagállamok vezérkarának állandó képviselői vesznek részt. A Varsói Szerződés tagállamai egyesített fegyveres erőinek vezérkari főnöke: Szergej Stemenko hadseregtábornok. A parancsnokság székhelye: Moszkva. A Varsói Szerződés 6. cikkelye előírja, hogy a szerződés végrehajtásával összefüggő kérdések megvizsgálására Politikai Tanácskozó Bizottságot kell létrehozni, s ez illetékes a tagállamok védelmi képességének megszilárdításával és közös fegyveres erőinek megszervezésével kapcsolatos általános kérdések megvitatására és megfelelő határozatok hozatalára. 1962 óta Albánia nem vett részt a Varsói Szerződés tanácskozásain és 1968-ban ki is lépett a szervezetből. A szerződés tagállamai a kollektív védelem érdekét szolgáló intézkedéseikről tájékoztatják a Biztonsági Tanácsot, és felfüggesztik intézkedéseiket, mihelyt a Biztonsági Tanács a nemzetközi béke és biztonság helyreállítására és fenntartására szolgáló lépéseket megteszi.

A VIETNAMI NÉP ELLENI AGRESSZÍV HÁBORÚ KRÓNIKÁJA

(1945-1969)

1945. *szept. 2.* Megalakul a Vietnami Demokratikus Köztársaság, élén Ho Si Minh elnökkel.

1946. *dec. 19.* Francia gyarmatosítók partra szállnak Vietnam déli részén.

1949. *márc. 9.* Franciaország elismeri az elfoglalt területeken megalakult ún. Vietnam állam függetlenségét, élén Bao Dai „császárral". *dec.* A franciaellenes fegyveres harcok kezdete.

1950. *márc. 19.* Nagyszabású amerikaellenes tüntetés Saigonban, az első amerikai hajók megérkezése ellen.

1954. *máj. 7.* A VDK hadserege megsemmisítő csapást mér a francia agresszorokra Dien Bien Phunál. Előzményei:
ápr. 26-tól. Tárgyalások Genfben az indokínai béke megteremtéséről. A tárgyaló felek (az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, a Kínai Népköztársaság, Nagy-Britannia és a Szovjetunió) általános fegyverszüneti, Kambodzsára, Laoszra és Vietnamra vonatkozó tűzszüneti egyezményt írtak alá. A szerződés kimondja, hogy a 17. szélességi foktól délre demarkációs vonalat húznak, és itt egy 10 km széles demilitarizált övezetet létesítenek; továbbá két éven belül választásokat kell tartani a két országrész egyesítésére.

1955. *febr. 12.* Az Egyesült Államok 342 fős katonai missziót hoz létre Saigonban.

1956. *ápr.* Az Egyesült Államokkal szoros kapcsolatban álló dél-vietnami kormány kijelenti, hogy nem tekinti magát a franciák jogutódának, és nem teljesíti Franciaországnak Genfben vállalt kötelezettségeit.

1960. *dec. 20.* Megalakul a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front (DNFF).

1961. *febr. 15.* Dél-Vietnamban létrejön az egységes Nemzeti Felszabadító Hadsereg; 3 fő erőre tagolódik: reguláris alakulatokra, helyi tartományi alakulatokra és partizán erőkre.

1962. *febr. 8.* Amerikai főparancsnokság létesül Saigonban.

1963. *nov. 1.* Ngo Dinh Diem dél-vietnami diktátor bukása és halála. Politikai válság kezdődik Dél-Vietnamban, megindul a hatalmi harc a katonai vezetők között.

1964. *márc. 26.* McNamara amerikai hadügyminiszter látogatása Dél-Vietnamban. Hazatérése után első ízben tesz említést a VDK elleni háború lehetőségéről.

A tonkini incidenstől a háború eszkalációjáig

aug. 4. A „tonkini incidens" – az amerikai légikalózok első ízben támadják a VDK területét. Johnson elnök a légitámadások bevezetése ürügyéül a „Maddox" amerikai hadihajó állítólagos megtámadását hozza fel.

1965. *febr. 6.* Sikeres partizán-offenzíva a pleikui amerikai támaszpont ellen.

febr. 8. Az agresszív légiháború kiterjesztése az egész VDK-ra.

márc. 6. Az amerikai tengerészgyalogosok – a „bőrnyakúak" – partraszállása Da Nangnál. Az USA az eddigi „szakértők" helyett 27 000 aktív katonát küld Dél-Vietnamba.

márc. 22. A szabadságharcosok feltételezett állásait támadó légierő első ízben vet be mérgesgázokat.

márc. 22. A DNFF 5 pontos nyilatkozata, amelyhez a VDK kormányának négypontos programja kapcsolódik, ezek szolgálnak alapul a vietnami kérdés igazságos rendezéséhez.

ápr. 4. A VDK légelhárítása először veszi fel a harcot a Szovjetuniótól kapott MIG – 17-es vadászgépekkel az amerikai légikalózok ellen.

ápr. 8. A VDK kormányának 4 pontos programja, Pham Van Dong miniszterelnök beszéde a Nemzetgyűlésben. „A békés rendezés csak az 1954-es genfi egyezményeken alapulhat. Az Amerikai Egyesült Államok feltétel nélkül vessen véget a VDK elleni támadásoknak, vonja ki csapatait Dél-Vietnamból, számolja fel támaszpontjait, ismerje el a dél-vietnami nép egyetlen jogos képviselőjének a DNFF-et.

jún. 19. Nguyen Cao Ky légimarsall hatalomra jutása Dél-Vietnamban.

okt. – nov. Szabadságharcos offenzíva Da Nang, Plei Me és Chu Lai térségében.

1966. *jan. 31.* Johnson elnök elrendeli a VDK elleni terrorbombázások felújítását. Az amerikai haderő létszáma Vietnamban 200 000 fő.

febr. 8. Johnson és a dél-vietnami rezsim képviselői értekezleten tanácskoznak Honoluluban, közös közleményt és nyilatkozatot adnak ki.

máj. 15. Kormányellenes felkelés a dél-vietnami Da Nang-i támaszponton.

jún. 29. Az amerikai légierő kalózgépei első ízben bombáznak ipari létesítményeket Hanoi és Haiphong elővárosaiban.

jún. 30. Szovjet kormánynyilatkozat az amerikai eszkalációról.

VIETNAM HARCA A FÜGGETLENSÉGÉRT

TERRA 152.63.1.

A Francia Indokína határa 1946-49 ig

Partizántevékenység területei (1950-54)

A partizánok által ellenőrzött terület (1954)

Huê A francia intervenciós hadsereg támaszpontjai

A vietnami népi hadsereg támadása (1953-54)

Fegyverszüneti vonal (1954)

KÍNA

LAOSZ

THAIFOLD

KAMBODZSA

DÉL-KÍNAI-TENGER

VIETNAMI DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG

DÉL-VIETNAM

Lay Chau, Dien Bien Phu, Hong Gai, Haiphong, Ninh Binh, Vietnami p., Ba Don, Dong Hoi, Huê, Da Nang, Plei Ku, Chen Reo, Song Cau, Ban Me Thuot, Loc Ninh, Da Lat, Nha Trang, SAIGON, Phan Ri, Phan Thiet, Long Xuyen, Bac Lieu, Mekong

FRANCIA GYARMATOSÍTÓK ELLEN

VDK, Quang Tri, Khe Sanh, Camp Caroll, Huê, Da Nang, THAIFOLD, LAOSZ, Dak To, Plei Ku, Qui Nhon, KAMBODZSA, Ban Me Thuot, DÉL-VIETNAM, Nha Trang, Da Lat, Mekong, Bien Hoa, Moc Hoa, SAIGON, Vung Tau, My Tho, Can Tho, Soc Trang, DÉL-KÍNAI-TENGER

AMERIKAI AGRESSZOROK ELLEN

USA-támaszpont

Kiürített támaszpont

Partizánok által gyakran támadott támaszpont

A DNFF által ellenőrzött terület (1968)

Az újabb kalózakciók azt mutatják, hogy az Amerikai Egyesült Államok „békefelhívásai" üres szólamok csupán. A Szovjetunió gazdasági és védelmi eszközökkel segítséget nyújt a támadások ellen.

júl. 4–6. A Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének nyilatkozata hangsúlyozza az amerikaiak vietnami eszkalációjának súlyosságát, amely a nemzetközi jog és az ENSZ Alapokmány ismételt megsértése. A tagállamok támogatásukról biztosítják a vietnami népet és a DNFF 5, valamint a VDK 4 pontos programját.

júl. 22. A VDK emlékirata az amerikai légikalózok 1966. jan. 31. és júl. 15. közötti cselekedeteiről. A VDK lakott területei, iskolái, kórházai elleni támadások száma megháromszorozódott, havonta átlagosan 9–10 000 bevetésre kerül sor.

szept. 1. De Gaulle Phnom Penh-i beszédében kijelenti: a vietnami problémát nem lehet katonailag megoldani.

okt. 18. Péter János külügyminiszter az ENSZ Közgyűlésén megállapítja: „A VDK ellen olyan agresszió folyik, amely példa nélkül álló a nemzetek történelmében. A tárgyalások és a béke érdekében a VDK bombázását haladéktalanul és az esetleges felújítással való fenyegetés nélkül be kell szüntetni. . ."

okt. 24–25. Az amerikaiak és szövetségeseik részvételével hét-hatalmi csúcsértekezlet üléseczik Manilában, amelyen Johnson elnök is részt vesz.

nov. 10. Az amerikai hadseregnek és csatlósainak létszáma Vietnamban eléri a 400 000-et.

nov. 28. Az MSZMP KB beszámolója a párt IX. kongresszusán; előadó Kádár János. Idézünk a beszédből: „Az amerikai imperialisták agressziója mélységesen felháborítja a világ népeit. A szocialista országok élen járnak az amerikaiak vietnami agressziója elleni harcban, segítik és segíteni fogják a hős vietnami népet. . ."

dec. 3. Koszigin szovjet miniszterelnök beszédet mond Párizsban, s hangsúlyozza: a vietnami háborút a VDK 4 és a DNFF 5 pontja alapján kell befejezni.

Decemberben titkos tárgyalások folynak a vietnami béke megteremtéséért. A tárgyalásokon Olaszország saigoni nagykövete, D. Orlandi és J. Lewandowski, Lengyelország képviselője a nemzetközi ellenőrző bizottságban közvetít. A titkos tárgyalások kudarcáért az Egyesült Államokat terheli a felelősség.

1967. *jan. 19.* A fokozódó partizántevékenység miatt az amerikaiak súlyos veszteségeket jelentenek a dél-vietnami deltavidékről. Az amerikaiak vesztesége 150 halott, 1044 sebesült.

febr. 9. Koszigin szovjet miniszterelnök londoni sajtóértekezletén kijelenti: „A VDK külügyminisztere a közelmúltban javasolta, hogy az Amerikai Egyesült Államok azonnal és feltétel nélkül szüntesse be a VDK bombázását, ebben az esetben a két fél tárgyalásokat kezdhet. Mi támogatjuk ezt az ajánlatot."

márc. 20. Johnson elnök Guam szigetén tárgyal a dél-vietnami rezsim vezetőivel.
márc. 21. A guami tanácskozás után az amerikai kalózgépek a Hanoitól 60 km-re levő kohóipari kombinátot és a villamos erőművet bombázzák.
márc. 21. A VDK közzéteszi a Ho Si Minh – Johnson levélváltást.
márc. 23. Az amerikai expedíciós hadsereg létszáma 427 000 fő.
márc. 24. Az amerikai légierő gépei április 1-étől a thaiföldi utapaói légi támaszpontról szállnak fel vietnami bevetéseikre. Ezt a támaszpontot elsősorban a B – 52-es nyolcmotoros óriásbombázók használják.
márc. 28. Közzéteszik U Thant március 14-i emlékiratát, amelyben a főtitkár egy 3 szakaszos békejavaslatot ismertet a vietnami kérdés békés rendezésére (1. általános tűzszüneti megállapodás, 2. előzetes tárgyalások, 3. a Genfi Értekezlet újrafelvétele).
ápr. 3. A VDK hivatalos lapja megállapítja, hogy az U Thant-féle javaslatok a béke helyreállítását szolgálják ugyan, de nem abból a tényből indulnak ki, hogy az Amerikai Egyesült Államok kormánya az agresszor.
ápr. 21. A VDK külügyminisztériumának nyilatkozatai: az egyikben Haiphong terrorbombázását ítéli el, a másikban visszautasítja azt a kanadai – amerikai javaslatot, hogy 16 – 16 km-rel szélesítsék ki a demilitarizált övezetet. Az Egyesült Államok így egy nagy lakatlan terület létrehozásával véglegessé szeretné tenni Vietnam kettéosztottságát.
Az amerikai katonai kiadások összege márciusban 6,7 milliárd dollár.
ápr. 29 – máj. 10. Az amerikaiak háborús bűneit vizsgáló Nemzetközi Bíróság – a Russell-bíróság – ülése Stockholmban.
máj. 19. Amerikai és szövetséges csapatok behatolnak a demilitarizált övezetbe, hogy lerombolják a szabadságharcosok erődrendszerét és kitelepítsenek onnan mintegy 10 000 polgári személyt.
jún. 2. Szovjet tiltakozás az amerikai kormánynál az északvietnami Campha kikötőben állomásozó szovjet teherhajót ért bombatámadás miatt.
jún. 15. Kambodzsa hivatalosan elismeri a VDK-t.

A szovjet és az amerikai vezetők csúcstalálkozója után

jún. 23 – 30. Johnson amerikai elnök és Koszigin szovjet miniszterelnök csúcstalálkozója az USA-beli Glassborow-ban.
jún. 29. Amerikai légitámadás Nam Dinh és Haiphong ellen. A barbár támadás következtében külföldi teherszállító hajókat is megtámadnak.
júl. 8. McNamara amerikai hadügyminiszter dél-vietnami látoga-

tása. Fő téma: az amerikai hadsereg létszámának emelése. Hazatérve kijelenti: az eltelt 8–9 hónap alatt a szabadságharcosok stabilizálni tudták erőiket és veszteségeiket mindig pótolták.
júl. 9–11. A szabadságharcosok fokozott offenzívája az amerikaiak Con Thien-i tábora ellen; dzsungelharcok Saigon és a kambodzsai határ közelében.
júl. 14. A szabadságharcosok támadása 120–140 mm-es rakétákkal az amerikai óriástámaszpont, Da Nang ellen. A kár értéke: 26 millió dollár.
júl. 29. Műszaki hiba következtében szerencsétlenség éri a „Forrestal" amerikai repülőgép-anyahajót. Hivatalos közlés szerint az anyahajó 80 repülőgépéből 29 szuperszónikus bombázó teljesen megsemmisült és számos megrongálódott. 100 ember meghalt, 89 eltűnt, és a sebesültek száma is jelentős; az anyagi kár 75 millió dollár. (1966-ban érte hasonló veszteség az amerikai Oriskay nevű repülőgép-anyahajót.)
aug. 3. Megkezdődik az egyhónapos dél-vietnami választási komédia.
aug. 11. Amerikai barbár légitámadások Hanoi központjai ellen. Először támadják a Long Bien-i hidat (Doumer-híd), ezen az 1800 méter hosszú hídon haladnak keresztül a Nanningból, Haiphongból és Pekingből érkező vasúti szerelvények; ezenkívül a híd egy bonyolult gátrendszer alapja, amely árvíz idején Hanoit és az egész delta-vidéket védi.
aug. 14. Sorozatos amerikai légitámadás a VDK ellen a kínai határtól alig 14–16 km-re. A Pentagon közli, hogy két amerikai bombázó „tévedésből" a Kínai Népköztársaság területe fölé repült; a kalózrepülőket a kínai hadsereg légiereje megsemmisítette.

A DNFF új politikai programja

aug. 25. McNamara beszédében védelmébe veszi a kormányzat „szisztematikus" bombázási politikáját és bejelenti, hogy a vezérkari főnökök által beterjesztett 359 bombázási célpontból 302-t jóváhagytak.
aug. közepén a DNFF megtartja 2. rendkívüli kongresszusát, amelyen egy új politikai programot fogadnak el. E szerint a cél: a nemzeti egységtömb további kiszélesítése az amerikai agresszió elleni harc fokozására, aktív diplomácia, semleges külpolitika; az össznépi választások után egy nemzeti demokratikus egységkormány létrehozása és a haza békés egyesítésének fokozatos előkészítése.
szept. 3–4. „Elnökválasztás" Dél-Vietnamban. Győztes a Thieu–Ky kettős. A polgári jelölt, Truong Dinh Dzu ügyvéd bejelenti, hogy az elkövetett csalások miatt a választási eredmény érvény-

telenítését fogja kérni. A Nemzetgyűlés október 2-án – a kérés „kivizsgálása" után – az elnökválasztásokat érvényesnek minősíti.
szept. 7. McNamara sajtóértekezletén bejelenti, hogy egy új „műszaki zárrendszert" építenek ki a laoszi határ és a demilitarizált övezet mentén.
okt. 25. Az amerikaiak ismét bombázzák Hanoit és a tábornokok által követelt, eddig sértetlen célpontokat is (az elmúlt egy hónap alatt 57-ről 5-re csökkentették az ún. „tilos" célpontokat).
nov. 3 – 26. Heves partizán-offenzíva a Dak To-i amerikai támaszpont és a közép-vietnami fennsík ellen. A harcok során közel 2000 amerikai katona esett el, illetve sebesült meg.
nov. 17. Westmoreland, a dél-vietnami amerikai haderők főparancsnoka Washingtonban tárgyal. A tárgyalások célja egy új katonai program kidolgozása, amely szerint, ha az USA-nak sikerül megszilárdítania néhány kulcspozícióját, akkor 1 – 2 év múlva egyre nagyobb katonai terheket háríthatnak át a közben felfejlesztett és modernizált dél-vietnami hadseregre.
dec. 29. Nguyen Duy Trinh, a VDK külügyminisztere nyilatkozik a VDK tárgyalási készségéről, amennyiben az USA feltétel nélkül beszünteti a terrorbombázásokat.

Tet-offenzíva — 1968

1968. *jan. 29.* Johnson elnök Clark Cliffordot nevezi ki hadügyminiszterré a távozó McNamara helyére.
jan. 30. A DNFF elnöksége támadási parancsot ad ki a katonai és a politikai harci erőknek: az általános felkelésben a hazafias erők az egész lakossággal vállvetve mérjenek büntető csapást a holdújévi tűzszünetet megsértő amerikai agresszorokra és a dél-vietnami bábrezsimre. A Felszabadító Népi Fegyveres Erők a második harcászati övezetben indítják meg támadásukat és ezzel egyidejűleg Dél-Vietnam 6 legnagyobb városában felkelés robban ki. A Tet (holdújévi)-offenzíva során 30 repülőteret támadnak, köztük a 11 legnagyobb légi támaszpontot; megsemmisül 1500 repülőgép és helikopter. A hazafiak fontos folyami és szárazföldi közlekedési útvonalakat tesznek használhatatlanná. Az offenzíva első szakaszában 10 000 amerikai katona elesett, megsebesült, illetve fogságba került.
febr. 17. A Felszabadító Népi Fegyveres Erők megindítják a Tet-offenzíva második szakaszát. 30 ellenséges központot, fontos utánpótlási támaszpontot támadnak. Rakétatámadás éri többek között Saigont, a Than Son Nhut-i támaszpontot és Westmoreland főhadiszállását is. A sikeres és váratlan offenzíva, amelynek következtében az amerikai és a dél-vietnami katonai erőket a váro-

sok védelmére kényszerítik és újabb nagy kiterjedésű területeket vonnak ellenőrzésük alá, bizonyos amerikai katonai körökben felveti a taktikai atomfegyver bevetésének kérdését.
márc. 13. A szabadságharcosok támadássorozata a Khe Sanh-i amerikai hadi támaszpont ellen.
márc. 28–31. A VDK légelhárítása 3 F–111-es (egyenként kb. 8 millió dolláros) „csodagépet" semmisít meg, és ezzel szertefoszlik a legmodernebb és legsebezhetetlenebb amerikai harcigép mítosza.

Az amerikai elnök bejelentései a tárgyalások lehetőségeiről

márc. 31. Johnson elnök bejelenti, hogy nem indul a novemberi elnökválasztásokon, s beszüntetik a VDK légi bombázását, kivéve az ország déli területét. Az elnök kész a béketárgyalásokra bármilyen fórumon és bárhol.
márc. 31. Thieu dél-vietnami elnök 135 000 katona mozgósítását rendeli el.
ápr. 3. A VDK kormánya kész kijelölni megbízottját a vietnami–amerikai béketárgyalásokra – közli a VDK kormánynyilatkozata.
Az amerikai légierő bombázza a VDK területeit – a légi erődök 300 km-re hatolnak be az ország területére. Folytatják az amerikai tartalékosok behívását és rövidesen újabb 14 000 amerikai katona érkezik Dél-Vietnamba.
ápr. 15. A szabadságharcosok újabb támadásai Khe Sanh, Hué, Con Thien körül; súlyos harcok a Iaoszi határ mellett fekvő Ashau-völgyben (az amerikaiak ezt tekintik a szabadságharcosok legjelentősebb támaszpontjának). Az amerikai helikopteres gyorshadosztály itt egyetlen nap alatt 30 helikoptert veszít.
ápr. 20–21. Megalakul Saigonban a Vietnami Demokratikus és Békeerők Szövetsége. A szövetség célja, hogy tömörítse mindazon erőket, amelyek készek szembeszállni a külföldi agresszióval, kiűzni az amerikaiakat az ország területéről, megdönteni a saigoni bábrezsimet és kivívni a függetlenséget.
máj. 3. A VDK javaslata: az előzetes amerikai–vietnami tárgyalások színhelye Párizs, időpontja május 10-e legyen. Johnson elfogadja a javaslatot. A VDK tárgyaló-küldöttségének vezetője Xuan Thuy miniszter.

A párizsi tárgyalások megindulása

máj. 10. Párizsban előzetes megbeszélések a VDK és az amerikai küldöttségek között, a béketárgyalások előkészítésére.
máj. 13. Megkezdődik a vietnami–amerikai béketárgyalás Párizs-

ban. A küldöttségek vezetői: Averell Harriman és Xuan Thuy.
máj. 21. Johnson 3,9 milliárdos „vietnami" pótköltségvetést kér.
jún. 2. A szabadságharcosok hetek óta tartó saigoni offenzívája során rakétatalálat éri a rendőrparancsnokságot (4 rendőrezredes meghal, többen súlyosan megsebesülnek). Néhány középület is megrongálódik, kigyullad a villamos erőmű. A DNFF rádiója felhívja a saigoni lakosságot, hogy költözzék el a katonai célpontok közeléből.
jún. 19. Általános mozgósítás Dél-Vietnamban, a bábhadsereg létszámát az év végéig 800 000-re emelik.
jún. 24. A szabadságharcosok megújuló támadásai miatt az amerikaiak felszámolják Khe Sanh-i légi támaszpontjukat. „Khe Sanh poklában" az amerikaiak és szövetségeseik összesen 15 000 emberüket vesztették el.
júl. 1. Leváltják Westmorelandet a dél-vietnami amerikai hadsereg főparancsnoki tisztségéből (1964. augusztus 1. és 1968. július 1. között töltötte be ezt a tisztséget). Utóda: Craighton Abrams tábornok.
júl. 14–18. Clifford amerikai hadügyminiszter saigoni tárgyalásai után elismeri, hogy a partizánok „sok helyütt átvették a kezdeményezést".
júl. 19. Johnson és Thieu tanácskozik Honoluluban; a dél-vietnami hadsereg felszerelésének felújításáról tárgyalnak, s a kiadott közleményben megállapítják: „reményeik beteljesüléséig" folytatják a harcot „Dél-Vietnam megvédéséért".
aug. 16. Harriman, a béketárgyalások amerikai fődelegátusa így nyilatkozik a francia tv-nek: egyik fél sem szándékozik a megbeszéléseket megszakítani. Elismeri, a tanácskozás egy helyben topogását az okozza, hogy az amerikaiak nem vettek tudomást a bombázások beszüntetésére vonatkozó vietnami követelésről.

A szabadságharcosok offenzívái – Johnson bejelentése

aug. 22 – szept. 3. A szabadságharcosok nagy erejű tüzérségi támadást indítanak Saigon középületei és katonai célpontjai ellen. A saigoni offenzívával egyidejűleg fokozzák a támadások ütemét az ország más részein is. Az összehangolt offenzíva során 30 nagyváros, 100 község és járási székhely, 30 repülőtér ellen támadnak.
szept. 21. A TASZSZ szovjet hírügynökség jelenti, hogy ez év első 6 hónapjában kb. 60 000 katona dezertált a saigoni rezsim hadseregéből.
okt. 25. A kínai külügyminiszter-helyettes nyilatkozik a vietnami kérdésről, s kétségbe vonja, hogy a vietnami béke megteremtése lehetséges, ha az amerikaiak beszüntetik a bombázásokat.
nov. 1. Johnson elnök bejelenti a VDK egész területe elleni légi-

támadások, haditengerészeti és egyéb hadműveletek teljes beszüntetését. A döntés a bejelentés után 12 órával hatályba lép.
nov. 3. Ho Si Minh felhívása: minden amerikai és csatlós katonát vonjanak ki Dél-Vietnamból; Dél-Vietnam belső ügyeit a lakosság maga intézze, a DNFF ismert politikai programja alapján, mindenféle külföldi beavatkozás nélkül. Vietnam újraegyesítését a déli és az északi országrész lakossága egymaga oldja meg.
nov. 4. Párizsba érkezik Nguyen Thi Binh asszony, a DNFF képviselője.
nov. 5. Az Egyesült Államok fokozott légi és haditengerészeti akciói Dél-Vietnamban.

A párizsi tárgyalások menete

nov. 5. A november 6-ára kitűzött párizsi „négyes" kivővített béketárgyalásokat a dél-vietnami rezsim visszautasítása miatt elhalasztják.
nov. 8. Dél-vietnami „béketerv" a párizsi tárgyalásokra. Xuan Thuy, a VDK fődelegátusa nyilatkozatban utasítja el a „kétoldalú béketárgyalásokat" javasoló tervet.
nov. 12. Clifford amerikai hadügyminiszter bejelenti, hogy szükség esetén a párizsi tárgyalásokat a saigoni kormány részvétele nélkül is folytatják.
nov. 24. A VDK kormánya tiltakozik, mert amerikai csapatok ismételt támadásokat intéztek a demilitarizált övezet északi része ellen, amelyre szintén vonatkozik Johnson elnök tűzszüneti bejelentése.

Forradalmi népi hatalom Dél-Vietnamban

nov. 30. Dél-Vietnam 17 tartományában és 1700 vidéki településén forradalmi bizottságot alakítanak, amelyek „egy napon felváltják majd a saigoni rezsim közigazgatási szerveit".
nov. 30 – dec. A DNFF támadási parancsot ad ki a szabadságharcosok 4. offenzívájának megkezdésére.
dec. 7. A Nguyen Cao Ky „legfőbb tanácsadó" vezette dél-vietnami küldöttség megérkezik a párizsi tanácskozásra. Ellentétek, javaslatok a „négyes" találkozó „ültetési" rendjéről.
dec. 29. A DNFF egyre több tartományban szilárdítja meg a forradalmi népi hatalmat, s egyidejűleg „felszámolják a saigoni közigazgatási gépezetet és illegálisnak minősítik a saigoni közigazgatási szervek bárminemű további működését". A forradalmi bizottságok létrehozását – a felszabadított területeken – titkos választások előzték meg.

1969. *jan. 10.* A svéd kormány menedékjogot biztosít a vietnami szolgálatot megtagadó amerikai katonáknak. A menekültek száma kb. 150.

jan. 10. A svéd királyság elismeri a VDK-t, és diplomáciai kapcsolat létesül a két ország között.

jan. 14. A Nixon-kormányzat Cabot Lodge személyében új amerikai fődelegátust nevez ki a párizsi tárgyalásokra.

jan. 16. Pham Van Dong, a VDK miniszterelnöke nyilatkozik a lengyel tv-nek: a vietnami nép harca katonai, politikai és diplomáciai fronton folyik; e három fronton vívott harc összehangolása vezet majd el a vietnami nép teljes győzelméhez.

jan. 18. Mintegy kéthónapos késedelem után megkezdődnek Párizsban a kibővített „négyes" béketárgyalások. A teljes jogú és önálló tárgyaló felek egy kerek, osztatlan asztal körül foglalnak helyet. (A VDK küldöttsége már december 12-én javasolta e megoldást, miután a dél-vietnami rezsim visszautasította a négyzet alakú asztalnál való tárgyalást.)

jan. 27. Az amerikai expedíciós hadsereg alakulatai kiürítik Dak To-i támaszpontjukat. Egy éven belül ez a harmadik támaszpont, amelyet elhagynak.

febr. 11. Szigorú biztonsági intézkedéseket hoznak Dél-Vietnamban. Abrams tábornok, a dél-vietnami amerikai erők főparancsnoka kijelenti, hogy Saigon ellen jelentős partizán-offenzívára számítanak. B – 52-esek támadják a szabadságharcosok feltételezett állásait.

febr. 22. A szabadságharcosok rakétákkal lövik Saigon belvárosát, s a holdújévi tűzszünet lejárta után összehangolt tüzérségi támadást indítanak 100 dél-vietnami város – köztük Saigon – katonai objektumai ellen.

márc. 4. A szabadságharcosok tavaszi offenzívájában eddig 5675 amerikai és dél-vietnami katona vesztette életét; 117 repülőgépet és helikoptert lőttek le és 63 repülőgépet megsemmisítettek Qui Nonh repülőterén; a Mekong deltájában 27 amerikai hajót és 5 hadihajót elsüllyesztettek.

márc. 5 – 13. Melvin Laird amerikai hadügyminiszter tárgyalásai Dél-Vietnamban; március 19-én beszámol tapasztalatairól a szenátus hadügyi bizottságában. Az amerikai fegyveres erők kivonását (amelyről az utóbbi időben többször szó esett) ahhoz a „feltételhez" köti, hogy „a VDK is vonja ki csapatait az ország déli részéből"... Javasolja, hogy a vietnami költségvetésben nagyobb összegekkel támogassák a saigoni rendszer hadseregének átszervezését. A hadügyminiszter kijelenti, nem látja lehetőségét, hogy amerikai csapatokat vonjanak ki Vietnamból – legalább 2 évbe telik, amíg az amerikaiak kivonulhatnak az országból, „de csakis abban az esetben, ha az észak-vietnamiak is kivonják csapataikat..."

márc. 13. A DNFF képviselője a párizsi tanácskozásokon visszautasítja azt az amerikai vádat, amely szerint a szabadságharcosok a dél-vietnami polgári lakosságot támadják, és ugyancsak visszautasítja az amerikaiak fenyegetését, a „megtorlást".

A Tet-offenzíva mérlege

márc. 14. A DNFF összefoglaló jelentést közöl a szabadságharcosok 1969. évi Tet-offenzívájáról, amely méreteiben felülmúlta az 1968. évit. 36 nagyváros, tartományi székhely, 35 támaszpont, 38 repülőtér ellen intéztek sikeres támadást; megbénították az ország jelentős főútvonalait és teljes mértékben visszavetették az amerikaiak „pacifikációs" programját.
márc. 18. A vietnami háború eddig legnagyobb „tisztogató" hadműveletét indítják meg Saigon körzetében a „mintegy 40 000 szabadságharcos felgöngyölítésére". Az „Atlasz-ék" fedőnevű akcióban kb. 50 000 katona vesz részt. A szabadságharcosok az akció sikerét állandó és váratlan rajtaütéseikkel hátráltatják.
márc. 25. Thieu dél-vietnami elnök „titkos magántárgyalásokat" javasol az igen lassan haladó párizsi béketárgyalások kiegészítésére.
ápr. 7. Thieu parlamenti beszédében elutasítja a VDK kormányának 4 és a DNFF 5 pontos javaslatát, és „kormánya" nevében egy 6 pontos „béketervet" javasol.
ápr. 8. Az amerikai imperialisták fokozzák támadásaikat Laosz szabad területei ellen. B – 52-es óriásbombázóik több tízezer bombát dobnak laoszi területekre – lakóházak, kórházak, iskolák százait pusztítják el.
ápr. 21. A dél-vietnami szabadságharcosok a február 23-i Tet-offenzíva során a Mekong-deltában 17 000 ellenséges katonát, köztük 4992 amerikait tettek harcképtelenné. Ebben a térségben megsemmisítettek 164 repülőgépet, megrongáltak 276 katonai járművet.
ápr. 25. A szabadságharcosok súlyos támadásai a Khe Sanh volt támaszpont közelében kiépített amerikai és dél-vietnami állásrendszerek ellen. A sikeres rajtaütésekkel a DNFF által megsemmisített helikopterek száma: 1083.
máj. 8. A DNFF küldöttsége a párizsi béketárgyalásokon 10 pontos javaslatot terjeszt elő a vietnami béke helyreállítására.
máj. 14. Nixon elnök rádió- és televízióbeszéde a vietnami háborúról. Az amerikai elnök 8 pontos békejavaslatot közöl a vietnami kérdés rendezésére.
máj. 15. A DNFF párizsi delegációja így nyilatkozik Nixon máj. 14-i beszédéről: ... „Igyekezett a jóakarat látszatát kelteni. De valójában az Egyesült Államok még mindig ragaszkodik a csapa-

tok kölcsönös visszavonásának régi, igazságtalan és ésszerűtlen formulájához. Ezt a javaslatot mi ismételten visszautasítottuk."

máj. 16. Harriman volt amerikai nagykövet követeli, hogy a Nixon-kormányzat haladéktalanul vonjon ki 50 000 amerikai katonát Dél-Vietnamból.

máj. 18. A stockholmi vietnami békeértekezlet felhívása a világ népeihez és kormányaihoz.

máj. 22–23. Az amerikai külügyminiszter, a dél-vietnami bábkormány és a vietnami háborúban részt vevő más országok képviselőinek tanácskozása Bangkokban.

máj. 24–30. Thieunek, a dél-vietnami rezsim elnökének látogatása Dél-Koreában. A tárgyalások befejeztével sajtóértekezletén elvetette egy, a békekötés utáni koalíciós kormány alakításának gondolatát. A koalíciós kormány megalakításához még akkor sem járulna hozzá, ha azt a másik fél előfeltételnek tekintené a konfliktus rendezéséhez.

jún. 8. Nixon és Thieu tanácskozása a csendes-óceáni Midway-szigeten. Nixon bejelenti, hogy 25 000 amerikai katonát augusztus végéig kivonnak Dél-Vietnamból. (Jelenleg 542 000 amerikai katona állomásozik Dél-Vietnamban.) A „kivont" 25 000 katona Okinawa és Hawaii szigetén marad fegyverben, hogy szükség esetén bevetésre készen álljon. Csupán 8000 főt szerelnek le és szállítanak vissza az Egyesült Államokba.

jún. 10. Laird amerikai hadügyminiszter a Midway-szigeti tanácskozásokról hazatérve sajtóértekezletén bejelenti, hogy esetleg nagyobb mértékben is csökkenthetik a Dél-Vietnamban harcoló amerikai katonák létszámát, „rendszeres időközökben, az augusztusi határidő után".

jún. 10. A kommunista és munkáspártok moszkvai értekezlete felhívást fogadott el, „Függetlenséget, szabadságot és békét Vietnamnak" címmel.

Az ideiglenes forradalmi kormány

jún. 10. A DNFF hírügynöksége jelentést ad ki az ideiglenes forradalmi kormány megalakításáról.

Előzőleg konzultatív értekezletet tart a DNFF és a Dél-vietnami Nemzeti Demokratikus és Békeerők szövetségének küldöttsége. A konzultatív értekezleten hozott határozat értelmében 1969. jún. 6–8. között Dél-Vietnam felszabadított területein sor kerül a népképviselők kongresszusára, amely megalakítja a Dél-vietnami Köztársaságot és az ideiglenes forradalmi kormányt. A kormány elnöke: Huynh Tan Phat politikus, a DNFF volt főtitkára, saigoni építész, külügyminisztere: Nguyen Thi Binh asszony, a DNFF

delegációjának vezetője a párizsi értekezleten. Az új kormány programját 12 pontban foglalta össze.

jún. 12. A párizsi négyes béketárgyalások 21. ülésén első ízben vesz részt – a dél-vietnami hazafias erők képviseletében – az ideiglenes forradalmi kormány, Nguyen Thi Binh asszony, külügyminiszter vezetésével.

jún. 13. Dél-Vietnam 20 tartományában (1269 falujában, 124 járásában) létrehozzák a forradalmi felszabadítási bizottságokat és a népi tanácsokat.

ADATOK AZ USA VIETNAMI HÁBORÚJÁHOZ

Mennyit költ az Egyesült Államok a Vietnam elleni agresszióra?

A valóságos összeget pontosan nem lehet tudni, de az alábbi adatok tájékoztatóul szolgálhatnak néhány jellemző költségvetésről:

1966-ban, a június 30-ával záruló költségvetési évre 13,1 milliárd dollár póthitelt szavazott meg az amerikai szenátus.

Az 1967. július 1-től 1968. június 30-ig terjedő költségvetési évben 21 milliárd dollárt irányoztak elő a vietnami háború kiadásaira.

Az 1969. július 1-től induló új pénzügyi évben a vietnami háború költsége – a párizsi béketárgyalások ellenére – a teljes katonai kiadás egyharmadát, csaknem 26 milliárd dollárt tesz ki.

1966 novemberében mondotta az azóta meggyilkolt amerikai néger politikus, dr. Martin Luther King, hogy az Amerikai Egyesült Államok havonta 2 milliárd, tehát másodpercenként 800 dollárt költ az agresszív háborúra.

1968 márciusban a londoni Sunday Times szerint, ha az USA a vietnami háborúra költött pénzt kiosztaná az agresszió sújtotta egész Vietnam lakossága között, akkor 1 embernek (a csecsemőket is beleszámítva) évente 700 dollár jutna.

Dél-Vietnam az Egyesült Államok katonai vegyi-laboratóriuma és hadikísérleti telepe

1922. február 6-án az ún. Washingtoni Deklarációban Amerika, Anglia, Olaszország, Japán és Franciaország kormányai ünnepélyesen kijelentették, hogy „sem mérgező, sem egyéb gázokat vagy bármiféle hatású folyadékokat, anyagokat vagy szerkezeteket" nem fognak használni, „azoknak alkalmazását határozottan elutasítják".

1966-ban Foster amerikai ENSZ-delegátus pedig azt jelentette ki a szervezet egyik bizottságában, hogy az Egyesült Államok tulajdonképpen nem hajlandó semmiféle fegyverfajta törvényen kívül helyezésére, mert „teljes mértékben fenn akarja tartani a jogot annak eldöntésére, hogy milyen helyzetben milyen fegyverfajtához folyamodjék".

S ehhez csak egy kérdés.

Vajon miért telepítették át az Egyesült Államok 406. Mozgó Bakterio-

lógiai és Kémiai Hadviselési Intézetét a japáni Sagamiharából éppen Dél-Vietnamba?

Dél-Vietnam 45 tartománya közül 1963-ban 13, 1965-ben 26, 1966-ban ennél is több szenvedett a gáztámadástól. 1963-ban 300 000, 1964-ben 500 000, 1965-ben 700 000 hektárnyi vetés pusztult el a hírhedt „lombtalanítás" következményeként. 1966-ban a Vietnam elleni háború katonai vegyszereinek a gyártására fordított összeg 13 millió dollár volt, 1967-ben már 40 millió dollár, és az 1969-re előirányzott „vegyi-program" összege 71 millió dollár.

1969 februárjában 200 ember vesztette életét és 1000-nél is több azoknak a száma, akik egész életükre megrokkantak a vegyi fegyverek alkalmazása miatt.

Új katonai fegyverek, bombázók

1969 márciusában – miközben folytak a párizsi béketárgyalások – az Egyesült Államok új bombát próbált ki a dél-vietnami hadszíntéren.

A mintegy 340 kg súlyú „rockeye" bombát földalatti légelhárító berendezések megsemmisítésére és dzsungel-harcokra használják majd fel. A „rockeye"-t a vadászbombázó nagy magasságban kioldja, és a zuhanó bomba adott magasságban 25 db kisebb bombára esik szét; ezek mindegyike, ha a talajba fúródva szilárd anyag ellenállásába ütközik, nagy erővel szétrobban.

1963-ban gördült le a futószalagról az amerikaiak vietnami agressziójának hírhedt stratégiai óriásbombázója, az utolsó B – 52-es nyolcmotoros szuperszónikus repülőgép. Egy B – 52-es előállítási költsége 9 – 10 millió dollár, egy mai Phantom-típusú bombázó árának négyszerese. A bombázó összsúlya 222,5 tonna (ebből a tiszta tehersúly 20 – 25 tonna).

Az Egyesült Államok 1968-ban egy új taktikai bombázót vetett be Vietnamban, amelyet még McNamara (volt hadügyminiszter) kísérleteztetett ki. A repülőgép, az F – 111-es változtatható szárnyállású, a hang sebességénél nagyobb maximális sebességű „csodagép", – amelyet McNamara a legsebezhetetlenebb harcigépnek tartott – Vietnamban csődöt mondott.

1968 márciusában 6 ilyen gépet vetettek be a Vietnam elleni légitámadásokra, és alig néhány héten belül a VDK légvédelmi tüzérsége 3 kalózgépet megsemmisített; további nyolc gép még korábban – a kísérletezés stádiumában – üzemzavar miatt az Egyesült Államokban lezuhant.

Az új bombázó, a „tökéletesített, pilóta által irányított stratégiai repülőgép" (AMSA) előállítási költsége kb. 40 millió dollár lenne (egy B – 52-es óriásbombázó árának kb. négyszerese).

Az amerikai kalózgépek több bombát dobtak Vietnamra, mint amennyi Európát érte a második világháború idején

1967 decemberben a Pentagon (az Amerikai Egyesült Államok hadügyminisztériuma) adatokat tett közzé a VDK-ra és Dél-Vietnamra ledobott bombák összsúlyáról: 1965 február óta a Vietnamra ledobott bombák súlya 1 630 000 tonna volt, ebből egyedül a VDK elleni légitámadásokhoz 800 000 tonna robbanó- és repeszbombát használtak fel.

A második világháború alatt az amerikai légierők 1 544 463 tonna bombát dobtak Európára. (Csupán 1967 márciusában 77 000 tonnát, közel annyi bombát zúdítottak Vietnamra, mint egész Nyugat-Európára a második világháború tetőfokán.)

1968. november 1-én a párizsi béketárgyalásokon részt vevő VDK-küldöttség egy dokumentum-gyűjteményt adott ki a Vietnam elleni amerikai agresszióról. Ebben az amerikai agresszorok által a Vietnamra ledobott bombák összsúlyát 2 587 676 tonnában jelölte meg, ezt a mennyiséget közel 4 év alatt, havonta 450 – 500 repülőgép zúdította a VDK és Dél-Vietnam területére.

Hanoi jelentés szerint 1965. június 25. és 1969. március 4. között a főváros légiereje 260 amerikai harci- és pilótanélküli felderítő gépet semmisített meg.

Amerikai veszteségek Vietnamban

Az amerikai imperialisták agresszív háborújának eszkalációja fokozta a VDK Néphadseregének és a DNFF Felszabadító Hadseregének ütőképességét és harci elszántságát. Az agresszorok ellen szükséges korszerű fegyverek jelentős részét a szocialista országok, mindenekelőtt a Szovjetunió bocsátotta az életéért, szabadságáért küzdő testvérnép rendelkezésére.

1961. január 1. óta az amerikaiak és szövetségeseik veszteséglistája a következőképpen alakult:

1961. január 1 – és 1967. január 1. között az amerikai halottak száma 6644 volt; 1967. január 1 – és szeptember 17. között, alig 9 hónap alatt 6721 katona halt meg. A sebesültek száma ugyanesak ugrásszerűen megnőtt: 1961. január 1 – és 1967. január 1. között 37 738 amerikai katona sebesült meg, 1967. január 1 – és 1967. szeptember 17. között pedig 45 705 fő. 1968-ban 14 500 amerikai katona lelte halálát Vietnamban; a sebesültek száma 92 500.

1969. január 31-én a VDK Néphadseregének lapja megvonta az 1968-as – szabadságharcos offenzívákban bővelkedő – év mérlegét: 630 000 ellenséges katonát öltek meg, fogtak el, illetve sebesítettek meg (beleértve a 230 000 amerikait és szövetségest). A szabadságharcosok lelőttek, megrongáltak és a földön megsemmisítettek 6000 repülőgépet, 13 500 katonai járművet, elsüllyesztettek 1000 rohamcsónakot és teherhajót, megsemmisítettek 1100 ágyút és felrobbantottak 700 hidat. A VDK fölött lelőtt amerikai kalózgépek száma: 3300, és 2597 helikoptert semmisítettek meg.

Az amerikai törvényhozás naplója 1969 márciusában 31 379 nevet közölt a vietnami háború amerikai áldozataiként, de – mivel a háború folytatódik – a lista már kibocsátása pillanatában elavult. 1969. április 17-i amerikai jelentés szerint a Vietnamban elesett amerikai katonák száma 34 067-re emelkedett, és ezzel az Egyesült Államok több katonát vesztett e mostani háborúban, mint Koreában.

A „Newsweek" c. amerikai hetilap 1969. március 31-i száma hiteles adatokat tett közzé az elmúlt 100 év nagyobb amerikai háborús konfliktusainak veszteségeiről:

	Halott	Sebesült
Polgárháború	214 938	281 882
Első világháború	53 513	204 002
Második világháború	292 131	670 846
Koreai háború	33 629	103 284
Vietnami háború	34 067*	218 175*

A Vietnamban és környékén állomásozó amerikai hadsereg létszáma:

1964 – 23 300 fő
1965 – 184 300 fő
1966 – 385 300 fő
1967 – 485 600 fő
1968 – 537 500 fő (a „U. S. News and World Report" adatai)
1969 – 542 500 fő

1968 végén mintegy másfél millió amerikai katona tartózkodott külföldön, ez az amerikai fegyveres erők legnagyobb külföldi koncentrációja.

537 500 amerikai katona van Vietnamban,
35 000 tengerészgyalogos a vietnami partok közelében,
45 000 amerikai katona állomásozik Thaiföldön,
116 000 amerikai katona Okinawán, Japánban és a Fülöp-szigeteken,
280 000 amerikai katona Ázsia más részein vagy a csendes-óceáni szigeteken.
320 000 amerikai katona van Nyugat-Európában és további
30 000 katonával látták el az új földközi-tengeri flottát.

* A vietnami háború amerikai veszteséglistáját az 1969. április 17-i újabb jelentésnek megfelelően kiegészítettük.

MAGYARORSZÁG

HAZAI ESEMÉNYEK

(1968 július – 1969 június)

1968. jún. 27— Kádár János, az MSZMP KB első titkárának vezetésével
—július 4. magyar párt- és kormányküldöttség járta a Szovjetunióban.
július 1. A Magyar Népköztársaság csatlakozott az atomsorompó-egyezményhez.
1—5. Indiai parlamenti küldöttség látogatott Magyarországra.
11—13. Az országgyűlés elfogadta a külügyminiszter beszámolóját és a magyar – lengyel barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés törvénybe iktatásáról szóló törvényt.
3—12. Koreai katonai küldöttség tartózkodott hazánkban Kim Csang Bong nemzetvédelmi miniszter vezetésével.
15—19. UNESCO-konferencia tanácskozott Budapesten az iskolán kívüli művelődés céljait szolgáló kulturális központok fejlesztéséről.
22—27. Péter János külügyminiszter hivatalos látogatást tett Törökországban.
augusztus 7. Ülésezett az MSZMP Központi Bizottsága. Időszerű külpolitikai kérdésekről és a Politikai Bizottság nemzetközi tevékenységéről tárgyalt.
12. Három évre szóló magyar – kanadai kereskedelmi megállapodást írtak alá Budapesten.
23. Az MSZMP Központi Bizottsága a csehszlovákiai eseményekről s időszerű kül- és belpolitikai kérdésekről tanácskozott.
szeptember 6— A BNV területén megrendezték az első Budapesti Őszi
—16. Vásárt.
9—12. Az MSZMP Központi Bizottságának meghívására Budapesten tartózkodott Giancarlo Pajetta, az Olasz Kommunista Párt Politikai Bizottságának tagja.
16. Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjetunió szakszervezeti központjának képviselői Budapesten tanácskoztak.
19. Székesfehérvárott a szovjet-ukrajnai Luganszk kerület és Fejér megye képviselői nyilatkozatot írtak alá a két testvérmegye kapcsolatáról.

16—24. Az NDK igazságügyi küldöttségének látogatása Magyarországon.

20—21. A Szakszervezetek Országos Tanácsának ülése megtárgyalta a szakszervezetek agitációs, propaganda és kultúrnevelési feladatait, továbbá azt, hogy a gazdaságirányítás új rendszerében hogyan segítik a termelést a szakszervezetek.

25—27. A KGST Közgazdasági Állandó Bizottsága magyar tagozatának rendezésében Budapesten tanácskoztak a KGST-tagállamok munkaügyi kérdésekkel foglalkozó szakemberei.

27—X. 1. Budapesten ülésezett a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozását előkészítő bizottság és munkacsoport.

28. Belgrádban aláírták a magyar – jugoszláv bankkonzorcium megalapításáról szóló egyezményt.

október 2—10. Finn parlamenti küldöttség tartózkodott hazánkban Veikko Jahan Kokkola vezetésével.

10. Hazaérkezett távol-keleti útjáról az országgyűlés küldöttsége, amelyet Kállai Gyula, az MSZMP PB tagja, az országgyűlés elnöke vezetett. A delegáció kilenc napot töltött a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságban s nyolc napot a Mongol Népköztársaságban.

11. Péter János külügyminiszter felszólalt az ENSZ közgyűlésén.

16—18. Az országgyűlés őszi ülésszaka megvitatta és elfogadta a kormány beszámolóját, a vasutakról szóló törvényjavaslatot és a magyar közlekedéspolitika koncepcióját, valamint a népi ellenőrzésről szóló törvényt.

17—21. Uruguayi parlamenti küldöttség járt Magyarországon.

21—24. Hazánkban tartózkodott Ahti Karjalainen finn külügyminiszter, és ötéves hosszú lejáratú kereskedelmi megállapodást írt alá.

24. Kádár János időszerű kül- és belpolitikai kérdésekről beszélt a budapesti Harisnyagyár munkásgyűlésén.

30. Ünnepi megemlékezések az 1918-as őszirózsás forradalomról. Gáspár Sándor, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Szakszervezetek Országos Tanácsának főtitkára mondott ünnepi beszédet.

A Néphadsereg Csehszlovákiából hazatért egységeit ünnepélyesen fogadták Zalaegerszegen.

30—31. A Magyar Országos Béketanács kezdeményezésére Budapesten tanácskoztak Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, a Német Demokratikus Köztársaság, Románia és a Szovjetunió béketanácsainak képviselői.

november 5. Nyilvánosságra hozták a magyar kormány állásfoglalását a VDK bombázásának beszüntetésével kapcsolatban.

9—16. A ljubljanai Szlovén Nemzeti Színház társulata hazánkban vendégszerepelt.

14—18. Péter János külügyminiszter meghívására hivatalos baráti látogatást tett hazánkban A. A. Gromiko, szovjet külügyminiszter.

15. Megállapodás született a magyar – osztrák gazdasági, ipari és műszaki együttműködésről.

18—21. A kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozásának előkészítő bizottsága Budapesten ülésezett.

23. Az MSZMP Központi Bizottságának ünnepi ülése a párt megalakulásának 50. évfordulóján. Kádár János, a KB első titkára ünnepi beszédében méltatta a jelentős évfordulót.

25. Magyar – mongol jogsegélyszerződést írt alá Budapesten dr. Korom Mihály igazságügy-miniszter és Horloogijn Damdin, a Mongol Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának elnöke.

25—28. Első ízben rendeztek Párizsban magyar tudományos és műszaki napokat. Az első előadást Kiss Árpád, az OMFB elnöke tartotta.

december 1. Megjelent a „Színház" című színházművészeti folyóirat első száma.

3—6. Az ENSZ Nemzetközi Atomenergia Ügynökségének szakértői Budapesten tartózkodtak.

4. Az MSZMP Központi Bizottságának ülésén meghallgatták és jóváhagyólag tudomásul vették Komócsin Zoltánnak, a KB titkárának tájékoztatóját az időszerű nemzetközi kérdésekről. Nyers Rezsőnek, a KB titkárának előterjesztése után megvitatták és elfogadták a Politikai Bizottság jelentését a gazdasági reform bevezetéséről, az 1968. évi gazdasági fejlődésről és az 1969. évi gazdasági munka fő irányairól. Biszku Béla beterjesztette a KB 1969. évi munkatervét.

6. Megemlékezések a „Vörös Újság" megjelenésének 50. évfordulójáról.

10—14. A Bukaresti Operaház balettegyüttese Budapesten vendégszerepelt.

14. „Az európai biztonság kérdései" címmel Péter János külügyminiszter előadást tartott az MSZMP Politikai Akadémiáján.

18—19. Az országgyűlés megvitatta az 1969. évi költségvetést.

29. A magyar kommunista ifjúsági mozgalom születésének 50. évfordulójáról a KISZ Központi Bizottsága ünnepi ülésen emlékezett meg.

1969. jan. 3—8. Huszonkét ország nemzeti diákszervezetének képviselői tanácskoztak Budapesten a IX. európai diákkonferencián.

18. Párizsban megállapodást írtak alá, amely szerint Magyarország színestelevízió-programját a francia SECAM-rendszerrel valósítja meg.

20—II. 13. Dr. Horgos Gyula kohó- és gépipari miniszter vezetésével magyar ipari delegáció járt Indiában és Ceylonban.

22. Nyers Rezső, a KB titkára „A szocialista gazdasági integráció elvi és gyakorlati kérdései" címmel előadást tartott az MSZMP Politikai Akadémiáján.

25—29. S. Chandrasekhar, India egészségügyi és családvédelmi államminisztere Magyarországon járt. „Demográfiai robbanás Ázsiában" című tanulmánykötete a közelmúltban jelent meg Budapesten.

31. Az arab szakszervezetek kairói kongresszusán felszólalt Gáspár Sándor, a SZOT főtitkára.

február 1. A Központi Statisztikai Hivatal közzétette jelentését a népgazdaság 1968. évi fejlődéséről.

5—10. Mika Spiljak jugoszláv miniszterelnök hivatalos látogatást tett hazánkban.

6—10. Kádár János, az MSZMP KB első titkára az SZKP Központi Bizottságának meghívására baráti látogatáson Moszkvában tartózkodott.

7—8. Jan Tabacek csehszlovák külkereskedelmi miniszter Budapesten megbeszéléseket folytatott dr. Biró József külkereskedelmi miniszterrel.
Budapesten tanácskozott hét szocialista ország – Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia és a Szovjetunió – központi szövetkezeti szövetségének képviselője.

11. Varsóban öt évre szóló hosszú lejáratú magyar – lengyel timföld-alumínium szállítási egyezményt írtak alá.

12. Kiosztották a fővárosi tanács Pro Urbe, Pro Arte érmeit.

18—21. Budapesten tartotta első ülését a KGST-országok belkereskedelmi minisztereinek értekezlete.

19. Moszkvában aláírták a Magyar Írószövetség és a Szovjet Írószövetség együttműködéséről szóló munkatervet.

27—28. Kádár János Győr megyébe látogatott.

március 4—15. A Duna Bizottság Budapesten tartotta 27. ülésszakát.

5. A Szovjetunió és Magyarország képviselői egyezményt írtak alá a két ország állampolgárainak hivatalos és magánjellegű, kölcsönös vízummentes utazásairól.

5—6. Az MSZMP Központi Bizottsága és a minisztertanács együttes ülést tartott. A napirenden időszerű nemzetközi kérdések, a KGST-országok gazdasági együttműködése

továbbfejlesztése, az államélet, a szocialista demokrácia fejlesztésének időszerű feladatai szerepeltek.

5—7. Budapesten tanácskoztak az európai szocialista országok írószövetségeinek vezetői.

9. Felavatták Rajk László emléktábláját.

12. Biszku Béla előadást tartott az MSZMP Politikai Akadémiáján „A párt vezető szerepének néhány időszerű kérdése" címmel.

12—14. Baráti látogatáson járt hazánkban a Csehszlovák Nemzeti Front küldöttsége.

17. Budapesten ülésezett a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete.

19—20. Budapesten rendezték meg a szocialista országokban működő képzőművész szövetségek első nemzetközi tanácskozását.

19—21. Ünnepi megemlékezések a Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulójáról.

19—25. Komszomol-küldöttség tartózkodott hazánkban.

április 2. Az országgyűlés külügyi bizottsága nyilatkozott a kínai határprovokációkról.

8—9. Magyar delegáció vett részt az Interparlamentáris Unió tanácsülésén.

10—13. Hatodik alkalommal ünnepelték meg országszerte József Attila születésnapját — a költészet napját.

11—12. A szocialista brigádvezetők III. országos tanácskozása.

14—20. A leningrádi Gorkij Színház vendégjátéka Budapesten.

14—24. Kazah kulturális napokat rendeztek Magyarországon.

16. Magyar főkonzulátus nyílt Kijevben.

17. Diplomáciai kapcsolat létesült Magyarország és Peru között.

17—18. Ülésezett az országgyűlés. A magyar—csehszlovák barátsági szerződés törvénybe iktatása, a szabadalmi és a szerzői jogról szóló törvény, az igazságügy-miniszter beszámolója, a legfőbb ügyész megválasztása és interpellációk szerepeltek az ülés napirendjén.

19—26. Dr. Biró József külkereskedelmi miniszter hivatalos látogatása Japánban.

23—26. Magyar küldöttség vett részt a KGST rendkívüli ülésszakán Moszkvában, Kádár János vezetésével.

május 7. Kállai Gyula előadást tartott az MSZMP Politikai Akadémiáján „Szocialista állami életünk fejlődésének időszerű kérdései" címmel.

15—16. Az MSZMP Központi Bizottsága meghívására hazánkba látogatott Gustav Husák, a CSKP Központi Bizottságának első titkára.

16—26. Az 1969. évi Budapesti Nemzetközi Vásáron 34 ország kiállítói vettek részt.

17. Az Elnöki Tanács megerősítette az atomsorompó-szerződést. Hazánk moszkvai, londoni és washingtoni nagykövetségének vezetője letétbe helyezte a megerősítő okiratokat a három állam kormányánál.

27—31. Fock Jenő, a minisztertanács elnöke dr. Josef Klaus osztrák kancellár meghívására hivatalos látogatást tett Ausztriában.

28. Kádár János látogatása az Eötvös Loránd Tudomány Egyetemen.

június 13. Magyarország elismerte a Dél-vietnami Köztársaság forradalmi kormányát.

5—17. Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára vezette a kommunista és munkáspártok moszkvai nemzetközi tanácskozásán részt vevő magyar küldöttséget.

26—27. Ülést tartott az MSZMP Központi Bizottsága. Napirend: 1. Beszámoló a kommunista és munkáspártok moszkvai nemzetközi tanácskozásáról, előadó: Kádár János. 2. Az MSZMP tudománypolitikájának irányelvei, előadó: Aczél György.

NÉPGAZDASÁGUNK FEJLŐDÉSE AZ ÚJ GAZDASÁGIRÁNYÍTÁSI RENDSZER ELSŐ ÉVÉBEN

1968-ban a magyar népgazdaság a gazdaságirányítás új rendszerére tért át, amelynek egyik legalapvetőbb új vonása az, hogy a vállalatok nem kapnak központilag meghatározott tervfeladatot és a szocialista szervezetek közötti *termékforgalom* általában szabad, a termékeket piaci kapcsolatok útján értékesítik. A vállalatok a népgazdasági tervről kapott információk, a piaci viszonyok, valamint a pénzügyi szabályozó eszközök figyelembevételével maguk döntenek arról, hogy miből mennyit gyártanak és kínálnak eladásra, milyen mennyiségben, s mely vállalatoktól (esetleg importból) vásárolják meg a szükséges termelési eszközöket. (Korlátozások egyes termékekre átmenetileg még érvényesek, a belkereskedelmi termékforgalomban azonban erre csak kivételes esetekben kerül sor.) Annak ellenére, hogy 1968-ban a gazdálkodás tervutasítás nélkül folyt, a fejlődés az elképzeléseknek megfelelően alakult.

*

1968-ban a terv – az 1966–1967. évi gyors fejlődés után – a gazdaság mérsékeltebb ütemű fejlődésével számolt. Ennek megfelelően az ipari termelés 5%-kal, az építőipar 6%-kal, a mezőgazdaság – a kedvezőtlen időjárás ellenére – 1–2%-kal termelt többet, mint egy évvel azelőtt. A nemzeti jövedelem 5%-kal haladta meg az egy évvel előbbi szintet. A beruházások volumene kb. 1%-kal nőtt az 1967. évi kiugróan magas beruházási szinthez képest, ennek ellenére a beruházási javak piacán mutatkozó feszültség nem enyhült, az építőipari vállalatok az év folyamán jelentős építési igényt utasítottak el. (Az 1968. évi beruházási tevékenységet lényegében még az előző években hozott döntések határozták meg.) Nem következett még be lényeges változás a készletgazdálkodásban sem, a készletnövekedés mértéke nagyobb volt, mint 1967-ben.

A *lakosság fogyasztása* 1968-ban kb. 5%-kal emelkedett, ezen belül a vásárolt termékek és szolgáltatások fogyasztása 7%-kal nőtt. Ez a pénzbevételek jelentős növekedéséből adódott. Jelentősen nőttek az év folyamán a lakosság megtakarításai is.

1968-ban a lakosság reáljövedelmei – mivel a fogyasztói árak az 1967. évi szinten maradtak – számottevően emelkedtek. A munkás-alkalmazotti reáljövedelem 5–6%-os növekedésében a foglalkoztatottság és a társadalmi juttatások emelkedésének nagyobb szerepe volt, mint az egy

keresőre jutó reálbér-emelkedésnek. A parasztság 1968. évi reáljövedelem-növekedése valamivel nagyobb mértékű volt (8%), mint a munkásoké és az alkalmazottaké. Javította a lakosság életkörülményeit, hogy az iparban és az építőiparban megkezdték a rövidített munkaidőre való áttérést.

1968-ban a behozatal mérsékelten, 2%-kal, a kivitel 5%-kal nőtt; a külkereskedelmi forgalom egyenlege (bár idén is passzívumot hozott) kedvezőbb volt, mint 1967-ben.

Az induló árak kialakítása, valamint az állami visszatérítések és egyéb kedvezmények következtében 1968-ban a legtöbb vállalat nyereséggel gazdálkodott. A vállalatok jelentős részesedési, fejlesztési, valamint tartalékalapot képeztek.

*

1966–1968-ban, a harmadik ötéves tervidőszak első három évében számos vonatkozásban már elértük, sőt meghaladtuk az 1970-re előirányzott szintet.

Összefoglaló adatok

	1968 1967 %-ában	1968 1965 %-ában	1970-es terv 1965 %-ában (a harmadik ötéves terv előirányzata)
Nemzeti jövedelem	105	124	122
Ezen belül:			
a lakosság fogyasztása	105	118	118
felhalmozás	98	145	131
Ipari termelés	105	122	133
Ipari foglalkoztatottak	104	109	108
Egy főre jutó ipari termelés	101	112	123
Építőipari termelés	106	133	124
Mezőgazdasági termelés	101	113[a]	115[b]
Kiskereskedelmi forgalom	107	126	120
Egy keresőre jutó reálbér	102	108	109–110
Egy főre jutó reáljövedelem	106	120	114–116

[a] 1966—1968, 1961—1965 %-ában
[b] 1966—1970, 1961—1965 %-ában

MUNKAERŐHELYZET

1969. január 1-én az *aktív keresők* száma 4 990 000 fő volt, 113 000 fővel több, mint 1968 január elején (az aktív keresők száma 1965-ben 42 000, 1966-ban 50 000, 1967-ben 47 000 fővel emelkedett). Az 1968. évi nagymértékű növekedést az tette lehetővé, hogy fokozódott a tanulmányaikat befejező fiatalok, valamint a korábban nem dolgozó nők munkába állása. Legjobban az építőiparban és a kereskedelemben nőtt a foglalkoztatottság. A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben a tsztagok száma valamivel kevesebb, az állandó alkalmazottak száma viszont lényegesen (8%-kal) több volt, mint egy évvel azelőtt. A mezőgazdaság állami szektorában csökkent a foglalkoztatottak száma.

Az aktív keresők 34%-a, több mint 1,7 millió fő az iparban dolgozott.

BERUHÁZÁSOK

1968-ban a beruházások volumene – összehasonlítható szerkezetben és árakon – kb. 1%-kal nőtt az 1967. évi beruházások kiemelkedően magas szintjéhez képest. 1968-ban megváltozott a beruházások fogalma, elszámolásának rendje és számbavétele, ezért a korábbi évekkel összehasonlítani csak közelítő számításokkal lehet. A pénzügyileg megvalósult beruházásokból az ipar 41%-kal, a mezőgazdaság 20%-kal részesedett, a beruházások 15%-a közlekedési, 19%-a kommunális célokra jutott. A beruházások 46%-a építési, 44%-a gépi jellegű, 10% egyéb beruházás volt. 1968-ban kevesebb importgépet szereztünk be, mint egy évvel azelőtt, de az 1965–1966. évi beszerzést jelentősen meghaladtuk.

IPAR

1968-ban az ipari termelés az előző éveknél mérsékeltebben, 5%-kal emelkedett; vidéken 6%-kal, Budapesten 3%-kal. Az iparban foglalkoztatottak száma összesen 4%-kal nőtt. A létszámnövekedés teljes egészében a vidéki ipartelepeken következett be, Budapesten a foglalkoztatottak száma ugyanannyi (a munkásoké valamivel kevesebb) volt, mint

1967-ben. Az egy foglalkoztatottra jutó ipari termelés kismértékben (1%-kal) haladta meg az egy évvel azelőtti szintet. A termelékenység Budapesten jóval nagyobb mértékben nőtt, mint vidéken.

1968-ban az *energiahordozók* termelésének és felhasználásának összetétele javult a széntermelés stagnálása mellett, a hazai kőolaj- és földgáztermelés jelentősen (7, illetve 31%-kal) emelkedett. A számottevő kőolajimport következtében az energiahordozókon belül a felhasználásban nagyobb a szénhidrogének aránya, mint a termelésben.

A *villamosenergia-termelés* 1968 folyamán 5%-kal nőtt, a villamosenergia-import (az összes rendelkezésre álló villamosenergia-mennyiség 17%-a) 18%-kal volt több, mint 1967-ben.

ÉPÍTŐIPAR

1968-ban az építőiparban 55,4 milliárd forint összegű építési-szerelési munkát végeztek, összehasonlítható árakon számítva kb. 6%-kal többet, mint 1967-ben. A termelés növekedése ellenére az építőipari kapacitás és a fizetőképes építési igény közötti feszültség 1968-ban nem csökkent; a vállalatok jelentős építési igényt utasítottak el.

Az állami építőipari vállalatok által elvégzett építési-szerelési munkák árszínvonala kb. 13–14%-kal volt magasabb az előző évinél. Ezen belül az új árakon elszámolt új építmények ára 15%-kal múlta felül az 1967. évi árszintet. Az építőipari vállalatok – elsősorban a magas árszint következtében – az előző éveknél jóval nagyobb nyereséget értek el.

Az építőipari vállalatok 1968-ban kevesebb építkezést kezdtek meg, mint 1967-ben. Csökkent a munkahelyek száma, és ezzel javult az építőipar erőinek koncentrációja.

1968-ban összesen 67 000 új lakás épült, 7%-kal több, mint az előző évben. Ebből az állami építőipari vállalatok 24 000 lakást építettek, 8%-kal többet, mint egy évvel korábban. Központi keretből 17 000 lakás létesült.

Az építőiparban foglalkoztatottak száma 1968-ban 7%-kal emelkedett. Az egy főre jutó termelés nem érte el, míg az egy órára jutó termelés meghaladta az egy évvel előbbi szintet. A termelés emelkedését 1968-ban a létszámnövekedés eredményezte.

1968-ban az építőiparban is megkezdték a rövidített munkaidőre való áttérést, szeptember 30-án az építőipari vállalatok dolgozóinak egynegyede, 1969 március végén már 75%-a dolgozott heti 44 órás munkaidő-rendszerben.

AZ IPARI TERMELŐI ÁRAK ALAKULÁSA

1968 elején – az ipari termelői árrendezés következtében – az ipari termelői árak átlagosan számottevően meghaladták az 1967. évi szintet. 1968 folyamán az ipari termelői árak alig változtak.

1967-hez képest legnagyobb mértékben a gépipari, az építőanyag-ipari, valamint – a textilruházati ipart kivéve – a könnyűipari ágazatokban és az élelmiszeriparban nőtt az árszínvonal, a villamos energia, a kohászat, valamint a vegyipar kevesebbért árusított, mint 1967-ben.

MUNKAIDŐ-CSÖKKENTÉS AZ IPARBAN

Hazánk iparában az átlagos kötelező munkaidő (47 óra) 1967-ig hosszabb volt, mint a szocialista országok többségében vagy mint számos tőkésországban. 1956 – 1967 között részlegesen, elsősorban az egészségre ártalmas munkakörökben már megkezdődött ugyan a munkaidő-csökkentés (ezek az intézkedések kb. 270 000 ipari dolgozót érintettek), azonban az alapvető munkaidőarányok nem változtak.

1968. január 1. és szeptember 30. között 1,7 millió ipari dolgozó közül 600 000-nek átlagosan 4 órával csökkentették a kötelező munkaidejét. A 600 000 munkavállaló közül 33 000 munkaideje 1,6 – 2 órával, 524 000-é 3,6 – 4 órával, 30 000-é 4,5 órát meghaladóan csökkent. A minisztériumi vállalatok felénél, a tanácsi iparvállalatok és a kisipari szövetkezetek kb. 20%-ánál került sor általános munkaidő-csökkentésre. A munkaidő-csökkentés elsősorban a nehéziparban volt széles körű, itt a munkavállalók 45,3%-át érintette, míg a könnyűipari dolgozók 33,2%-ára, az élelmiszeriparlaknak pedig 26,5%-ára terjedt ki. A munkaidő-csökkentések elsősorban a nagyobbrészt férfiakat foglalkoztató ágazatokat érintették, így a férfiak és nők – 1967-ben még jóformán azonos – munkaidő-eloszlása némileg megváltozott: 1968-ban már a férfimunkások nagyobb hányada dolgozott viszonylag rövidebb munkaidőben. A szocialista ipar egészét tekintve, a munkásoknak, illetve az alkalmazottaknak 40 – 40%-át érintette a munkaidő-csökkentés. Ennek eredményeként a szocialista iparban a heti átlagos kötelező munkaidő 1968-ban a munkásoknál az 1967. évi 46,9 óráról 45,5 órára, az alkalmazottaknál az 1967. évi 47,8 óráról 46,1 órára csökkent.

MEZŐGAZDASÁG

1968-ban a mezőgazdaság össztermelése 1%-kal nagyobb volt, mint egy évvel azelőtt. A növénytermelés 1%-kal kisebb, az állattenyésztés volumene pedig kb. 5%-kal nagyobb volt, mint 1967-ben. A mezőgazdaság áruértékesítése volumenben 5%-kal haladta meg az egy évvel előbbi szintet. A növényi termékek felvásárlása 3%-kal csökkent, az állatoké és állati termékeké 13%-kal nőtt 1967-hez képest.

1968-ban a növénytermelésben a zöldség, a gyümölcs, valamint a szénafélék hozamai csökkentek, a gabonafélék, a kukorica és a szőlő termésmennyisége meghaladta az előző évit. A búza termésátlaga hektáronként 25,2 q, a kukoricáé 29,9 q volt.

Az állattenyésztésen belül 1968-ban elsősorban a sertés- és baromfitenyésztés növekedett.

1969. március 31-én az ország szarvasmarha-állománya 2 005 000 darab volt, 91 000 darabbal, azaz 4%-kal kevesebb, mint egy évvel azelőtt. A szarvasmarha-állomány a mezőgazdasági termelőszövetkezetek közös gazdaságaiban nőtt, a többi szektorban csökkent. A sertésállomány az állatszámlálás időpontjában 5,3 millió darab volt, 1,3 millió darabbal kevesebb, mint 1968 tavaszán. A szarvasmarha- és sertésállomány legnagyobb mértékben a háztáji gazdaságokban csökkent.

1968-ban az egy tehénre jutó tejhozam évi 2440 liter, az egy tyúkra jutó tojáshozam 105 darab volt, utóbbi több, mint 1967-ben. Az év folyamán az összes tejtermelés (1900 millió liter) és a tojástermelés (2,8 milliárd darab) lényegében azonos a tavalyival. A gyapjúhozam elérte a 11 000 tonnát.

1968-ban a traktorállomány 1400 darabbal, az arató-cséplőgépek száma 1100 darabbal nőtt. 1968 végén 64 000 traktor és 10 900 arató-cséplőgép állt a mezőgazdaság rendelkezésére.

Az öntözött terület az 1967. évi 205 000 hektárról 1968-ban 365 000 hektárra emelkedett. A műtrágya-felhasználás az év folyamán 629 000 tonna volt (hatóanyagban), 115 000 tonnával több, mint 1967-ben; egy hektár szántóra az 1967. évi 101 kg-mal szemben 1968-ban 124 kg jutott.

KÖZLEKEDÉS

1968-ban megszűnt a közlekedési vállalatok szállítási monopóliuma. A vállalatok és tsz-ek tehergépkocsi-parkja az év folyamán jelentősen bővült és áruszállításuk fokozódott, míg a közlekedési vállalatok áruszállítása (súly alapján) 1967-hez képest csökkent.

A *távolsági utasszállítás* ugyanannyi volt, mint egy évvel azelőtt, a vasúti szállítás 2%-kal csökkent, a távolsági autóbuszforgalom 4%-kal nőtt.

A közúti és vasúti útvonalak tovább korszerűsödtek. A villamosított vasúti pálya 1968 végén 763 km volt, 13%-kal hosszabb, mint 1967-ben. A Diesel- és villamos vontatás aránya az 1967. évi 50%-ról 1968-ban 60%-ra emelkedett. A pormentesített utak aránya több mint 80%.

A *helyi szállításban* a korlátlan utazást biztosító bérletjegyrendszer az utóbbi években növelte a budapesti tömegközlekedési eszközök igénybevételét; 1968-ban villamoson és autóbuszon 9–9%-kal többen utaztak, mint 1965-ben. (Budapesten 1968-ban naponta átlagosan 4 millió utast szállítottak.) Az esetenként fizető utasok száma a villamosokon az összes utasnak mindössze 20, az autóbuszokon 35%-a.

1968-ban Budapesten havonta 721 400 villamos- és 429 100 autóbuszbérletet vásároltak. Az utasforgalom – a peremkerületek fokozottabb lakásépítkezései következtében – a villamosról az autóbuszra terelődik át. Budapesten 1968-ban 1%-kal kevesebb villamosbérletet és kevesebb

vonaljegyet adtak el, mint 1967-ben. A kombinált bérletvásárlás 11%-kal nőtt.

Annak ellenére, hogy a szállítási teljesítmények emelkedtek, a budapesti közlekedés színvonala nem javult; a naponta indított villamos- és autóbuszjáratok száma csökkent, a zsúfoltság nőtt. A járművek ma már nemcsak a csúcsforgalmi időben, hanem úgyszólván állandóan zsúfoltak, ezért nőtt a baleseti veszély és gyakori az utaslemaradás is.

1967-ről 1968-ra a személygépkocsik száma 19 000-rel gyarapodott, és az év végén az országban 163 600 személygépkocsit tartottak nyilván. Ezeken bonyolódik le az összes személyszállítás kb. 15%-a.

1967-ben és 1968-ban a közúti balesetek száma nagymértékben emelkedett, és a forgalomhoz viszonyítva több volt, mint a nagy közúti gépjármű-állománnyal rendelkező országokban. A balesetek között magasabb a halálos és az életveszélyes balesetek aránya, mint a megelőző években. A balesetek nagy részét a motorkerékpárosok okozták, többnyire gyorshajtás és ittasság következtében.

KÜLKERESKEDELEM

1968-ban a külkereskedelmi forgalom egyenlege kedvezőbben alakult, mint az előző évben. A behozatal (folyó devizaárak alapján számítva) – az 1967. évi magas importszinthez képest – mérsékelten, mindössze 2%-kal, a kivitel pedig 5%-kal nőtt.

A külkereskedelmi forgalom és egyenleg alakulása
(folyó devizaforint alapján)

	Behozatal	Kivitel
	az előző év %-ában	
1966	103	106
1967	113	107
1968	102	105

1968-ban az energiahordozók és anyagok *importja* jelentősen (6, illetve 10%-kal) emelkedett. (Az anyagimportot bizonyos mértékig kedvezően befolyásolta, hogy több fontos alapanyagnak csökkent a világpiaci ára.) Gépekből 14%-kal kevesebbet vásároltunk, mint egy évvel azelőtt. A szocialista és a tőkésországokból származó gépimport egyaránt csökkent.

A fogyasztásicikk-import 1967-hez képest 3%-kal emelkedett, míg az élelmiszer-behozatal 5%-kal csökkent.

1968-ban legnagyobb mértékben a gépek, valamint a fogyasztási cikkek *kivitele* nőtt (15, illetve 9%-kal). E termékek legfőbb piacai a szocialista országok. Élelmiszerexportunk – amelynek jelentős része a nem szocialista országokba irányul – csökkent.

A kivitel alakulása árucsoportok szerint 1968-ban

	%-os megoszlás	1967 %-ában
Energiahordozók és villamos energia	1,3	114
Anyagok, félkésztermékek, alkatrészek	25,7	100
Gépek, szállítóeszközök, beruházási javak	27,4	115
Fogyasztási iparcikkek	24,4	109
Élelmiszeripari anyagok, élőállatok, élelmiszerek	21,2	97
Összesen	100,0	105

1968-ban külkereskedelmi forgalmunk elsősorban a szocialista országok viszonylatában emelkedett. (Nem szocialista viszonylatban mind az import-, mind az exportforgalom csökkent.) Az összforgalom 70%-át szocialista országokkal, ennek 37%-át a Szovjetunióval bonyolítottuk le. Az NDK-val és Csehszlovákiával való forgalom 10–10%-a, a Lengyelországgal lebonyolított forgalom 6%-a az összes külkereskedelmi forgalmunknak. A tőkésországok közül jelentős külkereskedelmi partnerünk volt 1968-ban is az NSZK, Olaszország, Ausztria (együttvéve a külkereskedelem 11%-a ezekbe az országokba irányult). Ezeken kívül még 76 országból importáltunk és 132 országba exportáltunk.

A Szovjetunióval folytatott külkereskedelmi forgalmunk áruszerkezete 1968-ban

	Behozatal	Kivitel
Gépek	24	46
Ipari fogyasztási cikkek	2	29
Nyersanyagok	68	11
Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek	6	14
Összesen	100	100

Magyarország nemzetközi idegenforgalma 1968 és 1969 júniusa között a korábbiakhoz hasonlóan alakult. A jelzett időszakban 2,6 millió külföldi turista látogatott Magyarországra, megközelítően annyi, mint az előző egy évben.

A turisták legnagyobb része a szocialista országokból érkezett. Jugoszláviából és Lengyelországból kevesebben, más szocialista országból viszont valamivel többen, mint egy évvel azelőtt. Legfontosabb partnerünk továbbra is Csehszlovákia.

Magyarországi úticéllal érkező külföldiek

Ország	1968 július — — 1969 június 1000 fő	1967 július — — 1968 június %-ában
Ausztria	126,0	101,9
Csehszlovákia	1162,9	125,1
Franciaország	16,1	95,8
Jugoszlávia	477,3	60,1
Lengyelország	110,9	85,5
Német Demokratikus Közt.	182,6	101,6
Német Szövetségi Közt.	92,2	101,0
Románia	93,7	115,3
Szovjetunió	137,3	110,3
Amerikai Egyesült Államok	32,2	110,3
Szocialista országokból	2202,0	97,3
Nem szocialista országokból	382,9	102,9
Összesen	2584,9	98,2

Évről évre nő azoknak a külföldieknek a száma, akik nem magyarországi úticéllal érkeznek, hanem csak átutazásukkor érintik hazánkat. Az ilyen jellegű forgalom gyors növekedése az autós, mozgó turizmus terjedésével világjelenség. 1968 júniusa óta kb. 2,1 millió külföldi utazott át az országon.

A külföldieknek kb. 50%-a közúton – elsősorban saját személygépkocsiján – érkezett, kb. fél millió a magyar országutakon évente közlekedő külföldi rendszámú személygépkocsik száma.

A jelzett időszakban 913 000 magyar állampolgár utazott külföldre, ami azonos az utóbbi évek átlagával. Az úticélok továbbra is elsősorban a szomszédos országok, Csehszlovákia és Jugoszlávia, de emellett egyre nagyobb érdeklődés nyilvánul meg a távolabbi országok iránt is.

A Magyarországra látogató külföldi turisták egy része rokonait, ismerő-

seit látogatja, többségük nem igényel szállodai helyet. De így is évről évre nő a szálláshelyek külföldi vendégforgalma, s a jelzett időszakban több mint 1,2 millió külföldi vette igénybe a szállodákat és egyéb fizetővendég-szolgáltatásokat.

A külföldi vendégforgalom alakulása

	Vendégek száma		Éjszakák száma	
	1968 július—1969 június 1000 fő	1967 július—1968 június %-ában	1968 július—1969 június 1000 fő	1967 július—1968 június %-ában
Szállodákban[a]	701,0	105,4	1845,4	103,6
Egyéb szálláshelyeken[b] ..	517,4	96,5	1715,6	104,9
Együtt	1218,4	101,4	3561,0	104,2

[a] Szállodák: A_I; A_{II}; B; C kategória
[b] Egyéb szálláshelyek: Turistaszállás, camping, nyaralóház, kisegítő szálláshelyek, fizetővendéglátás

Az idegenforgalomból származó bevételek az utóbbi években a forgalommal megközelítően arányosan nőttek, és a jelzett időszakban meghaladták a 40 millió dollárt.

1968-ban az ország lakossága a természetes szaporodás során tovább gyarapodott. Az év folyamán 154 419 gyermek született és 115 354 személy halt meg. 1969. január 1-én 10 275 000 lakosa volt az országnak, 39 000-rel, azaz 0,4%-kal több, mint 1968 január elején. Egy km²-nyi területre 110 lakos jutott.

1968-ban az élveszületések száma 4%-kal, a halálozásoké 5%-kal volt több, mint egy évvel azelőtt, a természetes szaporodás valamivel alacsonyabb volt, mint 1967-ben. A természetes szaporodási arányszám, bár az utóbbi évben magasabb volt (3,8), mint 1965-ben (2,4), lényegesen alacsonyabb, mint az ötvenes évek második felében (7,5%).

A halálozási arányszám növekedését elsősorban a népesség elöregedése okozta. 1968-ban a férfiak 15%-a, a nők 18%-a volt 60 éves vagy ennél idősebb. Az elmúlt öt évben, 1963 – 1968 között a gyermekkorúak száma 8%-kal csökkent, az öregkorúaké viszont 12%-kal nőtt.

1968-ban 100 férjezett nőre 216 gyermek jutott, kevesebb, mint 1963-ban. Az utóbbi években fokozódott az egy gyermekre való törekvés, és ezzel párhuzamosan csökkent a gyermektelen, valamint a három és több gyermeket szült nők aránya.

1968-ban a férjezett nők 13%-a volt gyermektelen, 28%-ának egy, 29%-ának kettő, 13%-ának három, 17%-ának négy vagy több gyermeke volt.

A 20 éven aluli férjezett nők között a gyermektelenek vannak többségben (az első gyermek szülése a 20 év alatti korcsoportról fokozatosan áttevődik a 20 – 30 éves korcsoportra), a 20 – 24, illetve 25 – 29 éveseknél már az egygyermekesek; 30 éves kortól pedig a kétgyermekesek aránya a legmagasabb. A 70 éves és ennél idősebbek többsége 6 vagy több gyermekes.

HÁZASSÁGKÖTÉSEK – VÁLÁSOK

1968-ban 95 613 házasságot kötöttek, valamivel (1%-kal) kevesebbet, mint 1967-ben. (1000 lakosra 9,3 házasságkötés). 1968-ban a férfiak 71%-a, a nők 64%-a volt házas. Az elváltak aránya tovább emelkedett. 1968-ban 27%-kal több volt a nőtlen férfi, mint a hajadon, az özvegy nők száma ötszöröse, az elvált nők száma pedig kétszerese volt az özvegy, illetve az elvált férfiakénak.

1968-ban a lakosság pénzbevételei – 1967-hez képest – jelentősen emelkedtek. Az egy főre jutó összes jövedelem kb. háromnegyed része a munkából származó jövedelem, 10%-a pénzbeni és kb. 15%-a természetbeni juttatás. Országosan az átlagos havi kereset 1945 Ft volt. Az árváltozások (áremelkedések és csökkenések) lényegében kiegyenlítették egymást, a keresetek reálértéke tehát lényegében azonos volt a nominál értékkel. Az egy keresőre jutó reálbér 1968-ban az 1967. évi szintet kb. 2%-kal haladta meg. A munkások és alkalmazottak egy főre jutó reáljövedelme 5%-kal, a parasztságé 8%-kal nőtt.

A lakosság *egy főre jutó fogyasztása* a jövedelmeknél valamivel kisebb mértékben, kb. 5%-kal emelkedett. (A pénztartalékolás 1968-ban nagyobb volt, mint a korábbi években.) 1967-hez viszonyítva legnagyobb mértékben (17%-kal) a tartós fogyasztási cikkek vásárlása nőtt. Emelkedett azoknak a cikkeknek a forgalma, amelyeknek az ára 1967-hez képest csökkent (tv, hűtőszekrény, motorkerékpár), míg viszont csökkent azoknak a forgalma, amelyeknek az ára nőtt (bútorok). Személygépkocsiból 1968-ban nem volt kielégítő a kínálat.

A ruházati cikkek egy főre jutó fogyasztása az átlagot meghaladóan, 6,3%-kal nőtt, a fogyasztási szint azonban – nemzetközi összehasonlításban – részben a viszonylag magas árszínvonal miatt alacsonyabb, mint amilyent az általános fogyasztási színvonalunk indokolna.

ÁRALAKULÁS

1968 elején a kiskereskedelmi árak 1,5%-kal alacsonyabbak, az év végén pedig – az évközi 2,2%-os emelkedés következtében – 0,5%-kal magasabbak voltak, mint 1967 azonos időszakában. 1967-hez képest a kiskereskedelemben az idénycikkek és a vendéglátóipari árak emelkedtek. A burgonya, a zöldség- és főzelékfélék jóval drágábbak voltak, mint 1967-ben. A ruházati cikkek árszínvonala januártól decemberig csaknem 5%-kal nőtt (elsősorban a cipők, pulóverek, kardigánok, fiúöltönyök és férfikabátok drágultak). A piaci árak 8%-kal, a szolgáltatások árszínvonala 4%-kal nőtt. Összességében a fogyasztói árszínvonal 1967-hez képest nem változott.

A kiskereskedelmi árak alakulása

	1968 január 1967 %-ában	1968 1967 %-ában
Bolti élelmiszerforgalom	98,0	99,0
ebből: állandóan vásárolt élelmiszerek	97,5	97,6
idénycikkek	96,3	107,1
élvezeti cikkek	100,7	100,7
Vendéglátás	101,8	102,0
Ruházati cikkek	97,7	99,8
Vegyes iparcikkek	97,2	98,7
Kiskereskedelem összesen ..	98,3	99,6

LAKÁSHELYZET

1968. január 1-én 3 118 597 lakás volt az országban. Az egyszobás lakások aránya az összes lakáson belül tovább csökkent; 1960-ban az összes lakások 62%-a, 1963-ban 56%-a, 1968-ban 46%-a volt egyszobás lakás.

A lakók közül 3 977 000 személy (40%) egyszobás, 4 734 000 személy (48%) kétszobás, 1 097 000 személy (11%) három- vagy többszobás, 103 000 személy (1%) egy helyiségből álló lakásban lakik. 100 lakott lakásra 326, 100 szobára 200 személy jut átlagosan. A szobák számának növekedésével a 100 szobára jutó lakók száma nagymértékben csökken.

1968-ban a lakások 90%-ában villanyvilágítás, 34%-ában vízvezeték, 15%-ában hálózati gáz, 24%-ában palackgáz volt. (A palackgázzal ellátott lakások száma 1963 – 1968 között csaknem ötszörösére emelkedett.) A legjobban felszereltek a szellemi dolgozók lakásai, legkevésbé a mezőgazdasági fizikai dolgozóké.

1968. január 1-én egy lakás átlagos alapterülete 53 m² volt, 2 m²-rel nagyobb, mint 1963-ban. Az alapterület-növekedés a két- és többszobás lakások arányának növekedéséből adódott, ezek átlagos alapterülete azonban az utóbbi években csökkent.

1968-ban 67 084 lakás épült, 4455 lakással, azaz 7%-kal több, mint 1967-ben. A fővárosban 12 612, a többi városban 23 332, a községekben 31 140 lakás épült. A városi lakásépítkezés aránya (53,6%) valamivel nagyobb volt, mint 1967-ben.

Lakásépítés

Év	Budapest	A többi város[a]	Községek	Összesen[b]
1961 – 1965. év átlaga	10 164	19 164	27 143	56 471
1966	9 588	20 195	25 809	55 592
1967	10 913	21 725	29 995	62 633
1968	12 612	23 332	31 140	67 084

[a] Az 1968-ban várossá alakult Sárospatak, Sárvár és Siófok adata nélkül.
[b] A létesített lakások közül 1966-ban 1021, 1967-ben 1180, 1968-ban 1461 nyaraló épült. A második ötéves tervidőszakban átlagosan 911 új nyaralót építettek. (Nyaralónak tekintjük a személyi tulajdonban álló olyan állandó jellegű épületet, amelyet nyaralás, üdülés céljára használnak.)

1968-ban 1967-hez képest csökkent az állami kölcsönnel és nőtt az állami kölcsön nélkül épített lakások száma. Ebben szerepe volt annak, hogy 1968-ban az építési kölcsönök kamatlábát felemelték, illetve hogy a magánépíttetők jelentős része a korábban megvásárolt anyagból építkezett és nem igényelt kölcsönt.

Lakásépítés építtetők szerint

Év	Állami és szövetkezeti szervek	Magánszemélyek	
		állami kölcsönnel	állami kölcsön nélkül
1961 – 1965 átlaga	20 826	20 683	14 962
1966	20 304	25 119	10 169
1967	21 601	30 048	10 984
1968	24 627	29 904	12 554

1968-ban újabb 1128 orvos szerzett diplomát. Az orvosok száma 1968 végén 21 865 volt, közülük 8652 Budapesten működött. Tízezer lakosra 3,4%-kal több orvos jutott, mint az előző év végén. Az orvosellátottság nálunk nemzetközi viszonylatban is igen jó, pl. Ausztriában, Franciaországban, Olaszországban, Lengyelországban és a Német Demokratikus Köztársaságban lényegesen kevesebb orvos áll a betegek rendelkezésére, mint hazánkban. Javult a körzeti orvosi ellátottság is, az egy körzeti orvosra jutó lakosok száma 1968-ban 2%-kal csökkent.

Az orvosok 24%-a kórházakban, 26%-a rendelőintézetekben, illetve gondozóintézetekben gyógyít. 15%-a körzeti orvos, és több mint 13%-a áll az anya- és csecsemővédelem szolgálatában. Az orvosok több mint 10%-a klinikákon, egyetemeken és más tudományos intézetekben tevékenykedik.

Az orvosok 70%-a férfi, 30%-a nő. A 30 éven aluli orvosok csaknem fele (45%-a) nő.

A gyógyító munkában – az orvosokon kívül – 72 000 egészségügyi dolgozó, közülük csaknem 25 000 ápoló, több mint 13 000 asszisztens, 13 900 védőnő, szülésznő, gyermekgondozónő és 3400 gyógyszerész vesz részt.

1968-ban mind a kórházi, mind a rendelőintézeti ellátás tovább javult. 1968-ban 10 000 lakosra 80,3 kórházi ágy jutott (1967-ben 79,8), 1,7 millió beteget, átlagosan 15–16 napig ápoltak. A szakorvosi rendelést 57,1 millió esetben vették igénybe.

1968-ban a tüdőszűrések száma az 1967. évi 7 millióról 7,2 millióra, a daganatszűrővizsgálatok száma 497 000-ről 510 000-re nőtt. Az új tbc-s betegek száma tovább csökkent, az új rosszindulatú daganatos betegeké valamelyest nőtt. A fertőző betegségek közül 1968-ban a vörhenyben, valamint a dizentériában megbetegedők száma magasabb volt, mint az elmúlt években. Kanyaróban az utóbbi 9 év során a legkevesebben 1968-ban betegedtek meg. Az 1968 első negyedében lezajlott nagyméretű influenzajárvány több mint másfél millió megbetegedést okozott. A táppénzesek aránya 1968-ban (4,9%) az előző évivel azonos színvonalú volt.

1968-ban a halálozási arányszám 1967-hez képest nőtt, a csecsemőhalandóság azonban tovább javult. (1000 élveszületett közül 1967-ben 37,0, 1968-ban 35,8 halt meg.) Nemzetközi viszonylatban a csecsemőhalandóság hazánkban még mindig elég magas. A felnőttek közül leg-

többen továbbra is szív- és érbetegségben, illetve rosszindulatú daganatos betegségekben halnak meg.

ISKOLAI VÉGZETTSÉG – OKTATÁS

A lakosság iskolai végzettségének színvonala az utóbbi években tovább emelkedett. 1963 óta – 5 év alatt – a 7 éves és idősebb népességből az általános iskola 8 osztályát végzettek száma 30%-kal, az érettségizettek száma 59%-kal, a felsőfokú oklevelet szerzettek száma 49%-kal nőtt. A 10 éves és ennél idősebbek közül iskolába nem jártak aránya az 1963. évi 2,5%-ról 1,9%-ra csökkent.

Az iskolázottsági színvonal az utóbbi öt esztendőben valamennyi korcsoportban emelkedett.

A középfokú iskolát végzettek és a felsőfokú oklevéllel rendelkezők között csökkent a férfiak és a nők közötti különbség. A 18 éves és ennél idősebb férfiak 17%-a, a nőknek 12%-a érettségizett. A 25 éves és ennél idősebb férfiak közül felsőfokú oklevéllel rendelkezik 6%, a nőknél 2%.

Szakmunkásképzésben – az érettségizett tanulókkal együtt – több mint 210 000 fiatal, a 14–17 éves korúak 29%-a részesül. Minden 7. tanuló emelt szintű oktatásban vesz részt. (Ez az oktatási forma a középfokú képzés szerves része, az itt végzettek a középiskola III. évfolyamában tanulhatnak tovább.) Egyes szakmákban csak érettségizett fiatalokat vesznek fel tanulónak, 1968/69-ben az érettségizettek aránya 6,1% volt.

Az 1968/69. tanévben 228 200 fő, a 14–17 évesek egyharmada járt a *középiskolák* nappali tagozatára, 60%-uk leány. 1968-ban tovább nőtt a szakközépiskolákban és csökkent a gimnáziumokban tanulók aránya.

1968-ban a nappali tagozatokon mintegy 50 000 fiatal érettségizett, 25 000-rel több, mint 1960-ban. A középiskolát végzettek kb. kétharmada felsőfokú továbbtanulásra jelentkezett, s ezek közül az első évfolyamokra 14 200 hallgatót vettek fel.

A *felsőoktatási intézmények* nappali tagozatos hallgatóinak száma az 1968/69. tanév elején 52 000 volt, 75%-uk egyetemi és főiskolai, 25%-uk felsőfokú technikumi vagy szakiskolai tanulmányokat folytat.

A felsőoktatásban részt vevők 42%-a nő, arányuk különösen a pedagógiai, az orvosi és a közgazdasági szakokon magas.

Az egyetemek és főiskolák nappali hallgatóinak több mint 90%-a ösztöndíjban vagy más pénzbeni támogatásban részesül. Menzán étkezik a hallgatók háromnegyed része és 50%-uk diákotthonban lakik.

KÖNYVKIADÁS

1968-ban 4588 könyv 48 millió példányszámban jelent meg. A napilapok példányszáma az 1967. évi 667,3 millióról 698,1 millióra emelkedett. A kiadott könyvek 31,1%-a tankönyv, 25,6%-a szépirodalmi mű volt

(elsősorban regény és elbeszélés). Az ismeretterjesztő művek aránya (23,2%) 1967-hez képest csökkent, a tudományos és szakmai jellegűeké nőtt (9,1%). A sajtótermékek közül – a napilapok mellett – legnagyobb példányszámban a „Rádió és TV Újság", a „Ludas Matyi" és a „Nők Lapja" jelenik meg.

Fontos népművelési feladatot látnak el a könyvtárak. A tudományos és szakkönyvtárak száma meghaladja az 1700-at, könyvállományuk 14,5 millió kötet. A 9500 közművelődési könyvtár 21,9 millió kötettel rendelkezik, könyvállományuk egy év alatt 1,2 millió kötettel, azaz 5,8%-kal gyarapodott. A beiratkozott olvasók száma 5,2 millió.

MŰZEUMOK, KIÁLLÍTÁSOK

1968-ban 154 múzeumban 1344 kiállítást rendeztek, ezeket 6,5 millióan tekintették meg. Legtöbb látogatója a budapesti Szépművészeti Múzeumnak, az egri Dobó István Múzeumnak, valamint a Mátyás-templomban rendezett kiállításnak volt (együttvéve csaknem egymillió). Szép számmal látogatták a nem múzeumok által rendezett kiállításokat is.

SZÍNHÁZ – MOZI

Az utóbbi években – a televízió térhódítása nyomán – a színház- és mozilátogatók száma csökkent. 1968-ban 12 600 színházi előadást 5,7 millióan tekintettek meg. 734 000 mozielőadás volt, 84,5 millió látogatóval.

Színház- és mozilátogatások

	Színház		Mozi	
	Látogatók száma, millió fő	Egy előadásra jutó látogatók száma, fő	Látogatók száma, millió fő	Egy előadásra jutó látogatók száma, fő
1960	6,4	506	140,1	166
1966	5,8	461	104,6	125
1967	6,1	459	96,8	119
1968	5,7	453	84,5	116

1968-ban 37 nagy játékfilmet gyártottunk, tízzel többet, mint 1967-ben. A behozott és bemutatott játékfilmek száma 1967-hez képest csökkent. Az év folyamán 34 szovjet, 22 magyar, 17 cseh, 16 francia, 15 olasz, 13 amerikai, 10 jugoszláv, 9–9 NDK és angol, 6–6 lengyel és román

filmet mutattunk be. Filmexportunk 1967-hez képest valamelyest emelkedett.

1968-ban a hangversenyeknek 1,6 millió, a cirkuszi és varieté műsoroknak 1,3 millió látogatójuk volt.

RÁDIÓ – TELEVÍZIÓ

1968 végén 2,5 millió rádióelőfizető és 1,4 millió televízió-előfizető volt az országban, lényegesen több, mint egy évvel azelőtt. A televízió előfizetők száma részben a készülékek árának leszállítása, részben az olimpiai közvetítések miatt nőtt jelentősen. Ma már minden második családnak van televíziója.

Rádió- és televízió-előfizetők száma és aránya

	1967	1968
Rádióelőfizetők száma, 1000 fő		
Budapesten	627	631
A többi városban	657	664
Községekben	1194	1219
Összesen	2479	2514
1000 lakosra számítva	242,2	244,7
Televízió-előfizetők száma, 1000 fő		
Budapesten	353	396
A többi városban	380	437
Községekben	436	564
Összesen	1169	1398
1000 lakosra számítva	114,2	136,5

SPORT

1968 végén 4759 sportegyesület, illetve sportkör, 3421 úttörő- és 3304 MHSZ-sportszervezet működött. A sportegyesületek és sportkörök szakosztályainak 473 000 tagjuk volt, közülük 278 000 igazolt versenyző. Az aktív sportolók egynegyede budapesti, a nőknél az arány nagyobb: 37%.

ÚJ LÉTESÍTMÉNYEINK

(1968 július – 1969 június)

Budapest második házgyára *július 5.*

A József Attila lakótelep mellett, a Gyáli útnál épült fel a második budapesti házgyár. Az itt készülő épületszerkezetekből 7 – 8 hónap alatt felépítenek egy 10 – 11 szintes lakóházat. Az új gyárban évente 2000 lakás elemeit készítik el. A 2-es számú üzem állítja elő a zuglói 50 000 lakosú új városrész lakásszerkezeteit.

*

Az ország első szintetikus-fésűs műszál fonodája *július 11.*

Az Újpesti Gyapjúszövőgyárban nyitották meg az ország első szintetikus-fésűs műszál fonodáját és az új terméket feldolgozó polmatex-saurer szövödét. Az új üzemrészeket a legkorszerűbb svájci, francia, belga, olasz, NDK, NSZK és lengyel textilipari gépekkel szerelték fel, s termelése és az új gyártmányok minősége a világszínvonalat képviseli.

*

Tiszántúli tv-adó *augusztus 16.*

Komádiban felavatták az új tv-adóállomást, amely az ország keleti területeinek vételi problémáját oldja meg, s hazánk egyik legkorszerűbb tv-adóállomása. A 7-es csatornán működik, és két automata berendezése van. Az adóállomást a budapesti stúdióval mikrohullámú berendezés köti össze, ennek állomásai: Budapest – Cegléd – Martfű – Szentes – Békéscsaba – Komádi. Az összeköttetés javítja a szentesi tv-adóállomás képminőségét is, mivel Szentesen leágazó-berendezést helyeztek üzembe.

*

A Gagarin Hőerőmű első blokkjának üzemi próbái *október 15.*

Bekapcsolták az országos villamosenergia-hálózatba a gyöngyösi Gagarin Hőerőművet, s ezzel megkezdődtek az erőmű első 100 megawattos blokkjának üzemi próbái. A hőerőmű teljes kiépítése után 800 megawatt teljesítménnyel működik.

*

Lágymányosi telefonközpont *november 2.*

Felavatták a posta harmadik ötéves tervének legnagyobb, 125 millió forintos beruházását, a lágymányosi telefonközpontot. A 40 000-es kapacitású központban jelenleg 8000 állomást kapcsoltak be. 1970-ben itt szerelik fel hazánkban az első nagy teljesítményű, 20 000 állomásos legkorszerűbb telefonközpontot.

*

Tiszai Vegyi Kombinát műtrágyagyára *november 5.*

Tiszaszederkényben üzembe helyezték a Tiszai Vegyi Kombinát hétszázmillió forintos költséggel épült új műtrágyagyárát, amely évente csaknem 200 000 tonna cseppfolyós ammóniákot és 410 000 tonna magasabb hatóanyagú nitrogénműtrágyát állít elő.

*

Hévízi télifürdő *november 6.*

Hévízen megnyílt az Állami Gyógyfürdő Kórház új télifürdője. A hetvenmillió forintos költséggel létesült télifürdőt a kórház, a szanatórium és az üdülők beutaltjain kívül a Hévízre látogató turisták is igénybe vehetik. Naponta 1000–1200 ember élvezheti télen is a világszerte híres gyógyvizet.

*

Új főközlekedési út *december 12.*

Átadták rendeltetésének a 84-es számú, Balaton-Sopron közötti új főútvonalat, amelynek építését 1960-ban kezdték meg Sárvárnál, s 1966-ig a Jánosházáig húzódó szakasz készült el. A nagyszabású munka az eredetileg tervezett négy év helyett két év alatt fejeződött be. A 130 kilométer hosszúságú út építésére 450 millió forintot költöttek. Az új út az ország egyik legfontosabb idegenforgalmi vidékét köti össze a nyugati határral, s így a bécsi turisták három óra alatt érhetik el a Balatont.

*

A lakihegyi rádióállomás rekonstrukciója *december 28.*

Születésnapi ajándékként – a lakihegyi rádióállomás üzembe helyezésének 40. évfordulóján – felavatták a Kossuth Rádió műsorát sugárzó új, 300 kilowattos adóberendezést. A százmillió forintos korszerűsítés során az új – két, egyenként 150 kilowattos, külön-külön és párhuzamosan egyaránt működtethető –, nagy teljesítményű „ikeradón" kívül a követelményeknek megfelelően módosították, korszerűsítették a 314 méter magas antennatornyot. A Petőfi Rádió műsorának sugárzására két 86 méteres toronyból álló új irányított antennarendszert építettek, bővítették, megfiatalították az egész állomást. A korszerűsítés eredményeként nagymértékben megnőtt a Kossuth-adó hatótávolsága: az eddigi 55% helyett

már az ország területének 70%-át sugározza be. Csökkennek a nyári zivatarok miatti műsorkiesések, javul a fővárosban és a Duna – Tisza közötti területen a Petőfi Rádió műsorának vétele.

*

Új rendező és fogadó pályaudvar Szolnokon *1969. január 22.*

Felavatták a több mint hétszázmillió forintos költséggel épült új szolnoki rendező és fogadó pályaudvart, csaknem két hónappal a határidő előtt. A magyar vasút rekonstrukciójának fontos állomása ez, hiszen a Tisza-parti várost két igen fontos tranzitvonal szeli át: egyik a Szovjetunió, a másik Románia és Bulgária felől bonyolítja le a forgalmat.

*

400 kilovoltos távvezeték
Göd és Munkács között *április 8.*

Üzembe helyezték a Göd és Munkács közötti új távvezetéket. Ezzel a csaknem 900 millió forintos beruházással villamosenergia-behozatalunk gyors ütemben növelhető.

*

Új Dráva-híd épült Barcsnál *április 30.*

A magyar – jugoszláv kooperációban készült híd új határátkelőhelye a két szomszédos országnak. A hídon átvezető észak – déli irányú útvonal négy országon – Lengyelországon, Csehszlovákián, Magyarországon és Jugoszlávián – halad át, s a legrövidebb út egyrészt az adriai üdülőhelyekre, másrészt a Balatonpartra.

*

Új tejüzem Székesfehérváron *május 19.*

Átadták rendeltetésének az ország legkorszerűbb tejüzemét. A 120 millió forintos költséggel épült üzem gépeit Csehszlovákiából, az NDK-ból, Olaszországból és Svédországból szállították. Az induló kapacitás napi 75 000 liter tej feldolgozása, s ez később 100 000 literre növekszik.

*

Felavatták a Dunamenti Hőerőművet
és a Dunai Kőolajipari Vállalatot *június 13.*

Százhalombattán csaknem egy évtizedes munkával befejeződött hazánk két nagy fontosságú beruházása, a Dunamenti Hőerőmű és a Dunai Kőolajipari Vállalat építésének első szakasza. Az erőmű 615 megawattos összteljesítményével az ország legnagyobb erőműve, a teljes villamosenergia-kapacitás 25 százalékát adja.

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

ELSŐ TITKÁR:

Kádár János

TITKÁROK:

Aczél György
Biszku Béla
Komócsin Zoltán
Nyers Rezső
Pullai Árpád

POLITIKAI BIZOTTSÁG TAGJAI:

Apró Antal
Biszku Béla
Fehér Lajos
Fock Jenő
Gáspár Sándor
Kádár János
Kállai Gyula
Komócsin Zoltán
Nemes Dezső
Nyers Rezső
Szirmai István

POLITIKAI BIZOTTSÁG PÓTTAGJAI:

Ajtai Miklós
Czinege Lajos
Ilku Pál
Németh Károly

MSZMP KÖZPONTI ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁGA ELNÖKE:

Brutyó János

TITKÁRA:

Barinkai Oszkár

MSZMP AGITÁCIÓS ÉS PROPAGANDA BIZOTTSÁGA ELNÖKE:

Aczél György

MSZMP GAZDASÁGPOLITIKAI BIZOTTSÁGA ELNÖKE:

Nyers Rezső

MSZMP KB KÖZGAZDASÁGI MUNKAKÖZÖSSÉGE VEZETŐJE:

Nyers Rezső

MSZMP KB PÁRTÉPÍTÉSI MUNKAKÖZÖSSÉGE VEZETŐJE:

Biszku Béla

MSZMP KB SZÖVETKEZETPOLITIKAI MUNKAKÖZÖSSÉGE VEZETŐJE:

Fehér Lajos

A KB tagjai

Aczél György
Ajtai Miklós
Apró Antal
Beckl Sándor
Benke Valéria
Benkei András
Biszku Béla
Bíró József
Bodnár Ferenc
Bugár Jánosné
Burgert Róbert
Csáki István
Csergő János
Cservenka Ferencné
Cseterki Lajos
Csémi Károly
Czinege Lajos
Dabrónaki Gyula
Dimény Imre
Egri Gyula
Erdei Lászlóné
Erdélyi Károly
Fehér Lajos
Fock Jenő
Fodor Gyula
Földes László
Friss István
Galambos József
Garai Gábor
Gáspár Sándor
Gosztonyi János
Győri Imre
Háy László
Havasi Ferenc
Herczeg Károly
Hevesi Gyula
Horváth András
Ilku Pál
Jakab Sándor
Jánossy Lajos
Karakas László
Katona Imre
Kádár János
Kállai Gyula
Keres Emil
Kiss Árpád
Kiss Károly
Kisházi Ödön

Klaukó Mátyás
Komócsin Zoltán
dr. Korom Mihály
Losonczi Pál
Martin János
Móhes Lajos
Molnár Ernő
Molnár Frigyes
Nagy Józsefné
Dr. Nagy Sándor
Nemes Dezső
Nemeslaki Tivadar
Németh Ferenc
Németh Károly
Nógrádi Sándor
Nyers Rezső
Oláh György
dr. Orbán László
Óvári Miklós
Palkó Sándor
Pap János
Papp Árpád
Pataki László
Párdi Imre
Péter János
Pothornyik József
Puja Frigyes
Pullai Árpád
Rapai Gyula
Révész Géza
Sarlós István
Sándor József
Sebes Sándor
dr. Sík Endre
Somogyi Miklós
Somoskői Gábor
Szabó István
dr. Szabó Zoltán
Szekér Gyula
dr. Szénási Géza
Szipka József
Szirmai István
Szirmai Jenő
Szurdi István
Tapolczai Jenő
Tausz János
dr. Timár Mátyás
Tömpe István
Varga Gyula
Veres József

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSA

elnök:	Losonczi Pál	
h. elnökök:	Gáspár Sándor	
	Kisházi Ödön	
titkár:	Cseterki Lajos	
tagjai:	Barcs Sándor	Nánási László
	dr. Bartha Tibor	Németh Károly
	Benke Valéria	dr. Ortutay Gyula
	dr. Erdei Ferenc	dr. Petri Gábor
	dr. Horváth Richárd	dr. Pongrácz Kálmán
	Kádár János	dr. Sályi István
	Kállai Gyula	Szabó István
	dr. Mihályfi Ernő	Uszta Gyula
	Nagy Dániel	

ORSZÁGGYŰLÉS

elnök:	Kállai Gyula
alelnökök:	dr. Beresztóczy Miklós
	Vass Istvánné
jegyzők:	Galló Ernő
	Papp Lajos
	Pála Károlyné
	dr. Pesta László
	Polyák János
	dr. Prieszol Olga

LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG

elnök: dr. Szakács Ödön

Népköztársaság Legfőbb Ügyésze: dr. Szénási Géza

MAGYAR FORRADALMI MUNKÁS-PARASZT KORMÁNY

elnök: Fock Jenő
elnökhelyettesek: Apró Antal
Fehér Lajos
Ajtai Miklós
Timár Mátyás

BELKERESKEDELMI MINISZTER:
Szurdi István

BELÜGYMINISZTER:
Benkei András

EGÉSZSÉGÜGYI MINISZTER:
dr. Szabó Zoltán

ÉPÍTÉSÜGYI- ÉS VÁROSFEJLESZTÉSI MINISZTER:
Bondor József

HONVÉDELMI MINISZTER:
Czinege Lajos

IGAZSÁGÜGY-MINISZTER:
dr. Korom Mihály

KOHÓ- ÉS GÉPIPARI MINISZTER:
dr. Horgos Gyula

KÖNNYŰIPARI MINISZTER:
Nagy Józsefné

KÖZLEKEDÉS- ÉS POSTAÜGYI MINISZTER:
dr. Csanádi György

KÜLKERESKEDELMI MINISZTER:
dr. Biró József

KÜLÜGYMINISZTER:
Péter János

MEZŐGAZDASÁGI és ÉLELMEZÉSÜGYI MINISZTER:
dr. Dimény Imre

MUNKAÜGYI MINISZTER:
Veres József

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTER:
Ilku Pál

NEHÉZIPARI MINISZTER:
dr. Lévárdi Ferenc

PÉNZÜGYMINISZTER:
Vályi Péter

ORSZÁGOS TERVHIVATAL
elnök: Párdi Imre

ORSZÁGOS MŰSZAKI FEJLESZTÉSI BIZOTTSÁG
elnök: Kiss Árpád

Államtitkárok irányítása alatt álló szervek

ÁLLAMI EGYHÁZÜGYI HIVATAL
elnök: Prantner József
KÖZPONTI NÉPI ELLENŐRZÉSI BIZOTTSÁG
elnök: dr. Dabrónaki Gyula
KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
elnök: Huszár István
MAGYAR NEMZETI BANK
elnök: dr. László Andor
ORSZÁGOS ANYAG- ÉS ÁRHIVATAL
elnök: dr. Csikós-Nagy Béla
ORSZÁGOS VÍZÜGYI HIVATAL
elnök: Dégen Imre

Országos hatáskörű állami szervek

ÁLLAMI TERMÉKGAZDÁLKODÁSI IGAZGATÓSÁG
vezető: Andrási Győző
KÖZPONTI FÖLDTANI HIVATAL
elnök: Fülöp József
KÖZPONTI GAZDASÁGI DÖNTŐ BIZOTTSÁG
elnök: dr. Fülöp László
KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE
elnök: Dr. Bognár József
ügyvez. elnök: Rosta Endre
MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ
elnök: Tömpe István
MAGYAR SZABVÁNYÜGYI HIVATAL
elnök: Takács Pál
MAGYAR TÁVIRATI IRODA
vezérigazgató: Barcs Sándor
főszerkesztő: Léderer Frigyes
MUNKÁSŐRSÉG ORSZÁGOS PARANCSNOKSÁGA
parancsnok: Papp Árpád
ORSZÁGOS BÁNYAMŰSZAKI FŐFELÜGYELŐSÉG
elnök: Havrán István
ORSZÁGOS MÉRÉSÜGYI HIVATAL
elnök: Németh Gábor
ORSZÁGOS TALÁLMÁNYI HIVATAL
elnök: Tasnádi Emil
ORSZÁGOS TERMÉSZETVÉDELMI HIVATAL
elnök: dr. Tildy Zoltán

Egyéb szervezetek

ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ
vezérigazgató: Fehér Sándor

IBUSZ
vezérigazgató: Tausz János

MAGYAR KERESKEDELMI KAMARA
elnök: Kallós Ödön

OKISZ
elnök: Rév Lajos

ORSZÁGOS TAKARÉKPÉNZTÁR
vezérigazgató: Szirmai Jenő

ORSZÁGOS SZÖVETKEZETI TANÁCS
elnök: dr. Erdei Ferenc

SZÖVETKEZETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
elnök: dr. Molnár Frigyes

TERMELŐSZÖVETKEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA
elnök: Szabó István
főtitkár: dr. K. Nagy Sándor

VÁM- ÉS PÉNZÜGYŐRSÉG ORSZÁGOS PARANCSNOKSÁGA
parancsnok: Terpitkó András

KITÜNTETETTEK

AZ ÉV LEGNAGYOBB MAGYAR KITÜNTETÉSEIT KAPTÁK

MUNKA VÖRÖS ZÁSZLÓ ÉRDEMREND

Sulyok Béla, a pénzügyminiszter első helyettese, eredményes munkássága elismeréséül, nyugállományba vonulása alkalmából.
dr. Mihályfi Ernő, a „Magyar Nemzet" főszerkesztője, az Elnöki Tanács tagja, az MSZBT elnöke, 70. születésnapja alkalmából.
Nemes Dezső, az MSZMP PB tagja, a Politikai Főiskola igazgatója, 60. születésnapja alkalmából.

A KMP megalakulásának 50. évfordulója alkalmából

Gisztl Pál nyugalmazott nyomdász,
Hajdú János nyugalmazott erdőgazdasági dolgozó,
dr. Háy László nyugalmazott egyetemi tanár,
Hikádi Aladár nyugalmazott műszerész,
Jakab Rudolf nyugalmazott gépszerelő,
Kelen Jolán, a Párttörténeti Intézet társadalmi munkatársa,
Kun Béláné nyugdíjas,
Révész Géza nyugalmazott nagykövet,
dr. Szántó Rezső nyugalmazott főszerkesztő,

Tömpe István, a Magyar Rádió és Televízió elnöke, eredményes munkássága, valamint 60. születésnapja alkalmából.
Simich Sándor, a Külkereskedelmi Minisztérium kereskedelmi tanácsosa, eredményes munkássága, valamint a munkásmozgalomban kifejtett kimagasló tevékenysége elismeréséül.

A Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulója alkalmából, az annak idején végzett munkájuk elismeréséül

Cservenka Teréz nyugdíjas nyomdász,
Ék Sándor Kossuth-díjas festőművész,
dr. Hajdú Gyula nyugalmazott egyetemi tanár,
Hevesi Gyula Kossuth-díjas akadémikus, az MTA elnökségének tagja,
Hevesi Gyuláné nyugdíjas tisztviselő,

Lukács György Kossuth-díjas nyugalmazott egyetemi tanár,
Nógrádi Sándor, az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottsága nyugalmazott elnöke,
Szántó Zoltán nyugdíjas tisztviselő.

MAGYAR MŰVÉSZETI KITÜNTETÉSEKKEL ÉS DÍJAKKAL JUTALMAZOTTAK

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG KIVÁLÓ MŰVÉSZE

Barcsay Jenő, a Képzőművészeti Főiskola tanára, Kossuth-díjas festőművész, a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze,
Fónyi Géza, a Képzőművészeti Főiskola tanára, a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze, Munkácsy-díjas festőművész,
Mezei Mária, a Nemzeti Színház színművésze, a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze,
Ráday Imre, a József Attila Színház színművésze, a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze,
Ungár Imre, a Zeneművészeti Főiskola Liszt-díjas tanára, Kossuth-díjas zongoraművész, a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ÉRDEMES MŰVÉSZE

Banda Ede, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára, Kossuth-díjas csellóművész,
Bródy Tamás, a Fővárosi Operettszínház Liszt-díjas karnagya,
Darvas Iván, a Vígszínház Jászai-díjas színművésze,
Faragó András, a Magyar Állami Operaház Liszt-díjas magánénekese,
Frank Frigyes Munkácsy-díjas festőművész,
Horváth Teri, a Thália Színház Jászai-díjas színművésze,
Kis József Balázs Béla-díjas kisfilmrendező,
Makláry János, a Nemzeti Színház színművésze,
Markos József (Alfonzó), a Vidám Színpad színművésze,
Máriássy Félix Kossuth-díjas filmrendező,
Márk Tivadar, a Magyar Állami Operaház Kossuth-díjas vezető jelmeztervezője,
Mihály András Kossuth-díjas zeneszerző, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Erkel-díjas tanára,
Miklós Klára, a Szegedi Nemzeti Színház Jászai-díjas színművésze,
Olcsai Kiss Zoltán Kossuth- és Munkácsy-díjas szobrászművész,
dr. Ranódy László Kossuth-díjas filmrendező,
Réti József, a Magyar Állami Operaház Liszt-díjas magánénekese,

Szentiványi Lajos Kossuth-díjas festőművész, a Képzőművészeti Főiskola Munkácsy-díjas tanára,
Végh Gusztáv Munkácsy-díjas grafikusművész,
Zinner Erzsébet fotoművész.

JÓZSEF ATTILA-DÍJASOK

I. fokozat

Mándy Iván író
Nemes Nagy Ágnes költő
Tamás Aladár író-műfordító

II. fokozat

Bárány Tamás író
Csurka István író
Faragó Vilmos kritikus
Galgóczi Erzsébet író

III. fokozat

Ágh István költő
Ratkó József költő

LISZT FERENC-DÍJASOK

I. fokozat

Sándor Frigyes karnagy

II. fokozat

Szűcs Loránd zongoraművész
Szumrák Vera, az Állami Operaház magántáncosa
Andor Éva, az Állami Operaház magánénekese

III. fokozat

Gyimesi Kálmán, a szegedi Nemzeti Színház magánénekese
Görgei György, a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesének zenekarvezetője

ERKEL FERENC-DÍJASOK

I. fokozat

dr. Bartha Dénes zenetudós, főiskolai tanár
Kurtág György zeneszerző
Szelényi István zeneszerző-történész

II. fokozat

Seregi László, az Állami Operaház koreográfusa

MUNKÁCSY MIHÁLY-DÍJASOK

I. fokozat

Duray Tibor festőművész
Medveczky Jenő festőművész
Vigh Tamás szobrászművész

II. fokozat

Szabó Zoltán festőművész
Kiss Sándor szobrászművész
Udvardi Erzsébet festőművész

III. fokozat

Varga Imre szobrászművész
Gerzson Pál festőművész
Dániel József ipari formatervező
Szakál Ernő szobrászművész-restaurátor

BALÁZS BÉLA-DÍJASOK

I. fokozat

Gaál István filmrendező

II. fokozat

Szemes Marianne filmrendező
Zolnay Pál filmrendező
Kálmán Kata fotoművész
dr. Tildy Zoltán fotoművész

III. fokozat

Pintér György hangmérnök
Karall Luca filmdramaturg
Mestyán Tibor tv-operatőr
Lestár János filmrendező

FÜGGELÉK

NEMZETKÖZI ÜNNEPEK, ÉVFORDULÓK

Január

7. Ramadán. Nemzeti ünnep a következő országokban: EAK, Jemen, Jordánia, Kuwait, Libanon, Mauritánia, Pakisztán. Szaúd-Arábia, Szíria.
25. A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa megalakulásának napja (1949).

Február

21. A gyarmati rendszer elleni harc napja.

Március

8. Nemzetközi Nőnap (1910).
22. Az Arab Liga Napja.
22. Meteorológiai Világnap (1950).
25. Az Európai Gazdasági Közösség megalakulása (1957).

Április

4. A NATO megalakulásának napja (1949).
7. Egészségügyi Világnap (1948).
11. A koncentrációs táborok felszabadulási napja (1945 – Buchenwald).
14. Pánamerikai nap.
15. Afrikai Függetlenségi Nap (1963. máj. 25-ig Afrika Napja).
24. A Gyarmati Ifjúság Napja.
30. Megalakult az Amerikai Államok Szervezete (1948).

Május

1. A Munka Ünnepe, a proletár nemzetköziség napja.
3. Mohamedán újév (1385).
8. Nemzetközi Vöröskereszt Napja.
9. A Győzelem Napja (1945).
14. A Varsói Szerződés Szervezete megalakulásának napja (1955).
25. Afrika Napja (1963 — Addisz Abeba).

Június

26. Az ENSZ évfordulója (az alapokmány elfogadása San Franciscóban — 1945).

Július

6. Nemzetközi Szövetkezeti Nap.
11. A Próféta születésnapja. Nemzeti ünnep a következő országokban: EAK, Jemen, Jordánia, Kuwait, Libanon, Mauritánia, Pakisztán, Szaúd-Arábia, Szíriai Arab Köztársaság.

Augusztus

5. A moszkvai részleges atomcsend-szerződés aláírása (1963).

Szeptember

8. Újságírók Nemzetközi Szolidaritási Napja.

Október

2. Nemzetközi Békenap.
3. A Szakszervezeti Világszövetség megalakulása (1945).
24. Az ENSZ Napja (1945).

November

10. Világifjúsági Nap (1945).
17. Nemzetközi Diáknap.

December

10. Emberi Jogok Napja (1948 – ENSZ).

Afganisztán: Okt. 15. Nemzeti Nap, máj. 27. (1919) Függetlenségi Nap, máj. 15. (1914) a sah születésnapja.
Albánia: Nov. 29. (1944) a felszabadulás évfordulója, jan. 11. (1946) a Népköztársaság Napja, júl. 10. (1944) a Hadsereg Napja.
Algéria: júl. 5. (1962) Függetlenségi Nap, nov. 1. (1954) a szabadságharc kezdete.
Amerikai Egyesült Államok: júl. 4. (1776) Függetlenségi Nap, febr. 12. (1809) A. Lincoln születésnapja, febr. 21. (1732) G. Washington születésnapja, máj. 20. (1950) a Fegyveres Erők Napja.
Argentína: máj. 25. (1810) Nemzeti Nap, júl. 9. (1816) Függetlenségi Nap.
Ausztrália: jan. 26. (1788) Nemzeti Nap (az első angol település).
Ausztria: okt. 25. (1955) Nemzeti Nap – az Osztrák Zászló Napja, a semlegességi törvény aláírása, máj. 15. (1955) az Államszerződés Napja.
Barbados: nov. 30. (1966) Függetlenségi Nap.
Belga Királyság: júl. 21. (1831) Nemzeti Nap – Hollandiától független királyság lett, szept. 3. (1944) a Felszabadulás Napja, szept. 7. (1930) I. Baudouin király születésnapja.
Bulgária: szept. 9. (1944) a Felszabadulás Napja, szept. 15. (1944) a Népköztársaság Napja.
Bolívia: aug. 6. (1825) Függetlenségi Nap, ápr. 9. (1952) a forradalom évfordulója.
Botswana (volt Becsuánaföld): szept. 30. (1966) Függetlenségi Nap.
Brazília: szept. 7. (1822) Függetlenségi Nap, nov. 15. (1889) a Köztársaság Napja.
Burmai Unió: jan. 4. (1948) Függetlenségi Nap, nov. 18. (1947) Nemzeti Nap, febr. 12. (1947) az Unió Napja, márc. 27. (1945) a Hadsereg Napja.
Burundi: júl. 1. (1962) Függetlenségi Nap.
Ceylon: febr. 4. (1948) Függetlenségi Nap.
Chile: szept. 18. (1810) Függetlenségi Nap, szept. 19. a Hadsereg Napja.
Ciprus: aug. 15–16. (1960) Függetlenségi Ünnep.
Costa Rica: szept. 15. (1821) Függetlenségi Nap.
Csád Köztársaság: jan. 11. Nemzeti Ünnep, aug. 11. (1960) Függetlenségi Nap.
Csehszlovákia: máj. 9. (1945) a felszabadulás évfordulója, okt. 6. a Néphadsereg Napja.

Dahomey: aug. 1. (1960) a Függetlenség Napja.
Dánia: márc. 11. (1899) IX. Frigyes király születésnapja, máj. 5. (1945) a Felszabadulás Napja.
Dél-afrikai Köztársaság: máj. 31. (1910) Nemzeti Nap.
Dél-jemeni Népi Köztársaság: nov. 30. (1967) Aden függetlenségének napja – a Dél-jemeni Népi Köztársaság megalakulása.
Dominika: febr. 27. (1844) Függetlenségi Nap.
Ecuador: aug. 10. (1809) Függetlenségi Nap.
Egyesült Arab Köztársaság: júl. 23. (1952) a forradalom évfordulója, febr. 2. (1958) az EAK megalakulása, dec. 23. (1956) a Győzelem Napja.
Elefántcsontpart Köztársaság: aug. 7. (1960) Függetlenségi Nap.
El Salvador: szept. 15. (1821) Függetlenségi Nap.
Etiópia: júl. 23. (1892) a császár születésnapja, máj. 5. (1944) a függetlenség visszanyerése.
Felső-Volta Köztársaság: aug. 5. (1960) Függetlenségi Nap, dec. 11. (1960) Nemzeti Nap.
Finnország: dec. 6. (1917) Függetlenségi Nap, jún. 4. a Hadsereg Napja.
Franciaország: júl. 14. (1789) Nemzeti Nap – a Bastille napja.
Fülöp-szigetek: jún. 12. (1898) függetlenség Spanyolországtól, júl. 4. (1946) függetlenség Amerikától, dec. 19. (1946) a Fegyveres Erők Napja.
Gabon: aug. 17. (1960) Függetlenségi Nap.
Gambia: febr. 18. (1965) Függetlenségi Nap.
Ghana: márc. 6. (1957) Függetlenségi Nap, júl. 1. (1960) a Köztársaság Napja.
Görögország: márc. 25. (1821) Függetlenségi Nap, okt. 14. (1944) a Felszabadulás Napja.
Guatemala: szept. 15. (1821) Függetlenségi Nap.
Guinea: okt. 2. (1958) a Köztársaság Napja, nov. 1. (1958) a Nemzeti Hadsereg Napja.
Guyana: máj. 25. (1966) Függetlenségi Nap.
Haiti: jan. 2. (1804) Függetlenségi Nap.
Hollandia: ápr. 30. (1909) Julianna királynő születésnapja.
Honduras: szept. 15. (1821) Függetlenségi Nap, okt. 21. a Hadsereg Napja.
India: aug. 15. (1947) Függetlenségi Nap, jan. 26. (1950) a Köztársaság Napja.
Indonézia: aug. 17. (1945) Függetlenségi Nap, dec. 27. (1947) az önállóság elismerése, okt. 5. (1945) a Fegyveres Erők Napja.
Irak: júl. 14. (1958) a Köztársaság Napja, jan. 6. (1921) a Hadsereg Napja.
Irán: okt. 26. (1919) a sah születésnapja, dec. 12. (1946) a Hadsereg Napja.
Írország: márc. 17. Nemzeti Nap.
Izland: dec. 1. (1918) Függetlenségi Nap, jún. 17. (1944) a Köztársaság Napja.

Izrael: máj. 6. (1948) Függetlenségi Nap.
Jamaica: aug. 6. (1962) Függetlenségi Nap.
Japán: ápr. 20. (1901) Nemzeti Nap – a császár születésnapja.
Jemeni Arab Köztársaság: szept. 26. (1962) a Forradalom Napja.
Jordánia: máj. 25. (1946) Függetlenségi Nap, nov. 14. (1934) a király születésnapja.
Kambodzsa: nov. 9. (1945) Függetlenségi Nap, szept. 11. (1957) a Semlegesség Napja.
Kamerun: jan. 1. (1960) Függetlenségi Nap (Francia Kamerun függetlenné válik), okt. 1. (1961) az újraegyesülés napja, megalakul a szövetségi köztársaság.
Kanada: júl. 1. (1867) Nemzeti Nap – a szövetség évfordulója.
Kenya: dec. 12. (1963) Függetlenségi Nap, dec. 12. (1964) a Köztársaság Napja.
Kínai NK: okt. 1. (1949) a Népköztársaság kikiáltása, aug. 1. (1927) a Népi Felszabadító Hadsereg Napja.
Kolumbia: júl. 20. (1810) Függetlenségi Nap.
Kongó Köztársaság (Brazzaville): aug. 15. (1960) Függetlenségi Nap.
Kongó (Kinshasa): jún. 20. (1960) Függetlenségi Nap.
Koreai NDK: aug. 15. (1945) a felszabadulás évfordulója, szept. 8. (1948) a népi demokratikus köztársaság megalakulása, jan. 31. (1948) a Néphadsereg Napja.
Közép-afrikai Köztársaság: aug. 13. (1960) Függetlenségi Nap.
Kuba: jan. 1. (1959) a Forradalom Győzelmének Napja, máj. 20. (1902) a Függetlenség Napja, júl. 26. (1953) a felszabadító mozgalom kezdete (a Moncada-laktanya ostroma), ápr. 17–20. (1961) a Playa Girón-i győzelem (az invázió meghiúsítása).
Kuwait: jún. 19. (1961) Nemzeti Nap.
Laosz: júl. 19. (1946) Függetlenségi Nap, máj. 11. (1947) Nemzeti Nap (alkotmány-nap).
Lengyel NK: júl. 22. (1944) az Újjászületés Napja (a demokratikus és független állam létrejötte), okt. 12. (1943) a Fegyveres Erők Napja.
Leshoto Királyság (volt Bászutóföld): okt. 4. (1960) Függetlenségi Nap.
Libanon: nov. 22. (1943) Függetlenségi Nap, dec. 31. (1946) külföldi csapatok távozása.
Libéria: júl. 26. (1847) Függetlenségi Nap, jan. 6. a Köztársaság Napja.
Líbia: dec. 24. (1951) Függetlenségi Nap, okt. 7. (1951) Nemzeti Nap (alkotmány-nap).
Luxemburg: jún. 23. Nemzeti Nap, jan. 5. (1921) Jean nagyherceg születésnapja.
Magyarország: ápr. 4. (1945) a Felszabadulás Napja, szept. 29. (1849-as pákozdi csata) a Néphadsereg Napja, aug. 20. (1949) az Alkotmány Ünnepe, dec. 7. (1918, „Vörös Ujság" első számának megjelenése) a Sajtó Napja.
Malawi: júl. 6. (1964) Függetlenségi Nap, júl. 6. (1966) a Köztársaság Napja.

Malaysia: aug. 31. (1957) Merdeka-nap (a Malaysiai Szövetség napja), szept. 16. (1963) Malaysia Napja.
Maldive-szigetek: júl. 26. (1965) Függetlenségi Nap.
Malgas Köztársaság (Madagaszkár): jún. 25. (1960) Függetlenségi Nap, okt. 14. (1960) Nemzeti Nap.
Mali Köztársaság: szept. 22. (1960) Nemzeti Nap – a Köztársaság Napja.
Málta: szept. 21. (1964) Függetlenségi Nap.
Marokkó: márc. 3. (1961) Nemzeti Nap (I. Hasszán király trónra lépése).
Mauritánia: nov. 28. (1960) Függetlenségi Nap.
Mauritius: márc. 12. (1968) Függetlenségi Nap.
Mexikó: szept. 16. (1810) Nemzeti Nap, nov. 20. (1910) a Köztársaság Napja.
Monaco: nov. 19. Nemzeti Nap, máj. 31. (1923) III. Rainer születésnapja.
Mongol NK: júl. 11. (1921) a forradalom évfordulója, nov. 26. (1924) a Népköztársaság Napja, márc. 17. (1921) a Hadsereg Napja.
Nagy-Britannia: jún. 12. (1926) II. Erzsébet királynő hivatalos születésnapja.
Nauru: jan. 31. (1968) Függetlenségi Nap.
Német DK: okt. 7. (1949) az NDK Napja – az új német állam megalapításának évfordulója.
Német SZK: szept. 7. (1949) a megalakítás napja.
Nepál: febr. 18. (1952) Nemzeti Nap.
Nicaragua: szept. 15. (1821) Függetlenségi Nap.
Niger Köztársaság: aug. 3. (1960) Nemzeti Nap, dec. 18. (1960) a Köztársaság Napja.
Nigéria: okt. 1. (1960) Függetlenségi Nap, okt. 1. (1960) a Köztársaság Napja.
Ngwane Királyság (volt Szváziföld): szept. 6. (1968) Függetlenségi Nap.
Norvégia: máj. 17. (1814) Nemzeti Nap – az Alkotmány Ünnepe, júl. 2. (1903) V. Olaf király születésnapja.
Nyugat-Szamoa: jan. 1. (1962) Függetlenségi Nap.
Olaszország: jún. 2. (1946) a megalakítás napja
Pakisztán: márc. 23. (1956) Nemzeti Ünnep, aug. 14. Függetlenségi Nap.
Panama: nov. 3. (1903) Függetlenségi Nap.
Paraguay: máj. 14. (1811) Függetlenségi Nap.
Peru: júl. 28. (1821) Függetlenségi Nap.
Portugália: jún. 10. Nemzeti Nap, okt. 5. (1910) a Köztársaság Napja.
Rhodesia: nov. 11. (1965) a függetlenség egyoldalú kikiáltása.
Románia: aug. 23. (1944) a Felszabadulás Napja, okt. 25. (1944) a Fegyveres Erők Napja, dec. 30. (1947) a Népköztársaság Napja.
Rwanda: júl. 1. (1962) Függetlenségi Nap.
San Marino: szept. 3. Nemzeti Nap.
Sierra Leone: ápr. 27. (1961) Függetlenségi Nap.

Spanyolország: júl. 18. (1936) Nemzeti Ünnep, okt. 1. (1939) a caudillo napja.

Svédország: jún. 6. (1809) Nemzeti Nap, nov. 11. (1882) VI. Gusztáv Adolf születésnapja.

Szaúd-Arábia: máj. 20. (1927) Függetlenségi Nap, nov. 12. Nemzeti Ünnep.

Szenegál: ápr. 4. (1960) Függetlenségi Nap.

Szingapur: jún. 3. (1959) Nemzeti Nap.

Szíriai Arab Köztársaság: ápr. 17. (1943) Nemzeti Nap, szept. 28. (1961) a köztársaság kikiáltása, aug. 1. a Hadsereg Napja.

Szomáli Köztársaság: júl. 1. (1960) Függetlenségi Nap.

Szovjetunió: nov. 7. (1917) a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója, febr. 23. (1918) a Vörös Hadsereg Napja, ápr. 12. (1961) az Űrhajózás Napja.

Szudán: jan. 1. (1956) Függetlenségi Nap, nov. 15. (1955) az egyiptomi és az angol katonaság kivonulása.

Tanzánia: dec. 9. (1961) Függetlenségi Nap, dec. 9. (1962) a Köztársaság Napja, jan. 12. (1964) a zanzibári forradalom napja, jan. 18. (1964) a Köztársaság Napja, ápr. 26. (1964) Tanganyika és Zanzibár szövetségének napja.

Thaiföld: dec. 5. (1927) Nemzeti Nap, ápr. 8. a Fegyveres Erők Napja.

Togo Köztársaság: ápr. 27. (1960) Függetlenségi Nap.

Törökország: okt. 29. (1923) a Köztársaság Napja, máj. 5. (1919) Atatürk létrehozza a török függetlenségi mozgalmat.

Trinidad és Tobago: aug. 31. (1962) Függetlenségi Nap.

Tunézia: jún. 1. Nemzeti Nap, júl. 25. (1957) a Köztársaság Napja.

Uganda: okt. 9. (1962) Függetlenségi Nap.

Új-Zéland: febr. 6. (1846) Nemzeti Ünnep, szept. 26. (1907) a brit dominium napja.

Uruguay: aug. 25. (1825) Függetlenségi Nap.

Venezuela: júl. 5. (1811) Függetlenségi Nap.

Vietnami DK: szept. 2. (1945) Függetlenségi Nap, dec. 22. (1944) a Hadsereg Napja.

Zambia: okt. 24. (1964) Függetlenségi Nap.

A KOMMUNISTA PÁRTOK KONGRESSZUSAI

(1968–1969)

Amerikai Egyesült Államok Kommunista Pártjának rendkívüli kongresszusa (1968. VII. 4–7.). A kongresszus jóváhagyja a módosított programtervezetet és kijelöli a pártnak az elnökválasztással kapcsolatos taktikáját. Egyhangú döntés születik: a KP elnök- és alelnökjelölttel részt vesz a választáson. A párt főtitkárává Gus Hallt választják, elnökké ismét Henry Winstont.

Amerikai Egyesült Államok Kommunista Pártjának 19. kongresszusa. (1969. IV. 30–V. 4.) A kongresszus egyhangúlag elfogadja az új pártprogram módosított tervezetét, amely részletesen elemzi az USA gazdasági, politikai és társadalmi helyzetét. Határozatokat hoznak a párt tevékenységének különböző kérdéseiről, beleértve a négerek, a nemzeti kisebbségek felszabadító mozgalmát, a diák- és nőmozgalom problémáit. Az új központi bizottság 83 tagú, a párt főtitkárává ismét Gus Hallt választják, elnök: Henry Winston.

Argentin Kommunista Párt XIII. kongresszusa (1969. III. 25–29.) (illegalitásban). A kongresszus jóváhagyja a párt programját és szervezeti szabályzatát. Elnök ismét Victorio Codovilla, főtitkár Arnedo Alvarez.

Belga Kommunista Párt XIX. kongresszusa (1968. XI. 15–17.). A küldöttek elfogadják a Központi Bizottság téziseit, megválasztják az új, 61 tagú Központi Bizottságot. A párt elnöke: Marc Drumaux, alelnökök: Jean Terfve és Frans van den Branden.

Costa Ricai Népi Élcsapat Párt (KP) rendkívüli kongresszusa (1969. IV. 1.). A kongresszus küldöttei megvizsgálják az ország belső problémáit és a nemetközi helyzetet, s elítélik a Mao-klikk Szovjetunió elleni provokációit. A párt első titkára: Manuel Mora Valverde.

Dán Kommunista Párt XXIII. kongresszusa (1969. II. 14–16.). Elfogadják a Központi Bizottság beszámolóját, amely megállapítja: a béke erőinek legidőszerűbb feladata az Egyesült Államok vietnami háborújának beszüntetése. Hangsúlyozzák, hogy Izraelnek végre kell hajtania az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1967. november 22-i határozatát. Követelik, hogy Dánia lépjen ki a NATO-ból. A párt legfontosabb

feladata valamennyi baloldali erő egyesítése a monopóliumok ellen, a burzsoá kormány megdöntéséért vívott küzdelemben. A kongresszus megválasztja az új Központi Bizottságot, amelynek elnöke ismét Knud Jespersen lett.

Ecuadori Kommunista Párt VIII. kongresszusa (1968. VIII. 1–4) (illegalitásban). A párt főtitkára: Pedro Antonio Saad Niyaim.

Finn Kommunista Párt XV. kongresszusa (1969. IV. 3–6.). A küldöttek nyilatkozatot fogadnak el a nemzetközi helyzetről, határozatot hoznak a párt egységéről, politikai és ideológiai munkájáról, a tudományos szocializmus jubileumi évének megtartásáról, a szakszervezeti mozgalmak egyesítéséről. Megválasztják a 35 tagú új Központi Bizottságot, újraválasztják Aarne Saarinen elnököt és Erkki Salomaa alelnököt. A párt új főtitkára: Arno Aalto. Az új szervezeti szabályzatot nem fogadják el, az új pártvezetőség elé terjesztik, amely tervezetet készít elő a következő kongresszusra.

Izlandi Szocialista Egységpárt (KP) XVI. kongresszusa (1968. X. 27.). A párt elnöke: Einar Olgeirsson. Legfőbb napirendi pont: az ország politikai helyzetének és a párt helyzetének megvitatása.

Izraeli Kommunista Párt XVI. kongresszusa (1969. I. 30–II. 1.). A kongresszuson elfogadott határozatban a párt felszólítja az izraeli kormányt a Biztonsági Tanács 1967. november 22-i határozatának végrehajtására. A párt vezetője: Meir Vilner.

Jugoszláv Kommunisták Szövetségének IX. kongresszusa (1969. III. 11–15.). Jóváhagyják a „Jugoszlávia önigazgatási alapokon való szocialista fejlődése és a Kommunisták Szövetségének feladatai" című határozatot. Megszüntetik a Központi Bizottságot, a Központi Bizottság elnökségét, végrehajtó bizottságát és létrehozzák a JKSZ új vezető fórumait, az 52 tagú Elnökséget, amely a Központi Bizottság szerepét tölti be. Az Elnökség első ülésén megválasztja a 15 tagú végrehajtó irodát, amely gyakorlatilag a régi Központi Bizottság két szervének, az elnökségnek és a végrehajtó bizottságnak a teendőit látja el. Létrehozzák még az állandó választmányt, a statútumügyi bizottságot és a revíziós bizottságot. Ismét Joszip Broz Titót választják a párt elnökévé.

Kanadai Kommunista Párt XX. kongresszusa (1969. IV. 4–7.). A kongresszus határozatot fogad el, amely sürgeti a nemzetközi munkásmozgalom egységét, elítéli a szélsőbaloldali trockista és maóista csoportosulásokat, követeli Kanada kilépését a NATO-ból. Megválasztják az új Központi Bizottságot és a párt más vezető szerveit. Főtitkár ismét William Kashtan.

Kínai Kommunista Párt IX. kongresszusa (1969. IV. 1 – 24.). A kongresszus 1512 küldötte elfogadja Lin Piao beszámolóját és a párt új szervezeti szabályzatát. Teljhatalmat szavaznak meg Mao Ce-tung elnöknek és hivatalos utódaként Lin Piaót jelölik ki.

Lengyel Egyesült Munkáspárt (LEMP) V. kongresszusa (1968. XI. 11 – 16.). A kongresszus elemzi az ország bel- és külpolitikai helyzetét, a pártélet és a nemzetközi munkásmozgalom problémáit. Kiemeli a pártegység megszilárdításának, az ideológiai munka fokozásának és a revizionizmus elleni következetes harcnak a szükségességét, meghatározza a gazdaságfejlesztés soron levő feladatait. A Központi Bizottság első titkára: Wladyslaw Gomulka.

Német Szocialista Egységpárt nyugat-berlini szervezetének rendkívüli kongresszusa (1969. II. 15.). A párt nevét a kongresszus Nyugat-berlini Szocialista Egységpártra változtatja. Elnökségének első titkára: Gerhard Danelius.

Német Kommunista Párt I. kongresszusa (1969. IV. 12 – 13.). A kongresszus 84 tagú Elnökséget választ, elfogadja a párt programját és szervezeti szabályzatát. A párt elnökévé Kurt Bachmannt választják.

Olasz Kommunista Párt XII. kongresszusa (1969. II. 8 – 15.). Jóváhagyják a Politikai Bizottság beszámolóját s a KB tézistervezetét, amelynek alapján a kongresszust előkészítették. A küldöttek 171 tagú KB-t (előzőleg 151 tagú volt) választanak. Főtitkár: Luigi Longo, főtitkárhelyettes: Enrico Berlinguer. (A főtitkárhelyettesi tisztség 1964 óta betöltetlen volt.)

Osztrák Kommunista Párt XX. kongresszusa (1969. I. 3 – 6.). Határozatot fogadnak el a politikai helyzetről és a párt feladatairól, s jóváhagyják a párt új szervezeti szabályzatát. Megválasztják az új 85 tagú Központi Bizottságot és megerősítik tisztségében Franz Muhri elnököt.

Perui Kommunista Párt V. kongresszusa (1969. III. 25 – IV. 1.). Megvitatják a nemzeti antiimperialista front létrehozásának feladatait és megválasztják az új Központi Bizottságot. A párt főtitkára: Jorge del Prado.

Szíriai Kommunista Párt III. kongresszusa (1969 jún.). Elfogadják a párt programdokumentumait, határozatot hoznak a Lenin-centenárium megünnepléséről. Főtitkárrá ismét Haled Bagdast választják.

Szlovák Kommunista Párt rendkívüli kongresszusa (1968. VIII. 28.). A küldöttek elhatárolják magukat a CSKP augusztus 22-én illegálisan megtartott XIV. kongresszusától. A KB első titkárává dr. Gustav Husakot választják.

1968

SZOCIALISTA ORSZÁGOKBAN

POZNANI VÁSÁR	jún. 9 – 23.
LIPCSEI ŐSZI VÁSÁR	szept. 1 – 8.
BRÜNNI GÉPIPARI SZAKVÁSÁR	szept. 8 – 17.
ZÁGRÁBI ŐSZI VÁSÁR	szept. 12 – 22.
PLOVDIVI VÁSÁR	szept. 22 – okt. 1.

EURÓPAI, NEM SZOCIALISTA ORSZÁGOKBAN

BARCELONAI VÁSÁR (információs iroda)	jún. 1 – 15.
BÉCSI ŐSZI VÁSÁR	szept. 8 – 15.
HELSINKI VÁSÁR	szept. 19 – 29.

TENGERENTÚLI ORSZÁGOKBAN

BOGOTÁI VÁSÁR	aug. 1 – 18.
ALGÍRI VÁSÁR	szept. 4 – 19.
CARACASI ÖNÁLLÓ MAGYAR KIÁLLÍTÁS	december

1969

SZOCIALISTA ORSZÁGOKBAN

LIPCSEI TAVASZI VÁSÁR márc. 2 – 11.

Általános nemzetközi vásár, egyike Európa nagyvásárainak, élénk kereskedelmi tevékenységgel.
25 szakkiállításon, 320 m² összterületen jelentünk meg. A műszaki vásáron 16 helyen gépipari, műszaki cikkekkel, a vásárházakban 9 helyen fogyasztási cikkekkel. A kiállító vállalatok száma: 22.

MOSZKVAI „AUTOMATIZÁLÁS" KIÁLLÍTÁS máj. 14 – 28.

Nemzetközi szakkiállítás a szovjet iparfejlesztési programhoz kapcsolódik. A munkafolyamatok automatizálásának korszerű eszközeit, ezek nemzetközi árukínálatát mutatja be. Területe: kb. 500 m².

EURÓPAI TŐKÉSORSZÁGOKBAN

LONDONI MAGYAR HÉT febr. 23 – 27.

A Hilton Szállóban összpontosított reklám, fogyasztási cikkeink és idegenforgalmunk népszerűsítésére. A szállóban szakmai nap, divatbemutató, magyar ételek, népművészeti kiállítás volt.

FRANKFURTI TAVASZI VÁSÁR febr. 23 – 27.

Fogyasztási cikkek szakvására.
240 m² területű kiállításunkon az árukat szakcsoportonként mutattuk be.

MILÁNÓI VÁSÁR ápr. 14 – 25.

Általános nemzetközi vásár, a vállalatok a szakcsarnokokban egyéni kiállításokkal vettek részt. Az idegenforgalmi pavilonban első ízben jelentünk meg.

HANNOVERI VÁSÁR ápr. 26 – máj. 4.

A világ legnagyobb gépipari szakvására, a vállalatok egyéni árubemutatókat tartottak.

FRIEDRICHSHAFENI ÉLELMISZERVÁSÁR máj. 9 – 18.

50 m² területen kis árubemutatót rendeztünk élelmiszerekből: borból, édességből, növényi konzervekből, gyümölcsökből.

GÖTEBORGI VÁSÁR máj. 9 – 18.

Skandinávia legnagyobb általános nemzetközi vására. 200 m² fedett és 150 m² szabad területen került sor az árubemutatóra (élelmiszer, textil és autóbusz), valamint ezek kiegészítéséül műszaki dokumentációs központ működött a pavilonban.

PADOVAI VÁSÁR máj. 31 – jún. 13.

Általános nemzetközi vásár. Információs irodánkban fogyasztási cikkekből néhány mintadarabot mutattunk be.

TENGERENTÚLI ORSZÁGOKBAN

TRIPOLI VÁSÁR márc. 6 – 26.

Általános nemzetközi vásár, a líbiai piac fontos kereskedelmi fóruma. Árubemutató 330 m² fedett és 100 m² szabad területen, a piac igényeinek megfelelő cikkcsoportokban: élelmiszer, ruházati cikkek, bútor, camping-cikkek, kéziszerszám, műszerek, gyenge- és erősáramú cikkek, felvonók, járművek.

KUWAITI MAGYAR HETEK ápr. 15 – 28.

A most megnyílt Hilton Szállóban ötvösáru-kiállítás, divatbemutató, magyar étterem volt. Szakmai napokat is rendeztünk.

TOKIÓI VÁSÁR ápr. 17 – máj. 6.

Általános nemzetközi vásár, jelentős kereskedelmi fórum. Kiállításunk 500 m² területet foglalt el, orvosi műszereket, gyógyszereket, élelmiszereket, ruházati cikkeket, bútort és lakberendezési tárgyakat, könyveket mutattunk be, s divatbemutatót is tartottunk.

TOKIÓI MAGYAR HÉT ápr. 25 – 30.

Egy áruházban divatbemutatót és árusítást is rendeztünk, a városban pedig szakmai napokkal szerepeltünk.

MONTREAL, „EMBER ÉS VILÁGA” máj. 29 – okt. 13.

Nemzetközi kiállítás a Világkiállítás területén, idegenforgalmunkat és kulturális életünket népszerűsítettük.

MAGYAR VÁROSOK FELSZABADULÁSÁNAK DÁTUMA

Az első község, amely felszabadult: Battonya 1944. IX. 23-án
Az utolsó község, amely felszabadult: Nemesmedves 1945. IV. 4-én

A város neve	*A felszabadulás napja*
Ajka	1945. III. 25.
Baja	1944. X. 21.
Balassagyarmat	1944. XII. 9.
Békéscsaba	1944. X. 6.
Budapest	1945. II. 13.
Cegléd	1944. XI. 4.
Csongrád	1944. X. 12.
Debrecen	1944. X. 19.
Dunaújváros	1944. XII. 6.
Eger	1944. XI. 30.
Esztergom	1945. III. 21.
Gödöllő	1944. XII. 12.
Gyöngyös	1944. XI. 19.
Győr	1945. III. 28.
Gyula	1944. X. 6.
Hajdúböszörmény	1944. X. 22.
Hajdúnánás	1944. X. 31.
Hajdúszoboszló	1944. X. 9.
Hatvan	1944. XI. 26.
Hódmezővásárhely	1944. X. 8.
Jászberény	1944. XI. 14.
Kalocsa	1944. X. 31.
Kaposvár	1944. XII. 2.
Karcag	1944. X. 9.
Kazincbarcika	1944. XII. 12.
Kecskemét	1944. X. 31.
Keszthely	1945. III. 30.
Kiskunfélegyháza	1944. X. 25.
Kiskunhalas	1944. X. 23.
Kisújszállás	1944. X. 8.
Komárom	1945. III. 28.
Komló	1944. XI. 29.
Kőszeg	1945. III. 29.
Makó	*1944. IX. 26.*
(első város, amely felszabadult)	
Mátészalka	1944. X. 28.
Mezőtúr	1944. X. 7.
Miskolc	1944. XII. 3.
Mohács	1944. XI. 26.
Mosonmagyaróvár	1945. IV. 2.
Nagykanizsa	1945. IV. 1.
Nagykőrös	1944. XI. 2.
Nyíregyháza	1944. X. 31.
Orosháza	1944. X. 6.
Oroszlány	1945. III. 17.
Ózd	1944. XII. 20.
Pápa	1945. III. 26.
Pécs	1944. XI. 29.
Salgótarján	1944. XII. 25.
Sárospatak	1944. XII. 16.
Sárvár	1945. III. 27.
Sátoraljaújhely	1944. XII. 3.
Siófok	1945. II. 8.
Sopron	1945. IV. 1.
Szarvas	1944. X. 6.
Szeged	1944. X. 11.
Szekszárd	1944. XI. 29.

A város neve	*A felszabadulás napja*	*A város neve*	*A felszabadulás napja*
Szentendre	1944. XII. 26.	Tatabánya	1944. XII. 27.
Szentes	1944. X. 8.	Tiszaszederkény	1944. XI. 6.
Székesfehérvár	1945. III. 22.,23	Törökszentmiklós	1944. X. 24.
Szigetvár	1944. XII. 6.	Turkeve	1944. X. 8.
Szolnok	1944. XI. 4.	Vác	1944. XII. 8.
Szombathely	1945. III. 29.	Várpalota	1945. III. 21.
Tapolca	1945. III. 26.	Veszprém	1945. III. 23.
Tata	1945. III. 19.	Zalaegerszeg	1945. III. 29.

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szerkesztette: Fóti Katalin
A borító Erdélyi János munkája
Műszaki vezető: Szécsi Andor
Műszaki szerkesztő: Vértes Jenő
A szedést 1969. VI. 30-án kezdték meg
Megjelent 1969. X. 10-én, 18 000 példányban
Terjedelme 20 (A/5) ív
PL – 196 – K – 6970
69.0144 – Zrínyi Nyomda, Budapest. F. v.: Bolgár Imre igazgató